

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

ORTAÇAĞ'DA İNGİLTERE DİZBAĞI NİŞANI

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Yusuf YILMAZ

Ankara, 2025

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

ORTAÇAĞ'DA İNGİLTERE DİZBAĞI NİŞANI

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Yusuf YILMAZ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mert KOZAN

Ankara, 2025

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

ORTAÇAĞ'DA İNGİLTERE DİZBAĞI NİŞANI

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mert KOZAN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

1-Doç. Dr. Mert KOZAN

2-Prof. Dr. Hatice ORUÇ

3-Doç. Dr. Bilal KOÇ

Tez Savunması Tarihi

16.01.2025

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Mert KOZAN danışmanlığında hazırladığım “**Ortaçağ'da İngiltere Dizbağı Nişanı (Ankara, 2025)**” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

03.02.2025
Yusuf YILMAZ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
ÖNSÖZ.....	iii
KISALTMALAR.....	v
GÖRSELLER LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: DİZBAĞI NİŞANI'NIN KURULUŞU VE NİTELİĞİ.....	48
1.1 III. Edward ve Yüz Yıl Savaşı	48
1.2 Dizbağı Nişanı'nın Kökeni.....	58
1.3 Dizbağı Nişanı ve Aziz George.....	63
1.4 Dizbağı Nişanı'nın Kuruluşu.....	75
1.5 Dizbağı'nın Anlamı ve Kastilya-León Bant Nişanı	95
1.6 Dizbağı Nişanı'nın Yapısı	120
1.7 Dizbağı Nişanı'nın Kurucu Şövalyeleri.....	122
1.8 Dizbağı Nişanı'nın Kuruluş Sonrası Yapısı ve Yabancı Şövalyeler.....	142
1.9 Dizbağı Nişanı'nın Şövalyelerinin İhraçları ve Yükümlülükleri.....	153
1.10 Dizbağı Nişanı'nda Kadınlar.....	163
2. BÖLÜM: DİZBAĞI NİŞANI'NIN DİNİ VE İDARİ YAPISI.....	167
2.1 Aziz George Şapeli ve Yoksul Şövalyeler.....	167
2.2 Aziz George Şapeli'ndeki Definler ve Düğünler.....	174

2.3 Windsor'ın Askeri ve Denizci Şövalyeleri.....	176
2.4 Dizbağı Nişanı'nın Memurları.....	179
2.5 Dizbağı Tören Alayı	197
3. BÖLÜM: DIZBAĞI NİŞANI'NIN KOSTÜMÜ VE İŞARETİ.....	203
3.1 Dizbağı Nişanı'nın Kostümü ve İşareti.....	203
3.1.1 Kostüm.....	204
3.1.2 Dizbağı.....	213
3.1.3 Kolye ve Büyük George Rozeti.....	245
3.1.4 Küçük George Rozeti	265
3.1.5 Riband Kurdelesi.....	282
3.1.6 Yıldız Rozeti.....	290
SONUÇ.....	298
BİBLİYOGRAFYA.....	303
EK-1.....	361
ÖZET.....	363
ABSTRACT.....	364

ÖNSÖZ

Türkiye’de Ortaçağ Avrupa Tarihi ve genel olarak Avrupa Tarihi ile ilgili konulardaki çalışmalar son derece sınırlıdır. Avrupa Tarihi kapsamındaki heraldik alanındaki çalışmalar ise neredeyse yok denecek kadar azdır. Bu tezin amacı Dizbağı Nişanı, Birleşik Krallık ve heraldik ile ilgili çeşitli bilgileri Türkçe literatüre kazandırmak ve bu konulara yönelik ilgiyi artırmaktır.

Çalışmamız önsöz, giriş, sonuç, bibliyografya, ek ve özet dışında üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Dizbağı Nişanı’na giriş bağlamında Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri ile İngiltere’de şövalyeliğin seyrine, III. Edward dönemine kadar genel olarak değinilmiştir. İlk bölümde: III. Edward ve Yüz Yıl Savaşı, Dizbağı Nişanı’nın Kökeni, Dizbağı Nişanı ve Aziz George, Dizbağı Nişanı’nın Kuruluşu, Dizbağı’nın Anlamı ve Kastilya-León Bant Nişanı, Dizbağı Nişanı’nın Yapısı, Dizbağı Nişanı’nın Kurucu Şövalyeleri, Dizbağı Nişanı’nın Kuruluş Sonrası Yapısı, Yabancı Şövalyeler, Dizbağı Nişanı’nın Şövalyelerinin İhraçları ve Yükümlülükleri ve Dizbağı Nişanı’nda Kadınlar başlıkları ele alınmıştır.

İkinci bölümde ise: Aziz George Şapeli ve Yoksul Şövalyeler, Aziz George Şapeli’ndeki Definler ve Düğünler, Windsor’ın Askeri ve Denizci Şövalyeleri, Dizbağı Nişanı’nın Memurları ve Dizbağı Tören Alayı başlıkları işlenmiştir. Son ve üçüncü bölümde ise Dizbağı’nın Kostümü ve İşareti başlığı altında Dizbağı Nişanı’nın; Kostümü, Dizbağı, Kolye ve Büyük George Rozeti, Küçük George Rozeti, Riband Kurdelesi ve Yıldız Rozeti konuları ele alınmıştır. Ek-1’de Dizbağı Nişanı’nın mevcut; üyelerine, üyelik yıllarına ve memurlarına yer verilmiştir.

Bu tezde ele alınan Dizbağı Nişanı ve genel olarak heraldik alanına dair kaynaklara ülkemizden ulaşmaktaki zorluk ve Türkçe literatürdeki yetersizlik nedeniyle tezin kapsamı ve derinliği de bu doğrultuda ancak belirli bir düzeyde olabilmektedir.

Bu tezin hazırlanması sürecinde beni teşvik eden ve tezin her aşamasını ilgiyle takip eden tez danışmanım Doç. Dr. Mert Kozan'a çok teşekkür ederim. Ayrıca hem Avrupa Tarihi hem de genel olarak tarih konusunda kendilerinden çok şey öğrendiğim Prof. Dr. Hatice Oruç'a ve Prof. Dr. İlhan Erdem'e çok teşekkür ederim. Öte yandan lisans sürecinde ve sonrasında hem bilgisi hem de anlayışı ile kendisinden çok şey öğrendiğim Prof. Dr. Hakan Övünç Ongur'a çok teşekkür ederim.

Çeşitli görselleri kullanmama zarif bir şekilde izin vererek bu tezin zenginleşmesini mümkün kılan Birleşik Krallık'taki Kraliyet Koleksiyonu'na (Royal Collection Trust/His Majesty King Charles III) çok teşekkür ederim. Ayrıca hem çeşitli görselleri kullanmam için izin veren hem de çok cömert bir şekilde bazı görselleri tarafıma sağlayan Dresden Devlet Sanat Koleksiyonları (Staatliche Kunstsammlungen Dresden) ile Danimarka Kraliyet Koleksiyonu'na (The Royal Danish Collection - Kongernes Samling) çok teşekkür ederim.

Son olarak, koleksiyonlarından çeşitli görselleri kullandığım: Metropolitan Sanat Müzesi'ne (The Metropolitan Museum of Art, New York), British Museum'a, Rijksmuseum'a, Victoria ve Albert Müzesi'ne (Victoria and Albert Museum, London), Ulusal Sanat Galerisi'ne (National Gallery of Art, Washington), İsveç Kraliyet Cephanelik Müzesi'ne (Livrustkammaren), Bavyera Devlet Kütüphanesi'ne (Bayerische Staatsbibliothek) ve Fransa Ulusal Kütüphanesi'ne (Bibliothèque nationale de France) teşekkür ederim.

Yusuf YILMAZ

Ankara, 2025

KISALTMALAR

Add. MS	: İlave el yazmalar
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
AT-OeStA/HHStA	: Österreichisches Staatsarchiv/ Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Abteilung)
Bkz.	: Bakınız
BnF	: Bibliothèque nationale de France
BSB	: Bayerische Staatsbibliothek
c. / ca.	: Civarı
Cgm	: Codices germanici monacenses
cm	: Santimetre
ct.	: Karat
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Ed.	: Edisyon
Fig.	: Figür
fol.	: Folyo
fol.	: Folyolar
ft.	: Fit
gr	: Gram
H	: Yükseklik
İllus.	: İllüstrasyon
in	: İç
kg	: Kilogram
M.Ö.	: Milattan Önce

M.S.	: Milattan Sonra
mm	: Milimetre
MS	: El yazması
NIV	: Yeni Uluslararası Versiyon
no.	: Numara
pap.	: Kağıt
r	: Recto
r.	: Hükümdarlık
res.	: Resim
s.	: Sayfa
SKD	: Staatliche Kunstsammlungen Dresden
St.	: Aziz
T	: Kalınlık
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
v	: Verso
vd.	: Ve diğerleri
vol.	: Cilt
W	: Genişlik
yy.	: Yüzyıl
yar. ed.	: Yardımcı editör

GÖRSELLER LİSTESİ

Fig.1 Raphael, *Saint George and the Dragon*, c. 1506. *Courtesy National Gallery of Art, Washington*

Fig.2 Black Prince, late 14th century. © The Trustees of the British Museum

Fig.3 Joos van Wassenhove (active 1460-80), Federico da Montefeltro, Duke of Urbino (1422-1482), his son Guidobaldo (1472-1508), and others listening to a discourse, c. 1480
© Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.4 South Netherlandish, Tapestry with Armorial Bearings and Badges of John, Lord Dynham, ca. 1488–1501, Wool warp; wool wefts with a few silk wefts, 152 x 145 in. (386.1 x 368.3 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, The Cloisters Collection, 1960, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024,
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/468561>

Fig.5 Various artists/makers, Studiolo from the Ducal Palace in Gubbio, ca. 1478–82, Walnut, beech, rosewood, oak and fruitwoods in walnut base, H. 15 ft. 10 15/16 in. (485 cm), W. 16 ft. 11 15/16 in. (518 cm), D. 12 ft. 7 3/16 in. (384 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, Rogers Fund, 1939, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024,
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/198556>

Fig.6 İngiltere Kralı VIII. Henry'nin arması (kırılmış). *İngiltere İşareti* © Bayerische Staatsbibliothek

Fig.7 Boynunda *ESPÉRANCE* mottolu kemer olan kanatlı bir geyik. *Bayeux Elyazması*
© gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Fig.8 Macaristan Kralı'nın arması ve krestin sol tarafında yer alan Ejderha Nişanı'nın sembolü. *Grünenberg Arma Kitabı*, Cgm 9210 © Bayerische Staatsbibliothek

Fig.9 IV. Christian'a ait; üstte Kolye, solda Büyük George, altta Dizbağı, 1603. Sağda II. Frederik'e ait Küçük George, 1582. © The Royal Danish Collection, Rosenborg Castle, Copenhagen. *The Royal Danish Collection İzniyle*

Fig.10 Garter of the Order of the Garter, 1628-1629. © The Trustees of the British Museum

Fig.11 XI. Louis ve Aziz Michael Nişanı Şövalyeleri. *Aziz Michael Nişanı Tüzüğü* © gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Fig.12 Sir Thomas Wriothesley (c. 1460-1534), *The Wriothesley Garter book*, c.1530 © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.13 Collar of the Order of the Garter, 1628-1629. © The Trustees of the British Museum

Fig.14 Great George of the Order of the Garter, 1628-1629. © The Trustees of the British Museum

Fig.15 Sir Robert Vyner (1631-88), Garter Collar and Great George, George 1661; collar c. 1685. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.16 Johann Melchior Dinglinger, Büyük George, 1692-1694 arası. © Grünes Gewölbe, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Photo: Jürgen Karpinski. *Staatliche Kunstsammlungen Dresden İzniyle*

Fig.17 Great George, last quarter 18th century. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.18 IV. Christian'a ait Küçük George'un önü ve arkası, 1603. © The Royal Danish Collection, Rosenborg Castle, Copenhagen. *The Royal Danish Collection İzniyle*

Fig.19 Movement by Nicholas Vallin, Watch in the form of a badge of the Order of the Garter, ca. 1600, Case and dial: gold, partly enameled; movement: gilded brass and steel, 1 7/16 x 15/16 in. (3.7 x 2.4 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, Gift of J. Pierpont Morgan, 1917, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/194067>

Fig.20 Order of the Garter Badge, ca. 1640. © The Trustees of the British Museum

Fig.21 Yeřil Tonoz'daki Kųçük George. © Grųnes Gewۆlbe, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Photo: Jųrgen Karpinski. *Staatliche Kunstsammlungen Dresden İzniyle*

Fig.22 The Juxon George, second half 17th century. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.23 The Stuart George, c. 1661. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.24 After Raphael (1483-1520), *Lesser George known as 'The Strafford George'*, last quarter 17th century. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.25 R & S Garrard, Lesser George, before 1750?. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.26 Rundell, Bridge & Co, Lesser George, c. 1760-1829. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Fig.27 Pieter Nason, Four Generations of the Princes of Orange: William I, Maurice and Frederick Henry, William II and William III, c. 1660- c. 1662. © Rijksmuseum, Amsterdam

Fig.28 Gerard van Honthorst, Portrait of Willem II (1626-1650), Prince of Orange, and his Wife Mary Stuart (1631-1660), 1647. © Rijksmuseum, Amsterdam

Fig.29 İsveç Kralı XI. Karl'ın yıldızı, 1668 (kırılmış). © Mohr, Jens, Livrustkammaren/SHM (CC BY 4.0)

Fig.30 Wedding Suit, 1673. © Victoria and Albert Museum, London

Fig.31 Devlet kıyafeti üzerinde yer alan yıldız. © Rüstkammer, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Photo: Jürgen Lösel. *Staatliche Kunstsammlungen Dresden İzniyle*

Fig.32 Garter star, second half 18th century. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Ŗimdi George'um, Dizbağım ve tacım adına ...

William Shakespeare, *III. Richard*¹

¹ William Shakespeare, "Richard III - Act 4, scene 4, 380", Barbara Mowat (ed.), Paul Werstine (ed.), Michael Poston (ed.), and Rebecca Niles (ed.), The Folger Shakespeare Library, EriŖim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.folger.edu/explore/shakespeares-works/richard-iii/read/4/4/>

GİRİŞ

Şövalyeliğin temel olarak, atlılar ve at üzerinde savaşanlar bağlamından hareketle İngiltere’de şövalyeliğin kökenleri atlı savaşçılarda aranmalıdır. At üzerinde savaşma İngiltere’ye ilk kez Normanlar ile gelmiştir. İngilizler, 1066 yılında gerçekleşen Hastings Muharebesi’nde ve gerek önceki gerekse fetih sırasındaki diğer çarpışmalarda tamamen yayan olarak savaşmışlardır.² Hastings Muharebesi’ne ve arka planına kısaca bakacak olursak, Büyük Knut’un³ 1035 yılındaki ölümü üzerine tahta Tavşanayak Harold geçmiş⁴ ardından ise Günah Çıkartan Edward’ın üvey kardeşi Harthacnut tahta geçmiş, onun da İngiltere’yi yöneten son Danimarkalı olarak varis bırakmadan 1042 yılında ölmesiyle yaklaşık 30 yılını Normandiya’da geçirmiş olan Edward sonunda İngiltere’ye tekrar dönmüştü. Çok geçmeden Earllerin desteğini alan Edward yeni kral seçildi ve 3 Nisan 1043 tarihinde, Paskalya Günü Winchester Katedrali’nde taç giydi.⁵ 1066 yılında da Edward’ın hayatını kaybetmesinden sonra o dönemki en güçlü asillerden olan Wessex Earlü Harold Godwinson krallığını ilan etti. Ancak Edward’ın kuzeni Normandiya Dükü William tahtta hak iddia etti ve eylül ayında kuvvetleri ile İngiliz Kanalı’nı geçti ve karaya ayak bastı. 14 Ekim 1066 tarihinde ise İngilizler ve Normanlar karşı karşıya

² Saul, *Chivalry in Medieval England*, Cambridge: Harvard University Press, 2011, s. 7.

³ *Büyük* olarak anılan Knut; İngiltere, Danimarka ve Norveç Kralı olarak XI. yüzyıl siyasetinde önemli bir güçtü. *Bkz.* Dorothy Whitelock, “Canute.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, [https://www.britannica.com/biography/Canute-](https://www.britannica.com/biography/Canute-I)

I

⁴ *Encyclopedia Britannica*, “Harold I.”, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.britannica.com/biography/Harold-I>

⁵ Frank Barlow, *Edward The Confessor*, Berkeley: University of California Press, 1970, s. 28-61.

gelerek *Hastings Muharebesi* olarak anılacak çarpışmaya başladılar. Sonunda muharebe Normanlar zaferi ile sonuçlandı ve adanın fethi başladı.⁶

Hastings Muharebesi'ndeki Norman ve İngiliz savaş tarzları arasındaki fark Bayeux Gobleni'nde⁷ de açıkça görülebilmektedir. Bu savaşta Norman atlılar mızraklar ve kılıçlarla oldukça saldırgan bir şekilde hareket ederken İngilizler bir savunma formasyonu olarak sıralar halinde dizilmişlerdi. Norman atlıların bu hareket yeteneği onlara zaferi getiren etmenlerden biri olmuştu. Bu dönemde ve öncesinde İngiltere'nin

⁶ Jackson J. Spielvogel, *Western Civilization*, Seventh Edition, Belmont: Thomson Higher Education, 2009, s. 272.

⁷ Bayeux Gobleni, muhtemelen Fatih William'ın üvey kardeşi Bayeux Piskoposu Odo tarafından 1070'li yıllarda yaptırılan ve Edward'ın kral olduğu 1064 yılından, 1066 Hastings Muharebesi sonrasına kadar yaşanan olayları anlatan önemli bir goblendir. *Bkz.* "What is the Bayeux Tapestry about?", Bayeux Museum, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.bayeuxmuseum.com/en/the-bayeux-tapestry/discover-the-bayeux-tapestry/what-is-the-bayeux-tapestry-about/> Yaklaşık 70 metre uzunluğundaki Bayeux Gobleni, golben olarak adlandırılmasına karşın aslında bir işlemedir. 1885 yılında ise İngiltere'de bir kopyası yapılmıştır. *Bkz.* "The History of Britain's Bayeux Tapestry", Reading Museum, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.readingmuseum.org.uk/history-britains-bayeux-tapestry> Son olarak Bayeux Gobleni; 626 insan figür, 190 at, 35 köpek, 506 kuş ve hayvan, 33 yapı, 37 gemi, 37 ağaç ya da ağaç grubu ve 57 Latince yazıt içermektedir. *Bkz.* "People of the Bayeux Tapestry", Reading Museum, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.readingmuseum.org.uk/collections/britains-bayeux-tapestry/people-bayeux-tapestry>

kültürel olarak Normandiya ile yakından ilişkisi vardı.⁸ Örneğin Edward tarafından yeniden düzenlenen Westminster Abbey, Normandiya'daki Abbaye de Jumièges örnek alınarak Normanlar danışmanlar ile inşa edilmişti.⁹ Norman Fethi'nden sonra Fatih William da 25 Aralık 1066 tarihinde, Noel Günü Westminster Abbey'de taç giyerek burada kayıtlara geçen ilk taç giyme törenini gerçekleştirmişti.¹⁰ Normanlarla olan bu yakın ilişki dolayısıyla İngiltere'deki bir çok asil ve Harold'un kendisi de Norman şövalyelerin varlığından haberdardı ve hatta asiller binicilik eğitimleri de alırlardı. Ancak, Anglo-Saksonlar seferlerde hareket etmek için atları kullansalar da savaş alanına vardıklarında atlarından inmekteydi. Bunu taktik haline getirmelerinin nedenleri arasında; kullandıkları ana savaş silahı olan baltayı yayan şekilde daha iyi kullanmaları ve en sık karşı karşıya geldikleri düşmanları olan Danimarkalıların yeni taktikler geliştirmesini önlemek için her seferinde yayan savaşmak vardı.¹¹

⁸ Saul, *a.g.e.*, s. 8.

⁹ Peter Hayes Sawyer, *From Roman Britain to Norman England*, London: Routledge, 1998, s. 250.

¹⁰ Taç giyme törenleri, 1066 yılından günümüze gelenek olarak Westminster Abbey'de düzenlenmektedir. Westminster Abbey, günümüze en yakın taç giyme törenine 6 Mayıs 2023 tarihinde Kral III. Charles ve Kraliçe Camilla'nın Taç Giyme Töreni ile tanıklık etmiştir. *Bkz.* "Coronations at the Abbey", Westminster Abbey, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.westminster-abbey.org/history/coronations-at-the-abbey/a-history-of-coronations> Öte yandan günümüzde Birleşik Krallık, taç giyme töreni düzenleyen tek Avrupa monarşisidir. Alicja Zelazko, "coronation of British monarchs." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/coronation-of-British-monarchs>

¹¹ Saul, *a.g.e.*, s. 8.

Norman Fethi sadece askeri bir devrimi değil ayrıca savaşın yürütülmesine dair bir yeniliği de beraberinde getirmişti. Bu yeni onur kuralları ve değerleri de şövalyece davranışlar bağlamında İngiltere'ye Normanlar ile gelmişti. Normanlardan önce savaşlarda ve i mücadelelerde İngilizler birbirlerine karşı son derece acımasız tutum sergilemişlerdi ancak fetihden sonra asiller arasında karşılıklı saygı ve aristokratik ölçülü davranışlar bağlamında şövalyelik etiği ve onuru adaya gelmişti. Fetihden sonraki yıllarda Fatih William cezalandırmalarında genellikle hapsetmeyi kullanmış ve nadiren idam etmişti. William, ayrıca savaşçı olmayanların ise güvenliğini sağlamıştı. İngiltere'ye yeni şövalyelik kültürünü getiren Normanlar sadece İngiltere'yi fethetmekle kalmayıp Güney İtalya ve Sicilya'nın büyük bölümünde de sosyal ve kültürel bir üstünlük kurdular. Gittikleri yerlere kültürel değerlerini de götüren Normanlar, I. Haçlı Seferi'nin icrasını ve Kudüs Haçlı Krallığı'nın kurulmasını da sağlayarak Ortaçağ Avrupa'sındaki en önemli glerden biri oldular. Öte yandan, İngiltere'nin Normanlar tarafından fethi sayesinde elde edilen büyük kaynaklar doğal olarak Fransa Kralları'nın tepkisini ve düşmanlığını da doğurmuştu. Normandiya Dükleri, hukuki olarak Fransa Kralları'nın vasallarıydı ancak özellikle fetih sonrası çok güçlü hale gelen Normanlar, Fransız kraliyetine potansiyel olarak rakip haline geldiler. Bu dönemde Norman İngiltere ile Fransa arasındaki mücadele giderek etkisini artırıarak evrilecek ve sonunda Dizbağı Nişanı'nın da aynı zaman diliminde kurulacağı (daha sonra işlenecek olan) Yüz Yıl Savaşı'na kadar gidecekti.¹²

Avrupa'daki sürekli askeri baskı, şövalyelere yönelik büyük bir talebi de beraberinde getirmişti ve bu doğrultuda büyük bir atlı şövalye ve ekipman pazarı da oluşmaya başlamıştı. Fatih William'ın oğlu İngiltere Kralı William Rufus bir çok şövalyeyi hanesine katmıştı. Bir şövalyelik erdemi olan cömertlik Kral Rufus için bir

¹² *a.g.e.*, s. 8-22.

zorunluluktan da. XI. yüzyılların sonlarında ve XII. yüzyılda başarılı olarak görülen hükümdarlar şövalyeleri yanlarına katma, ödüllendirme ve gönüllerince para harcama imkanına sahip olan hükümdarlardı. Bu nedenden de Kral, el açıklığı nedeniyle dönemde çok ünlüydü. Saint-Denis'in Başrahibi Suger¹³ Kral Rufus için “o zengin adam, İngiliz hazinesini döken, harika bir tüccar ve şövalyelerin veznedarı” ifadesini kullanmıştır. Malmesburyli William¹⁴ ise Kral hakkında “Alplerin bu yakasındaki her bölgeden şövalyeler ona akın ediyordu ve o da onlara cömertçe para bağışlıyordu” diye yazmıştır. Kral Rufus'un büyük kardeşi Normandiya Dükü II. Robert¹⁵ ise şövalye toplama konusunda aynı başarıyı gösterememişti. II. Robert şövalye toplamak için çok yolculuk etmiş ancak 1090'lı yılların ortalarında şövalyelerin paralarını ödeyecek kaynağı kalmadığında, I. Haçlı Seferi'ne katılmak istediğinden hanesini finanse etmek

¹³ Suger, dini işlerin yanı sıra Frank Kralları VI. “Şişman” Louis ve VII. “Genç” Louis'ye danışmanlık ve diplomatik görevlerini de yerine getirmiştir. *Bkz.* Anne F. Rockwell, “Suger.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 16 Mart 2024, <https://www.britannica.com/biography/Suger>

¹⁴ Malmesburyli William, XII. yüzyılda yaşamış önemli bir tarihçidir. *İngiliz Kralları'nın Yaptıkları* (Gesta Regum Anglorum) ve *Modern Tarih* (Historia Novella) en önemli eserleri arasındadır. *Bkz.* *Oxford Reference*, “William of Malmesbury.”, Erişim Tarihi: 16 Mart 2024, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803123518401>

¹⁵ I. Haçlı Seferi'ne katılan II. Robert, 1097'de Dorylaeum'da savaştı ve 1099 yılındaki Kudüs Kuşatması'na katıldı. Aynı yıl Aşkelon'daki zafere de katkıda bulundu. *Bkz.* *Encyclopedia Britannica*, “Robert II.”, Erişim Tarihi: 16 Mart 2024. <https://www.britannica.com/biography/Robert-II-duke-of-Normandy>

için Normandiya'yı Rufus'a 10.000 mark¹⁶ karşılığında rehin vermişti. Bu şövalyelerin büyük kısmı ayrıca kralların ailelerinin daimi üyeleri olarak kalmaktaydı. Kayıtlarda bu şövalyeleri kralın ihtiyaçlarını karşılayan daha saraylı olan *domus* (ev) kısmından ayırmak için genellikle *familia regis* (kralın ailesi/yakınları) ifadesi kullanılmaktaydı. Kralın genişletilmiş ailesi aslında askeri bir yapıydı. I. Edward döneminde bu çoğunluğu şövalyeler ve lordlardan oluşan birkaç yüz kişilik bir gruptu. Bu sayı kralın ihtiyaçları doğrultusunda genişleyip daralıyordu. Örneğin, I. Edward 1298 yılında İskoçya'ya büyük bir istila başlattığında, Kraliyet Hanehalkı¹⁷ en az 800 şövalye ile ordudaki tüm atlıların

¹⁶ Ortaçağ İngiltere'sinin para sistemi genellikle *pound* (£), *şilin/shilling* (s) ve *pens/pence* (d) olmak üzere üç birim olarak ifade ediliyordu ve 12 pens 1 şilin iken 20 şilin ise 1 pounddu. Bir diğer hesap birimi olan *mark* ise 13s 4d veya 1 poundun 3'te 2'si değerindeydi. Fransa'da ise gümüş para birimine dayalı *livre paris* ve *livre tournois* adlarında iki ana hesap parası vardı. Döviz kurlarının zamanla önemli ölçüde dalgalanmasına karşın, XIV. yüzyılda 1 İngiliz poundu genellikle 4 livres paris ve 5 livres tournois şeklinde hesaplanıyordu. İngiltere ve Fransa'nın günlük para birimleri düşük değerli gümüş madeni paralardan oluşmaktaydı. Ancak Fransa, XIII. yüzyılın ortalarından itibaren altın madeni paralarla denemeler yaptı ve Yüz Yıl Savaşı'nın başlamasıyla altın madeni paraları kurdu. İngiltere'de ise altın madeni paralar ilk olarak 1340'larda tanıtıldı. Son olarak bu altın madeni paralar genellikle yüksek değerde olduğundan esas olarak büyük ölçekli ticaret ve uluslararası değişim için kullanılmaktaydı. *Bkz.* W. Mark Ormrod, *Edward III*, New Haven: Yale University Press, 2011, s. xx.

¹⁷ Norman Fethi zamanından beri İngiliz hükümdarların, önemli görevlerden sorumlu memurlardan oluşan bir kraliyet hanehalkı bulundurması gelenek olmuştur. Kraliyet Hanehalkı'nın üyelerinden en önemlileri başlangıçta; kâhyalar, efendi uşak, efendi

4'te 1'inden fazlasını karşılıyordu. Bu açıdan İngiliz ordusunun ana elementi kralın ailesinin kendisiydi. İngiltere Kralları, çeşitli kaynaklardan elde edilen gelirlerini böylesine önemli rolleri olan şövalyelerden en iyilerini seçmek için kullanmaktaydı. Bu şövalyelerden öne çıkanlar ise genellikle turnuvalarda¹⁸ ün yapanlar oluyordu. Böylelikle

odabaşı, hazinedar, konstabeller ve şansölyeydi. Zamanla birçok makam, değiştirilmiş bir formda da olsa varlığını sürdürmüş ve ayrıca yüzyıllar boyunca yenileri de yaratılmıştır. Ayrıca, monarşi ve hükümetin işlevleri farklılaştıkça, makamlar da bununla doğrultulu olarak farklılaşmış ve bunlardan bazıları *Devletin Büyük Memurları* (Great Officers of State) haline gelmiş, diğerleri ise Kraliyet Hanehalkı Ofisleri olarak kalmıştır. Günümüzde İngiltere'deki Kraliyet Hanehalkı'ndaki en önemli memurlar: Lord Odabaşı, Lord Kahya, Atların Efendisi, Hazinedar, Sayman, Yardımcı Odabaşı ve Kraliçelere yardımcı olan; Robların Hanımı, Yatakodası Leydileri ve Yatakodası Kadını'dır. Arma Memurları da Kraliyet Hanehalkı üyeleri iken, İskoçya'daki Kraliyet Hanehalkı'nın başında Kalıtsal Yüksek Konstabel yer almaktadır ve onu: Hanehalkının Kalıtsal Efendisi, Lord Lyon Arma Kralı, Kalıtsal Sancak Taşıyan, çeşitli sarayların ve kalelerin kalıtsal koruyucuları ve Kraliyet Okçular Birliği'nin Kaptan-Generali takip etmektedir. *Bkz.* John Campbell-Kease, "Royal Household", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 291.

¹⁸ Özellikle XII. yüzyıl sonrası popülerleşmeye başlayan, şövalyelerin hem savaşa hazırlık hem de görsel şölen için birbirleri ile mücadele ettiği kimi zaman barışçıl kimi zaman ise savaştan farksız bir mücadele. *Bkz.* Jean Flori, "Knightly Society", *The New Cambridge Medieval History vol. IV 1024-1198 Part I*, David Luscombe (ed.), Jonathan Riley-Smith (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 2004, s. 174-176.

adları, kral ve saray tarafından biliniyordu. XII. yüzyılın sonlarına doğru en ünlü şövalye ise genelde bilinen adıyla William Marshal'dı.¹⁹

William Marshal²⁰, 1147 civarında Berkshire ve Thames Vadisi'nde toprakları olan bir baronun küçük oğlu olarak dünyaya geldi. 12 yaşındayken annesinin kuzeni ve

¹⁹ Saul, *a.g.e.*, s. 22-27.

²⁰ 1386 öncesi sadece *Marshal* olarak bilinen makamın adı, aslen kraliyet ahırlarını idare eden subaya verilen addan gelmektedir. Nottingham Earlü Thomas Mowbray ile de makam, Earl Marshal olarak anılmaya başlamıştır. Ortaçağ'da Earl Marshal, *Lord Yüksek Konstabel* (Lord High Constable) ile kralın altında askeri rütbede ilk sıraydı ve savaşta çeşitli kuvvetleri yönlendirme sorumluluğuna sahipti. Bu görev, armalara ve üniformalara aşinalık gerektirdiğinden heraldlar, Earl Marshal'a bu konuda yardım ediyorlardı. Devlet törenlerinin düzenlenmesinden de sorumlu olan Earl Marshal, ayrıca kimi zaman kendi mülkünde olan kimi zaman ise Westminster Sarayı'ndaki Boyalı Oda'da (The Painted Room) düzenlenen Şövalyelik Mahkemesi'ne (Court Of Chivalry) de başkanlık ediyordu. 1672 yılında ise Earl Marshal makamı kalıtsal hale geldi. Bu tarihten günümüze 352 yıldır bu görevi Norfolk Dükleri yerine getirmektedir. Günümüzde, *Devletin Büyük Memurları* (Great Officers of State) olarak adlandırılan görevlilerden biri olan Earl Marshal; devlet törenlerini organize etme, Şövalyelik Mahkemesi'ne başkanlık etme; heraldik, onur veya krallığın öncelik sırası gibi konularda Hükümdara karşı nihai sorumlu makam olmak gibi görevlere sahiptir. Ayrıca kendisi üyesi olmamasına karşın Earl Marshal, Arma Koleji'nin memurları üzerinde de yargı yetkisine sahiptir. Son olarak, Earl Marshal'ın armasında yer alan asalar, Norman döneminden kalma makamın sembolleri olarak kullanılmaktadır. *Bkz.* Stephen Friar, "Earl Marshal and Hereditary Marshal of England", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 131. Şu anki Earl Marshal Norfolk

zengin bir baron olan William de Tancarville'in hanesine giden William 1167 yılında, lordu tarafından şövalye yapıldı. 1 yıl sonra başka bir akrabası olan Salisbury Kontu Patrick'in hizmetine giren William bu dönemde turnuvalarda olağanüstü başarılar sergileyerek hem büyük ün hem de para kazanmaya başlamıştı. Çok geçmeden 1169 yılında Kraliçe Akitanyalı Eleanor'un dikkatini çeken William, Kraliçenin himayesinde Kralın varisi Genç Kral Henry'nin silah eğitiminin sorumluluğuna getirildi. Bu dönemden sonra Genç Kral Henry kendi deyimiyle *en yakın arkadaşı* olan William ile yakınlaştı ve ikili beraber bir çok yere yolculuk edip turnuvalara katıldı. Bu zamana değin turnuvaların yanında çeşitli çatışmalarda da yer alan William, 1174 yılından sonra her yıl düzenli olarak 3 ya da 4 kimi zamanlar ise 5'er turnuvaya katılarak hem saygınlığını artırdı hem de para ödülleriyle zenginleşti. Öyle ki 1180'de yanına başka şövalyeler, almaya bile başlamıştı. Ancak bu başarılar William'ın bazı rakiplerini rahatsız etti ve ona karşı suçlamalarda bulundular. Bu yüzden William, 1182 yılında saraydan 1 yıl uzaklaşmak zorunda kaldı. Ancak saraya çok geçmeden geri döndü ve 1183'te Genç Kral Henry henüz 28 yaşında²¹ Martel Kalesi'nde ölürken onun yanında yer aldı. Ölmek üzere olan Genç Kral, kendisi adına Kutsal Topraklar'a bir Haçlı seferine çıkma görevini William'a verdi. Bu vasiyeti yerine getirmek için 1184 ve 1186 yılları arasında Kutsal Topraklar'da bulunan William, İngiltere'ye dönüşünde kendisine sarayda önemli bir yer buldu. 1189 yılında II. Henry'nin ölümü ile tahta oğlu Aslan Yürekli Richard geçti. Richard tahta

Dükü Edward William Fitzalan Howard, 2022 yılında Kraliçe II. Elizabeth'in Devlet Cenaze Töreni ile Kral III. Charles ve Kraliçe Camilla'nın 2023 yılındaki taç giyme töreninden sorumluydu. *Bkz.* "Role of Earl Marshal", Arundel Castle, Erişim Tarihi: 18 Mart 2024, <https://www.arundelcastle.org/role-of-earl-marshal/>

²¹ *Encyclopedia Britannica*, "Henry The Young King.", Erişim Tarihi: 18 Mart 2024. <https://www.britannica.com/biography/Henry-the-Young-King>

sorunsuz geçişinde kendisine yardımcı olan William'ı en zengin toprak sahiplerinden birisi olan Pembroke Earllü'nün varisi Isabel de Clare ile evlendirdi. Böylelikle William, *Pembroke Earllü* unvanını elde edecek ve büyük topraklara sahip olacaktı.²² Bundan sonraki dönemde William, Aslan Yürekli Richard'ın 1199 yılında ölmesi²³ ile Yurtsuz John'un²⁴ tahta geçişine, Büyük Sözleşme'nin²⁵ (Magna Carta) mühürlenmesine, I.

²² Saul, *a.g.e.*, s. 27-29.

²³ Aslan Yürekli Richard, Fransa'da bir kale kuşatması sırasında bir okun sol omzuna isabet etmesi ile yaralanacak ve ölüm döşeginde iken son bir şövalyelik örneği sergileyerek, kendisine oku atan genci bağışlayıp, 6 Nisan 1199 tarihinde hayatını kaybedecekti. *Bkz. Jean Flori, Richard the Lionheart King and Knight, Çev. Jean Birrell, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006, s. 198-200.*

²⁴ Yurtsuz John tahta geçtikten sonra Fransa ile savaşa girişmiş ancak aldığı yenilgiler sonucunda 1206 itibarıyla; Normandiya, Anjou, Maine ve Poitou'nun bazı kısımları kaybedilecek ve bu topraklar Fransa Kralı Louis'ye geçecekti. Ayrıca, Canterbury Başpiskoposu Hubert Walter'ın ölümü sonrası bu makam için Papa III. Innocentius'un desteklediği Stephen Langton'ı kabul etmeyen Kral, Papalık ile de krize girerek aforoz edilecek ve bu kriz 1213 yılına kadar devam edecekti. *Bkz. James Holt, "John." Encyclopedia Britannica, Erişim Tarihi: 18 Mart 2024, <https://www.britannica.com/biography/John-king-of-England>*

²⁵ Normanların İngiltere'yi fethinden Yurtsuz John'a kadar gelen süreçte, Hükümdarın Baronlar ile olan ilişkisi Magna Carta'ya giden yola ışık tutmuştu. Yurtsuz John'un tahta geçtiğinde, öncüllerinin aksine Baronlar ile genel bir anlaşma yapmamıştı. Fransa ile olan savaşta yenilgiler ile hem hukuki hem de ekonomik olarak kızılsan ortamda Kralın, Baronlar ile olan tansiyonu da doruk noktasına ulaşmıştı. Sonunda ise Yurtsuz John, Haziran 1215'te kendisine karşı ayaklanan Baronların taleplerini kabul etmek zorunda

Baronlar Savaşı'na²⁶ ve nihayetinde 1216 yılında Kral Naipliği'ne ve hizmet edeceği dördüncü hükümdar olacak olan III. Henry hükümdarlığının başlangıcına tanıklık edecekti.²⁷

William 20 yıl içerisinde bilinmezlikten aristokrasinin en tepe düzeyine yükselmişti. XII. yüzyılın sonlarında yetenekli bir şövalyenin gezginlikten kraliyet hizmetine girmesi mümkün olan bir geçişti. Bu dönemin akışkan dünyasında bu tür geçişler sosyal açıdan çok doğaldı. William'ın sahip olduğu cesaret, güç ve cesurluk gibi askeri erdemler ile çekicilik, nezaket ve kibarlık gibi tamamlayıcı erdemler o dönemde şövalelerde olması gereken erdemlerden kabul ediliyordu. Bu tür erdemler, o dönemki yorumcular tarafından insanların yükselmek için amansızca mücadele ettikleri yerler olarak görülen, saraylarda kişisel ilerleme amacına hizmet etmek için de kullanılabilmekteydi. Aslan Yürekli Richard da şövalyelik erdemlerine sahip bir kral olarak, beraber Haçlı seferine çıktığı Fransa Kralı II. Philippe de dahil olmak üzere diğer hükümdarları gölgede bırakmıştı. Müslümanlarda da hayranlık uyandıran Richard için

kaldı. *Bkz.* Doris Mary Stenton, "Magna Carta." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2024. <https://www.britannica.com/topic/Magna-Carta>

²⁶ Yurtsuz John'un Magna Carta'yı uygulamaması üzerine Baronlar tekrar silaha sarılmıştı. Bunu 1216 yılında Yurtsuz John'un ölümü ve sonrasındaki savaş sonucu Magna Carta tekrar ilan edildi. *Bkz.* *Oxford Reference*, "Barons' war.", Erişim Tarihi: 18 Mart 2024.

<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095448265>

²⁷ *Encyclopedia Britannica*, "William Marshal, 1st earl of Pembroke.", Erişim Tarihi: 19 Mart 2024. <https://www.britannica.com/biography/William-Marshal-1st-earl-of-Pembroke>

İbnü'l-Esîr²⁸ “*zamanının en dikkate değer adamı*” sözünü söylemiştir. Son olarak Richard, İngiltere Krallığı'nı şövalye imajıyla yeniden şekillendirmiş ve krallığın gelişimi üzerinde büyük etkisi olmuştur.²⁹

Nigel Saul'un belirttiği üzere İngiltere'de şövalyelik kültürünün 1100 ve 1250 yılları arasındaki varlığı geniş anlamıyla 4 ana biçim almıştır. Birincisi, ilk çiçeklenmesini Monmouthlu Geoffrey'in yazılarında bulan *Britanya Konulu Romanslar*³⁰ (Matter of Britain/Matière de Bretagne) olarak da adlandırılan yeni Arthur romantizmi edebiyatına duyulan ilgi; İkincisi, yerel hanedanlık kahramanlarının ve bir ailenin geçmişindeki efsanevi kişilerin kahramanlıklarını konu alan ve baronluk özlemlerini besleyen yerel şiir olan Anglo-Norman romantizmine duyulan ilgi; Üçüncüsü (ikinci ile ilişkili olarak) yeni Norman aristokrasinin elde ettiği ülke hakkında daha fazla bilgi edinme isteğinden kaynaklanan İngiltere Tarihi'ne duyulan ilgi ve sonucusu diğerlerinden farklı olarak, en çarpıcı örnekleri hanedanlık armalarında görülen görsel sembolizm dilinin gelişmesiydi. Bu bir bütün halinde; romantizm, kahramanlık ve gösterişin damgasını vurduğu bir kültürdü. Şövalyelik edebiyatının en karakteristik ifadesi ise Kral Arthur'da yer

²⁸ 1160-1233 yılları arası yaşamış önemli Arap tarihçi. Başlıca eseri olan *Tam Tarih* (al-Kāmil fī al-tārīkh) adlı kitabında, dünyanın tarihini Adem'in yaratılışından başlatarak işlemektedir. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, “Ibn al-Athīr.”, Erişim Tarihi: 19 Mart 2024.

<https://www.britannica.com/biography/Ibn-al-Athir>

²⁹ Saul, *a.g.e.*, s. 29-36.

³⁰ Fransız şair Jean Bodel'in, “*Kimsenin kaçırmaması gereken*” olarak nitelediği 3 konudan biri de Fransa Konulu Romanslar ve Roma Konulu Romanslar ile birlikte Britanya Konulu Romanslardı. *Bkz. Hunt Janin ve Ursula Carlson, Mercenaries in Medieval and Renaissance Europe*, Jefferson: McFarland & Company, Inc., Publishers, 2013, s. 32.

almaktadır. Şövalyelik edebiyatının köklerinden (Feodalizm başlığı altında değinilen) chansons de geste yazıları, Arthur efsanesinden farklı olarak onur, cesaret ve mücadele gibi temaları ele almakla birlikte bir leydi arayışından ve romantik unsurlardan yoksundu. Bir başka farklılık olarak, chansons de geste parçaları nispeten bazıları gerçek kişilerin de sahne aldığı bir ortam olsa da Saul'a göre Kral Arthur belki de Ortaçağ'daki en özgün efsaneydi. 1130'lu yıllarda Galli katip Monmouthlu Geoffrey, *Britanya Kralları'nın Tarihi* (Historia Regum Britanniae) adlı eserinde Kral Arthur ile ilgili fantastik kurguyu yazmıştı. Geoffrey, eserini yazarken kullandığı kaynağın kendisine arkadaşı olan Oxford Başdiyakozu Walter tarafından verildiğini iddia etti. Ancak, Geoffrey'nin kullandığı kaynaklardan bazıları Gildas'ın³¹ *Britanya'nın Yıkılışı ve Fethi Üzerine* (De Excidio et Conquestu Britanniae), Aziz Bede'in³² *İngiliz Halkının Eklesiyastik Tarihi* (Historia

³¹ VI. yüzyılda yaşamış bir keşiş olan Gildas'ın *Britanya'nın Yıkılışı ve Fethi Üzerine* (De excidio et conquestu Britanniae) adlı eseri, Roma sonrası adanın tarihine ilişkin az sayıdaki kaynaktan biridir. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, "Gildas.", Erişim Tarihi: 20 Mart 2024. <https://www.britannica.com/biography/Saint-Gildas>

³² VI. yüzyılda yaşayan Aziz Bede'in *İngiliz Halkının Eklesiyastik Tarihi* (Historia ecclesiastica gentis Anglorum) adlı eseri özellikle Anglo-Sakson kabilelerinin Hristiyanlığa geçiş tarihi açısından çok önemli bir kaynaktır. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, "St. Bede the Venerable.", Erişim Tarihi: 20 Mart 2024. <https://www.britannica.com/biography/Saint-Bede-the-Venerable> Genellikle *İngiliz Tarihi'nin Babası* olarak anılan Aziz Bede, daha bir çok alanda eserler yaratmış ve 1899 yılında azizleştirilmiştir. *Bkz. "The Venerable Bede", "What is the Story of Bede's Life?", Durham Castle and Cathedral World Heritage Site*, Erişim Tarihi: 20 Mart 2024. <https://www.durhamworldheritagesite.com/learn/history/bede>

ecclesiastica gentis Anglorum) ve Nennius'un³³ *Britonların Tarihi* (Historia Brittonum) eserleriydi. Gerisi ise kurguydu. Kendi kurgu tarihine meşruluk kazandırmak isteyen Geoffrey'nin Latince yazdığı bu kitaba daha kendi döneminde çağdaşı olan Newburghlı William³⁴ sert bir eleştiri getirmişti.³⁵ Newburghlı William, Geoffrey ve kitabını şu şekilde eleştirmişti,

Zamanımızın bir yazarı, Britanyalıların karakterindeki bu lekeleri temizlemek amacıyla, onlarla ilgili en gülünç kurguları icat etti ve utanmaz bir küstahlıkla onları Makedonlardan ve Romalılarından çok daha üstün bir şekilde övdü. Arthur'un Britanyalıların geleneksel kurgularından alınan muhteşem kahramanlıklarını kendi eklemeleriyle Latince versiyonunda sunduğu ve bunları özgün tarih adıyla yüceltmeye çalıştığı için ona Arthur soyadıyla Geoffrey denir ... Üstelik, antik tarih konusunda cahil bir kişi dışında hiç kimse, Britanyalıların Tarihi adını verdiği bu kitapla karşılaştığında, onun her bakımdan ne kadar münasebetsiz ve küstahça tahrifat yaptığından bir an bile şüphe edemez. Çünkü yalnızca tarihin hakikatini öğrenmemiş olan kişi, masalların saçmalığına düşüncesizce inanır.³⁶

³³ IX. yüzyılda yaşayan tarihçi ve şair Nennius, *Britonların Tarihi* (Historia Brittonum) adlı eserinde hem Kral Arthur hem de Britanya hakkında önemli tarihi ve topografik bilgiler vermektedir. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, "Nennius.", Erişim Tarihi: 20 Mart 2024. <https://www.britannica.com/biography/Nennius>

³⁴ XII. yüzyılda yaşamış olan Newburghlı William, XI. ve XII. yüzyıl İngiltere'sine dair en önemli eserlerden bazılarını kaleme almıştır. William ayrıca; Vergilius, Horatius, Cicero ve Livius ile Eusebius, Gregorius ve Augustinus gibi klasik yazarlar hakkında da bilgiye sahipti. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, "William Of Newburgh.", Erişim Tarihi: 20 Mart 2024. <https://www.britannica.com/biography/William-of-Newburgh>

³⁵ Saul, *a.g.e.*, s. 37-40.

³⁶ "William of Newburgh: Book One, The Preface To The Ensuing History, 2-3", Internet Medieval Source Book, Fordham University, Erişim Tarihi: 21 Mart 2024, <https://sourcebooks.fordham.edu/basis/williamofnewburgh-one.asp>

Geoffrey'nin *Britanya Kralları'nın Tarihi* eseri; Aeneas'ın torunu Troyalı Brute'ün (Bryttys), Troya'nın düşüşünün ardından Britanya'ya gelmesi ve adada yaşayan devleri yendikten sonra *Yeni Troya* (Troia Nova ya da Trinovantum) adıyla Londra'yı kurması ile; savaş ve VII. yüzyılda vebadan yılarak Saksonlara teslim olan son Britanya Kralı Cadwaladr'a kadar geçen 1900 yıllık bir süreyi kapsıyordu. Buna göre Troyalı Brute'ün ölümünden sonra krallık oğulları arasında paylaştırıldı. İngiltere'ye karşılık gelen Loegria (Logres) kısmında ise aralarında Bath şehrinin kurucusu Bladud ve Kral Lear'ın da bulunduğu bir dizi efsanevi kişi hükümdar olduktan sonra taç Uther Pendragon'a sonra da Arthur'a geçti. Daha sonra ise Geoffrey, Kral Arthur'un yaşadığı serüvenleri anlatmaktadır. Kısaca bakacak olursak Kral Arthur; Uther Pendragon³⁷ ve Cornwall Düşesi Ygerna'nın Merlin³⁸ tarafından tasarlanmış birlikteliğinden doğmuştu.

³⁷ Arthur'un babası olan Uther'in lakabı Pendragon'dur. Pendragon, en önemli lider veya savaşçıların başı şeklinde yorumlanabilecek *bir ejderhanın başı* anlamındadır. Geoffrey Ashe, "Uther Pendragon", *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996, s. 483.

³⁸ Geoffrey'nin çalışmasındaki büyük kahin ve büyücü Merlin (Myrddin), iki kişinin karışımı ile oluşan bir karakterdir. Tarihsel olma ihtimali daha fazla olan orijinal Merlin, yaklaşık M.S. 575 yılında Cumbria'daki Arfderydd'de gerçekleşen bir savaşta çılgına dönen bir Britanyalıdır. Savaştan sonra da Güney İskoçya'daki Kaledonya Ormanı'nda ilham veren bir deli olarak kehanet yeteneği ya da laneti ile dolaşmıştır. Diğer ülkelerin folklorunda benzer karakterler bulunsa da bu karakterin Glasgow'un koruyucu azizi olan Aziz Kentigern'in hayatında, karanlıkta kalmış bir tarihsel rolü vardır. Norris J. Lacy, "Merlin", *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar.

Arthur tahta geçtiği sırada Britanya, Saksonların saldırısı altındaydı. Kral Arthur kendi cesareti ve Merlin'nin tavsiyeleri ile işgalcilere karşı zaferler kazandı ve İskoçya, İrlanda ve Galler'de seferler yürüttü. Ancak, Arthur'un yeğeni Mordred, Kralın eşi Guinevere'yi de yanına alarak Arthur'a ihanet etti. Bunun üzerine Kral Arthur, Mordred'i Cornwall'a kadar takip etti ve amansız bir savaş sonucu Mordred'i öldürdü. Mücadelede kendisi de ölümcül bir şekilde yaralanan Arthur, gizemli bir şekilde tekneyle Avalon'a gitti ve tacını yeğeni Constantin'e (Cystennin) verdikten sonra hayatını kaybetti.³⁹

Geoffrey'nin bu eseri kısa sürede oldukça popüler olmuştu. Saul'a göre bunun nedenlerinden birisi eserin okuyuculara tarihsel bir kayıt sunmak yerine kendi zamanlarının bir aynasını sunmasıydı. *Britanya Kralları'nın Tarihi*'ndeki Arthur'un Krallığı, XII. yüzyıl krallığının bir versiyonuydu. Arthur ise, yanındaki şövalyelere hediyeler vererek, feodal bir ordu toplayarak ve büyük festivaller ile taç giyme törenleri düzenleyerek XII. yüzyılda kralların yaptığı her şeyi kendi de yapmaktaydı. Esas olarak Geoffrey, tanıdık aristokrat dünyasını alıp onu okuyucuya geri yansıtmış ancak bunu daha muhteşem, egzotik ve çekici bir hale getirerek yapmıştı. Bu bakımdan, Geoffrey'nin Arthur'u saf saraylı davranışı bakımından bir modeldi. Ayrıca Geoffrey, Avrupa'daki en asil kişilerin giyim ve silah taşıma konusunda Arthur'un şövalyeleri gibi davranmaya çalıştıklarını da yazmıştı. Nitekim, monarşik şövalye nişanlarının kuruluşundaki en önemli etkilerden biri de Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri'ni taklit etmekte.⁴⁰

ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996, s. 319.

³⁹ Saul, *a.g.e.*, s. 37-41.

⁴⁰ *a.g.e.*, s. 41-42.

Kral Arthur'un Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nden ilk kez Wace tarafından 1155 yılında tamamladığı *Roman de Brut* eserinde bahsedilmektedir. Eserin 9,747-9,758 satırları arasında Wace, Kral Arthur'un Yuvarlak Masa'yı kurmasını baronlar arasındaki öncelik kavgalarını önleme ve eşitlik duygusunu teşvik etme isteğine bağlamaktadır. Wace, Yuvarlak Masa'yı "*Her biri kendisini en iyi olarak gören ve hiçbirinin kendisini en kötüsü olarak görmeyen asil baronları sayesinde Arthur, Britanyalıların hakkında birçok muhteşem hikaye anlattığı Yuvarlak Masa'yı kurdu. Orada, hepsi asil ve eşit olan vasalları oturuyordu; masada eşit oturuyor ve eşit servis ediliyorlardı. Hiçbiri*

*denginden*⁴¹ *daha yüksekte oturmakla övünemezdi.*” sözleri ile açıklamıştı. Layamon⁴² ise XIII. yüzyılın başlarında hikayeyi Yule Festivali⁴³ öncesi öncelik üzerine çıkan ve bir çok

⁴¹ Kral Arthur ve Yuvarlak Masa’da durum böyle olsa da Birleşik Krallık’taki asillikte aynı unvanda olanlar arasında da unvanlarının oluşturulma zamanına göre öncelik sıralaması vardır. Bunlar *Prömiyer Lordlar* olarak adlandırılmaktadır. İngiltere’deki Prömiyer Dük ve Earl, Norfolk Dükü’dür. Norfolk Dükü’nün atası John Howard’a bu unvan 1483 yılında oluşturulmuştur. Ancak, John Howard’ın annesi Margaret Mowbray’ın babası için Norfolk Dükü unvanı 1397 yılında oluşturulmuştur. Norfolk Dükü’nün önceliği de 1397 yılına tarihlenmiştir. İskoçya’daki Prömiyer Dük, Hamilton ve Brandon Dükü’dür. Bu unvan 1643’te oluşturulmuştur. İrlanda’daki Prömiyer Dük, Markues ve Earl ise Leinster Dükü’dür ve bu unvan 1766 yılında oluşturulmuştur. İngiltere’deki Prömiyer Markues, Winchester Markuesi’dir. Bu unvan 1551 yılında oluşturulmuştur. İskoçya’daki Prömiyer Markues, Huntly Markuesi’dir. Bu unvan 1599 yılında oluşturulmuştur. İngiltere’deki ve İrlanda’daki Prömiyer Earl, Shrewsbury ve Waterford Earlü’dür. Bu unvan 1442 yılında oluşturulmuştur. İngiltere’deki Prömiyer Vaykont, Hereford Vaykontu’dur. Bu unvan 1550 yılında oluşturulmuştur. İskoçya’daki Prömiyer Vaykont, Falkland Vaykontu’dur. Bu unvan 1620 yılında oluşturulmuştur. İrlanda’daki Prömiyer Vaykont ise Gormanston Vaykontu’dur. Bu unvan 1478 yılında oluşturulmuştur. Son olarak, İngiltere’deki Prömiyer Baron, Lord de Ros’dur. Bu unvan 1264 yılında oluşturulmuştur. İrlanda’daki Prömiyer Baron ise Lord Kingsale’dır. Bu unvan 1223 yılında oluşturulmuştur. *Bkz.* “Ranks and Privileges of the Peerage”, Debretts, Erişim Tarihi: 23 Mart 2024, <https://debretts.com/peerage/the-peerage/ranks-and-privileges-of-the-peerage/#DUKE>

⁴² Layamon XII. yüzyılda yaşamıştır ve ilk eseri olan ve Orta İngilizcede yazdığı *Brut* şiiri, XII. yüzyıldaki en önemli İngiliz şiirlerinden biridir. Bu şiir ayrıca İngilizcenin edebi

ölü ve yararlıının olduğu şiddetli bir kavga yaratarak genişletmiştir. Bu kavgayı duyan Korniş bir marangoz ise 1600 veya daha fazla kişiyi ağırlayabilecek, ancak kolayca taşınabilir büyük bir yuvarlak masa yapmıştı. Hem Wace hem de Layamon, Yuvarlak Masa hakkındaki kaynaklarının Breton hikaye anlatıcılara dayandığından bahsetmektedir. Esasında eski bir Kelt geleneği olan savaşıların krallarının veya en cesur savaşılarının etrafından daire şeklinde oturması, savaşıların sayısı ve öncelik gibi ayrıntıların yer aldığı Kelt hikayeleri benzer şekilde Wace ve Layamon'da tekrarlanmaktaydı.⁴⁴

XIII. yüzyılda düz yazılarda görülen sonraki gelenekte ise Yuvarlak Masa'nın kökeni Merlin'e atfedildi. Robert de Boron'un⁴⁵ *Merlin* adlı eserinin 1200 yılı

bir dil olarak Fransızca ve Latince tarafından neredeyse gölgede bırakıldığı bir zamanda yazılmıştır. *Encyclopaedia Britannica*, "Lawamon.", Erişim Tarihi: 23 Mart 2024, <https://www.britannica.com/biography/Lawamon>

⁴³ Yule, tarihsel olarak Germen halkları tarafından kutlanan, kış gündönümüyle aynı zamana denk gelen bir festivaldir. Hristiyanlık öncesi İskandinavya'da ortaya çıkan festival daha sonra diğer Pagan kutlamalarıyla birlikte Hristiyan Noel bayramına dahil edilmiştir. *Bkz.* Alison Eldridge, "Yule." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 23 Mart 2024, <https://www.britannica.com/topic/Yule-festival>

⁴⁴ William W. Kibler, "Round Table", *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996, s. 391.

⁴⁵ Robert de Boron, XII. yüzyılın sonu ve XIII. yüzyılın başında eserler ortaya koyan; *Aramatyalı Yusuf* (Joseph d'Arimatee), *Merlin* ve *Perceval* üçlemeleri ile önemli Fransız bir şairdir. Robert de Boron, Kutsal Kâse'nin erken tarihini anlatmış ve bu bağımsız

civarındaki düzyazı redaksiyonundaki ünlü bir pasajda Merlin, İsa Mesih'in Son Akşam Yemeği'ni yediği masadan ve her biri on iki yer ile Yahuda'nın ihanetinin anısına bir boş sandalyeye sahip olan Aramatyalı Yusuf'un kutsal masasından bahseder. Ayrıca Merlin, Kral Arthur'un babası Uther Pendragon'nun isteği üzerine 50 şövalyenin oturabileceği üçüncü bir masa yaptırmıştır. Ancak, Merlin Uther'e bir yerin boş kalması gerektiğini ve bu yerin ancak Uther'nin ölümünden sonra Kutsal Kâse⁴⁶ arayışı görevini başaracak

efsaneyi, kehanet figürü Merlin'in geçmiş ve gelecek hakkındaki bilgisini bağlantı halkası olarak kullanarak, Merlin ile Arthur efsanesiyle daha sıkı bir şekilde ilişkilendirmiştir. *Bkz. Encyclopedia Britannica, "Robert de Boron." Encyclopedia Britannica, Erişim Tarihi: 23 Mart 2024. <https://www.britannica.com/biography/Robert-de-Boron>*

⁴⁶ Ortaçağ Latincesinde *gradale*, "dereceli" ve "aşamalar halinde" anlamına gelen ve bir yemek sırasında çeşitli aşamalarda veya porsiyonlarda masaya getirilen bir tabak veya tepsi için kullanılan bir sözcüktür. XIII. yüzyılın başlarında Froidmontlu Helinand şöyle yazmıştır, "... zenginler için pahalı etlerin suyuyla birlikte geleneksel olarak yerleştirildiği geniş ve biraz derin bir tabak, ... ve genellikle kâse (*grail*) olarak adlandırılır" (*Gradalis autem sive gradale gallice dicitur scutella lata et aliquantum profunda in qua pretiosae dapes cum suo jure divitibus solent apponi gradatim, ... et dicitur vulgari nomine graalz*). *Gradele* sözcüğü yaygın bir ad olarak, 1010'dan itibaren değerli tabak envanterlerinde yer almaktadır. Hatta bazı erken dönem edebi metinlerinde bu sözcük, kutsallık veya ihtişam çağrışımlarından hiçbiri olmadan, sadece tabak veya tepsi anlamında kullanılmıştır. *Graal* sözcüğü, Eski Fransızcada bu yaygın şekliyle kullanılmasa da Ortaçağ Latincesine benzer şekilde bir tür tabak veya servis kabını belirtir şekilde alışlagelmiş bir sözcüktü. Bu sözcüğün talihi ise Chrétien de Troyes ile değişmişti. *Perceval ya da Kâse Hikayesi* (*Le Conte del Graal*) adlı eserinde, Balıkçı

Kral'ın yanındaki bir divanda oturan genç Perceval, yemeğin her bir bölümünde salonun bir ucundaki odadan çıkan, masanın önünden geçen ve başka bir odaya doğru kaybolan muhteşem bir tören alayı gördü. Bu tören alayında ilk beliren, elinde kanayan bir mızrak tutan genç bir oğlandı ve onu şamdanlı iki genç takip ediyordu. Nihayetinde ise gençlere eşlik eden güzel bir genç kız elinde bir kâse tutuyordu. Tören alayının en önünde yer alan bu kâse, som altından yapılmıştı ve içerisinde de en iyi ve en pahalı değerli taşlar vardı. Bu anlatıdan *graal* sözcüğünün pahalı işçilikli bir tabak veya tepsi olarak tanımlandığı anlaşılmaktadır. Dikkat çekici olan ise kâsenin ilk görünümünde bulunmayan manevi çağrışımların ortaya çıkmasıdır. Burada Balıkçı Kral, kapta bulunan tek bir ayin gofreti (kutsal ekmek) tarafından yıllar boyunca ihya edilmişti. Sonuç olarak tören alayının bileşenleri ve sembolik anlamları bilinmese de Chrétien de Troyes kaba, süslü bir tabak adını vermiş ve böylece tek bir hamlede Kâse ya da Kutsal Kâse mitinin temelini oluşturmuştu. Ancak Chretien, Perceval'ı bitirmeden bıraktı ve hikaye, merkezinde yiyecek üretme gücüne sahip mücevherlerle kaplı ve ışıldayan bir kap bulunan gizemli bir tören alayı olarak kaldı. Çok geçmeden Chretien'dan yaklaşık on veya on beş yıl sonra Robert de Boron, Chretien'ın bu hikayesini okudu ve kâsenin potansiyelini fark etti. Daha sonra Robert de Boron, kâsenin tam olarak ne olduğu ve anlatıdaki işlevini en spesifik şekliyle okuyucuya verdi. Kâse, Aramatyalı Yusuf'un, İsa Mesih'in çarmıhtayken kutsal kanını toplamak için kullandığı, Son Akşam Yemeği'nden bir kâseydi ve daha sonra bu kâse, bir tür ayinin yapıldığı altar benzeri bir masanın ortasına yerleştirilmişti. Bu değerli kabın görüldüğü birçok eserde, Kâse ya da Kutsal Kâse, birçok biçim ve işlev üstlenmiş ancak her durumda temel gücünü bir yiyecek sağlayıcı olarak korumuş ya da masada yiyecek tüketimiyle ilişkilendirilmişti. Kâse, Chretien'da yaşlı krala yemek sağlayan bir kaptı. Robert'te ise daha sonra ayin kadehinin özelliklerini alan ve ayin hizmeti, kıtlığı sona erdiren ve masada kullanılan bir kaptı. Wolfram von Eschenbach'a ait Parzival'de

şövalye tarafından doldurulacağını söyler. Robert de Boron'un Merlin'inin devamı olan Didot-Perceval'da ise Yuvarlak Masa'daki yer sayısı hala 13'tür ve Merlin bir yeri boş bıraktığından beri Kral Arthur orayı doldurmaya cüret edememiştir. Ancak Perceval, bir turnuva sırasında Yuvarlak Masa Şövalyeleri'ni mağlup ettikten sonra boş yere oturmak için Kral Arthur'dan izin istemiştir, ancak bu bir depreme ve *Britanya'nın Büyüleri*'ne yol açmıştır. Bu büyüler o sırada masada bulunan şövalyelerden birinin şövalyelikte diğerlerini geride bırakana, Balıkçı Kral'ın⁴⁷ meskenine ulaşana ve Kutsal Kâse'yi sorana

ise en lezzetli yiyecekleri bol miktarda üreten bir taş ya da *lapsit exillis* olan kâse (grail) adı verilen bir “şey” idi. Kâse, Perceval'ın ilk devamında, salonda yüzerek orada bulunanlara yiyecek ve içecek sağlarken Manessier, onu Chretien'daki gibi bir genç kız tarafından taşınırken tasvir etmiştir. Perlesvaus'ta ise Kâse, Aramatyalı Yusuf'un İsa Mesih'in kutsal kanını toplamak için kullandığı kap olmanın yanı sıra, ayrıca gençleşmeye de neden olmaktadır. Lancelot-Kâse'de ise Kutsal Kâse, bir kadeh (chalice) şeklini alır ve Bors, Perceval ve Galahad tarafından bir arayış haline gelir. *Bkz.* Richard O'Gorman, “Grail (Gaal)”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996, s. 212-213.

⁴⁷ Balıkçı Kral, Kutsal Kâse'nin bekçisidir. Galler mitolojisindeki Kutsanmış Bran'ın bir kişileştirmesi olabilecek olan Balıkçı Kral, Chretien de Troyes'nun Perceval ve diğer eserlerinde Kutsal Kâse Kalesi'nde yaralı bir şekilde yaşamaktadır. Robert de Boron'un eserinde ise Balıkçı Kral, Kutsal Kâse Masası'na konulan balığı yakalayan ve Aramatyalı Yusuf'un kayınbiraderi olan Hebron ya da Bron ile özdeşleştirilmiştir. Son olarak, Didot-Perceval, Balıkçı Kral'ın hikayesini, eserin kahramanının Kutsal Kâse Kalesi'ne dönmesi, Kutsal Kâse sorusunu sorması ve Kralı iyileştirmesiyle devam ettirir ve

kadar sona ermeyecektir. Son olarak, Thomas Malory'nin *Sankgreall Masallari*'nin ana kaynağı olan *Kutsal Kâse Arayışı* (Queste del Saint Graal) eserinin açılış sayfalarında Galahad, artık Siege Perilous olarak bilinen bu boş yere oturmak için öne çıkmaktadır. Daha sonra *Taştaki Kılıç*⁴⁸ serüvenine devam edecek olan Galahad, Camelot'ta ise

sonlandırır. *Bkz.* Norris J. Lacy, "Fisher King", *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996, s. 156.

⁴⁸ Excalibur, Kral Arthur'un kılıcıdır. Geoffrey of Monmouth tarafından *Caliburnus* (Latince, çelik (chalybs)) olarak adlandırılmıştır. Chretien'in Perceval'ı ve Lancelot gibi Ortaçağ Fransız geleneğinin çoğunda, kılıç bir zamanlar Gawain'e aitti, ancak daha sonraki çalışmalarda yalnızca Kral Arthur'un mülkiyetindeydi. Bazı metinlerde ve popüler Arthur efsanelerinde ise Excalibur, aynı zamanda *Taştaki Kılıç*'tir. Ancak bu tanımlama, kılıcın Kral Arthur'a verildiği ve en sonunda göldeki bir el tarafından ondan alındığı *Post-Vulgate* hikaye serisi ve *Malory* gibi metinlerde bulunan gelenekle bağdaşmamaktadır. Kral Arthur'u, Excalibur'ı almak için Gölün Leydisi'ne getiren Merlin, Krala kının, kılıcın kendisinden çok daha değerli olduğunu, çünkü kının taşıyıcısını yaralanmalardan koruyacağını söylemiştir. Buna karşın, daha sonraki yazarlar ve okuyucular, kına değil kılıca daha fazla önem vermiştir. Son olarak, *Vulgate Mort Artu*'da Kral Arthur, Girflet'e kılıcın yozlaşmış ellere geçmemesi için onu büyülü göle atmasını emreder. Ancak Girflet iki kez itaatsizlik eder, ilk olarak Excalibur'u kendi kılıcıyla değiştirir, diğer sefer de kını suya atarken kılıcı atmaz ve saklar. Nihayet Kral Arthur tarafından iki kez azarlanan Girflet sonunda Excalibur'ı göle atar, sudan çıkan bir el onu yakalar, savurur ve sonra kaybolur. Malory'de ve genel olarak İngiliz geleneğinde, kılıcı göle geri döndüren ise Bedivere'dir. *Bkz.* Norris J. Lacy, "Excalibur", *The New*

Yuvarlak Masa'daki herkesin mucizevi bir şekilde Kutsal Kâse'den beslendiği büyük akşam yemeğini düzenlemiştir.⁴⁹

Öte yandan Ortaçağ'da ayrıca Kral Arthur ve şövalyelerini taklit ederek mızrak dövüşü ve dansı içeren şenlikli etkinlikler de Yuvarlak Masa adıyla düzenlenmeye başlamıştı. Bilinen ilk Yuvarlak Masa Festivali bir şövalye yapma seremonisini⁵⁰

Arthurian Encyclopedia, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996, s. 147-148.

⁴⁹ Kibler, *a.g.e.*, s. 391.

⁵⁰ XI. yüzyıl sonrası kaynaklarda şövalye yapma seremonisinden söz edilmeye başlanmıştır. Marc Bloch bu seremoniyi şöyle aktarmaktadır,

Ritüel birkaç eylemden oluşuyordu. Kural olarak hemen hemen bir erkek çocuktan daha büyük olmayan bir adaya, yaşlı bir şövalye her şeyden önce gelecekteki statüsünü simgeleyen silahları teslim ediyor ve (çocuk) kılıcını kuşanıyordu. Daha sonra yaşlı şövalye elinin düz kısmı ile çocuğun yanağına ya da ensesine ağır bir darbe indiriyordu, Fransız belgelerin tabiri ile paumée veya colée. Bu bir güç sınaması mıydı? Yoksa bu, bazı geç Ortaçağ yorumcularının ileri sürdüğü gibi, Ramon Llull'un sözleriyle genç adamın hayatının geri kalanında "sözünü" hatırlamasını sağlayacak şekilde hafıza üzerinde bir izlenim bırakmanın bir yöntemi miydi? Şiirler de, tam da istedikleri gibi, kahramanın bu kaba silleye boyun eğmemeye çalıştığını gösterir. Bir kronikçinin belirttiği üzere de bu (tokat) bir şövalyenin her zaman alması ve iade etmemesi gereken şeydir. Diğer taraftan, gördüğümüz gibi, tokat atmak, dönemin hukuki geleneklerinin de onayladığı, bazı hukuki işlemlerin hatırlanmasını sağlamanın en yaygın yöntemlerinden biriydi; ancak tokadın taraflara değil, tanıklara uygulandığı da doğrudur. Ancak başlangıçta şövalye yapımı için çok önemli olduğu düşünülen ve bu terimin alışkanlık haline gelerek tüm seremoniyi tanımlamak için kullanılmaya başlandığı 'dubbing' (sözcük "vurmak" anlamına gelen eski bir Germen fiilinden türetilmiştir) hareketine ilk bakışta çok farklı ve çok daha az rasyonel bir anlam yüklenmiş gibi görünüyor. Darbeyi vuran kişinin eli ile darbeyi alan kişinin vücudu arasında bu şekilde kurulan temas, piskoposun rahip olarak görevlendirdiği kâtibe yaptığı darbenin aynısı bir tür dürtüyü iletliyordu. Seremoni genellikle atletik bir gösteriyle sona eriyordu. Yeni şövalye atının üzerine atlıyor ve mızrağının bir darbesiyle bir direğe bağlı zırhı delmeye veya yıkmaya doğru ilerliyordu; bu, quintaine olarak biliniyordu.

kutlamak için 1223'te Kıbrıs'ta düzenlendi. Bu tür gösteriler, Ortaçağ'ın geri kalanında da Avrupa'nın büyük bölümünde popülerliğini koruyacaktı. Çoğu durumda, bu şenliklere katılan şövalyeler Arthur'un şövalyelerinin adlarını ve atfedilen armalarını⁵¹

Bkz. Marc Bloch, *Feudal Society II Social Classes and Political Organization*, Çev. L. A. Manyon, London: Routledge, 2005, s. 33. Ek olarak, Bloch'un açıkladığına benzer şekilde vurarak (dubbing ya da accolade) şövalye yapma seremonisi bugün hala Avrupa'nın bazı ülkelerinde bir kişiye şövalye unvanı verilirken kullanılmaya devam etmektedir. Örnek olarak Birleşik Krallık'ta Hükümdar, diz çökmüş kişinin önce sağ sonra sol omzuna kılıcının ucunu dokundurur ve kişi şövalye olur. *Bkz.* The Royal Family, "Investitures", 8 February 2013, Youtube video, 1:17-1:30, Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=ZinzueddAQ0> Hollanda da ise Hükümdar, şövalye olacak kişinin sol omzuna, avcunun içi aşağıya doğru gelecek şekilde vurarak şövalyeliği verir. *Bkz.* RTL Nieuws, "Apache-piloot Roy de Ruyter ontvangt Willems-Orde- RTL NIEUWS", 31 August 2018, Youtube video, 0:00-0:08, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=Z2vI71cq3Q>

⁵¹ Atfedilen Armalar, onları taşıyamayan biri için tasarlanmış armalardır. Hem Ortaçağ'da hem de sonrasında heraldlar, sanatçılar ve yazarlarla birlikte, tarihi karakterlerin kendi dönemlerinin bir şekilde tanidik çağdaşları olduklarını düşünmekteydi. Kral Arthur'un ya da Kral Davut'un Ortaçağ kostümleriyle ve Ortaçağ hayatları sürerken tasvir edilmesi gibi, heraldlar da kendi toplumlarındaki bütün önemli kişilerin armaları olduğundan; dini karakterler ile efsanevi ve tarihi kahramanlara armalar atfetmeye başladılar. Bu tür armalar sadece kişilere değil kavramlara, soyutlamalara ve dini diğer varlıklara da atfedilmişti ve beklenebileceği gibi farklı heraldlar aynı kişilere veya varlıklara kendi değerlendirmelerine göre farklı armalar atfediyordu. Atfedilen arma örneklerinden bazılarını bakacak olursak: Kutsanmış Meryem Ana'ya atfedilen armalardan biri mavi

kullanılmaktaydı. Hatta bir seferinde, Hilal Nişanı'nın⁵² kurucusu Napoli Kralı ve Anjou Dükü I. "İyi" René, 1446'da düzenlediği Yuvarlak Masa Festivali için bir Kral Arthur

üzerine, müjde meleğine atıf yaparak, kanatlı bir kalbi tasvir ediyordu. Bu esasen Aziz Luke'a atıf yapmaktaydı: "*Evet, bir kılıç senin ruhunu da delecek, böylece birçok kalbin düşünceleri açığa çıkacak.*" (Luke 2:35 (NIV)). Bakire olarak Meryem Ana'ya atfedilen (Meryem Ana'nın en bilinen sembollerinden birisi de olan) zambak ise, atfedilen arma olarak yine mavi üzerine altın bir vazo içerisinde yer alan 3 beyaz zambak şeklinde tasvir edilmişti. Fransa Kraliyet Arması'ndaki zambak çiçeklerinin (Fleur-de-lis) kökeni de neredeyse kesin olarak *Madonna Zambağı* olarak adlandırılan bu zambağın kıvrımlarından gelmiştir. Başmelek Aziz Michael'a atfedilen arma, gümüş üzerine kırmızı haç iken, şeytana da eski bir seraf olarak arma taşıdığı gerekçesi ile bir arma atfedilmişti. Bu atfedilen arma, kırmızı üzerine gerçekçi (proper) 3 yeşil kurbağa ve ortada altın bir şerit (fess) şeklinde tasvir edilmişti. Bu tasvir de Aziz John'a atıf yapmaktaydı: "*Ve ejderhanın ağzından kurbağalara benzeyen üç kirli ruhun çıktığını gördüm ...*" (Revelation 16:13 (NIV)). Kral Davut'a atfedilen arma, mavi üzerine altın bir arp iken, Yakub'un oğlu Yusuf'a atfedilen arma, damalı (chequy) siyah ve gümüş renkte tasvir edilmişti. Son olarak, Prester John'a atfedilen arma ise mavi üzerine altın çarmıh ve çarmıha gerilmiş gümüş İsa Mesih figüründen oluşmaktaydı. *Bkz.* Stephen Friar, "Attributed Arms", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 32-34.

⁵² *Hilal Nişanı* (Ordre du Croissant) Napoli Kralı I. "İyi" René tarafından 1448 yılında kurulmuştur. I. René hem şövalyeliğe hem de heraldiğe bütün yönleriyle büyük ilgi duymaktaydı. Kral, *Aşkta Seven Kalbin Kitabı* (Livre du cœur d'Amour épris) ve yazıldıktan sonra hızlıca turnuvalar hakkında standart bir el kitabına dönüşen *Turnuvalar*

kalesi bile inşa etmişti.⁵³ Pek çok şövalyenin turnuvadan hoşlanmasına karşın bu fikre İngiltere’de pek sıcak bakılmıyordu. Kilise, şiddet içerikli olması nedeniyle turnuvalara

Kitabı (Le Livre des tournois) adlı kitapların yazarlığını yapmıştı. Aziz Maurice’e adanan Hilal Nişanı’nın sembolü ise yukarı bakan bir hilal şeklindeydi. Boulton, *a.g.e.*, s. 611-622. *Hilal Nişanı Tüzüğü* (Statuts de l’Ordre du Croissant) ise günümüze kalmıştır ve Fransa Ulusal Kütüphanesi koleksiyonunda yer almaktadır. Bu tüzüğün ilk kısmında nişana dair çeşitli açıklamalara yer verilmiştir. İkinci kısımda ise nişana üye olan 32 şövalyenin armasına yer verilmiştir. Bu armalarda yer alan kalkanlara ise yukarıya doğru bakan hilallerin eşlik ettiği görülmektedir. Bu armalara folyo 52r’deki folyodaki Napoli Kralı’nın arması ve folyo 42v’deki Milan Dükü’nün arması örnek olarak verilebilir. *Bkz.* Paris, Bibliothèque nationale de France, MS Français 25204, fols. 42v, 52r, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8470042b/fl.item.r=des%20statuts%20de%20l'Ordre%20du%20Croissant> Yine Fransa Ulusal Kütüphanesi koleksiyonunda yer alan ve XV. yüzyıldan kalan *Maurice ve Yoldaşlarının Çektikleri* (Passio Mauritii et sotiorum ejus) adlı el yazmasında da 12. sayfada (vue 12, NP) yer alan resimde Hilal Nişanı Şövalyeleri meclis toplantısı tasvir edilmişken, folyo 34v’de ise altın bir zırh giymiş Aziz Maurice, elinde palmiye üzerinde hilal yer alan bir kalkan ile Hilal Şövalyesi olarak tasvir edilmiştir. Son olarak, folyo 38v’de Büyük Seneşhal Giovanni Cossa’nın Hilal Şövalyesi olarak portresine yer verilmiştir. *Bkz.* Paris, Bibliothèque nationale de France, Bibliothèque de l’Arsenal, Ms-940 réserve, vue 12, NP, fols. 34v, 38v, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b55005728g/fl.item>

⁵³ Norris J. Lacy, “Round Tables”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and

her zaman karşı olmuş, katılımcılara yönelik aforoz tehdidinde bulunmuştu. Ancak bu zaman zaman turnuvaların düzenlenmesini engelleyememişti. 1215 yılında turnuvalar, Yurtsuz John karşısındaki baronların toplantıları için fırsat olarak kullanıldı. Hatta baronlar Londra'yı kontrollerine alıp Fransızlardan yardım beklerken turnuvalar düzenlendi. 1219'da Staines şehrinde ise Canterbury Başpiskoposu'nun kendisinin oradaki varlığı bile turnuva düzenlenmesini engelleyemedi. Ancak turnuvalar kimi zaman bu sert tutumun gevşetildiği dönemlerde kimi zaman ise yasa dışı olarak devam etmeyi sürdürdü. Zaman geçtikçe yavaş yavaş şövalyelere turnuvalar için Fransa'ya gitmeleri yerine İngiltere'de etkinlikler düzenlemeleri için izin verilmeye başladı. Bunlar ilk başta hala büyük ölçüde atlı şövalyelerden oluşan iki takım arasında olsa da bazen piyadelerin katıldığı düzmece savaş şeklinde de olabiliyordu. Bu düzmece savaşlar için seçilen bölgeler ise genellikle iki kasaba veya köy arasındaki kırsal yerlerdi. Ancak bunlarda kayıplar kimi zaman ağır olabiliyorken yavaş yavaş bu durumda değişti ve kayıpların sayısı azaldı. I. "Uzun Bacaklı" Edward hükümdarlığında iki atlı şövalyenin mızraklarla birbirlerine saldırdıkları ve mızrak dövüşü adı verilen bireysel dövüşlerin popüleritesi artmaya başlamıştı. Ayrıca darbenin gücünü azaltmak/dağıtmak için mızrakların uçları ya körleştirildi ya da mızrakların uçları tek bir sivri nokta yerine çatalı bir parça olan *koronel* ile değiştirildi. Buna *barış dövüşü* adı verilmişti. Ancak, bu dövüşler bile oldukça tehlikeliydi. Örneğin, 1268 yılında Warenne Earlı'nın varisi Croydon'daki bir turnuva sırasında hayatını kaybetmişti.⁵⁴

Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996, s. 191.

⁵⁴ Christopher Gravett, *English Medieval Knight 1200–1300*, Graham Turner (illus.), Oxford: Osprey Publishing, 2002, s. 44-45.

Asillerin yanı sıra özellikle toprak zenginliğine sahip olma şansı az olan gençler zenginlik ve şöhret kazanma aracı olarak gördükleri bu turnuvaları sıklıkla ziyaret ediyordu. Hatırlanacağı üzere William Marshal da şöhreti ve zenginliği esas olarak turnuvalar sayesinde kazanmıştı. Bu dönemde ayrıca Arthur dönemi sahnelerinin ya da diğer hikayelerin yeniden canlandırılmasıyla şövalyelik kavramları da turnuvalara eklendi. Bunlardan daha az resmi olanlarına *behourd* deniyordu ve görünüşe göre I. Edward'ın 1258'de henüz prensken katıldığı ilk yarışma olan Blyth'da olduğu gibi, katılımcılar keten zırhlar giyiyordu. Bunlarda da mızrak dövüşlerinde olduğu gibi ölümler meydana geliyordu. İngiltere'de ise Yuvarlak Masalardan ilk olarak 1228 yılında yasaklı bir etkinlik olarak bahsedilmektedir. Yuvarlak Masa düzenleyen ilk İngiliz Kralı ise 1284 yılında I. Edward olmuştur. Turnuvalara katılmayı seven Edward, Kral Arthur'un hikayelerine dayanan mızrak dövüşleri ve ziyafetlerinin yer aldığı Yuvarlak Masaları; Gaskonya, Galler ve İskoçya'daki gerçek savaşların maliyetleri bunlara engel olana kadar düzenlemeye devam etti. I. Edward döneminden sonraki krallar da bu tür etkinlikleri himaye etmenin şöhretlerini arttırmalarına katkı sağlayacağını fark ettiler ve böylece bunlar düzenlenmeye devam etti.⁵⁵

Geoffrey'nin tarihi, dönemin aristokrasisini yansıtmının yanı sıra önemli başka bir işleve daha sahipti. Erken Ortaçağ Avrupa'sı halkları, kökenleri açıklayan ve meşrulaştıran tarihselleştirici açıklamalara ilgi duyuyordu. Ancak Britanya Adaları halkları bir kuruluş efsanesine sahip olmamanın yoksunluğu içerisindeydi. Ortaya çıkan

⁵⁵ a.g.e., s. 45.

en iyi anlatı Aziz Bede'in *Hengist ve Horsa*⁵⁶ hikayeleriydi ancak bunlar çok yetersizdi.⁵⁷ Aziz Bede, Hengist ve Horsa için "...O zamanki liderleri ve komutanları ilk başta *Wihtgils*'in oğulları *Hengist ve Horsa* adlı iki kardeşti; *Wihtgils*'in babası *Witta*, onun babasının adı *Wihta* ve *Wihta*'nın babasının adı *Woden*'di. Pek çok kabilenin kraliyet ailelerinin kökeni onun soyundan geliyordu..." ifadesine yer vermiştir.⁵⁸ Nihayet XII. yüzyılda İngilizler tarihsel açıdan zayıflıklarının bilincinde oldular ve Kral Arthur efsanesini kendi ihtiyaçlarına göre uyarlayarak benimsediler. Böylece, Kral Arthur onursal bir İngiliz olarak yeniden uyarlanmıştı. İleriki yıllarda Arthur'un mezar yeri olarak Glastonbury Manastırı; Camelot Kalesi ise Cornwall'daki Tintagel olarak atandı. Kral Arthur'un kılıcı ise gizemli bir şekilde kendisine Aslan Yürekli Richard'ın elinde yer buldu. Artık XIII. yüzyılın sonlarına doğru Kral Arthur, İngiliz şövalye krallığının bir savunucuydu. I. Edward döneminde bu artık önemli bir araç haline gelmişti. Kral Arthur bu özelliklerinin yanı sıra bir edebiyat akımı olarak da Avrupa'da gelişmeye başladı. Geoffrey'nin Arthur'u her ne kadar eski chansons de geste atmosferinden farklı olsa da hala ondan ağır izler taşımaktaydı. Arthur sürekli savaşıyor, kırsal bölgeleri yağmalıyor ve düşmanlarını öldürüyordu. Kadın karakterler ve Arthur'un duygusal hayatı ise çok sılıkti. Daha sonraki yazarlar ise Arthur'a bu kısımlar başta olmak üzere farklı bir taraftan yaklaştılar. Bunlardan en önemlisi yeni kahramanların ortaya çıkmasıydı. Geoffrey'nin Arthur'unda, Kralın şövalelerinden sadece üçünün adı bilinirken yeni anlatılarla Sör

⁵⁶ Aziz Bede'e göre Hengist ve Horsa kardeşler, Britanya'ya gelen ilk Anglo-Sakson yerleşimcilerin efsanevi liderleridir. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, "Hengist and Horsa.", Erişim Tarihi: 24 Mart 2024. <https://www.britannica.com/topic/Hengist>

⁵⁷ Saul, *a.g.e.*, s. 43.

⁵⁸ Thomas Miller (çev.), *The Old English Version of Bede's Ecclesiastical History of English People*, Cambridge: In Parentheses Publications, 1999, s. 25.

Tristan, Sör Gawain ve Sör Lancelot kendisine yer buldu. Artık Kral Arthur, şövalyelerinin gölgesinde kalmaya başlamıştı ve bundan sonra odaklanılacak şey Kral değil saray şövalyeleri idi.⁵⁹

Bu kültürün ayrıca görsel olan gösteriş kısmı da vardı. Okuryazarlığın sınırlı olduğu Ortaçağ'da aristokrasinin statü göstergesi görsel yolla sergileniyordu. Bunun bir aracı kıyafetlerdi. Asiller halkın önüne oldukça gösterişli kıyafetler giyinerek çıkıyorlardı. Bayeux Gobleni'nde Normandiya Dükü William da yüksek statüye sahip bir manto içerisinde tasvir edilmişti. Kraliyet sarayındaki şövalyeler de törenlere katılacakların zamanlarda genelde ipek kıyafetler giyerlerdi. Mimaride de bu durum geçerliydi. Lordların kaleler inşa ettirmesindeki amaç güvenli bir yapı oluşturmak olduğu kadar statülerini de göstermekti. Saul'un belirttiği üzere Ortaçağ'da büyük bir lordun büyük kalabilmesi için büyük görünmesi gerekiyordu. Son olarak bununla bağlantılı olarak dışın için aynası olduğu fikri de antik dünyadan bu döneme miras kalan bir şeydi. Böylelikle içsel değer, dışsal ihtişam ile değer görüyordu. Bu dönemde dikkat çekici bir diğer gelişme de eskiden askerilerin kullandığı amblemlerin ve sancakların artık aristokrasi tarafından kullanılmaya başlamasıydı. Amblemler ve kişisel rozetler⁶⁰ kişilerin

⁵⁹ Saul, *a.g.e.*, s. 43-44.

⁶⁰ Rozet (badge) üniforma ile benzer şeklide tanımlama amacına hizmet eden bir parçadır. Rozetin sözcük kökeni, iz ya da jeton anlamına gelen Norman *cognoissance* teriminden gelmiştir. Bkz. Bury Palliser, *Historic Devices, Badges, and War-Cries*, London: Sampson Low, Son & Marston, 1870, s. 1. Friar rozetlerin 4 özelliğine değinmiştir. İlk olarak rozet, İngiliz Tacı ve arma sahibi asillerin rozetleri; kıyafet, mücevher, kumaş, mobilya/döşeme ve diğer kişisel eşyalar ile vitray cam veya mimari yapıların dekorasyonlarında kullanılması açısından kişiseldir. İkinci olarak rozet, liverinin bir parçası olarak hanehalkı ve hizmetçi üniformalarına sıklıkla eşlik etmektedir. Üçüncü olarak, rozet spesifik olarak

sosyal statü ve konumlarının kanıtları olarak benimsendi. Örneğin, XII. yüzyılın sonlarında gelindiğinde sancak taşıma hakkını kazanan bir şövalyenin diğer şövalyelerden daha yüksek bir mevkide ve rütbede olduğu kabul ediliyordu. Artık en yüksek şövalyelik derecesi olacak *Şövalye Banneret* (Knight Banneret) olarak adlandırılan bu şövalyeleri ve sancaklarını, düşük şövalye anlamındaki *Şövalye Bakelör*⁶¹

bir kraliyete, hanehalkına veya resmi bir kurumun/grubun hizmetinde bulunanlara ya da resmi memurlara ait olması gerektiğinden resmidir. Dördüncü ve son olarak, rozetler hanehalkı ve hizmette bulunanların yanı sıra yoncalar, kardeşlikler ve şövalyelik nişanları üyeleri tarafından da kullanıldıkları için kurumsaldır. Stephen Friar, “Badge”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 41. Ailelerin kullandığı rozetlere Bohun Ailesi’nin *Kuğu Rozeti* örnek olarak verilebilir. Bohun Ailesi’nden Hereford Earlleri, Essex Earlleri, Northampton Earlleri ve İngiltere Yüksek Konstabelleri; kardeşlerinin varisi olan Maud Mandeville ile Hereford Earlü Henry de Bohun’nun evlenmesi ile Mandeville Kuğu Rozeti’ni miras alıp kullanmaya başlamışlardır. Palliser, *a.g.e.*, s. 275. Liveri rozetlerinin en zengin örneklerinden birisini sunan ve *Dunstable Kuğu Mücevheri* (Dunstable Swan Jewel) olarak adlandırılan Kuğu Rozeti örneklerinden birisi günümüzde The British Museum’da bulunmaktadır. *Bkz. Dunstable Swan Jewel*, 1400 (circa), gold, enamel, H 34 mm x L 84 mm x W 31 mm x D 21 mm, The British Museum, Erişim Tarihi: 28 Şubat 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1966-0703-1

⁶¹ Şövalye Bakelör, en düşük şövalyelik derecesidir ve omuza kılıçla vurularak (dubbing) verilen şövalyelik derecesi de budur. Şövalye Bakelörler, şövalyelik nişanlarının üyeleri değildir ve *Sör* stili dışında 1929 yılına kadar derecelerini belirten bir işaretleri de bulunmamaktaydı. *Bkz.* Stephen Friar, “Knight Bachelor”, *A Dictionary of Heraldry*,

(Knight Bachelor) olarak adlandırılan genç şövalyeler takip ediyordu. Gaskonya’da ise kontun kılıcını ve sancağını Bordeaux’daki Saint-Seurin Bazilikası’ndan alması geleneği ve Fransa’nın savaflara gitmeden önce kutsanan savaş sancağı olan *Altın Alev*⁶² (Oriflamme) de XII. yüzyılda ortaya çıkmıştı. Ayrıca mühürler de İngiltere’de fazlaca kullanılmaya başlanmıştı. Günah Çıkartan Edward’ın mührü tek taraflı ve Kralı otorite sembolleri ile tahtta gösterirken, Fatih William’ın mührü iki taraflıydı ve

Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 208., “Behind the scenes: Investitures”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 25 Mart 2024, <https://www.royal.uk/behind-the-scenes-investitures>

⁶² Oriflamme taşıyıcıları arasında Geoffroi de Charny de bulunmaktaydı. Geoffroi, bu altın sancağı taşıma onurunu 1347 Paskalya’sında VI. “Talihli” Philippe’den almıştı. Geoffroi de Charny, Yüz Yıl Savaşı’nın başlarında muharebelere katılmış tanınmış bir şövalyeydi ve Fransa Yıldız Nişanı’nın kuruluşuyla da yakından ilişkili olmuştu. Geoffroi, II. “İyi” Jean’ın isteği üzerine (özellikle Yıldız Nişanı Şövalyeleri için) şövalyelik üzerine bir el kitabı olarak hizmet etmesi için *Şövalyelik Kitabı* (Livre de Chevalerie) adlı bir şiir kitabı yazmıştı. Ayrıca Geoffroi, İsa Mesih’in kefeni olduğuna inanılan ünlü *Turin Kefeni* ya da *Kutsal Kefen* (Sindone di Torino/Sacra Sindone) olarak adlandırılan rölik ile de tarih boyunca yakından ilişkilendirilmiştir. Son olarak, 1314 yılında Tapınak Şövalyeleri’nin Büyük Üstadı Jacques de Molay ile idam edilen Geoffroi de Charny ile burada bahsi geçen Geoffroi de Charny’nin ad benzerliğinin ötesinde aynı aileden gelme ihtimali bulunmaktadır. Ancak bu konu tartışmalıdır. *Bkz.* Ian Wilson, “Charny’s Career and Writings: The Current Understanding.”, *The Book of Geoffroi de Charny: with the Livre Charny*, Çev. Nigel Bryant (ed.), Woodbridge: The Boydell Press, 2021, s. 5-20.

Edward'inkinden farklı olarak arka tarafta Dük, silahlı ve at sırtındaydı. At sırtındaki askeri mühürler İngiltere'de kısa sürede aristokrasi ve şövalyeler tarafından benimsendi. İngiltere'de günümüze kalan en erken mühürlerden bazıları Vermandois Kontu I. Ralph ve Meulan Kontu Waleran'a aittir.⁶³ Ayrıca, armalar da XII. yüzyılda ortaya çıktıktan sonra iyice gelişmeye ve daha yaygın kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemden sonra armalar artık, soy ve aile kimliğini göstermek için kalıtsal olarak kullanılmaya başlayacaklardı.⁶⁴

Heraldığın kökenlerinin ortaya çıkması da bu atmosfer ile ilgili olmuştur. *Heraldik* ya da *Arma Bilimi* bugünkü tanımı ile; tarih boyunca bireyleri, orduları, kurumları ve şirketleri vb. ayırt etmek için kullanılan kalıtsal simgelerin kullanımı, sergilenmesi ve düzenlenmesiyle ilgilenen bilim ve sanat alanına verilen addır.⁶⁵ Heraldik sözcüğünün

⁶³ Ek olarak İngiltere'deki mühürler açısından en önemli belgelerden biri, *1301 Baronların Mektubu* (Barons' Letter of 1301) olarak adlandırılan İngiliz asillerin Papa VIII. Bonifacius'a göndermek için yazdıkları mektuptur. Bu mektup, mühür ve örgü ip bakımından zengin bir kaynaktır. Bu mektupta 180 mühür, renk ve örgü tekniğine göre farklılaştırılmış 16 farklı örgü ipe dizilmiştir. İplerin parşömene düğümlenme yöntemleri ise büyük ölçüde kişilerin kalite ve statülerinin derecelerine göre büyük ölçüde değişmektedir. *Bkz.* Paul Dryburgh, "Wax, cord and ink: the materiality of records", Tuesday 22 March 2016, The National Archives, Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 25 Mart 2024, <https://blog.nationalarchives.gov.uk/wax-cord-ink-studying-materiality-records/>

⁶⁴ Saul, *a.g.e.*, s. 53-57.

⁶⁵ Frederick Hogarth ve Leslie Gilbert Pine, "heraldry." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/heraldry>

kökünü, haberci anlamına gelen *herald* sözcüğünden gelmektedir.⁶⁶ Herald sözcüğünün kökeninin ise Anglo-Sakson dilinde *ordu*, *güç* ya da *sallanma* sözcüklerinden geldiği düşünülmektedir.⁶⁷ XI. yüzyılın ortalarından itibaren şövalyeler artık yavaş yavaş; dizlere kadar uzanan zincirden yapılmış örgü bir zırh; başı koruyan bir tür şapka olan koif; omuzları, boynu ve başı koruyan zincir örgü zırh ve yüzün alt kısmını korumak için bu zırha takılan bir kapak/perde şeklindeki örgü zırh gibi ekipmanları kullanmaya başlamışlar ve daha da ağır savaşçılara dönüşmeye başlamışlardı.⁶⁸ Savaş alanlarında da böylesine zırh giymiş şövalyeler gerek birbirleri tarafından gerekse onları takip eden diğer savaşçılar tarafından gittikçe ayırt edilememeye başlamıştır. Buna çözüm olarak çoğu insanın okuma-yazma bilmediği bu dönemde, armalar; çarpıcı ve basit bir tasarım dili ile herkesin kolayca tanıyabileceği şekilde ortaya çıkmıştır. Böylece savaşçılar zırhlı bir şövalyeyi, armalar sayesinde, diğerlerinden ayırt edip kimin dost kimin düşman olduğunu çıkarabiliyorlardı.⁶⁹ Bununla birlikte sadece savaş alanında değil, turnuvalarda mücadele eden şövalyelerde de kimin kimi düşürüp oyunu kazandığını anlamak açısından armalardan faydalanıyordu.⁷⁰ Buna örnek olarak, Fransız şair Chrétien de Troyes, *Arabanın Şövalyesi* (Chevalier de la Charrette) adlı eserinde bir turnuva sırasında

⁶⁶ Merriam-Webster.com Dictionary, “herald.”, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/herald>

⁶⁷ Frederick Hogarth ve Leslie Gilbert Pine, “heraldry.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/heraldry>

⁶⁸ Robert Jones, *Knight The Warrior and World of Chivalry*, New York: Osprey Publishing, 2011, s. 33.

⁶⁹ Frederick Hogarth ve Leslie Gilbert Pine, “heraldry.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/heraldry>

⁷⁰ Maurice Keen, *Chivalry*, New Haven: Yale University Press, 1990, s. 125-126.

kraliçeye şövalyelerin “Üzerinde altın bant olan kırmızı kalkanlı şövalyeyi görüyor musunuz? O Governauz de Roberdic’dir. Peki kalkanında bir kartal⁷¹ ile bir ejderhanın yan yana olduğu diğerini görüyor musunuz? O da Aragon Kralı’nın oğludur...” şeklinde tarif edildiğini yazmıştır.⁷²

Bu açıdan ilk armaların temel özelliği sadelikti. Özellikle farklı topraklardan gelen ve farklı dillere sahip savaşçıların farklı hedeflere koşan liderlerini kolayca takip edebilmelerini sağlayan bu armaların faydası Haçlı Seferleri sırasında daha da iyi görülecek ve armalar bundan sonra çok hızlı gelişip çeşitlenecekti. Böylelikle kısa sürede hanedanlık armaları tüm Batı Hristiyanlığına yayıldı. Armalar, savaşlarda kalkan üzerinde kullanılırken, barışta mühürler üzerinde kendini yer bulmaya başladı. Hanedan armalarının en eski kanıtları korunmuş halde ve çok sayıda İngiltere, Fransa ve Almanya’da, daha az sayıda ise İspanya ve İtalya’da bulunmaktadır. XI. yüzyıldaki hanedanlık armalarına dair bilginin büyük kısmını mühürlerden geliyordu.⁷³ Bu

⁷¹ Kartallar, Eski Yunan ve Roma dönemlerinden bu yana çeşitli şekillerde semboller olarak kullanılmışlardır. Kartal, Roma lejyonlarının sancaklarında yer alırken, Kutsal Roma İmparatorları’nın da kalkanlarında yer almaktaydı. Kartallar, Ortaçağ boyunca bir çok armada ve kişisel amblemde de kendilerine yer bulmuşlardır. *Bkz.* Margaret Young, “Eagle”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 130.

⁷² Saul, *a.g.e.*, s. 57.

⁷³ Frederick Hogarth ve Leslie Gilbert Pine, “heraldry.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/heraldry>

mühürlerin bir ya da iki tarafında savaşı betimlemesi bulunuyordu. Bunlara Fatih William'ın ve Anjou Kontu III. Fulk'un mühürleri örnek olarak verilebilir.⁷⁴

XII. yüzyılda şövalye turnuvalarının gelişmeye başlamasıyla şövalyeler normalde kullandıklarından daha ayrıntılı armaları da beraberlerine getirmeye başladılar. Aynı yüzyılın ikinci yarısında itibaren ise turnuvaları denetleyen ve konuklara bu turnuvalara katılmaları için davetiye dağıtan haberci heraldlar, genellikle turnuvalardan ve savaşlardan sonra galiplerin erdemlerini ve eylemlerini öven ozanlarla aynı kişilerdi. Heraldlar hem haberci hem ozan görevleri ile efendilerinin ve onların atalarının yaptıklarını ve erdemlerini anlattıkça asiller arasında soy kütüğüne olan ilgi de olgunlaşmaya başladı.⁷⁵ Hükümdarların; saraylarının saygınlıklarını, kendi prestijlerini ve meşruiyetlerini soylarına ve atalarından gelen miraslarına bağladıkları *Hanedanlık Tarihi*⁷⁶ bilincinin de bu yüzyılda tamamen yerleşmesi tesadüfi değildir.⁷⁷ Bu yeni ilgi,

⁷⁴ Richard W. Kaeuper, *Medieval Chivalry*, Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 95-96.

⁷⁵ Frederick Hogarth ve Leslie Gilbert Pine, "heraldry." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/heraldry>

⁷⁶ Hükümdarlık Tarihi'nin ilk ortaya çıktığındaki ana konusu belirli bir yönetici hane idi. Görevi ise kraliyet ya da asillerin soyağaçlarını veya ardılık dizilerini kullanarak, bunların kökenlerine kadar gitmek ve mümkün olduğu kadar eski ve ünlü bir soya tarihsel meşruiyet kazandırmaktı. *Bkz.* Birgit Studt, "Dynastic History." *Encyclopedia of Early Modern History Online*, Brill Reference Online, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2023, https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-early-modern-history-online/dynastic-history-COM_018501

⁷⁷ Leah Shopkow, "Dynastic History", *Historiography in the Middle Ages*, Deborah Mauskopf Deliyannis (ed.), Leiden-Boston: Brill, 2003, s. 247.

ilk olarak heraldlara, turnuvalara katılmaya davet edilen herkesin bayraklarını ve kalkanlarını tanıma zorunluluğu getiriyordu. Böylelikle kalkanlar üzerindeki sembolleri inceleme bağlamında heraldik ilk hali ile ortaya çıkmış oldu. Ayrıca hanedanlık armalarının ayrıntılı teknik dili ve sonraki yüzyıllarda turnuvalar geliştikçe heraldların önemi⁷⁸ ve buna bağlı olarak statüsü de arttı.⁷⁹ Sonuçta armalar ve heraldlar, şövalyeliğin eylemsel doğasından doğmuşlardır.⁸⁰ Zaman geçtikçe asiller babalarının armalarını miras aldılar ve kullanmaya devam ettiler. Hanedanlık armaları artık vücut zırhlarından başlayan kökenlerinden asillerin sembollerine dönüştükçe orijinal amaçlarından tamamen

⁷⁸ İngiltere’de 1484 yılında, Kral III. Richard tarafından Arma Koleji (College of Arms) kurulmuştur. Bu kolejin, heraldların içinde bulunduğu, Arma Memurları (The Officers of Arms) aynı XII. yüzyılda olduğu gibi, armalarla ilgilenmek ve devlet törenlerini organize etmek gibi orijinal rollerini yerine getirmeye halen devam etmektedir. *Bkz.* “About Us”, College of Arms, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2023, <https://www.college-of-arms.gov.uk/about-us> Bu törenlere ve Arma Memurları’nın önemine ve faaliyetlerine günümüzden bir örnek olarak, Birleşik Krallık Kralı III. Charles’ın *Tahta Çıkma İlanı* (Accession Proclamation) 10 Eylül 2022 tarihinde Aziz James Sarayı’nda, en kıdemli arma memuru olan, Dizbağı Arma Kralı (Garter King of Arms) David White tarafından yapılmıştır ve bu ilan törenine diğer heraldlar da eşlik etmiştir. *Bkz.* “Accession Proclamation”, *College of Arms*, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2023, <https://www.college-of-arms.gov.uk/2-coa/75-proclamation>

⁷⁹ Frederick Hogarth ve Leslie Gilbert Pine, “heraldry.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/heraldry>

⁸⁰ Robert W. Jones, “Heraldry And Heraldry”, *A Companion to Chivalry*, Robert W. Jones (ed.), Peter Coss (ed.), Suffolk: The Boydell Press, 2019, s. 157.

farklı olarak daha karmaşık ve gizemli bir hale gelerek sadece uzmanların anlayabileceği bir hal aldı. Armalar böylelikle asillik ve sanatsal değerleri ile gelişimine devam ettiler.⁸¹

Öte yandan 1204 yılına geldiğimize ise Fransa Kralı II. Philippe'in Normandiya'yı ve bitişindeki toprakları ele geçirmesiyle, 1199 yılında tahta çıkan İngiltere Kralı Yurtsuz John'un Anakara Avrupa'dan elinde sadece Güneybatı Fransa'daki Akitanya Düklüğü kalmıştı. Öte yandan, İngiliz şövalyelerin Norman Fethi'nden bu yana dahil oldukları savaş dönemi de böylece sona ermişti. XIII. yüzyılda bazı küçük seferler dışında büyük ölçekli veya uzun süreli askeri mücadeleler yaşanmadı. Bu açıdan III. Henry dönemindeki II. Baronlar Savaşı ve I. Edward dönemine kadarki çatışmalar dışında XIII. yüzyıl genel olarak hem İngiltere hem de Avrupa için oldukça sakin bir dönemdi. Şövalyelik açısından İngiltere'deki en büyük gelişme ise şövalye sayılarındaki düşüştü. Bu azalışın nedeni hem eskisi kadar şövalyeye ihtiyaç kalmaması hem de şövalyelerin de dahil olduğu alanlarda vergiler ve kotalar uygulanmasıydı. XII. yüzyılda tahmini olarak 5.000'e yakın şövalye olmasına karşın XIII. yüzyılın başlarında bu sayının 3.600-4.000 arası olduğu tahmin edilmektedir. Arma kayıtları dikkate alınacak olursa da bu dönemden yaklaşık 70 ila 80 yıl sonra ise şövalye sayısının 1.250'nin üzerine çıkamadığı gözlemlenmektedir. Bu açıdan İngiltere'deki şövalyelerin zamanla neredeyse 3'te 1'inin kaybolduğu göze çarpmaktadır. Bu düşüşe neden olan sorunlardan özellikle mali olanının ise XII. yüzyılın sonlarına doğru zaten kendini göstermeye başladığı görülmektedir. Geniş anlamda, bu azalışın ana nedeni aristokrasi ve şövalyeler arasında yaşanan sosyal ve ekonomik bir değişimin sonucuydu. Geçen yüzyılda aristokrasinin statü sergileme yöntemi olarak süslü kıyafetler giymesi, çok daha büyük ve süslü kaleler inşa ettirmesi gibi zengin bir yaşam tarzı sürme ve bunu gösterme alışkanlığı mali kaynaklar üzerinde

⁸¹ Frederick Hogarth ve Leslie Gilbert Pine, "heraldry." *Encyclopedia Britannica*, Erişim

Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/heraldry>

giderek artan ciddi bir baskı yaratmıştı. Ancak aynı zamanda aristokrasinin kuralları da bu dönemde formalize edilmeye başlamış oluyordu. XII. yüzyılın sonlarına doğru ilerledikçe şövalye aristokrasisi de giderek daha fazla ayrıcalık ve statü havasıyla kaplanmaya başladı görülmektedir. Bir sonraki yüzyıldaki şövalye sayısının azalması ve özellikle mali alanda olan sıkıntılar da böyle bir arka plandan gelen bir sosyal dönüşüm ışığında ortaya çıkmıştı.⁸²

XIV. yüzyılın başında ayrıca İngiltere’de şövalyeler *Sör* (Sir) stilini kullanmaya başlamışlardı. Sözcüğün kökeni XIII. yüzyılın başlarında bir addan önce yer alan ve şövalyeliği belirten bir stil olarak *sire* sözcüğünden gelmiştir. Eski Fransızcada *sire* sözcüğü, *lord* adına atıf yaparak kullanılmıştır. *Sire* sözcüğünün kökeni de *yaşlı*, *ihtiyar* anlamına gelen Vulgar Latincedeki⁸³ *seior* ve Latincedeki *senior* sözcüklerinden gelmiştir. *Sire* sözcüğü daha sonra değişikliğe uğrayarak *Sör* (Sir) sözcüğüne dönüşmüştür. XIII. yüzyılın başlarından itibaren ise *sire* sözcüğü tek başına

⁸² Saul, *a.g.e.*, s. 60-70.

⁸³ Vulgar Latince, klasik olmayan Latincenin konuşulan biçimi olup, M.S. III. yüzyıldan sonraki Latince genellikle Vulgar Latince olarak adlandırılmıştı. Ayrıntılar için *Bkz.* Marius Sala ve Rebecca Posner, “Vulgar Latin.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2024, <https://www.britannica.com/topic/Vulgar-Latin>

kullanıldığında *Majeste*⁸⁴ anlamına gelmekteydi. Bu sözcüğün kadın karşılığı ise *Dem*⁸⁵ (Dame) ile eşleştirilmiştir. Son olarak, şövalyeler için kullanılan Sör stili daha sonra Baronetler⁸⁶ ve XVII. yüzyıla kadar rahiplerin stili olarak da kullanılacaktı.⁸⁷

⁸⁴ Birleşik Krallık'ta Hükümdara ve Kraliyet Ailesi'ne yönelik hitabet şekilleri (stillers) bulunmaktadır. İlk olarak Kral için, *Majeste Kral* (His Majesty The King, kısaltması HM The King), Kraliçe için, *Majeste Kraliçe* (Her Majesty The Queen, kısaltması HM The Queen) ve Kral ile Kraliçe için, *Majesteleri Kral ve Kraliçe* (Their Majesties The King and Queen, kısaltması TM The King and Queen) stilleri (styles) kullanılır. Kraliyet Ailesi Üyeleri içinse *Kraliyet Altesi* stili kullanılır. Galler Prensi için, *Kraliyet Altesi Galler Prensi* (His Royal Highness The Prince of Wales, kısaltması HRH The Prince of Wales), Galler Prensesi için, *Kraliyet Altesi Galler Prensesi* (Her Royal Highness The Princess of Wales, kısaltması HRH The Princess of Wales) ve Galler Prensi ve Prensesi için, *Kraliyet Altesleri Galler Prensi ve Prensesi* (Their Royal Highnesses The Prince and Princess of Wales, kısaltması TRH The Prince and Princess of Wales) stilleri kullanılır. Kraliyet Ailesi'nin diğer üyeleri de Kraliyet Altesi stilini kullanır. Örneğin Edinburgh Dükü için, *Kraliyet Altesi Edinburgh Dükü* (His Royal Highness The Duke of Edinburgh, kısaltması HRH The Duke of Edinburgh) ve Prenses Royal için, *Kraliyet Altesi Prenses Royal* (Her Royal Highness The Princess Royal, kısaltması HRH The Princess Royal) stilleri kullanılır. *Bkz.* "Addressing the Royal Family", Debretts, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2024, <https://debretts.com/royal-family/addressing-the-royal-family/>

⁸⁵ *Dem* (dame) sözcüğü XIII. yüzyılın başından itibaren rütbeli veya yüksek sosyal konumdaki bir kadın anlamına gelirken, *leydi* anlamındaki Eski Fransızcada *dame* ve Geç Latince *domna* sözcüklerinden gelmiştir. *Bkz.* Douglas Harper, "Etymology of dam." *Online Etymology Dictionary*, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://www.etymonline.com/word/dam> Birleşik Krallık'ta şövalyelik veren nişan

dereceleri dışında *Şövalye Bakelor* (Knight Bachelor) unvanının kadınlar için doğrudan bir eşdeğeri yoktur. Ancak kadınlar şövalyelik derecesi veren nişanların bu derecelerini alarak şövalyeliğe karşı demlik alabilirler. Bu nişanlar ve dereceleri; Banyo Nişanı: *Dem Büyük Haç (GCB)* ve *Dem Komutan (DCB)*, Aziz Michael ve Aziz George Nişanı: *Dem Büyük Haç (GCMG)* ve *Dem Komutan (DCMG)*, Kraliyet Victorian Nişanı: *Dem Büyük Haç (GCVO)* ve *Dem Komutan (DCVO)* ve son olarak Britanya İmparatorluk Nişanı: *Dem Büyük Haç (GBE)* ve *Dem Komutan (DBE)* şeklindedir. Bu nişanların yukarıdaki derecelerini alan kadınlar ayrıca, şövalyelerin adlarından önce *Sör* stilini aldıkları gibi, *Dem* stilini ve adlarından sonra da aldıkları derecenin post-nominal harflerini almaktadır. Buna örnek olarak, Onur Kompanyonları Nişanı (Order of the Companions of Honour, CH) alıcıları da olan *Dem Judi Dench CH DBE* ve *Dem Shirley Bassey CH DBE* örnek olarak verilebilir. Son olarak, Dizbağı Nişanı ve Devedikeni Nişanı'nı alan kadınlar *Dem* yerine *Leydi* unvanını almaktadır. *Bkz.* "Orders, Decorations and Medals", The Honours System of the United Kingdom, Cabinet Office, GOV.UK, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2024, <https://honours.cabinetoffice.gov.uk/about/orders-and-medals/> *Supplement to The London Gazette No. 1 of Friday 10 June 2005*, Issue 57665 (11 June 2005), s. 4, "The QUEEN has been graciously pleased, on the occasion of the Celebration of Her Majesty's Birthday, to give orders for the following appointment to the Order of the Companions of Honour: To be a Member: Dame Judith Olivia DENCH, D.B.E., Actress. For services to Drama.", *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/57665/supplement/4> *Supplement to The London Gazette No. 1 of Friday 29 December 2023*, Issue 64269 (30 December 2023), s. N6, "THE KING has been graciously pleased to give orders for the following appointment to the Order of the Companions of Honour: To be a Member: Dame Shirley Veronica BASSEY, D.B.E., Singer. For services to Music.", *The Gazette: Official Public*

XIII. yüzyılın sonuna gelindiğinde sayıları azalmış olmasına karşın şövalyeler artık yerel bölgelerde toprak sahibi seçkinler olmaya başlamışlardı. Şövalyeler artık sadece profesyonel askerler ya da turnuvalarda dövüşen kişiler değil buldukları bölgede söz sahibi olmaya başlayan kişilerdi. XII. yüzyılın sonunda adli tabip olarak atanan şövalyelerin kamu görevleri gittikçe artarak, XIII. yüzyılda şeriflerin sorumluluklarının bölünmesiyle kraliyet vergi toplama memurları olarak da görev yapmaya başlamışlardı. Şövalyeler ayrıca yargıçların yardımcıları olarak da görev yapmaya başlayıp, buldukları bölgelerde düzeni sağlama görevlerini yerine

Record, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2024,
<https://www.thegazette.co.uk/London/issue/64269/supplement/N6>

⁸⁶ Baronetlik, kalıtsal şövalyelik unvanıdır. Bir Şövalye Bakelorum adının başında Sör stili yer alırken (*Örneğin* Sör Sean Connery) bir Baronet, normal bir şövalyeden farklı olarak adından sonra baronet sözcüğüne (*Örneğin* Sör George Alan Thomas, 7. Baronet) ya da *Bart* veya *Bt* şeklindeki baronetin kısaltmasına sahiptir. Bir Baronet hayatını kaybettiğinde ise varsa en büyük oğlu gerekli yasal işlemleri yaptırdığında bu unvanı üzerine almaktadır. *Bkz.* “Addressing a baronet, Succession to a Baronetcy, History”, The Standing Council of the Baronetage (Baronets), Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://www.baronetage.org/baronets/succession-to-a-baronetcy/> Ek olarak, Baronet unvanı en son, 1990 yılında Baroness Thatcher’ın eşi Sör Denis Thatcher’a verilmiştir. *Bkz.* “The Baronetage”, Debretts, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://debretts.com/peerage/the-baronetage/>

⁸⁷ Douglas Harper, “Etymology of sir.” *Online Etymology Dictionary*, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://www.etymonline.com/word/sir> Douglas Harper, “Etymology of sire.” *Online Etymology Dictionary*, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://www.etymonline.com/word/sire>

getiriyorlardı. Böylece şövalyeler artık krallık tacının idari kısmında kamu hizmetlerine katıldılar. Son olarak, 1327 yılında tahta geçen III. Edward'ın hükümdarlığında, Fransa'ya karşı savaşların da başlamasıyla birlikte İngiltere'deki şövalyelik serüveninde yeni bir dönemin başlamasına tanıklık edilecekti. II. Edward dönemindeki askeri ve siyasi başarısızlıklar geçmişte bırakılarak III. Edward hükümdarlığında Kral ve asiller, krallık dışında zafer için bir araya geldiler. III. Edward'ın Fransız Krallığı üzerindeki iddiası şövalyelik kültürü ile İngiliz Monarşisi arasında yeni ve daha yakın bir ilişkinin yolunu da açmıştı. Sonraki kuşaklar için III. Edward da aynı Aslan Yürekli Richard gibi öykünülecek biri olacaktı.⁸⁸

Son olarak, III. Edward'ın hükümdarlığı ve Dizbağı Nişanı kısmına geçmeden önce, III. Edward'ın hükümdarlığı ile kesişecek şekilde XIV. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan ve sonraki dönemdeki hükümdarlara ve saraylara etki edecek olan monarşik şövalyelik nişanlarının ortaya çıkmasına değinilecektir. Haçlı Seferleri sonrası yaşanan önemli bir değişim, şövalyeliğin gittikçe dini yönünü büyük ölçüde yitirmeye başlamasıydı. Bu yeni dönemde şövalyeler onur kavramıyla birlikte, krallıkların ulusal kimliklerinde kendilerine baş köşelerde yer bulmaya başlamıştı bile.⁸⁹ Bunlardan belki de en önemlisi, Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri hikayelerinin Avrupa'da çok popüler olması ve bir hükümdara bağlı bir grup sadık şövalye olgusunun ortaya çıkmasıydı.⁹⁰ Ek olarak bir kralın, topluluk üyeliğini kendisine hizmet edenlere onursal bir unvan olarak vermesi de Batı Avrupa'daki diğer hükümdarların kendilerine hizmet

⁸⁸ Saul, *a.g.e.*, s. 70-74, 93.

⁸⁹ Charles Moeller, "Chivalry." *The Catholic Encyclopedia*, vol. 3 (New York: Robert Appleton Company, 1908), New Advent, Erişim Tarihi: 20 Ocak 2024, <http://www.newadvent.org/cathen/03691a.htm>

⁹⁰ Richard Barber, *The Reign of Chivalry*, Newton Abbot: David & Charles, 1980, s. 161.

edenlere ve vasallarına, Dük ve Kont gibi asillik unvanları dağıtmaya başlamasıyla benzer döneme denk gelmesi tesadüf değildi.⁹¹

Buna ek olarak XIV. yüzyılda artık, feodalizm sisteminin karşısında, hükümdarların gittikçe güçlenmeye başlayarak asiller üzerinde kontrollerini artırmaya başlaması da genel olarak monarşik nişanların ortaya çıkmasındaki ana nedenlerden biri olacaktır. Böylelikle, Yuvarlak Masa Şövalyeleri'ndeki şövalyeliğin kahramanlığını ve sadakatini hükümdarın politikaları doğrultusunda siyasileştirme fikri, eski askeri-dini şövalyelik tarikatlarının organizasyonu ve sembolleri örnek alınarak birleştirildi ve monarşik nişanlar fikri doğmuş oldu. Yeni nişanlar, askeri-dini tarikatların yerine geçen yapılar değillerdi. Bu tarikatların sadece kıyafetleri, işaretleri ve motivasyonları değiştirilerek örnek alınmıştı. Monarşik nişanlar hükümdarların etrafında yakın sadık bir grup oluşturarak şövalyeliği bir araç olarak kullanacaktı. Ayrıca zaman geçtikçe bu nişanlar, Avrupa seküler elitinin de ortak bir dili haline gelecek ve diplomasi konusunda da hükümdarlara yararlar sağlayacaktı.⁹² Askeri-dini tarikatlardaki şövalyeler yoksulluk, sadakat ve iffet yemini edip kendilerini kutsal savaşa adanmışlardı ve dini otoriteye tabi idiler. Ancak monarşik nişanlara üye şövalyeler kutsal savaş için bir motivasyon taşımamakla birlikte seküler otorite olarak sadece kendi hükümdarlarına bağlı kalıyor ve hayatlarını seküler devam ettiriyorlardı.⁹³ Artık, monarşik nişanlara tabi şövalyelerin

⁹¹ Boulton, *a.g.e.*, s. 42-45.

⁹² David Green, "The Secular Orders: Chivalry in the Service of the State, Introduction", *A Companion to Chivalry*, Robert W. Jones (ed.), Peter Coss (ed.), Suffolk: The Boydell Press, 2019, s. 57-58.

⁹³ Keen, *a.g.e.*, s. 180.

savaşları hükümdarlarının gösterdiği yönde Kutsal Topraklar'da değil Avrupa'da komşuları ile olacaktı.⁹⁴

John Campbell-Kease ve Stephen Friar, Ortaçağ'daki monarşik şövalyelik nişanları hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır,

Daha sonraki Ortaçağ şövalyelik topluluklarının çoğu ayrıcalıklı kurumlardı; üyelik kesinlikle sınırlıydı ve genellikle bir hükümdarın armağanıydı. Şövalye eşitlikçiliği ve alçakgönüllülük kavramları temel alınarak modellenmiş olsalar da bu topluluklar özünde elitistti; üyelik, hükümdara hizmetin nihai ödülüydü ya da uluslararası diplomasi amaçları için kullanılıyordu.”⁹⁵

Bu nişanlar arasında Dizbağı ve Altın Post gibi olanlar oldukça dar bir çevredeki asillere verilecekken, bazıları ise daha fazla sayıda şövalyeye dağıtılacaktı.⁹⁶ Neticede gerek gezgin olarak gerekse diplomatik görev ile çeşitli saraylarda bulunan; Florian

⁹⁴ Green, *a.g.e.*, s. 58.

⁹⁵ John Campbell-Kease ve Stephen Friar, “Knighthood and Chivalry, Orders of”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 209.

⁹⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 63, 346, 431.

Waldauf von Waldenstein⁹⁷, Ulrich Keczel⁹⁸ ve Konrad von Grünenberg⁹⁹ gibi şövalyelere ve asillere, bir çok nişan verilecek onlar da bu nişanların rozetlerini armalarında ve buna benzer dekoratif yerlerde gururla sergileyeceklerdi.

⁹⁷ Bkz. Dürer-School German, Publisher Anton Koberger German, *Recto: Coat of Arms of Maximilian I as King of the Romans; verso: Coat of Arms of Florian Waldauf von Waldenstein, from The Revelations of Saint Bridget*, 1502, Woodcut; a double-sided sheet, the recto in the first state of two, from the German edition of 1502, sheet: 9 15/16 x 6 1/4 in. (25.2 x 15.8 cm), image: 9 3/16 x 5 7/8 in. (23.3 x 15 cm) The Metropolitan Museum of Art, New York, George Khuner Collection, Bequest of Marianne Khuner, 1984, Erişim Tarihi: 28 Şubat 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/388793>

⁹⁸ Bkz. *Wappen des Ulrich Ketzels mit verschiedenen Ordenszeichen (MM199)*, um 1510/30, Glasmalerei, Glasgemälde, Rechteckscheibe, 14,6 x 17,1 x 23 cm, Germanisches Nationalmuseum, Erişim Tarihi: 23 Şubat 2024, <https://objektkatalog.gnm.de/wisski/navigate/49958/view>

⁹⁹ Bkz. Karlsruhe, Badische Landesbibliothek, Cod. St. Peter pap. 32, fol. 50v. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://digital.blb-karlsruhe.de/blbhs/content/pageview/3853607>

1. BÖLÜM: DİZBAĞI NİŞANI'NIN KURULUŞU VE NİTELİĞİ

1.1 III. Edward ve Yüz Yıl Savaşı

Edward, İngiltere Kralı II. Edward ve Fransız Isabella'nın en büyük çocuğu olarak 1312 yılında doğdu. Daha sonra Chester Kontu ve Akitanya Dükü unvanlarını aldı ancak geleneğin aksine *Galler Prensi*¹⁰⁰ unvanını almadı. Babası II. Edward döneminde

¹⁰⁰ Galler Prensi unvanını benimseyen ilk kişi, 1240 yılında ölen Gwynedd Prensi Llywelyn ab Iorwerth'dir. III. Henry tarafından Galler Prensi olarak tanınan Büyük Llewelyn'nin torunu Llywelyn ap Gruffudd de I. Edward tarafından tanınmıştı. Ancak Llywelyn ap Gruffudd, I. Edward'ın kendi üzerindeki yüksek otoritesini kabul etmedi ve 1282 yılında, İngilizlerin Galler'i işgali sonucu mağlup oldu. Daha sonra I. Edward, 1301 yılında oğlu Edward'a Galler Prensi unvanını verdi. Bundan sonra ise tahtın varisleri her zaman olmasa da Galler Prensi unvanına sahip oldu ve kimi zaman da bu unvan törenle verildi. Galler Prensi'nin kişisel rozeti ise *Galler Prensi'nin Tüyleri* (The Prince of Wales's Feathers) olarak adlandırılmaktadır. Rozet, pattée haçları ve fleurs-de-lis içeren altın bir tacı dolduran üç beyaz devekuşu tüyü ile mavi bir sarmaldan oluşmaktadır. Mavi sarmalın üstünde *Ich Dien* mottosu bulunmaktadır. Ich Dien, Almanca *Hizmet Ederim* anlamına gelmektedir. Ancak, eski Galcedeki *Senin Adamın* anlamındaki *Eich Dyn* sözcüklerinin bozulmuş hali olduğu yönünde başka bir görüş daha vardır. Beyaz devekuşu tüyleri muhtemelen ilk olarak Kara Prens Edward tarafından kullanılmıştır. Şu anda Galler Prensi'nin taşıdığı diğer unvanlar şunlardır: İngiltere'de: *Galler Prensi*, *Cornwall Dükü* ve *Chester Earlı*. İskoçya'da: *Rothsay Dükü*, *Carrick Earlı*, *Renfrew Baronu*, *Adalar Lordu* ve *İskoçya Büyük Vekilharcı*. Günümüzdeki Birleşik Krallık Kralı olan III. Charles'a Galler Prensi unvanı 1958 yılında verilmiş, 1969 yılında ise Galler'deki Caernarfon Kalesi'nde tören yapılmıştır. Bkz. Stephen Friar, "Wales, Prince of", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson

gerçekleşen siyasi çalkantı ortamında büyüyen Edward, March Earlü Roger Mortimer ile Fransa'ya kaçan annesinin yanına katıldı ve çok geçmeden ellerinde bulunan kuvvetler ile İngiltere'ye çıkarma yaptılar. II. Henry, yetersizlik ve taç giyme törenindeki yeminine sadık kalmama suçlamaları karşısında tahttan çekilmek zorunda kaldı. Edward ise III. Edward adıyla, 29 Ocak 1327 tarihinde İngiltere Kralı olarak taç giydi. Kısa süre sonra 1330'lara gelindiğinde İngiltere'nin Fransa ile olan ilişkisi iyice gerilmeye başladı. Bunun nedenleri başta İngiliz kontrolündeki Gaskonya bölgesi konusundaki anlaşmazlık ve III. Edward'ın 1328 ve 1337 yıllarında dile getirdiği Fransa tahtı üzerindeki hak iddiasıydı.¹⁰¹

(illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 372. Son olarak, III. Charles, tahtın varisi oğlu Prens William'a Galler Prensi ve Chester Earlü unvanlarını 13 Şubat 2023 tarihinde vermiştir ancak henüz tören yapılmamıştır. *Bkz. Recorded in The Gazette London Gazette*, Issue 63979 (24 February 2023), s. 3638, “ In accordance with the direction of HIS MAJESTY THE KING Letters Patent have passed the Great Seal of the Realm, dated the 13th February 2023 for creating His Royal Highness Prince William Arthur Philip Louis, Duke of Cornwall Rothesay and Cambridge, Earl of Carrick and Strathearn, Baron of Renfrew, Baron Carrickfergus, K.G., K.T., Lord of the Isles and Prince and Great Steward of Scotland, PRINCE OF WALES and EARL OF CHESTER.”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.thegazette.co.uk/notice/4290979>

¹⁰¹ Thomas Frederick Tout ve J. R. L. Highfield, “Edward III.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/biography/Edward-III-king-of-England>

Capet Hanedanı'nın doğrudan soyunun sonuncusu IV. "Adil" Charles'ın 1 Şubat 1328 tarihinde varis bırakmadan ölmesiyle Fransa tahtı boş kaldı. Bunun üzerine nisan ayında Fransız asiller bir araya gelerek bir meclis kurdular ve tahta geçmesi için Capet Hanedanı'nın aday branşından¹⁰² gelen ve IV. Charles'ın kuzeni olan Valois Kontu I. Philippe'i seçtiler. Böylelikle Fransa'da Valois Hanedanı dönemi başlamış oldu. 1332 yılında Fransa Kralı olarak IV. Philippe, oğlu Jean'a Normandiya Dükü ile Anjou ve Maine Kontu unvanlarını verdi.¹⁰³ Bu dönemden sonra İngiltere ve Fransa arasında gerek geçmişten gelen sorunlar gerekse Fransız tahtının varisi meseleleri yüzünden yaşanacak olan mücadele de *Yüz Yıl Savaşı* (Hundred Years' War/ Guerre de Cent Ans) olarak adlandırılacak ve 1337-1453 yılları arasını kapsayan yüz yıldan uzun sürecek aralıklı mücadeleler yaşanmaya başlayacaktı.¹⁰⁴

Bunun üzerine III. Edward, kendini zor bir seçimin karşısında buldu. III. Edward eğer Gaskonya için VI. Philippe'e sadakatini sunarsa onu kral olarak tanıyacaktı. Ancak bunu reddederse de halihazırda Fransız asillerin kurduğu meclisin VI. Philippe'e, Gaskonya'nın gelirlerine el koyabileceğini bildirmesi ve İngiltere'deki monarşinin zayıflığını da göz önünde bulundurduğunda Gaskonya'nın varlığının riske girme ihtimali vardı. Sonunda III. Edward, 6 Haziran 1329 tarihinde Amiens Katedrali'nde para kaybetmekten ya da daha da kötüsü Fransa'nın olası bir işgalinden korkarak VI.

¹⁰² Aday branş, hanedan soyunun küçük çocuktan devam etmesi anlamındadır. *Bkz. Collins Online Dictionary*, "Cadet Branch", Erişim Tarihi: 8 Şubat 2024, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/cadet-branch>

¹⁰³ Boulton, *a.g.e.*, s. 167-168.

¹⁰⁴ *Encyclopedia Britannica*, "Hundred Years' War.", Erişim Tarihi: 8 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/event/Hundred-Years-War>

Philippe'e sadakatini¹⁰⁵ sundu. Törende III. Edward, VI. Philippe'e "*Geçmişte yapılan barış antlaşmasına*¹⁰⁶ göre sizi Fransa'nın dükü ve asili olarak tutuyorum ve Akitanya Düklüğü ve ilaveleri için size sadakatimi sunuyorum" dedi ve ardından III. Edward'ın elleri VI. Philippe'in elleri arasına konulduktan sonra Fransa Kralı, III. Edward'ı yanağından öptü. Ancak iki taraf da çok geçmeden savaş hazırlıkları yapmaya başlayacaktı bile.¹⁰⁷ Çeşitli gelişmeler sonrası 1337 yılına gelindiğinde, 16 Mart'ta Edward savaş hazırlıklarını desteklemek için 6 yeni Earllük oluşturdu ve ilerleyen aylarda Fransa'ya karşı Aşağı Ülkeler ve Almanya'dan destek bulmaya çalıştı. Çok geçmeden

¹⁰⁵ Birleşik Krallık Kralı III. Charles'ın 6 Mayıs 2023'teki Taç Giyme Töreni'nde, Galler Prensi William, Krala sadakatini benzer bir şekilde sunmuştur. Galler Prensi, Krala "*Ben, William, Galler Prensi, hayatım boyunca sadık bir takipçin olarak sana bağlılığımı, inancımı ve hakikati taahhüt ediyorum. Tanrı yardımcım olsun*" diyerek sadakatini sunmuş, ardından Kralı yanağından öpmüştür. *Bkz.* The Royal Family Channel, "Prince William Pledges Loyalty to King", 6 May 2023, Youtube video, 0:00-0:35, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=zwmqiQUZ4nw>

¹⁰⁶ 1259'da yapılan Paris Antlaşması ile III. Henry; Normandiya, Anjou, Touraine, Maine, Poitou ve Fransa'nın diğer bütün toprakları üzerindeki hak iddiasından vazgeçmiş; Fransa Kralı'na, Fransa'nın asili ve Akitanya Dükü olarak sadakatini bildirmiştir. *Bkz.* I. J. Sanders, "The Texts of the Peace of Paris, 1259." *The English Historical Review* 66, no. 258 (1951): 81-97. Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <http://www.jstor.org/stable/556491>

¹⁰⁷ Anne Curry, *The Hundred Years' War, 1337-1453*, Oxford: Osprey Publishing, 2002, s. 20.

Philippe de 30 Nisan'da Fransa çapında *arri re-ban*¹⁰⁸ ilan etti. Çok geçmeden de nihayet 24 Mayıs'ta Philippe, Edward'ın Akitanya D kl g 'ne el koydu. Bu olay genel olarak *Y z Yıl Savaşı*'nın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bunun  zerine Edward, Philippe'in Fransa tahtı  zerindeki hakkını tanımayı reddetti ve Akitanya D kl g  için Philippe'e sunduğu sadakati geri çekti. 6 Şubat 1340 tarihine gelindiğinde ise Edward Ghent Şehrinde kendisini Fransa Kralı ilan ederek resmi bir t renle Fransa tacını

¹⁰⁸ Arri re-ban, Fransa Kralı'nın vasallarını silah başına çağırmasıdır. *Merriam-Webster.com Dictionary*, "arri re-ban." Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/arri%C3%A8re-ban>

devraldığını ilan etti.¹⁰⁹ Fransa tacı üzerindeki bu iddia, İngiliz ve daha sonra Büyük Britanya Hükümdarları tarafından XIX. yüzyılın başına¹¹⁰ kadar devam edecekti.¹¹¹

¹⁰⁹ John A. Wagner, *Encyclopedia of the Hundred Years War*, Westport: Greenwood Press, 2006, s. xxxiv- xxxv.

¹¹⁰ *Britanya Krallığı yerine, Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı'nın kurulmasını sağlayan, 1800 yılındaki Birlik Yasası (The Acts of Union 1800) ile Birleşik Krallık Hükümdarı, Fransa Kralı unvanını bırakmıştır. 27 Mayıs 1800 tarihli The London Gazette, III. George'un unvanını "...Üçüncü George, Tanrı'nın Lütfuyla, Büyük Britanya, Fransa ve İrlanda Kralı, İnancın Savunucusu ..."* olarak kaydederken, Birlik Yasası ile 30 Aralık 1800 tarihindeki The London Gazette yeni unvanı "...Üçüncü George, Tanrı'nın Lütfuyla, Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı'nın Kralı, İnancın Savunucusu ..." olarak Fransa Kralı unvanı olmadan kaydetmiştir. *Bkz. Recorded in The Gazette London Gazette, Issue 15261 (27 May 1800), s. 540, " ... George the Third, by the Grace of God of Great Britain, France, and, Ireland King, Defender of the Faith ... ", The Gazette: Official Public Record, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/15261/page/540> Recorded in The Gazette London Gazette, Issue 15324 (30 December 1800), s. 2, " ... George the Third by the Grace of God of the United Kingdom of Great Britain and Ireland King, Defender of the Faith ... ", The Gazette: Official Public Record, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/15324/page/2>*

¹¹¹ W. Mark Ormrod, "The Foundation and Early Development of the Order of the Garter in England, 1348–1399" *Frühmittelalterliche Studien* 50, no. 1 (2016): 365. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024. <https://doi.org/10.1515/fmst-2016-0115>

Nihayetinde III. Edward, Fransız topraklarına girmek için bir balıkçıl üzerine yemin ederek yola çıktı.¹¹² Daha sonra 24 Haziran 1340 tarihinde gerçekleşen Sluys Deniz Muharebesi, taraflar arasındaki ilk büyük temas oldu. Fransa Donanması Flandre'deki Sluys kıyılarında demirlemişti. Ancak İngilizlerin başarılı saldırısı ile Fransa büyük kayıp verdi. Muharebe sonunda Fransa'nın Britanya'yı işgal etme tehdidi ortadan kalkarken İngiliz Kanalı'nın hakimiyeti İngilizlerin eline geçti.¹¹³ 1346 yılına

¹¹² Hayvanların üzerine yemin etmek Germenlere kadar dayanan eski bir gelenektir. Bu geleneğe göre her büyük girişimden önce canlı bir hayvan ya da ziyafet için hazırlanan bir hayvan üzerine bu dileğin gerçekleşmesi için yemin edilirdi. Ziyafet için hazırlanan hayvanlar ise yemin sonrasında katılımcılar arasında eşit olarak paylaştırılırdı. Örneğin, Vikingler bir yaban domuzunun etrafında yemin ederdi. Bu yeminlerin ise belki de en ünlüsü, 17 Şubat 1454 tarihindeki Lille şehrinde düzenlenen ve Burgonya Dükü İyi Philippe ve sonradan Cesur Charles olarak anılacak oğlu ile saray mensupları ve Altın Post Şövalyeleri'nin bir araya geldiği *Sülün Yemini Banketi* (Banquet du Vœu du faisan) olarak adlandırılan gösterişli bir banketti. Bkz. Solange Marin, "Vœu du faisan." *Encyclopædia Universalis*, Erişim Tarihi: 24 Şubat 2024, <https://www.universalis.fr/encyclopedie/voeu-du-faisan/> Moeller, saraylı şövalyeliği eleştirirken kuş yeminlerine de gönderme yapmıştı: "... *En ciddi işleri mızrak dövüşü ve turnuva sporuydu. Yeminlerini şapellerde değil, ziyafet salonlarında, haçta değil, sembolik bir kuşta ettiler. 1306'daki "Kuğu Yemini", I. Edward'ın oğlunun şövalye yapılması şöleninde yaşanmıştı...*" Bkz. Charles Moeller, "Chivalry." *The Catholic Encyclopedia*, vol. 3 (New York: Robert Appleton Company, 1908), New Advent, Erişim Tarihi: 20 Ocak 2024, <http://www.newadvent.org/cathen/03691a.htm>

¹¹³ Simon Adams, "Battle of Sluys." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 5 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/topic/Battle-of-Sluys>

gelindiğinde ise hem Yüz Yıl Savaşı hem de şövalyelik ve Dizbağı Nişanı açısından önemli olan Crécy Muharebesi yaşandı. 1346 yılının ilk aylarında III. Edward, 700'ün üzerinde gemiden oluşan bir donanma ve yaklaşık 10.000 kişilik bir ordu toplamıştı. Hazırlıklar sonrası 12 Temmuz'da Edward ve ordusu Normandiya'daki Saint-Vaast-la-Hougue'da karaya ayak bastı. Sonraki ayda Edward ve ordusu Paris'e doğru Normandiya ve güneydoğu yönü boyunca yıkıcı bir *chevauchée*¹¹⁴ yönetti. Daha sonra Poissy'de üç gün geçiren Edward, Fransızlar kuvvetlerini toplamadan önce Somme'ı geçip Flandre'ye ulaşmayı umarak 16 Ağustos'ta kuzeye yöneldi. IV. Philippe ise birliklerini hızlıca toplamayı başardı ve o da ordusu ile Somme'a doğru yürüyüşe geçti. Somme'a vardığında tüm köprülerin yıkıldığını ve Fransızların nehir hattını güçlü bir şekilde savunduğunu gören Edward, 24 Ağustos gece yarısından sonra Blanchetaque'taki sığ bir geçitten ordusunu geçirmeyi başardı. Bu esnada, daha sonra da önemli rol oynayacak olan İngiliz okçuları karşı kıyıdaaki Fransızları geri püskürtmeyi başardı. 26 Ağustos'ta Fransızların hızla yaklaştığını gören Edward, Ponthieu'ye doğru yürüdü ve ardından Crécy ve Wadicourt köyleri arasında alçak bir sırt boyunca İngiliz ordusu konuşlandı. Edward'ın buradaki savaş düzeninden (hakkında tartışmalar olsa da) anlaşılan: Kara Prens Edward, Northampton Earlü William de Bohun, Warwick Earlü Thomas Beauchamp ve asillerin geri kalanları ön cepheyi oluştururken Kralın yedek kuvvet ile arka tarafta konuşlandığıdır.¹¹⁵

¹¹⁴ Yüz Yıl Savaşı sırasında yaygın bir uygulama olan *chevauchée*, düşman topraklarına yapılan silahlı akındı. Genellikle sivil halka karşı yapılan bu akınlar; yıkım, yağma ve moral bozma amacı taşıyordu. *Oxford Reference*, “*chevauchée*.”, Erişim Tarihi: 5 Nisan 2024, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095606383>

¹¹⁵ Wagner, *a. g. e.*, s. 105-106.

İngiliz ordusunun yarısı okçulardan oluşmaktaydı ve iki kanatta konuşlanmışlardı. Bunun yanı sıra çukur tuzaklar ve topçu parçaları da savaş düzeninin parçası olarak yerleştirilmişti. Böylelikle bütün ordu attan inmiş vaziyette Fransız ordusunu beklemekteydi. Gün öğleye doğru ilerlemişken Fransız keşif birlikleri İngiliz ordusunu gördü. Böylelikle Yüz Yıl Savaşı boyunca İngiltere ve Fransa Kralları'nın bizzat karşı karşıya geldiği tek savaş olan ve Yüz Yıl Savaşı'nın karadaki ilk büyük karşılaşması olan Crécy Muharebesi başlamak üzereydi. Saat 17.00 civarlarında yağmurla birlikte Philippe beklemeden, müttefiklerinden kurmalı yay kullanan Cenevizlileri öne sürdü. Ancak İngilizlerin uzun yaylarının atış mesafesi daha geniş olduğundan Cenevizliler kendi kurmalı yaylarının atış mesafesine gelmeden çok önce İngiliz atış mesafesine girdiler ve ateş almaya başladılar. İngiliz uzun yaylarına bir de topçu ateşi eklenince Cenevizliler bozguna uğradı ve kendi hatlarına doğru telaşla koşmaya başladılar. Uzun yay konusunda deneyimsiz Philippe ve komutanları, Cenevizlilerin kaçışını yanlış bir şekilde korkaklık olarak yorumladılar. Aynı varsayım Fransız süvarilerin komutanı olan Alençon Kontu Charles'ta da oluştu ki atlıları ile emir almadığı halde hızla ileri atıldı. Fransız şövalyeler, Cenevizlileri geçerek İngilizlere doğru ilerlemeye başladılar. Ancak atlılar İngiliz uzun yaylarının menziline girdiğinde kaçınılmaz olarak kendilerini bir ok fırtınası içerisinde buldular. Genel olarak okların ilerideki atlıların yolunu bozması nedeniyle arkadakilerin de yolu tıkanı ve hem ok hem top atışları içerisinde atlıların saldırısı bozulmuş oldu. Bazı Fransız şövalyeler, İngiliz hattına ulaşmayı başarsa da henüz 16 yaşında olan ve ilk savaş deneyimi yaşayan Kara Prens Edward cesurca savaşarak hattı korumayı başardı. Fransız atlılar bir çok kez (belki 15 keze kadar) tekrar gruplanıp saldırmaya devam ettiyse de her seferinde okçular tarafından durduruldular. Akşamın karanlığı ise, yeniden atlara

binen İngiliz şövalyelerinin hayatta kalan Fransız atlı gruplarına saldırmaya başlamasıyla çatışmayı sona erdirdi ve İngilizler zafer kazandı.¹¹⁶

İngilizlerin çarpışmadan az zaiyatla çıkmıştı ancak Fransızlar büyük kayıplar aldılar. Bohemya Kralı Kır Johann ve Flandre Kontu Louis dahil 1.500'den fazla şövalye muharebe alanında öldü. İngilizler sayıca az olmalarına karşın zaferi hem savunma savaşı yaptıkları için hem de uzun yaylarının atış mesafesinin ve hızının kurmalı yaylardan daha üstün olmasından dolayı kazanmıştı. İngiliz okçular, uygun şekilde korunurlarsa hücum eden süvarileri yok edebileceklerini kanıtlamışlardı. Bu, Fransız asiller için ise öğrenmesi biraz zaman alan bir dersti.¹¹⁷ Sonuçta, bir zamanlar Doğu Roma Prensesi Anna Komnene'nin "*Babil'in duvarlarını parçalayabilirler*" dediği¹¹⁸ Fransız şövalyelerinin küçük bir yayan okçu birliği tarafından mağlup edilmesi şövalyelik açısından da Avrupa'yı sarsan bir olay olmuştu.¹¹⁹ Sonrasında, III. Edward ve ordusu zaman kaybetmeyerek kuzeye ilerlemeye devam etti ve 4 Eylül'de Calais şehri kuşatıldı. Calais, İngiliz Kanalı'nın en dar kısmında yer alan İngiltere'ye en yakın limandı ve Dover şehrinin tam karşısında bulunmaktaydı. Kuşatma yaklaşık 1 yıl sürdü ve 4 Ağustos 1347 tarihinde kuşatma İngiliz zaferi ile tamamlandı ve şehir düştü. İlerleyen süreçte İngiliz yerleşimciler ve tüccarla dolan Calais, 1558 yılına kadar İngilizlerin elinde kalacak ve Yüz Yıl Savaşı süresince Fransa'daki hareketlerde önemli bir üs olarak kullanılacaktı.

¹¹⁶ *a.g.e.*, s. 105-106.

¹¹⁷ *a.g.e.*, s. 106.

¹¹⁸ Michael Norris, "Feudalism and Knights in Medieval Europe." *Heilbrunn Timeline of Art History*, New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000, Erişim Tarihi: 6 Nisan 2024, http://www.metmuseum.org/toah/hd/feud/hd_feud.htm

¹¹⁹ Simon Adams, "Battle of Crécy." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 6 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/event/Battle-of-Crecy>

Ancak gerek önceki mücadeleler gerekse kuşatma dolayısıyla hem İngilizler hem de Fransızlar tükenmişti. Bir de buna Edward'ın kötü mali durumu ve Kara Ölüm'ün¹²⁰ gittikçe etkisini artırmaya başlaması ile taraflar arasında ateşkes yapıldı.¹²¹

1.2 Dizbağı Nişanı'nın Kökeni

III. Edward tahta geçtiği andan itibaren asilleri ve şövalyeleri, şövalyeliğin yüksek değerleri ile yaşamaya teşvik etmeye başlamış, turnuvalara ve şövalyeliğe ilgi göstermiştir. Kral, 1330'lardan itibaren yaz aylarında neredeyse her ay, kış aylarında ise başlıca bayram günlerinde toplam yılda 10 ya da 11 turnuva düzenliyordu ve bunların her biri 2 ila 4 gün sürüyordu. Bu turnuvaların bazılarında şövalyeler son derece egzotik ve renkli kostümler altında oyunculuk da sergilemekteydi. Örneğin, 1343 yılında Sör Robert Morley tarafından düzenlenen bir turnuvada şövalyeler Papa ve onun on iki kardinali gibi giyinirken, 1359'da başka bir turnuvadaki grup ise Londra Belediye

¹²⁰ Kara Ölüm, özellikle 1347-1351 yılları arasında Avrupa'da, o zamana kadar bilinen bütün epidemiklerden ve savaşlardan daha çok kişinin ölümüne neden olan, *Yersinia pestis* adlı bir bakterinin neden olduğu düşünülen pandemidir. Bu pandemi nedeniyle Avrupa'da 25 milyon insanın öldüğü tahmin edilmektedir. Ölenler arasında dönemin önde gelen ressamlarından Ambrogio Lorenzetti ve Pietro Lorenzetti olduğu gibi Bant Nişanı'nın kurucusu Kastilya ve León Kralı XI. Alfonso da Kara Ölüm nedeniyle 1350 yılında hayatını kaybetmiştir. Bkz. *Encyclopedia Britannica*, "Black Death.", Erişim Tarihi: 8 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/event/Black-Death>

¹²¹ Simon Adams, "Siege of Calais." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 6 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/event/Siege-of-Calais-1346-47>

Başkanı ve belediye meclisi üyeleri gibi giyinmişti. Hem oyunculuk hem de eğlencenin bir arada olduğu bu şenliklerde abartılı giyinme çok yaygındı. 1334 yılında ise Dunstable’da büyük bir turnuva düzenlendi. Bu turnuvaya Edward, Kral Arthur’un şövalyelerinden Sör Lionel’ın atfedilmiş arması¹²² ile katıldı.¹²³ 22 Ocak 1344 Perşembe günü ise Windsor Kalesi’nde çok gösterişli ve görkemli bir turnuva düzenlendi. Burada Edward, Kral Arthur ile aynı tutum ve konumda Yuvarlak Masa Şövalyeleri’ni restore edeceğini ilan etti. Edward ayrıca şövalyelerin ilk toplantısının Pentekost Günü¹²⁴ yapılacağını ve Windsor’da Yuvarlak Masa’nın merkezi olarak görev yapacak büyük bir yapının inşasına başlanılmasının emrini verdi. Ancak, Kralın harcama kayıtlarına göre 23

¹²² İlk İngiliz matbaacı William Caxton, Sör Thomas Malory’nin yazdığı romansları *Arthur’un Ölümü* (Le Morte d'Arthur) adıyla yayımladığı sırada, Nemours Dükü Jacques d’Armagnac olduğuna inanılan bir Fransız, Yuvarlak Masa Şövalyeleri’nden 150’sinin adları ve armalarından oluşan bir listeyi, *Kral Uther Pendragon ve Kral Arthur zamanındaki turnuvalardan ve toplantılardan sahip olduğumuz form* (La forme qu'on tenait des tournois et assemblyes au temps du roy uterpendragon et du roy artus) başlıklı bir incelemenin eki olarak derlemiştir. Buna göre Kral Bors’un oğlu olan Sör Lionel’a atfedilen arma, üzeri 5 veya 6 köşeli siyah yıldız kaplı gümüş zemin ve 3 kırmızı şerit şeklinde tasvir edilmiştir. *Bkz.* C. W. Scott-Giles, “Some Arthurian Coats of Arms.”, *Coat of Arms* nos 64+65 (October 1965-January 1966), The Heraldry Society, Erişim Tarihi: 10 Nisan 2024, <https://www.theheraldrysociety.com/articles/some-arthurian-coats-of-arms/>

¹²³ Saul, *a.g.e.*, s. 101-102.

¹²⁴ Paskalya’nın 50. gününe denk gelen pazar günü kutlanan bir bayram. *Bkz.* *Encyclopedia Britannica*, “Pentecost.”, Erişim Tarihi: 11 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/topic/Pentecost-Christianity>

Mayıs 1344 tarihindeki Pentekost Günü için £509, 12s, 11.75d para harcanmasına karşın muhtemelen toplantı yerinin henüz inşa halinde olduğundan ötürü bu toplantı gerçekleştirilemedi. Mayıs ayında geçici olarak görülen bu gecikme Fransa ile olan anlaşmazlığın 1344 yılı kasım civarında kızışması ile süresiz bir ertelemeye dönüştü. Edward, Windsor'daki inşaatı durdurdu ve kıtasal seferinin hazırlıklarına başladı.¹²⁵ Winchester Kalesi'nin büyük salonunda duvarda yer alan yuvarlak masanın da muhtemelen Edward'ın planladığı yapının merkezinde yer alması öngörülmüş ancak proje terk edilince bu masa da kalenin duvarına asılmıştır.¹²⁶

23 Nisan 1349, Aziz George Günü'nde Windsor Kalesi'nde bir başka büyük ziyafet düzenlendi ve Edward, Crécy ve Calais zaferleri başta olmak üzere Fransa Seferi'nin başarısını kutlayarak bir şövalyelik topluluğu kurdu. Ancak, bu topluluk Yuvarlak Masa Şövalyeleri değil, Meryem Ana ve Aziz George'a adanan Dizbağı Nişanı olmuştu. Edward, Fransa Seferi'nden sonra ne Yuvarlak Masa'nın yapısının inşasına devam etmiş ne de yeni kurduğu nişanın adında ve tüzüğünde Yuvarlak Masa'ya atıf yapmıştı.¹²⁷

Bu bölümde ilk olarak Yuvarlak Masa'nın neden terk edildiği ardından da Aziz George ve Dizbağı Nişanı işlenecektir. İlk olarak, Sör Nicholas'a göre Ortaçağ'da kurulan kardeşliklerin seçkin bir azizin koruması altına alınması yaygın bir uygulamaydı. Bu yeni

¹²⁵ Christopher Berard, "Edward III's Abandoned Order of the Round Table." *Arthurian Literature* XXIX, Elizabeth Archibald (ed.) ve David F. Johnson (ed.), 29 (2012): 1-2.

Erişim Tarihi 10 Nisan 2024, <http://www.jstor.org/stable/10.7722/j.ctt1x71zc.6>

¹²⁶ Jon Whitman, "National Icon: The Winchester Round Table and the Revelation of Authority." *Arthuriana* 18, no. 4 (2008): 35, 55. Erişim Tarihi: 10 Nisan 2024,

<http://www.jstor.org/stable/27870936>

¹²⁷ Berard, *a.g.m.*, s. 2.

kurulan şövalyelik topluluğunun da “*askerlerin büyük koruyucusu ve çağlar boyunca İngiltere'nin has muhafızı, koruyucusu, savunucusu ve müdafisi*” olan Aziz George'a adanması doğal bir seçimdi.¹²⁸ Boulton'a göre de III. Edward muhtemelen, Cennet Krallığı'nın bir üyesi olan Aziz George'un, kuracağa nişana efsanevi Kral Arthur'dan daha fazla destek vereceğini düşünmüş ve Aziz George'un bir kült olarak o dönemki ünlülüğünün yanında bu seçim gerçekleşmişti.¹²⁹ Juliet Vale ise ilk olarak III. Edward'ın 1350'lerde Westminster, Windsor ve Aziz Stephen'daki yenilemelerine işaret ederek Yuvarlak Masa yapısının mali kaygılar ile terk edilmediğini öne sürmüştür. Ayrıca yeni kurulan kardeşlikte Meryem Ana ve savaşçı Aziz George figürlerinin neden Arthur'un yerini aldığı konusunda ise Vale, Meryem Ana ve Aziz George'un, Arthur ve Yuvarlak Masa'nın erişemeyeceği dini bir *gravitas*'a¹³⁰ sahip olarak kurulduğunu dile getirmiştir. Ona göre dini bir koruyuculuk makamı için seküler Kral Arthur, Aziz George ile rekabet edemezdi.¹³¹

¹²⁸ Nicholas Harris Nicholas, *History of the Orders of Knighthood of the British Empire; of the Order of the Guelphs of Hanover; and of the Medals, Clasps, and Crosses, Conferred for Naval and Military Services vol. I*, G. Baxter Patentee (Illus.), London: William Pickering, MDCCCXLII, s. 22.

¹²⁹ D'Arcy Jonathan Dacre Boulton, *The Knights of the Crown The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520*, Woodbridge: The Boydell Press, 2000, s. 124-125.

¹³⁰ Latince *gravitas* sözcüğü, yüksek ciddiyet anlamına gelmektedir. Romalılar, gravitasın otorite sahibi herhangi bir erkek yetişkinin karakteri ve işlevleri için gerekli olduğu düşünmekteydi. *Merriam-Webster.com Dictionary*, “gravitas.”, Erişim Tarihi 11 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/gravitas>

¹³¹ Berard, *a.g.m.*, s. 4-5.

Ancak, Berard'a göre Kral Arthur'un da dini yanı vardı. Örneğin, Jacques de Longuyon 1312 civarlarında tamamladığı *Tavus Kuşu Yeminleri* (Voeux du paon) adlı eserinde Kral Arthur'u *Dokuz Değerli*¹³² (neuf preux) şövalye içerisindeki 3

¹³² Bu eserde 9 kişi, 3 grup altında *Dokuz Değerli* olarak adlandırılmıştır. Centiller (Yahudi olmayanlar) olarak adlandırılan ilk gruptaki 3 kişi sırasıyla: Troya Kralı Priamos'un oğlu Hektor, Makedon Kralı Büyük Aleksandros ve Roma'nın İlk İmparatoru (Longuyon böyle tanımlamıştır) Julius Caesar'dır. Yahudiler olarak adlandırılan ikinci gruptaki 3 kişi sırasıyla: İsrail'in Başkomutanı Yehoşua, İsrail'in Kralı Davud ve Cesur Komutan Yehudah HaMakabi'dir. Hristiyanlar olarak adlandırılan son gruptaki 3 kişi ise sırasıyla: Britanya Kralı Arthur, Almanya İmparatoru Büyük Karl ve Kudüs Kralı Godefroy de Bouillon'dur. *Bkz.* "The history of the nine worthies of the world three whereof were Gentiles, I. Hector, son of Priamus, King of Troy, II. Alexander the Great ..., III. Julius Cæsar ..., : three Jews, IV. Joshua ..., V. David ..., VI. Judas Maccabeus ..., : three Christians, VII. Arthur, King of Brittain, VIII. Charles the Great, Emp. of Germany, IX. Godfrey of Bulloign, King of Jerusalem : being an account of their glorious lives, worthy actions, renowned victories and deaths : illustrated with poems and the picture of each worthy / by R.B.", University of Michigan Library Digital Collections, Erişim Tarihi

11

Nisan

2024,

<https://quod.lib.umich.edu/e/eebo2/A35239.0001.001?rgn=main;view=fulltext> Ayrıca,

Bavyera Devlet Kütüphanesi koleksiyonunda yer alan Konrad von Grünenberg'e ait *Arma Kitabı*'nın her iki versiyonunda da *Dokuz Değerli*'ye atfedilen armalara yer verilmiştir. *Bkz.* München, Bayerische Staatsbibliothek, Cgm 145, fol. 2r., Münchener Digitalisierungszentrum Digitale Bibliothek, Bayerische Staatsbibliothek, Erişim Tarihi:

10 Ekim 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00035320?page=4,5>

München, Bayerische Staatsbibliothek, Cgm 9210, fol. Vv., Münchener

Hristiyan'dan ilki olarak göstermişti. Berard'a göre Edward'ın Crécy Seferi sırasındaki deneyimleri Arthurculuğa bakışını değiştirmişti. İlk olarak Edward'ın sarayında bulunan Arthur metinlerinden özellikle Chrétien de Troyes'nun *Perceval Kâse'nin Hikayesi* (Perceval ou le Conte du Graal) ve düzyazı romansların *Lancelot-Grail Serisi*, idealleştirilmiş etik bir anlayışı teşvik ediyordu. Şövalyelik etiği; Edward'ın yakın zamanda uyguladığı, nispeten çığır açıcı nitelikteki büyük çoğunluğu halktan ve paralı askerden oluşan ordusuna ve büyük çapta savaş taktiklerinin kullanmasına pek uymuyordu. İkinci olarak, Arthur edebiyatı Edward'ın taktiksel avantajlarının temeli olan disiplin, uyum ve atından inerek savunma amaçlı savaşa girme isteğinin aksine, gözü kara cesarete, şövalye bireyciliğine ve atlı silah becerileri yoluyla şövalyenin üstünlüğüne değer veriyordu.¹³³

1.3 Dizbağı Nişanı ve Aziz George

III. Edward'ın nişanın koruyucu azizi olarak Aziz George'u seçmesi de Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nden, Dizbağı'na geçilmesi gibi ilginç bir seçim olmuştur. Başlangıçta, III. Edward'ın kurmak istediği Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin, Kral Arthur'un kendisi dışında doğal olarak bir koruyucusu bulunmuyordu. Kralın 6 Ağustos 1348 tarihinde Windsor Kalesi'ndeki daha önceden Günah Çıkartan Edward'a adanan şapeli Meryem Ana ile Aziz George'a adanmasıyla, Aziz George ilk kez nişanın bir parçası haline geldi.¹³⁴

Digitalisierungszentrum Digitale Bibliothek, Bayerische Staatsbibliothek, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00034952?page=12,13>

¹³³ Berard, *a.g.m.*, s. 2-4.

¹³⁴ Boulton, *a.g.e.*, s. 115.

Kısa süre sonra da Aziz George şapelde en öne çıkan figür olarak tek başına kalacaktı.¹³⁵ Ayrıca, Aziz George nişanın koruyucu azizi olmakla kalmayıp nişanın şapelinin adının yanı sıra nişanın işaretinde ve armasında da kendisine yer bulacaktı.¹³⁶

Geleneksel anlatıya¹³⁷ göre Aziz George, M.S. III. yüzyılda yaşamış bir Roma askeriydi ve M.S. 303 yılında Hristiyanlara yönelik Diocletianus'un mezalimi¹³⁸ sırasında

¹³⁵ Giles Morgan, *St George*, Harpenden: Pocket Essentials, 2006, s. 94.

¹³⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 124.

¹³⁷ Aziz George'un hayatına dair bilinen en eski yazılı kayıt, 1964 yılında Asvan Barajı'nın inşasından önce yapılan kazılar sırasında, Qasr Ibrim Katedrali'ndeki bir sütunun altındaki eksik bir el yazmasında bulunmuştur. Grekçe yazılan bu anlatı, M.S. 350 ile 500 yılları arasına tarihlenmektedir. El yazması Aziz George'u, Hartum ile Asvan arasındaki Nil Vadisi'nin bir bölümünü oluşturan Kuzey Nubia'daki Nobatia'da yaşayan bir Kapadokyalının oğlu olarak tanımlamaktadır. Kayıtta ayrıca Aziz George'un, M.S. 270-275 arası Roma İmparatoru olan Aurelianus döneminde doğduğu ve annesi Polychronia tarafından Hristiyan olarak vaftiz edildiği belirtilmektedir. *Bkz.* Morgan, *a.g.e.*, s. 17. Qasr Ibrim Katedrali Kazısı, UNESCO'nun *Nubia Anıtlarını Kurtarmaya Yönelik Uluslararası Kampanya* (International Campaign to Save the Monuments of Nubia) adlı programı çerçevesinde yapılmıştır. The UNESCO Courier tarafından "tüm zamanların en büyük arkeolojik kurtarma operasyonu" olarak anılan ve 1960-1980 yılları arasında yürütülen bu program doğrultusunda, Philae Tapınak Kompleksi ve Ebu Simbel Tapınağı gibi bir çok önemli anıt kurtarılmıştır. *Bkz.* "International Campaign to Save the Monuments of Nubia, Full text", UNESCO Digital Library, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374553>

¹³⁸ Diocletianus Mezalimi, M.S. 302 yılında Tetrarşi yönetimindeki Roma İmparatorluğu'nda Augustus Diocletianus ve Caesar Galerius tarafından, doğrudan

işkence görererek, daha sonra bayram günü olacak olan, 23 Nisan tarihinde Lydda’da öldürülmüştü. Savaşçı-aziz olarak anılan Aziz George hakkındaki VI. yüzyıldan kalma hikayeler gittikçe daha popüler olurken, bir yandan da aynı zamanda bu hikayeler daha da abartılı hale gelmeye başlıyordu.¹³⁹ Zaman geçtikçe doğuda Aziz George bir kült halini almıştı. *Büyük Şehit* (Megalomartyros) olarak adlandırılan Aziz George adına şenlikler düzenleniyordu ve daha VI. yüzyıl gibi erken bir dönemde Kudüs ve Antakya’da bazı

Hristiyan kilisesinin örgütsel yapısına, piskoposlara, kutsal yazılara ve kilise binalarının kendilerine yönelik başlatılan, o döneme kadar ki en şiddetli zulme verilen addır. Bu dönemde bazı Hristiyanlar bu şiddet eylemleri karşısında inançlarından vazgeçseler de çoğunluk direnmiş ve çok sayıda Hristiyan öldürülmüştür. Bu zulümde yaşananlar hem zulüm zamanında hem de sonraki yüzyıllarda Hristiyanlara kahramanca bir direniş anlatısı sağlamıştı: bir tarafta zalimler ve teslim olanlar, diğer tarafta ise imparatorların emirlerine ölümlerine kadar direnen kahraman azizler. Aslında şehit azizlerle ilgili anlatımlar, *ilk şehit* (protomartyr) Aziz Stephen’in ve Aziz Polycarp’ın şehitliğiyle ilgili, M.S. 155 yılından Smyrna Kilisesi’nin ünlü mektubu aracılığıyla bilinmekteydi. Ancak, Diocletianus Mezalimi ile birlikte şehit azizler ile ilgili fenomen ve onunla ilişkili kaynaklar ve hikayeler daha da arttı. Aziz George’un yanı sıra Diocletianus’un oğlunun aşkını reddeden Tarsoslu Azize Pelagia, Augustus Maximianus tarafından idam edildiği söylenen Aziz Demetrios ve *Nikomedia’nın 10.000 Şehidi* gibi hagiografik anlatılar, bu dönemden sonra teşvik edilmeye başlandı. Bu şehit azizler, genel olarak Hristiyan yaşamı ve özellikle de münzeviler için model teşkil ettiler. Son olarak, bu zulüm daha sonra Doğu Roma Hristiyanlığı üzerinde de güçlü bir etki yaratacağı. *Bkz.* Timothy E. Gregory, *A History of Byzantium*, Malden: Blackwell Publishing, 2005, s. 42-44.

¹³⁹ *Encyclopedia Britannica*, “St. George.”, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024.

<https://www.britannica.com/biography/Saint-George>

kiliseler ona adanmıştı. Ayrıca Aziz George, erken dönemden itibaren Doğu Roma ordusunun koruyucusu olarak da anılmaktaydı. Ek olarak Aziz George'a yapılan bir çok ikon¹⁴⁰, onu insanların hayatlarını etkileyen kötü güçlere karşı güçlü bir yardımcı olarak tasvir etmekteydi.¹⁴¹

Aziz George'un ünlü ejderhayı öldürme hikayesi ise sonraki dönemde ortaya çıkmıştı. Bu hikaye, William Caxton¹⁴² tarafından tercüme edilip basılan ve Jacobus De Voragine¹⁴³ tarafından XIII. yüzyılın ortalarında kaleme alınan *Altın Efsane* (Legenda

¹⁴⁰ İkon, Doğu Hristiyan geleneğinde kutsal kişilerin veya olayların duvar resmi, mozaik ya da tahta üzerinde temsiline verilen addır. *Encyclopaedia Britannica*, "icon.", Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/topic/icon-religious-art>

¹⁴¹ David Hugh Farmer, *The Oxford Dictionary of Saints*, Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 213-214.

¹⁴² William Caxton, 1422-1491 yılları arası yaşamış ilk İngiliz matbaacıdır. Bir çevirmen ve yayıncı da olan Caxton, İngiliz edebiyatı üzerinde önemli bir etki bırakmıştır. Caxton, 1469 yılında Raoul Le Fèvre tarafından yazılan *Troya Hikayeleri Koleksiyonu* (Recueil des Histoires de Troye) adlı eseri çevirmeye başlamış ve yaklaşık 1474 tarihinde Brugge şehrinde kurduğu matbaada bu kitabı basarak, yaklaşık 1475 yılında da yayımlamıştır. *Troya Hikayeleri Koleksiyonu*, böylelikle İngilizce basılan ilk kitap olmuştur. Bkz. *Encyclopedia Britannica*, "William Caxton.", Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024. <https://www.britannica.com/biography/William-Caxton>

¹⁴³ Cenova Başpiskoposu Jacobus De Voragine, 1228/30 ve 1298 yılları arası yaşamış din adamı, kronikçi ve yazardır. *Altın Efsane* (Legenda aurea) adlı eseri Ortaçağ'da çok popüler olmuştur. Bu eser; azizlerin hayatları, İsa Mesih'in ve Meryem Ana'nın hayatlarındaki olayların anlatımları ve kutsal günler ve dönemler hakkındaki bilgilerden

aurea) adlı eser ile batıda çok popüler hale gelmişti. Efsaneye göre, halkın başına büyük sorun açan ve kendisine yaklaşanları nefesiyle zehirleyen bir ejderha vardı. Bu ejderha her gün 2 koyun kurban edilerek yatıştırılıyordu. Ancak koyunların sayısı azaldığından kura yöntemi ile seçilen 2 insan koyunlar yerine kurban edilmeye başlamıştı ki bir gün kura kralın kızına çıktı. Ancak tam da bu kura sırasında Aziz George ejderhaya saldırmış ve onu mızrağı ile delmişti. Ardından Aziz George, prensesin kuşağı ile ejderhayı bağladı ve ardından insanlara İsa Mesih'e inanırlarsa ve vaftiz olurlarsa onları bu canavardan kurtaracağını vadetti. Kral ve halkın bunu kabul etmesi üzerine Aziz George ejderhayı öldürdü ve 15.000 kişi vaftiz oldu. Bu olay sonunda Aziz George hiçbir ödül kabul etmedi, ancak kraldan kiliseleri korumasını, rahipleri onurlandırmasını ve yoksullara şefkat göstermesini istedi. Kitaptaki bu efsane anlatısı Aziz George'un Diocletianus ve Maximianus'un mezaliminde çektiği acılar ve ölümünün anlatılmasıyla devam etmektedir ki Farmer'a göre bu son nokta muhtemelen hikayedeki tek tarihi unsurdur.¹⁴⁴

İngiltere'de ise Aziz George, VII. ve VIII. yüzyıllardan beri bilinmektedir. Aziz George: *Aziz Bede'in Şehitliği* (Bede's Martyrology), *Eski İngiliz Şehitliği* (Old English Martyrology), *Tallaghtlı Aziz Óengus'un Şehitliği* (Félire Óengusso), Eynshamlı Ælfric'in *Azizlerin Yaşamı* (Lives of the Saints) eserinde¹⁴⁵ ve daha bir çok erken dönem takviminde de kendisine yer bulmuştur. Ancak Aziz George kültü özellikle Haçlı Seferleri sırasında İngiltere için yeni bir boyu kazanmıştır. I. Haçlı Seferi'nde Antakya Kuşatması sırasında şehir düşmeden önce Azizler George ve Demetrius'un vizyonlarının görünmesine dair bir

oluşan bir koleksiyonu. Bkz. *Encyclopedia Britannica*, "Jacobus De Voragine.", Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024. <https://www.britannica.com/biography/Jacobus-de-Voragine>

¹⁴⁴ Farmer, *a.g.e.*, s. 214.

¹⁴⁵ Walter W. Skeat (ed.), *Aelfric's Lives of Saints*, London: N. Trübner & Co., MDCCCLXXXI, s. 306-319.

hikaye de mevcuttur. Ayrıca, *Frankların Yaptıkları* (Gesta Francorum) kroniğinin anonim yazarı da Aziz George'un naaşının Ramleh yakınlarındaki bir kilisede olduğunu iddia etmiştir. Aslan Yürekli Richard ise kendisini ve ordusunu Aziz George'un koruması altına almıştı ve böylelikle Aziz George, Kralın askerlerinin özel koruyucusu olmuştur. İngiltere'de ise 1222 yılındaki Oxford Sinodu'nda Aziz George Günü olan 23 Nisan, küçük bayram haline getirilmiştir.¹⁴⁶

III. Edward'ın büyükbabası I. Edward, üzerinde kırmızı haç olan gümüş renkli Aziz George'un sancağını taşıma ve bunu askerlerinin kıyafetlerine yerleştirme pratiğini başlatmıştı. Nihayet, 1325 itibarıyla Aziz George genel olarak bütün şövalyeliğin koruyucu azizi haline gelmişti. 6 Ağustos 1348 tarihine gelindiğinde ise III. Edward, Windsor Kalesi'ndeki şapeli Aziz George'a adanmıştı.¹⁴⁷ Ayrıca, XIV. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan York Başpiskoposu Richard Scrope, IV. Henry'e karşı hazırladığı metinlerde Aziz George için “*Şehit ve Şövalye, İngiltere Diyarının Özel Koruyucusu ve Savunucusu ve Müdafisi*” ifadesine yer vermişti.¹⁴⁸ 1415 yılındaki Agincourt Muharebesi'nde ise V. Henry, Aziz George'u İngiltere'nin koruyucusu ilan ettikten sonra Canterbury Başpiskoposu Henry Chichele, Aziz George Günü'nü yıl içindeki en önemli bayramlardan birine yükseltmiştir.¹⁴⁹ Ek olarak, William Shakespeare'in¹⁵⁰ V. Henry

¹⁴⁶ Farmer, *a.g.e.*, s. 214.

¹⁴⁷ Boulton, *a.g.e.*, s. 124.

¹⁴⁸ Nicholas, *1842a*, s. 22.

¹⁴⁹ Farmer, *a.g.e.*, s. 214.

¹⁵⁰ William Shakespeare, 26 Nisan 1564 tarihinde vaftiz edilen ve 23 Nisan 1616 tarihinde hayatını kaybeden şair, oyun yazarı ve aktördü. Genellikle İngiliz ulusal şairi olarak adlandırılan Shakespeare, pek çokları tarafından tüm zamanların en büyük oyun yazarı olarak kabul edilmektedir. *Bkz.* John Russell Brown, David Bevington ve Terence John

tarihi oyununda Perde 3, sahne 1’de V. Henry askerlerine “*Haykırın Tanrı’ya Harry (Henry), İngiltere ve Aziz George için*” derken Aziz George kendisine İngiltere ile beraber yer bulmuştu.¹⁵¹ Ayrıca, Morgan’ın da dikkat çektiği üzere, William Shakespeare’in 23 Nisan Aziz George Günü’nde doğduğunun ve yine 23 Nisan Aziz George Günü hayatını kaybettiğinin¹⁵² düşünülmesi de ayrıca Aziz George ile ilgili göze çarpan bir tesadüf olmuştur.¹⁵³ Nihayetinde, Aziz George kültü Ortaçağ’ın sonlarında doruğa ulaştı ve Hristiyan şövalyeliğinin ideallerinin kişileşmiş hali olarak İngiltere dışında başka bazı ülkelerde de büyük yankı uyandırdı. Ancak barut karşısında kılıç ve mızrağın öneminin

Bew Spencer, “William Shakespeare.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 3 Ocak 2024, <https://www.britannica.com/biography/William-Shakespeare>

¹⁵¹ William Shakespeare, “Henry V - Act 3, scene 1, 37”, Barbara Mowat (ed.), Paul Werstine (ed.), Michael Poston (ed.), and Rebecca Niles (ed.), The Folger Shakespeare Library, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.folger.edu/explore/shakespeares-works/henry-v/read/3/1/>

¹⁵² “Shakespeare’s life”, Folger Shakespeare Library, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.folger.edu/explore/shakespeares-life/>

¹⁵³ Morgan, *a.g.e.*, s. 97.

azalması ve nihayetinde Reformasyon¹⁵⁴ süreci ile Aziz George kültürünün popülaritesi de bu süreci zayıflatarak, büyük ölçüde tamamlanmış oldu.¹⁵⁵

¹⁵⁴ Reformasyon, XVI. yüzyılda Batı Kilisesi'nde gerçekleşen dini devrime verilen addır. Reformasyon'un en büyük liderleri Martin Luther ve John Calvin idi. Geniş kapsamlı siyasi, ekonomik ve sosyal etkileri olan Reformasyon, Hristiyanlığın üç büyük kolundan biri olan Protestanlığın kurulmasının temeli olmuştur. *Bkz. Encyclopaedia Britannica*, "Reformation.", Erişim Tarihi: 5 Mart 2024, <https://www.britannica.com/event/Reformation>

¹⁵⁵ Farmer, *a.g.e.*, s. 214. Öte yandan Dizbağı Nişanı ile ilgili olarak Aziz George'un etkisi Birleşik Krallık'ta devam edecekti. *Aziz George'un Dostları & Dizbağı Şövalyeleri'nin Soyundan Gelenler* (The Friends of St George's & Descendants of Knights of the Garter) adında, düzenli olarak Aziz George Şapeli'ni destekleyen kişilerden oluşan bir ağ bulunmaktadır. Aziz George Koleji; taç, devlet veya kiliseden düzenli fonlar almamakta ve kaynağını kendisi yaratmaktadır. Bu ağı oluşturan üyeler ise Windsor Dekanı ve rahiplerine maddi yardımın yanı sıra Aziz George Şapeli'nin, manastırların ve onu çevreleyen Aziz George Koleji'ni oluşturan Ortaçağ konaklama birimlerinin korunmasına, bakımına ve temizliğine de katkı sunmaktadır. *Bkz. "Friends & Descendants"*, College of St. George, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://www.stgeorges-windsor.org/friends-and-support/friends-descendants/> 2 ayrı topluluk olarak kurulup 1930'lu yıllarda birleşen Aziz George'un Dostları & Dizbağı Şövalyeleri'nin Soyundan Gelenler ayrıca 1931 yılında bu yana Dizbağı Nişanı ve Aziz George Şapeli ve Koleji ile ilgili yıllık raporlar da yayımlamaktadır. *Bkz. "Annual Reports"*, College of St. George, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://www.stgeorges-windsor.org/archives/resources/annual-reports/> Son olarak *Kraliyet Aziz George Topluluğu* (The Royal Society of St. George) adında İngiliz Tarihi'ni, mirasını ve

Rönesans sanatçıları ise Aziz George'un tablolarını çizmiş, heykellerini yapmıştır. Bunlar arasında en ünlü olanlardan birisi Raffaello'ya¹⁵⁶ ait *Aziz George ve Ejderha* adlı eserdir (Fig.1).¹⁵⁷ 1506 civarında yapılan eser günümüzde Washington DC'deki Ulusal Sanat Galerisi'nde yer almaktadır. Bu tablo Raffaello'nun Floransa'da, Urbino'daki ünlü saray için resmettiği bir dizi minyatür panele aitti. Bu tablodaki sıra dışı özellik ise Raffaello'un at sırtındaki şövalye zırhlı Aziz George'un sol dizinin altına mavi bir Dizbağı yerleştirmiş olmasıdır. VII. Henry, 1504 yılında Urbino Dükü Guidobaldo da Montefeltro'ya Dizbağı Nişanı'nı vermişti.¹⁵⁸ Ayrıca Guidobaldo da Montefeltro'nun

geleneklerini korumak ve bunlara olan ilgiyi teşvik etmek üzere 1894 yılında kurulmuş olan bir kraliyet topluluğu da bulunmaktadır. *Bkz.* "About Us", The Royal Society of Saint George, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://rssg.org.uk/pages/about-us>

¹⁵⁶ Urbino'da doğan Raffaello, 1483-1520 yılları arası yaşamış ressam ve mimardır. İtalyan Yüksek Rönesansı'nın en önde gelen adlarından birisi olan Raffaello'nun *Atina Okulu* ve Vatikan'da Papa II. Julius'un özel ikametgâhı için yapılmış *Raffaello Odaları* Raffaello'nun ve Rönesans'ın en önemli sanat eserlerinden bazılarıdır. *Bkz.* *Encyclopaedia Britannica*, "Raphael.", Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/biography/Raphael-Italian-painter-and-architect>

¹⁵⁷ Farmer, *a.g.e.*, s. 215.

¹⁵⁸ Raphael, *Saint George and the Dragon*, c. 1506, oil on panel, 28.5 x 21.5 cm, National Gallery of Art, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.nga.gov/collection/art-object-page.28.html>

babası Urbino Dükü Federico da Montefeltro¹⁵⁹ da IV. Edward tarafından 1474 yılında Dizbağı Nişanı'nın üyeliğine seçilmişti.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Federico da Montefeltro ve oğlu Guidobaldo da Montefeltro döneminde Urbino, sanatsal ve edebi faaliyetlerin merkezi olmuştu. *Encyclopaedia Britannica*, "Urbino.", Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024, <https://www.britannica.com/place/Urbino>

¹⁶⁰ George Edward Cokayne, Vicary Gibbs (ed.), *The Complete Peerage of England, Scotland, Ireland, Great Britain, and the United Kingdom Extant, Extinct, or Dormant vol. II*, London: The St. Catherine's Press, 1912, s. 544.

Fig.1 Raphael, *Saint George and the Dragon*, c. 1506. *Courtesy National Gallery of Art, Washington*

Öte yandan, Raffaello'nun 1520 civarı tamamladığı ve günümüzde İtalya'daki Ulusal Antik Sanat Galerisi (Galleria Nazionale d'Arte Antica) koleksiyonunda yer alan *La Fornarina* adlı portredeki kadının sol kolunda, üzerine altın *Raphael Vrbinas* yazısının

olduğu mavi bir kolluk yer almaktadır.¹⁶¹ Bu kolluğun hem renk hem de yazı olarak dizbağına benzerliği de göze çarpmaktadır.

Son olarak, Aziz George'a adanmış kiliseler de oldukça fazlaydı. Roma, Constantinopolis, Venedik ve Verona'da Aziz George'a adanmış ünlü kiliseler varken, İngiltere'de ise 160'tan fazla antik kilise ve birkaç modern kilise Aziz George'a adanmıştı. Ayrıca İrlanda Denizi'nin Kelt Denizi ile birleştiği 160 kilometre uzunluğundaki geçit de *Aziz George Kanalı* olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırmanın nedeni ise Aziz George'un Batı'dan yaklaşarak deniz yoluyla İngiltere'ye yolculuk ettiğine dair bir efsanenin çok geç bir biçiminden kaynaklanmıştır. Aziz George'un koruyucu azizliği ise zamanla: askerlere, şövalyelere, okulara ve silah ustalarına kadar genişlemiştir. Ayrıca Aziz George'un adı: veba, cüzzam ve frengiye karşı da anılır hale gelmiştir. Son olarak, XIV. yüzyılda Renanya bölgesinde Kara lm, ekonomik ve siyasi krizlere kolektif bir yanıt olarak ortaya çıkan *14 Kutsal Yardımcı* (Quattuordecim auxiliatores) olarak anılan 14 aziz, çeşitli hastaların koruyucusu olarak anılmaya başlamış, Aziz George da bu 14 Kutsal Yardımcı arasında yerini almıştır.¹⁶²

¹⁶¹ *Bkz.* Raffaello Sanzio (Urbino 1483 – Roma 1520), *La Fornarina*, 1520 c., olio su tavola, 87 x 63, Galleria Nazionale d'Arte Antica, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://barberinicorsini.org/opera/la-fornarina/>

¹⁶² Farmer, *a.g.e.*, s. 215, 202.

1.4 Dizbağı Nişanı'nın Kuruluşu

Dizbağı Nişanı'na geldiğimizde nişanın kuruluşu ve erken dönemi hakkında büyük bir bilgi eksikliği vardır.¹⁶³ Bu durum nişanın erken kurumsal yapısı ve kökeni ile ilgili bir çok spekülasyonu ve tartışmayı da beraberinde getirmiştir.¹⁶⁴ Ulster Arma Kralı Sör Bernard Burke bu durum hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır,

Ne Dizbağı Nişanı'nın kurulduğu zaman ne de kuruluş nedeni artık kesin olarak izlenebilmektedir ve tüm özgün kayıtların yokluğunda, bu kayıtların yerlerini doldurmak için masal ve geleneklere başvurulmuştur. Kamu belgeleri de bu uzak konuya ışık tutmamaktadır ve Nişanın yıllıkları da neredeyse iki yüzyıldır son derece kusurludur. III. Edward tüzüğü uzun zaman önce yok olmuştur ve bunların sözde kopyaları, çok daha sonraki bir dönemde derlendiklerine dair içsel işaretler taşımaktadır. Genellikle Kara Kitap olarak bilinen tüzük ise kuruluşundan itibaren nişanı ele almasına karşın, ilk kez kesinlik kazanmaya başladığı VIII. Henry'nin¹⁶⁵ hükümdarlığının sonuna kadar mevcut haliyle kesinlik ve düzenlilik içerisinde hazırlanmamıştır.¹⁶⁶

Bu durum nişanın kuruluşunun ilanının, 1348 yazından 1349 yılı sonbaharına kadar Kara Ölüm'ün İngiltere'de en yıkıcı dönemine denk gelmesi ile açıklanabilir. Bununla birlikte bir de nişanın kayıtlarının 1416 yılında ya da daha öncesinde kaybolması

¹⁶³ Boulton, *a.g.e.*, s. 113.

¹⁶⁴ Ormrod, 2016, s. 362.

¹⁶⁵ VIII. Henry hem İngiliz Rönesansı'nın hem de İngiliz Reformasyonu'nun başlangıcına liderlik etmiştir. İngiliz Kilisesi bu dönemde Papa'nın otoritesinden ayrılmıştır. *Bkz.* John S. Morrill ve Geoffrey R. Elton, "Henry VIII." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 5 Kasım 2023, <https://www.britannica.com/biography/Henry-VIII-king-of-England>

¹⁶⁶ Bernard Burke, *The Book of Orders of Knighthood and Decorations of Honour of All Nations: Comprising an Historical Account of Each Order, Military, Naval, and Civil, From the Earliest to the Present Time, with Lists of The Knights and Companions of Each British Order. Embellish with Fac-Smile Coloured Illustrations of the Insignia of the Various Orders*, London: Hurst and Blackett, Publishers, 1858, s. 97.

ile 1349 ve 1361 yılları arası kralın büyük gardırop kayıtlarının da kaybolması eklenince, tarihçiler çok kısıtlı bilgiler ışığında nişanın kuruluşu ve III. Edward, II. Richard ve IV. Henry dönemlerinde nişanın tarihini bir araya getirmek zorunda kalmışlardır. Bu da kaçınılmaz olarak nişan hakkında çelişkili ifadelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹⁶⁷

Öncelikle Dizbağı Nişanı'na dair kaynaklara bakacak olursak, III. Edward'ın Dizbağı Nişanı'nı kurduğu erken döneme ait bilgiler kraliyet gardırop kayıtları ve Kara Prens Edward'ın hanehalkı kayıtlarından gelmektedir. Bu kayıtlar, 4 Ağustos 1347 tarihinde Calais şehrinin alınması sonrası, nişanın ilk toplantısının yapıldığı 23 Nisan 1350 tarihine kadarki dönemde nişana dair çok kısıtlı bilgiler içermektedir. Bunlara ek olarak Dizbağı Nişanı'nın kuruluşuna dair bilgi içeren en erken kronik ise Jean Froissart¹⁶⁸ tarafından kaleme alınmıştır. III. Edward'ın eşi Kraliçe Hainaultlu Philippa'nın sekreterliği görevini üstlenmiş olan Froissart, 1361-1366 yılları arasında nişana dair öğrendiği bilgilere *Froissart'ın Kronikleri* (Chroniques de Froissart) adlı ünlü eserinde yer vermiştir ve bu bilgiler uzunca bir süre nişanın tarihi hakkında otorite olarak kabul edilmiştir. Nişanın tüzüğüne bakacak olursak, XIV. yüzyıldan günümüze kalan bir tüzük bulunmamaktadır. Ancak XV. ve erken XVI. yüzyıldaki çeşitli el yazmalarında

¹⁶⁷ Boulton, *a.g.e.*, s. 101, 113.

¹⁶⁸ Jean Froissart, XIV. yüzyılda yaşamış bir şair ve saray tarihçisiydi. Froissart'ın Kronikleri, Avrupa'daki feodal dönemlerin en önemli ve ayrıntılı belgesi ve şövalyelik ile saray ideallerinin çağdaş en iyi açıklaması olarak görülmüştür. *Encyclopaedia Britannica*,

“Jean Froissart.”, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024,

<https://www.britannica.com/biography/Jean-Froissart>

nişanın tüzüğüne dair Latince ve Fransızca redaksiyonlar¹⁶⁹ bulunmaktadır.¹⁷⁰ Dizbağı Nişanı'nın günümüze kalabilen ilk tüzüğü, siyah cildinden dolayı *Kara Kitap* (Liber Niger) olarak adlandırılmaktadır ve VIII. Henry hükümdarlığında Dizbağı Nişanı'nın Kayıtcısı olan Robert Aldrydge tarafından 1534-1538 yılları arasında derlenmiştir.¹⁷¹ 1718 yılında Dizbağı Arma Kralı olan John Anstis de 1724 yılında Kara Kitap'ın transkripsiyonu yayımlamıştır.¹⁷²

Ancak, Kara Kitap'tan başka Dizbağı Nişanı'nın en erken tüzüğü olarak bilinen Arundel El Yazması Koleksiyonu'nun bir parçası olan (MS Arundel 48) bir kayıt daha vardır. *Fransızca Kayıt* (French Register) ve *Nişan Tüzük Kaydı* (Registrum Ordinis Chartaceum) olarak bilinen bu tüzüğün orijinali kaybolmuş ancak 1660 yılında Windsor Heraldı Elias Ashmole tarafından kopyalanması sayesinde kopyası günümüze gelebilmiştir. Genel olarak bu tüzüğün III. Edward döneminden geldiği düşünülmüşse de tüzüğün tarih kısmında yer alan “...hükümdarlığımızın üçüncü yılında Aziz George arifesinde...” (...en la veille de Saint George l'an de nostre regne le tiers) ifadesi III. Edward'ın hükümdarlığının üçüncü yılı 1329 yılı olduğundan, Lisa Jefferson'a göre bu kısımda söz konusu olan hükümdarın V. Henry olması ve tüzüğün Henry'nin

¹⁶⁹ Buradaki redaksiyon, versiyon anlamındadır. *Merriam-Webster.com Dictionary*, “redaction.”, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/redaction>

¹⁷⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 102, 114, 118.

¹⁷¹ Nicholas, *1842a*, s. ii.

¹⁷² John Anstis, *Registrum, quod a tegumento nigro vocatur Liber Niger clarissimi Ordinis Militaris ... Garterii ...*, c.1700, book, 33.5 x 3.5 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024, <https://www.rct.uk/collection/1047438/registrum-quod-a-tegumento-nigro-vocatur-liber-niger-clarissimi-ordinis-militaris>

hükümdarlığının üçüncü yılındaki Aziz George Günü arifesinde yani 22 Nisan 1415 tarihinde çıkarılmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla Dizbağı Nişanı'na ait bilinen en erken tüzük V. Henry dönemine ait tüzüktür.¹⁷³

Son olarak, Dizbağı Nişanı hakkında XVII. yüzyıldan XIX. yüzyıla ve günümüze kadarki araştırmacılara ve kaynaklara genel olarak; John Selden, *Onur Unvanları* (Titles of Honor, 1614), Elias Ashmole, *En Asil Dizbağı Nişanı'nın Kuruluşu, Yasaları ve Seremonileri* (The Institution, Laws and Ceremonies of the Most Noble Order of the Garter, 1672), Sör William Dugdale, *İngiltere'nin Baronajı* (The Baronage of England, 1675/76), John Anstis, *En Asil Dizbağı Nişanı'nın Tüzüğü* (The Register of the Most Noble Order of the Garter, 1724), George Frederick Beltz, *Kuruluşundan Günümüze Dizbağı Nişanı'nın Hatıratları* (Memorials of the Order of the Garter from its Foundation to the Present Time, 1841), Sör Nicholas Harris Nicholas, *Britanya İmparatorluğu Şövalyelik Nişanları'nın Tarihi* (History of the Orders of Knighthood of the British Empire, 1842) ve *En Asil Dizbağı Nişanı'nın Kuruluşu Üzerine Gözlemler* (Observations on the Institution of the Most Noble Order of the Garter, 1846), Juliet Vale, *III. Edward ve Şövalyelik* (Edward III and Chivalry, 1982), D'Arcy Jonathan Dacre Boulton, *Tacın Şövalyeleri: Geç Ortaçağ Avrupa'sında Monarşik Şövalyelik Nişanları, 1325-1520* (The Knights of the Crown The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520, 1987), Peter J. Begent ve Hubert Chesshyre, *En Asil Dizbağı Nişanı: 650 Yıl* (The Most Noble Order of the Garter: 650 Years, 1999), Hugh E. L. Collins, *Dizbağı Nişanı 1348-1461* (The Order of the Garter, 1348–1461, 2000), Colin Richmond (ed.) ve Eileen Scarff (ed.), *Geç Ortaçağ'da Aziz George Şapeli, Windsor* (St George's Chapel,

¹⁷³ Lisa Jefferson, "MS Arundel 48 and the Earliest Statutes of the Order of the Garter." *The English Historical Review* 109, no. 431 (1994): 356-385. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024, <http://www.jstor.org/stable/574019>

Windsor, in the Late Middle, 2001), Nigel Saul (ed.), *On Dördüncü Yüzyılda Aziz George Şapeli, Windsor* (St George's Chapel, Windsor, in the Fourteenth Century, 2005), Stephanie Trigg, *Utanç ve Onur: Dizbağı Nişanı'nın Bayağı Tarihi* (Shame and Honor: A Vulgar History of the Order of the Garter, 2007) ve Richard Barber, *III. Edward ve İngiltere'nin Zaferi* (Edward III and the Triumph of England, 2013) örnek olarak verilebilir.¹⁷⁴

Dizbağı Nişanı'nın kuruluş tarihi konusunda gerek kaynakların yetersizliği gerekse eldeki kaynaklardaki çelişkili ifadeler veya ifadelerin karıştırılması sonucu araştırmacılar nişana dair karanlıkta kalan kısımları aydınlatmaya çalışmışlardır.¹⁷⁵ Sonuçta nişanın kuruluş tarihi hakkında görüş ayrılıkları olması sonucu nişanın kuruluş tarihi 1344-1351 arası bir zaman dilimine yerleştirilmiştir. Nişana dair; Jean Froissart'ın aktardığı bilgiler, kraliyet gardırop kayıtları, tüzük ya da redaksiyonlar ve bu tarihler arası nişanla ilgili olabilecek bilgiler, eldeki az sayıdaki önemli kaynaklar olmakla birlikte; bunların da kendi içerisinde çelişmesi veya karıştırılması nedeniyle ortaya çıkan belirsizlikleri XIX. yüzyılda Lancaster Heraldı Beltz ve Sör Nicholas kapsamlı araştırmaları ile gidermeye çalışmışlardır. Daha önce bilinmeyen kaynakların keşfedilip yayımlanması ve bilinen ancak daha önce araştırılmamış kaynakların da incelenmesi sonucu tarihçilerin öncellerinin anlatımlarını geliştirmesi olanaklı hale gelmiş ve Dizbağı Nişanı hakkında, Boulton'un cümlesi ile “*artık Dizbağı Nişanı'nın kuruluşu ve ona yol açan olaylar hakkında oldukça tatmin edici bir anlatı yazmak mümkün.*” olmuştur.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Ormrod, 2016, s. 362, Jefferson, *a.g.m.*, s. 357, Boulton, *a.g.e.*, s. 101-102.

¹⁷⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 102.

¹⁷⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 102., George Frederick Beltz, *Memorials of the Order of the Garter, from Its Foundation to the Present Time: Including the History of the Order; Biographical*

Dizbağı Nişanı'nın kuruluşundan bahseden bilinen en erken kronik olan *Froissart*'nin *Kronikleri*'nde ise Jean Froissart nişan hakkında şunları dile getirmiştir,

Bu sırada İngiltere Kralı Edward, daha önce Kral Arthur tarafından inşa edilen, pek çok yiğit adamın ve şövalyenin silah hünerlerini ve kahramanlıklarını dünyaya göstermek için ortaya çıktığı, asil Yuvarlak Masa'nın ilk kurulduğu büyük Windsor Kalesi'ni yeniden inşa etmeye karar verdi. Ve adı geçen Kral, kendisinden, çocuklarından ve ülkenin en cesurlarından oluşan bir şövalyeler topluluğu oluşturdu. Sayıları 40 kişi olacak ve Mavi Dizbağı Şövalyeleri olarak adlandırılacaklardı; bayramları her yıl Aziz George Günü'nde yapılarak kutlanacaktı. Ve bu festivali başlatmak için İngiltere Kralı, tüm ülkesinden earlleri, baronları ve şövalyeleri bir araya getirdi ve onlara bu arzusunu bildirdi. Onlar da bu konuda sevinçle hemfikir oldular, çünkü bu onlara onurlu bir girişim gibi göründü ve aralarındaki sevgiyi besleyeceği düşünülüydü. Daha sonra, içlerinde en cesurları olarak bilinen ve övülen 40 şövalye seçildi ... Ve Kral, Windsor Kalesi içinde bir Aziz George Şapeli inşa ettirdi ... söz konusu bayramın tüm ülkelerde ilan edilebilmesi için İngiltere Kralı, heraldlarını Fransa, İskoçya, Burgonya, Hainault, Flandre, Brabant ve Alman İmparatorluğu'na bu haberi yayıp ilan etmeleri için gönderdi ... bu ziyafette listelerdeki 40 şövalye ve 40 şövalye yardımcısının katıldığı bir mızrak dövüşü yapılacaktı. Ve bu bayram, bin üç yüz kırk dördüncü lütuf yılında olan, bir sonraki Aziz George Günü'nde Windsor Kalesi'nde kutlanacaktı. Ve İngiltere Kraliçesi, hepsi asil ve zarif kadınlardan oluşan ve hepsi aynı şekilde giyinmiş üç yüz hanım ve genç kızla birlikte hazır bulunacaktı.

177

Froissart'nın bir çok açıdan hatalı bu kısa açıklaması doğal olarak diğer ana kaynaklarla çeliştiğinden yukarıda bahsedilen belirsizliğin ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur.¹⁷⁸

Sör Nicholas ise Froissart'nın açıklamasına dair şu görüşü dile getirmiştir,

... Şimdi bu gözlemlere Froissart'nın açıklamasına ilişkin birkaç görüş eklenecektir. Anlatımı dikkatli bir şekilde incelendiğinde açıkça görülmektedir ki (Froissart) iki farklı işi bilinçsizce harmanlamış ve her iki konuda da yanlış bilgilendirilmiştir; Ocak

Notices of the Knights in the Reigns of Edward III. and Richard II., London: William Pickering, MDCCCXLI, s. xxx-xlii.

¹⁷⁷ Boulton, *a.g.e.*, s. 102-103.

¹⁷⁸ *a.g.e.*, s. 103.

1344'te Kral Üçüncü Edward tarafından Yuvarlak Masa'nın yeniden canlandırılması ve 1347 ya da 1348'de Dizbağı Kardeşliği'nin kurulması ...¹⁷⁹

Nihayetinde Sör Nicholas'ın 1846 yılındaki *En Asil Dizbağı Nişanı'nın Kuruluşu Üzerine Gözlemler* (Observations on the Institution of the Most Noble Order of the Garter, 1846) eseri ile; III. Edward'ın; 1344 yılının başlarında bir çeşit şövalye topluluğu kurma niyetini açıkladığı, söz konusu topluluğun Kral Arthur'un Yuvarlak Masası'nın yeniden canlandırılması olduğu ve Aziz George'a adanmadığı gibi dizbağının da sembol olarak seçilmediği konularında araştırmacılar genel olarak hem fikir olunmuştur.¹⁸⁰

Dizbağı Nişanı'nın sembolü olan dizbağının, nişanın kuruluş tarihi ile ilgili olduğu gibi neden sembol olarak seçildiği ve anlamı da tartışmaları beraberinde getirmiştir. İlk olarak dizbağının tanımına ve o dönemin modasındaki yerine bakacak olursak, *dizbağı* anlamındaki Anglo-Norman *gartier* sözcüğü, Eski Fransızca *diz bükülmesi* anlamındaki *garret* sözcüğünden gelmiştir. Bibbesworthlu Walter'ın Fransızca öğretmek için yazdığı ve içerisinde sınıflandırılmış zengin sözcük hazinesine sahip¹⁸¹ olan *İnceleme* (Le Tretiz) adlı eserinde dizbağı, modayı takip eden şövalye yardımcılarının hozlarını¹⁸² tutturmak için giydiği bir kıyafet parçasının adı olarak

¹⁷⁹ Nicholas, *1842a*, s. lxxv.

¹⁸⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 103.

¹⁸¹ Bkz. W. Rothwell. "A Mis-Judged Author and a Mis-Used Text: Walter de Bibbesworth and His "Tretiz"." *The Modern Language Review* 77, no. 2 (1982): 282-293. Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://doi.org/10.2307/3726811>

¹⁸² Çorap benzeri dize kadar uzanan veya bel kısmına kadar uzanıp üst taraftan, bir üst kıyafet parçasına tutturulan dar bir giysi. Bkz. *Merriam-Webster.com Dictionary*, "hose," Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hose>

tanımlanmıştır.¹⁸³ Örnek olarak, 1330 civarlarında hazırlanan Luttrell Mezmuru'nda¹⁸⁴ kemer benzeri dizbağı takan bir insan figürü yer almaktadır.¹⁸⁵ Ancak, bu dizbağları sadece askeri kıyafetlerde giyilen bir parça olmamakla birlikte yüksek statülü genç erkekler tarafından da kullanılmaktaydı.¹⁸⁶ III. Edward'ın kendisinin de 1334 yılında 22 yaşında iken inciler ve altın ile dekore edilmiş dizbağları kullandığına dair kayıt ile diğer erkekler veya erkek çocuklarının kullanımı için de dizbağları alındığına dair 1307, 1322, 1332, 1339 ve 1341 yıllarına ait kraliyet hesap kayıtları vardır.¹⁸⁷ XIV. yüzyılın başlarından 1340'lara kadar, önce dize kadar uzanan hozları tutturmak için dizin altına takılan dizbağları hem kadınlar hem de erkekler tarafından kullanılmaktaydı ancak üzerlerine giyilen uzun etekler ve tunikler nedeniyle görünmemekteydi. 1330'lu ve

¹⁸³ Boulton, *a.g.e.*, s. 157.

¹⁸⁴ Luttrell Mezmuru, 1320-1340 yılları arasında İngiltere'nin Lincolnshire'da oluşturulmuştur ve günümüzde The British Library'nin en büyük hazinelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Luttrell Mezmuru, özellikle içerisinde marjinal ve hibrit yaratıklara bolca yer verilmesi ve sayıları yüzlerce olan sayfa-altı (bas-de-page) süslemeleriyle bilinmektedir. Ayrıntılar için *Bkz.* Chantry Westwell, "The Luscious Luttrell Psalter", The British Library, 20 September 2013, Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://blogs.bl.uk/digitisedmanuscripts/2013/09/the-luscious-luttrell-psalter.html>

¹⁸⁵ Clifford J. Rogers, "The Symbolic Meaning of Edward III's Garter Badge." *Military Communities in Late Medieval England: Essays in Honour of Andrew Ayton*, Gary P. Baker (ed.), Craig L. Lambert (ed.), David Simpkin (ed.), Woodbridge: The Boydell Press, 2018, s. 128-129.

¹⁸⁶ Ormrod, 2011, s. 303.

¹⁸⁷ Rogers, *a.g.e.*, s. 129.

1340'lı yıllarda ise erkeklerde tuniklerin ve süpertuniklerin¹⁸⁸ boylarının gittikçe kısalması sonucu bacakların büyük bölümü ile dizbağları da görülmeye başlamıştı. Bir düğümden ziyade minyatür bir kemere benzeyen dizbağlarını erkekler genellikle işlemeli ve süslenmiş olarak kullanmaktaydı. Daha sonra da hozların boylarının uzayıp bütün bacağı kaplaması nedeniyle bu hozlar doğrudan tuniklere tutturulmuş dolayısıyla dizbağlarının işlevi kalmamıştı. Boulton'a göre 1346 sonrası dizbağları, erkek modasındaki yerini bu bağlamda terk etmeye başlamıştır.¹⁸⁹

¹⁸⁸ Süpertunik, tunik üzerine giyilen bol bir giysidir. Bu giysi ayrıca taç giyme törenlerinde kullanılan mantoya da atıf yapmaktadır. *Bkz. Merriam-Webster.com Dictionary*, "supertunic," Erişim Tarihi: 19 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/supertunic> III. Charles'ın 6 Mayıs 2023 tarihindeki taç giyme törenindeki *Kutsal Yağ Sürme* (Anointing) ritüelinin ardından Krala, altın ipekten işlemeli Süpertunik (Supertunica) giydirilmiştir. Bu Süpertunik, V. George'un 22 Haziran 1911 tarihindeki taç giyme töreni için yapılmış daha sonra VI. George ve II. Elizabeth'in taç giyme törenlerinde de kullanılmıştır. Taç giyme törenlerinde kullanılan süpertunikler tasarım olarak rahip giysileriyle ilgilidir ve tasarımları Ortaçağ'dan bu yana pek değişmemiştir. Son olarak rahip giysileri olan bu bağlantı, krallığın ilahi doğasının bir hatırlatıcısıdır. *Bkz. Wilkinson & Son [London], King George V's Coronation Supertunica, also worn by King George VI, Queen Elizabeth II and King Charles III, 1911, Silk, gold thread, gold, The Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2024, https://www.rct.uk/collection/search#/14/collection/31793/king-george-vs-coronation-supertunica-also-worn-by-king-george-vi-queen-elizabeth*

¹⁸⁹ Boulton, *a.g.e.*, s. 157-158.

Ancak Rogers'a göre dizbağları erkek modasından tamamen kopmamıştı. III. Edward'ın kuzeni Lancaster Dükü Henry, 1354 yılında dizbağının kendisine çok yakıştığı ile ilgili görüşlerini kaydetmişti. 1363 tarihli tüketim yasalarında ise çiftçilerin ve zanaatkarların altın veya gümüş dizbağı takmaları yasaklanmıştı. Bu da dizbağlarının İngiltere'deki elit erkekler için hala dekoratif bir giyim parçası olarak kullanıldığını göstermektedir. XIV. yüzyılın ikinci yarısında dizbağının modadaki yerine başka bir örnek olarak bu yüzyılın sonlarına ait kalay bir rozette, taşlarla süslenmiş bir dizbağı takan okçu tasvir edilmiştir. Bu rozet günümüzde Londra Müzesi koleksiyonunda bulunmaktadır.¹⁹⁰ Ayrıca aynı döneme ait Fransızca bir elyazmasında da altın dizbağı takan bir erkek saray mensubunu tasvir edilmiştir. Son olarak, 1393 gibi geç bir tarihte de dizbağının kullanıldığı görülmektedir. 28 Ocak 1393 tarihinde gerçekleşen ve *Yananların Balosu*¹⁹¹ (Bal des ardents) olarak anılan maskeli baloda, maskeli ve kostümlü Fransa Kralı VI. Charles'ın kim olduğu iki kadın tarafından giydiği gümüş dizbağından anlaşılmış ve bu sayede Kral yanarak ölmekten kurtulmuştur.¹⁹²

¹⁹⁰ Bkz. *Archer; Huntsman*, late 14th century, lead alloy, tin alloy, pewter, H 69 mm, W 42 mm, London Museum, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2024, <https://www.londonmuseum.org.uk/collections/v/object-28997/archer-huntsman/>

¹⁹¹ 28 Ocak 1393'te sarayda yapılan bir maskeli baloda Kral ve diğer saraylılar, vahşi adamlar (woodwose/homme sauvage) gibi giyinmişlerdi. Ancak zift ve ketenden yapılmış kostümler, bir meşale ile tutuşunca alev aldılar. Kral VI. Charles, bu olayda ölmekten zor kurtuldu ancak Kralın hali hazırdaki kırılğan akıl sağlığı altüst olmuştu. Wagner, *a.g.e.*, s. 88.

¹⁹² Rogers, *a.g.e.*, s. 129.

Kayıtlarda III. Edward'ın modanın bir parçası olan bu dizbağı motifini, 1348 yazından önce devis¹⁹³ olarak benimsediği görülmektedir.¹⁹⁴ Kraliyet gardırobundaki satın alma kayıtlarında dizbağından ilk kez, Kralın silahtarı Könlü John'un "*Kamgarn kumaştan iki flama ... üstünde Aziz Lawrence'ın resmini taşıyan, mavi dizbağları (garteris bluettis) ile bezeli ...*" ifadesi ile bahsedilmiştir.¹⁹⁵ Burada bahsedilen üzeri mavi

¹⁹³ Devis (device) rozetten farklı olarak kişinin kendisi tarafından kullanılmaktadır. Devis, kişi tarafından; zırhında, silahlarında, atının eyerinde ve kıyafetlerinde işleme olarak ya da kitaplara, yatak örtüsüne ve mobilyalara kadar daha bir çok yerde kullanılabilir. Bu özelliğinden dolayı devisler, rozetlere benzer gözüke de asil kişi kendi hizmetinde olanlara rozetini dağıtmakla birlikte kendisi kişisel sembolü olarak devis kullanmaktadır. Rozetlerin tanımlama işlevi nedeniyle daha çok dışa dönük olmasına karşın özellikle XIV. yüzyılda yaygınlaşmaya başlayan devisler kişinin; aşkıta, savaşta, sanatta veya siyasette baskın duygusunu ifade etmek için oluşturup benimsediği yaratıcı şeylerdi. Son olarak devisler, *resim* (corpo) ve *motto* (animo) olarak iki önemli karaktere sahiptir. Devislerde resim bir metafor olarak betimlenmeli, motto ise kısa olmalıdır. Bazı devis örneklerine bakacak olursak: Portekiz Kralı I. "Büyük" Manuel'in devisi bir yerküre ve ona eşlik eden motto *İlk Sen Beni Kuşattın/Çevreledin* (Primus circum dedistine) şeklindeyken, Orange Prensi I. Willem'in devisi ise bir kavak ağacı ve Aeneis epik şiirinden Turnus'un sözleri olan *Talih Cesurdan Yanadır* (Audaces fortuna juvat) mottosundan oluşmaktaydı. Medici Ailesi'nin kurucusu Cosimo de' Medici'nin oğlu Piero de' Medici'nin devisinde ise, bir şahin pençesi ile elmas taşlı bir yüzük tutmakta ve yüzük üzerindeki sarmalda ise motto olarak *Daima* (Semper) yazmaktaydı. Bkz. Palliser, *a.g.e.*, s. 1-4, 33-34, 169-170, 223-224.

¹⁹⁴ Ormrod, 2011, s. 303.

¹⁹⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 112.

dizbağları bezeli flamalar Kralın, 1346'da Normandiya'ya yaptığı yolculukta ya da 1347'de İngiltere'ye dönerken kraliyet gemisinde kullanılmış olabilir.¹⁹⁶ Ayrıca Kölnlü John'un aktardığı diğer bilgilerde bu dönemde mavi dizbağları ile süslenmiş nesnelere arasında III. Edward'ın kişisel kullanımında olan tafta bir yatak, manto, süpertonik, tunik ve kapüşonlu mavi bir kıyafet de bulunuyordu. Bunlar toplamda 168 adet dizbağı tasvirini barındırıyordu. Bunlara ek olarak, kayıtlara göre mavi tafta bir jüpona 68, mavi saten bir jüpona ise 62 adet dizbağı bezenmişti. Kralın üzerleri dizbağları ile süslenmiş bu kişisel eşyalarını hem turnuvalar hem de seferler sırasında kullanmış olması son derece muhtemeldir.¹⁹⁷ Dizbağına dair 1348 yılından ise sadece tek bir kayıt vardır. Bu kayıt Eltham'da düzenlenen bir turnuvayla ilgili bir kraliyet gardırop ödeme kayıdır. Bu turnuva yazın başında muhtemelen Kara Ölüm'ün yıkıcı etkisi başlamadan hemen önce düzenlenmişti. III. Edward, Fransa'dan Londra'ya 14 Ocak 1347 tarihinde muzaffer bir şekilde döndüğünde gelecekteki 13 ayın çoğunu kapsayacak kutlamalar yapılmaya başlanmıştı. 1348 yılının ocak ve kasım ayları arasında; Reading, Bury St Edmunds, Lichfield, Eltham ve Canterbury'de en az 6 turnuva düzenlendi. Eltham'daki turnuva içinse üzerinde *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt quy mal y pense) mottosunu taşıyan 12 dizbağından bahseden bir kraliyet gardırop ödeme kaydı bulunmaktadır. Edward ayrıca 12 adet dizbağı ile süslenmiş bir kıyafeti de bu turnuvada giymişti.¹⁹⁸

Nihayet, III. Edward muhtemelen bu turnuvaların birisinde yeni bir şövalyelik topluluğu kuracağını ilan etti. Kralın, dizbağını kişisel rozeti olarak benimsemesi ile ilgili olan gardırop kayıtları ile 1348 yılında Eltham turnuvasıyla ilgili kayıt dışında Haziran 1346'da başlayan Fransa Seferi ve 1348 kışı arasında nişana dair başka bir referans

¹⁹⁶ Ormrod, 2011, s. 303.

¹⁹⁷ Boulton, a.g.e., s. 112-113.

¹⁹⁸ Ormrod, 2011, s. 303., Boulton, a.g.e., s. 112-115.

bulunmamaktadır. Dizbağı Nişanı'nın kuruluşuna dair diğer bir referans 1352 yılından Kara Prens'in hanehalkı hazinedarı ve gardırobunun sorumlusu William de Northwell'den gelmektedir ve Kara Prens tarafından verilen hediyeler listesi arasında yer almaktadır. 31 Ocak 1349'tan öncesi oldukça belirsiz bir şekilde tanımlanmış bu kayıтта 18 Aralık 1348 tarihinde Kara Prens, Alvan Heraldı William de Stafford'a ve *Dizbağı Birliği*'ndeki 24 şövalyeye hediye etmek için Dizbağı Nişanı'nın sembolünü temsil eden mineli¹⁹⁹ gilt plaka satın almıştı. Bu, adını dizbağı sembolünden alan bir şövalye birliğine ilişkin bilinen en eski referanstır ve Dizbağı Nişanı'nın 1348 aralık ayının ortalarında

¹⁹⁹ Mine (enamel), camın genellikle metalden yapılmış bir yüzeye ısıyla kaynaştırılması tekniğidir. Mine tekniğinin Batı Asya kökenli olduğu düşünölmektedir. Antik Mısırlılar, Grekler ve Romalılar mücevherlerde mineyi yaygın olarak kullanmışlardır. Ortaçağ'da ise hem Doğu Roma'da hem de Batı Avrupa'da el yazmaları kapakları, rölikler ve haçlar gibi eklesiyastik sanat dekorasyonlarında mine sıklıkla kullanılmıştır. Ortaçağ mine sanatının en büyük ve önemli örneklerinden biri, Verdunlu Nicolas tarafından 1181 yılında tamamlanan ve Nicolas'ın Klosterneuburg Manastır Kilisesi için yaptığı *Klosterneuburg Altar* adlı eserdir (Bkz. "Der Verduner Altar", Stift Klosterneuburg, Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://www.stift-klosterneuburg.at/stift-und-orden/geschichte/zeittafel/verduner-altar/>). Bu altarda 45 mine plaka bulunmaktadır. Nicolas, en yüksek kaliteli mine işçiliğinin merkezi olan Mosan bölgesinden gelmişti. Ancak daha sonra Fransa'daki Limoges şehri hem dini hem de seküler bir çok mineli nesneyi üreterek kitle pazarına hitap etmeye başlayınca, burası en iyi bilinen mine üretim merkezi haline geldi. Son olarak XVI. yüzyılın sonuna doğru mine, mücevher ve dekoratif çalışmalarda kullanılmaya devam etmesine karşın eski popölaritesini yitirmeye başlamıştı. Bkz. John Julius Norwich (ed.), *Oxford Illustrated Encyclopedia of the Arts*, New York: Oxford University Press, 1990, s. 146.

artık nihai şeklini aldığı fikrini ileri sürmek için kullanılmıştır. Ancak, Juliet Vale'e göre bu kayıt, oldukça karışıktır ve söz konusu tarihlerin her iki yönde de birer yıl sapabilme ihtimali bulunmaktadır.²⁰⁰

III. Edward'ın 1348 yılının sonundan önce Dizbağı Nişanı'nın nihai şekline karar verdiğine dair en önemli kanıt 6 Ağustos 1348 tarihinde, Kralın adı ve mührü altında çıkardığı nişanın şapelini kuran belgedir. Windsor Kalesi'ndeki şapel, I. Henry tarafından kurulup Günah Çıkartan Edward'a adanmıştı. III. Edward ise 6 Ağustos'ta aldığı bir kararla bunu düzenledi ve Günah Çıkartan Edward'ın yanında şapeli, Bakire Meryem Ana ve Aziz George'a da adayarak nişanın resmi şapeli haline getirdi. Ayrıca bu belge nişanın şapelini kurmanın yanı sıra şapelin görevlileri ve nişanın memurlarına dair de kurucu bilgiler içermekteydi. Bu da nişan fiilen oluşturulmasa bile yapısının kararlaştırıldığına dair en önemli kanıtlardan birisidir. Son olarak, Dizbağı Nişanı'nın adına bakacak olursak, *nişan* (ordo) olarak anılmadan önce başlangıçta çok çeşitli adların topluluğa verildiği görülmektedir. Dizbağı Nişanı için; 1348 yılında *Dizbağı Topluluğu Şövalyeleri* (milites de Societate Garterii) ve 1349 yılında *Dizbağları Topluluğu* (societate ... de Garteris) ifadeleri kullanılmıştır. Nihayet 1353 yılında Windsor'daki Aziz George Günü'nde ise Dizbağı Nişanı'nı tanımlamak için basitçe *nişan* (ordo) sözcüğü kullanılmıştır. Latince ilk düzenlenmiş tüzükte işe nişan için *Şövalyelik Topluluğu ya da Nişanı* (societas sive ordo militaris) ve *Aziz George Nişanı ya da Dizbağı Topluluğu* (Ordo Sancti Georgii sive Societas Garterii) tanımlamaları kullanılmıştır.²⁰¹

²⁰⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 114-115.

²⁰¹ *a.g.e.*, s. 115, 123.

Her ne kadar III. Edward muhtemelen yeni kuracağı şövalye topluluğunun yapısını ve ilk 24 şövalyeyi, 1348 baharında ya da yazında belirlemiş olsa da Dizbağı Nişanı'nın bu yılda resmi olarak kurulduğunu gösteren bir kanıt bulunmamaktadır. Nişanın kuruluşu ile ilgili doğrudan tek kanıt, nişanın tüzüğünün redaksiyonlarından biri hariç hepsinde yer alan önsözden gelmektedir. Bu önsöze göre Nişan, Edward'ın hükümdarlığının yirmi üçüncü yılında, yani 25 Ocak 1349 ile 24 Ocak 1350 tarihleri arasındaki bir dönemde kurulmuştur. Juliet Vale, Könlü John'un kraliyet hanehalkı hesaplarında yer alan 23 Nisan 1349'da Windsor'da düzenlenen bir turnuvayla bağlantılı olarak nişanın resmi bir toplantısının da bu zaman diliminde gerçekleştiğini öne sürmüştür. Ayrıca, tüzüğün önsözünde yer verilen nişanın kurucu şövalyeleri arasında listelenen şövalyelerden birinin 2 Eylül 1349 tarihinde, muhtemelen Kara Ölüm nedeniyle, öldüğü de göz önüne alındığında göre nişanın resmi olarak kuruluşu; Ağustos 1349'un sonundan önce, büyük ihtimalle de 1349 yılının Aziz George Günü'nde Windsor'da düzenlenen bir turnuvada gerçekleşmiş, bu turnuvaya 24 kurucu şövalye üzeri dizbağları bezeli mantolar ile katılmış ve Aziz George Şapeli'nde de nişanın tüzüğü yayımlanmıştı. Dizbağı Nişanı'nın ilk toplantısı ise çağdaş bir kayda göre 1 yıl sonra 23 Nisan 1350 yılında gerçekleşmiştir.²⁰² Son olarak nişana dair bilgilerle birlikte W. Mark Ormrod, Dizbağı Nişanı'nın kuruluşunu bir olaydan ziyade bir süreç olarak yorumlamıştır.²⁰³

²⁰² *a.g.e.*, s. 115-116.

²⁰³ Ormrod, 2011, s. 303-304.

Dizbağı Nişanı'nın tüzüğünün önsözünde nişanın ilanı ise şu şekilde yapılmıştır,

Yüce Tanrı'nın, Şanlı Bakire Meryem Ana'nın ve Şehit Aziz George'un onuruna, Egemen Lordumuz Edward, fetihten sonraki üçüncü, İngiltere Kralı, hükümdarlığının yirmi üçüncü yılında, Windsor Kalesi'nde, aşağıda yer alan şekilde, bir şövalyelik topluluğunu takdir etmiş, kurmuş ve oluşturmuştur. İlk olarak kendisi, Egemen, en büyük oğlu Galler Prensi, Lancaster Dükü, Warwick Earlü, Buch Kaptalı, Stafford Earlü, Salibury Earlü, Mortimer Lordu, Sör John Lisle, oğul Sör Bartholomew Burghersh, Sör John de Beauchamp, Mohun Lordu, Sör Hugh de Courtenay, Sör Thomas de Holand, Sör John de Grey, Sör Richard FitzSimon, Sör Miles Stapleton, Sör Thomas Wale, Sör Hugh de Wrottesley, Sör Nele Loring, Sör John Chandos, Sör James d'Audley, Sör Otes de Holand, Sör Henry d'Enne, Sör Sanchet d'Abrichcourt, Sör Walter de Pavely.²⁰⁴

Dizbağı Nişanı'nın sembolü nişan kurulduğu dönemde kısaca *dizbağı* (garter) şeklinde anılmıştır. Fransızca *gartier* sözcüğü ile Latince *subligarium*, *garterium* ve *garterus* sözcükleri de dizbağını nitelemektedir. Dizbağının formu ve rengi nişanın o dönemki resmi kayıtlarında bahsedilmediğinden, Kralın büyük gardırobuna ve nişanın kuruluşunu izleyen ilk 20 yıla ait betimlemeler sayesinde nişanın sembolü olan dizbağının formunun metal tokalı minyatür bir kemer şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu kemer açık mavi boyanmış bir kumaştan yapılmış ve üzerinde her zaman değilse de çoğunlukla altın bir tel ile *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt quy mal y pense) mottosu işlenmiştir. Başta III. Edward'ın kişisel rozeti olarak kullandığı bu iki boyutlu dizbağının 1349 yılında nişanın sembolü olarak: dekoratif amaçlı flamalarda, kıyafetlerde ve duvara asılan dekoratif parçalarda kullanıldığı görülmektedir. Dizbağının iki boyutlu tasvirlerine baktığımızda XIV. yüzyıldan sadece iki betimleme karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki Aziz Albans Manastırı'ndaki *Liber vite* el yazmasındaki 1386 yılında ölen Dizbağı Şövalyesi Sör Nele Loring'in küçük bir portresinde yer almaktadır. Bu portrede Nele Loring, üzerinde görülebilen 15 adet "Q" harfi formunda küçük dizbağı bezeli kapüşonlu

²⁰⁴ Boulton, *a.g.e.*, s. 120.

bir surkot²⁰⁵ giymektedir. İkinci iki boyutlu dizbağı tasviri ise 1350-1376 yılları arası kalaydan yapılmış ayrıntılı bir cenaze plakasında yer almaktadır. Bu tasvirde halka şeklinde kıvrılan dizbağı toka ile birleşip “Q” harfine benzer şekilde katlanmıştır. Halkanın içerisinde ise arması melek tarafından tutulan ve Kutsal Üçlü’ye tapınan Kara Prens’in bir sahnesi yer almaktadır.²⁰⁶ Bahsi geçen bu plakanın 1376 yılı civarına tarihlenmiş bütün haldeki bir örneği günümüzde The British Museum’da bulunmaktadır (Fig.2).²⁰⁷ 1376 civarına tarihlenen benzer başka bir plaka ise Londra Müzesi’nde bulunmaktadır. Ancak bu plakada sağ tarafta Kara Prens’in miğferini ve krestini²⁰⁸ tutan

²⁰⁵ Surkot, XIII. ve XIV. yüzyıllarda erkekler ve kadınlar tarafından giyilen kollu veya kolsuz bir giysiydi. Erkekler için surkot, genellikle bir tunik ve üzerinde başlarını geçirecekleri bir açıklık bulunan basit bir kumaş parçasıydı ve bu genellikle zırhın üzerine giyilirdi. *Encyclopaedia Britannica*, “surcoat.”, Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/topic/surcoat>

²⁰⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 152-153, 154, 156.

²⁰⁷ *Badge, funerary; tin-lead; the Black Prince worshipping the Trinity, within the Garter*, 1376 (circa), lead alloy, 103 millimetres x 79 millimetres, The British Museum, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_OA-100

²⁰⁸ Krest (crest) armada temsil edilen ve miğferin üzerine; mantolama, torse (wreath) ya da krest koronet ile monte edilen 3 boyutlu bir nesnedir. Ortaçağ’da şövalyeler turnuvalarda, miğferlerinin üzerindeki krestleri ile yer alıyordu. Bu krestler hem turnuvada hem de listelerde şövalyenin kimliğini göstermesi açısından ayırt ediciydi. *Bkz.* Stephen Friar, “Crest”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 115-116., Stephen Friar, “Helmet”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York:

bir melek yerine Galler Prensi'nin Tüyleri'nden²⁰⁹ (The Prince of Wales's feathers) biri yer almaktadır.²¹⁰

Harmony Books, 1987, s. 178. Örnek olarak, Fransa Ulusal Kütüphanesi (Bibliothèque nationale de France) koleksiyonunda yer alan ve Hilal Nişanı'nın kurucusu Napoli Kralı ve Anjou Dükü I. René tarafından yazılan ve Barthélemy d'Eyck tarafından resimlendirilen *Turnuvalar Kitabı* (Le Livre des tournois) adlı XV. yüzyıla ait el yazmasındaki folyolar 67v ve 68r'de yer alan bir resimde, bir salonun içerisinde şövalyelerin üzerlerinde krestler olan miğferlerini sütunlu bir duvara yerleştirdikleri görülmektedir. *Bkz.* Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 2695, fols. 67v-68r, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84522067/f142.item> Son olarak Arma Koleji'nin, II. Elizabeth döneminden Dizbağı Şövalyeleri'nin krestlerinden oluşturduğu bir seçki de kendi resmi websitelerinde görülebilir. *Bkz.* "Crowns and Crests: Heraldry in the Round", College of Arms, Erişim Tarihi: 14 Ocak 2024, <https://www.college-of-arms.gov.uk/resources/crests-of-knights-of-the-garter>

²⁰⁹ Galler Prensi'nin Tüyleri (The Prince of Wales's Feathers) olarak adlandırılan rozet, muhtemelen ilk kez Kara Prens Edward tarafından benimsenmiştir. Kara Prens'ten sonraki dönemde günümüze kadar Galler Prensleri bu rozeti kullanmıştır. Stephen Friar, "Wales, Prince of", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 372.

²¹⁰ *Black Prince*, late 14th century, lead, lead alloy, H 85 mm, W 67 mm, T 5 mm, London Museum, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.londonmuseum.org.uk/collections/v/object-405137/black-prince/>

Fig.2 Black Prince, late 14th century. © The Trustees of the British Museum

Başlangıçta bu iki boyutlu dizbağı tasarımı şövalyeler resmi kıyafetlerinin üzerine işlenmiş olarak kullanılmaktayken daha sonra şövalyeler üç boyutlu tokalı dizbağını sol dizlerinin altına takmaya başladılar. Sol dizin altına takılan ve nişanın mottosunu taşıyan üç boyutlu dizbağına en eski örnek Dizbağı Şövalyesi Sör Simon de Felbrigge'e ait 1416 tarihli anıtsal pirinç levhada yer almaktadır.²¹¹ Sör Simon, II. Richard'ın sancağını taşımış ve Agincourt Muharebesi'nde savaşmıştır. Günümüze Sör Simon dahil sadece 6 Dizbağı

²¹¹ Boulton, *a.g.e.*, s. 153-154.

Şövalyesi'nin anıtsal piriñ levhası kalabilmiştir.²¹² Bu dönemden günümüze kalan sol dizin altına takılan en eski ve tek fiziki dizbağı örneği ise Kutsal Roma İmparatoru I. Maximilian tarafından takılan dizbağıdır.²¹³ İmparator, nişana 1489 yılında seçilmiştir.²¹⁴

Tüzükte nişanın üyelerinin statülerine ve rütbelere uygun bir *manto* (manteu, mantellum) giymeleri şart koşulmuştu ancak bu mantoların mavi olması gerektiği dışında başka bir ayrıntıya yer verilmemiştir. Boulton'a göre bu mantonun tasarımında, o dönemde İngiltere'deki başrahiplerinin Parlamento'da lordlarla birlikte oturduğu Aziz John Şövalyeleri'nden esinlenilmiştir. 1422 yılında tahta çıkan VI. Henry öncesine dair mantolar hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu dönemden önce bir Dizbağı Şövalyesi'nin nişanın resmi kıyafeti olan manto ile bir tasviri bulunmamaktadır. Ancak, kronikçi Geoffrey le Baker, nişanın 1350 yılındaki ilk toplantısındaki şövalyelerin sol göğüs kısmında Aziz George'un üzerinde kırmızı haç olan gümüş kalkanını dizbağının sardığı bir manto giydiklerini kaydetmiştir. Kurucu şövalyeleri resmi kıyafetleri ile tasvir eden ilk eser ise 1430 yılında ilk Dizbağı Arma Kralı William Bruges tarafından oluşturulmuştur.²¹⁵ *Bruges Dizbağı Kitabı* (Bruges Garter Book) olarak adlandırılan bu

²¹² Edward T. Beaumont, *Ancient Memorial Brasses*, London: Humphrey Milford Oxford University Press, 1913, s. 24, 125-126.

²¹³ *Bkz. Garter*, 1489, Gold, Textile, Enamel and Silver, 55 x 655 x 155 mm; 530 mm (Length - garter); 40 mm (Width - buckle); 22 mm (Width - ribbon), Anglesey Abbey, Cambridgeshire, National Trust Photo Library, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024, <https://www.nationaltrustcollections.org.uk/object/515303>

²¹⁴ Boulton, *a.g.e.*, s. 153.

²¹⁵ Birleşik Krallık'taki Arma Koleji Memurları, heraldik alanında araştırma yapıp, eserler yazmaya halen devam etmektedir. Günümüzdeki arma memurlarının eserleri için

kitapta hem III. Edward ve 24 kurucu şövalyenin resmi kıyafetleri içerisindeki tasvirlerine hem de armalarına yer verilmiştir.²¹⁶

1.5 Dizbağı'nın Anlamı ve Kastilya-León Bant Nişanı

III. Edward'ın dizbağını neden yeni kurduğu şövalyelik için seçtiği, dizbağının üzerinde yer alan mottunun anlamı ve dizbağının renginin anlamı gibi konular Dizbağı Nişanı ile ilgili en önemli tartışma konuları olmuş ve bu konularla ilgili tarih boyunca birçok farklı teori ortaya atılmıştır. Dizbağının kökenine dair en ünlü olan hikaye ilk kez XV. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmış ve ilerleyen zamanlarda çok ciddiye alınmıştır. Hikayenin farklı versiyonları olsa da orijinal anlatı şu şekildedir: Salisbury Kontesi görkemli bir baloda dans ederken, dizbağı gelişigüzel bir şekilde çıkarak yere düşmüştür. Bunun üzerine baloda bulunan şövalyeler kahkahalar atıp bu durum karşısında alay etmişler ancak III. Edward, Kontesi utançtan korumak için centilmence yere uzanarak dizbağını almış ve alaycı şövalyelere Fransızca *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) demiştir. Kral ayrıca bu söze dizbağının, şövalyelerin çok geçmeden onu giymekten mutlu olacakları kadar yüksek bir şerefe ve şöhrete yükseleceğini göreceklarını de eklemiştir. Böylece Dizbağı Nişanı, sembolü ve mottosuyla ortaya çıkmıştır. Bu iddia ilk kez Valensiyalı şövalye Joanot Martorell'in 1460 civarında yazdığı *Beyaz Tirant* (Tirant lo Blanch) romansında ve İngiltere'de ise ilk kez 1534 yılında

Bkz. "Bibliography of Present Officers", College of Arms, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2024,

<https://www.college-of-arms.gov.uk/resources/bibliography-of-present-officers>

²¹⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 161-163.

yayımlanan İtalyan Polidoro Virgili'nin *İngiltere Tarihi* (Anglica Historia) eserinde yer almaktadır.²¹⁷

Sör Nicholas, John Selden ve Sör Levett Hanson, dizbağının balodaki bu olaydan geldiği fikrini desteklemektedir.²¹⁸ Sör Bernard ise bu hikayenin bazıları tarafından olasılık dışı bir masal olarak nitelendirildiğini belirtip, kadına bağlılığın şövalyeliğin ilk görevlerinden biri olduğunu dile getirerek “*Bir dizbağı her zaman yiğitlik duygularıyla ilişkilendirilmiştir ve bir leydinin sevgisini, eldivenini, kurdelesini ya da ona ait olan herhangi bir şeyi giymek o günlerde yaygın bir uygulamaydı ve bu simgeye, hangi*

²¹⁷ Elias Ashmole, *The History of the Most Noble Order of the Garter: And the Several Orders of Knighthood Extant in Europe. Containing I. The Antiquity of the Town, Castle, Chapel, and College of Windsor; with their several officers: The Foundation of the Order by King Edward III. The Statutes and Annals at large, as they have been altered and amended. II. The Habits, Ensigns, and Officers of the Order. The Ceremonies of Election, Investiture, and Instalment of Knights: The manner of their Feasts; and the Duties and Fees payable on these Occasions. Some Account of the Founders, with an exact List of all that have been installed since the Institution, and their Several Coats of Arms emblazon'd*, London: A. Bell, 1715, s. 119-120., Rogers, *a.g.m.*, s. 125-126., Boulton, *a.g.e.*, s. 155-157.

²¹⁸ Nicholas, *1842a*, s. 17-20., John Selden, *Titles of Honours*, London: E. Tyler, and R. Holt, for Thomas Dring, MDCLXXII, s. 658., Levett Hanson, *An Accurate Historical Account of All The Orders of Knighthood At Present Existing in Europe: To Which Are Prefixed A Critical Dissertation Upon The Ancient And Present State of Those Equestrian Institutions, And A Prefatory Discourse On The Origin of Knighthood in General, The Whole Interspersed With Illustrations And Explanatory Notes*, London: Printed For J. White, Fleet-Street, 1802, s. 174.

duygularla bakılırdı hiçbir fikrimiz olamaz” sözleriyle bu fikri desteklemiştir.²¹⁹ Gerçekten de XIV. yüzyıldaki şövalyelerin nazik bir adanmışlık göstergesi olarak aşık oldukları leydilerin giysilerinden, özellikle de giysinin kol kısmından, birer parçayı giydikleri bir uygulama bulunmaktaydı. Ek olarak, Avusturya Dükü III. “Saç Örgülü” Albrecht’in 1388 yılından önce kurduğu *Saç Örgüsü Topluluğu*’nun (Gesellschaft vom Zopff) adlı bir nişan bulunmaktadır. Alman şövalye Jörg von Ehingen yolculuk günlüğünde, atalarından Burkard’a nişanın verildiğini ve Dükün nişanı, güzel bir leydinin saç örgüsünü kesip düke hatıra olarak vermesi onuruna kurduğunu yazmıştır. Burada da bahsi geçen temanın tekrarlandığı görülmektedir. Ancak, Boulton’a göre muhtemelen bu hikaye sonradan kurgulanmıştır.²²⁰

C. Stephen Jaeger ise benzer bir temanın *Sör Gawain ve Yeşil Şövalye* (Sir Gawain and the Green Knight) hikayesinde karşımıza Dizbağı Nişanı ile bağlantılı olarak tekrar çıktığına dikkat çekmiştir. Hikayede, Sör Gawain baştan çıkarmaya dirense de evli bir kadının kuşağını veya kemerini bir tılsım ve flörtlerinin bir simgesi olarak kabul etmiştir. Kuşağı kabul etmek onu hem kurtarmış hem de utandırmıştır. Ancak, Sör Gawain bu ilişki nedeniyle Kral Arthur’un sarayının önünde kendisini korkaklık ve ihanetle suçlamıştır. Kral Arthur ise bu utancı onurlandırmaya dönüştürmüş ve o andan itibaren sarayındaki tüm şövalyelerin ve leydilerin yeşil kurdele takacağını ilan etmiştir. Gawain’in şairi Dizbağı Nişanı’nın kurulduğu dönemde yaşamıştı ve şiir de tam tarihi belirsiz olsa da XIV. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmıştı. Şiiri içeren en eski el yazması ise 1400 yılı civarından günümüze kalmıştır. Bu el yazmasındaki en dikkat çekici özelliklerinden birisi de şiirin sonuna yazarınkinden farklı bir el yazısı ile *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt qui mal pence) mottosunun eklenmiş olmasıdır. Jaeger, sıradan insanların utanç verici

²¹⁹ Burke, *a.g.e.*, s. 98-99.

²²⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 157, 338-342.

olarak gördüğü şeylerin asilleştirici gücünü ve vizyonunu gösterme algısının Batı aristokratik toplumunda Ortaçağ'ın başlarından beri var olduğunu belirtip, Dizbağı Nişanı ile ilgili bu benzerlikler ışığında yere düşen dizbağı hikayesinin sembolik olarak kraliyetin şeref ve utanç sınırlarını tanımlama konusundaki otoritesinin bir göstergesi olabileceğini dile getirmiştir.²²¹ Rogers'ın da bahsettiği üzere bazı edebiyat araştırmacıları “*bayağı gelenek*” olarak anılan dizbağının yere düşme hikayesinin, yukarıdaki bağlam ile sembolik ve belki de tarihsel gerçekleri somutlaştırma adına sonradan gelen yazarlar tarafından ortaya çıkması ihtimali üzerinde durmaktadır.²²²

Dizbağının baloda yere düşme hikayesi yanında dizbağının kökenine dair tarih boyunca başka yorumlar da yapılmıştır. İlk kez 1534 yılında Kara Kitap'ta karşımıza çıkan²²³ bir başka hikayeye göre, Aslan Yürekli Richard, Kıbrıs ve Akka'ya saldırdığı sırada bazı şövalyelerine dize bağlanan küçük deri bağcıklar vermiştir ve nişandaki dizbağı sembolü de buradan gelmiştir. Ashmole bunu, eskiden Romalıların askerlerine çeşitli amaçlarla farklı taşlar²²⁴ dağıtma uygulamasına benzetmektedir ancak bu

²²¹ C. Stephen Jaeger, *Ennobling Love. In Search of a Lost Sensibility*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2010, s. 139-143.

²²² Rogers, *a.g.e.*, s. 127-128.

²²³ Boulton, *a.g.e.*, s. 155.

²²⁴ Roma ordusunda M.Ö. I. yüzyılın sonlarına doğru kazanılabilecek: *Kolluk* (armilla), *Boyunluk* (torques) ve *Seremonik Mızrak* (Hasta pura) gibi bir çok dekorasyonun içerisinde 6 adet taş da bulunmaktaydı. Bu taşlar arasındaki en seçkini olan *Kuşatma Tacı* (Corona obsidionalis) bir kuşatmayı kaldırıp çok sayıda insanın, bir ordunun ya da kasabanın hayatını kurtaran kişiye verilirdi. Kurtarılanlar tarafından, kurtarıcılarında verilen bu taş tamamen sembolik bir değere sahipti ve çimenden ya da kuşatmanın yapıldığı yerde yetişen herhangi bir bitkiden yapılırdı. Eski zamanlarda, fethedilenlerin

fatihlerine çimen sunması, yenilginin en ciddi işaretiydi. Çünkü bu, onları besleyen topraktan ve hatta gömülme araçlarından mahrum kalmaları anlamına geliyordu. Kuşatma Tacı çimenden yapıldığı için *Çimen Tacı* (Corona graminea) olarak da adlandırılmaktadır. Kuşatma Tacı'ndan sonra gelen en yüksek ikinci taç olan *Sivil Taç* (Corona civica) ise savaşta bir Roma vatandaşının hayatını kurtaran kişiye verilirdi. Hayatı kurtarılan kişi, kurtarıldığını kabul etmeliydi. Aksi takdirde kişi bunu kabul etmezse olayın tanıkları olsa dahi, bu hiçbir değere sahip olmuyordu. Plinius'a göre bu tacın prestiji çok büyüktü. Meşe yapraklarından yapılan bu tacı kazanan kişi, bunu ömür boyu takabilirdi ve oyunlara gittiğinde onun girişi ile ayağa kalkan senatörlerin yanında oturma hakkı gibi ayrıcalıklara sahip olurdu. Kendi içinde farklı versiyonları olsa da Roma Cumhuriyeti'nin son dönemindeki *Bahri Taç* (Corona navalis) ise deniz savaşında düşman gemisine ilk çıkan kişiye verilirdi. Bundan sonra gelen *Duvar Tacı* (Corona muralis) bir kuşatma sırasında surun/duvarın üzerine ilk çıkan askere verilen altından bir taçtı. Bu taçla ilgili olan *İstihkam Tacı* (Corona vallaris) ya da diğer adıyla *Kamp Tacı* (Corona castrensis) ise düşmanın; şehir ya da kasabasına, istihkamına ya da düşman kampına ilk giren askere verilirdi. Son olarak *Altın Taç* (Corona aurea) olarak adlandırılan ve daha spesifik bir tanımı olmayan taçlar, diğer taçlar tarafından kapsanmayan bir türdeki yiğitliği ödüllendirmek için kullanılırdı. Örneğin tribunus olarak görev yapan Valerius, bir savaşta göğüs göğüse çarpışıp düşmanları öldürdüğü için Altın Taç almışken; Nautilus, bir Samnit kuvvetine karşı düzenlenen süvari hücumuna liderlik ederek Altın Taç kazanmıştı. Ayrıntılar için Bkz. Valerie A. Maxfield, *The Military Decorations of the Roman Army*, Berkeley: University of California Press, 1981, s. 67-81.

açıklamayı doğru bulmamaktadır.²²⁵ Aynı şekilde, Boulton'a göre de dizbağının kökeninin Aslan Yürekli Richard'a dayandırıldığı bu hikaye temelsiz olduğundan elenebilir.²²⁶ Ashmole, dizbağının yere düşmesi hikayesi hakkında ise,

... onun ... ne kadar Kredi taşıdığına başkaları karar versin; ne kurumu ele alan çağın tek yazarı olan Sör John Froissart böyle bir Orijinali belirtmiş ne de sonrasındaki 200 yılda diğer tarihçiler dizbağının amacına dair bir şey söylemiştir; ta ki Polidoro Virgili bu konuda bir şeyler söyleme fırsatını yakalayana kadar; ama (hikaye) eğer gerçek olsaydı, bazı Fransız Tarihçiler bunu uygun bir zamanda alay ve küçümseme ile kaydetmeyi ihmal etmezlerdi.²²⁷

Şeklinde görüşünü dile getirmiş ve hikayeye karşı çıkmıştır. Dizbağının kökenini Aslan Yürekli Richard'a bağlayan hikayeye de karşı çıkan Ashmole'a göre dizbağı, III. Edward'ın Fransa üzerindeki hakkının bir sembolü olarak ortaya çıkmıştır.²²⁸ Ashmole buna dair açıklamayı getirmiştir,

Kral Üçüncü Edward, Fransa Kralı unvanını aldığından ve bu haktan krallığın (Fransa) armasını üstlenmiş olduğundan; bunların renginden Dizbağı Nişanı maviden ve çerçevesi ise altından yapılmıştır. Ve hiçbir zorlama olmaksızın mottodan şu sonuç çıkarılabilir ... onun (III. Edward) kraliyet üzerindeki yasal hakkını geri almak için üstlendiği son derece adil bir girişim hakkında kötü düşünmeye cesaret eden kişiye utanç ve meydan okumayla karşılık verdiği ve bu nişana seçtiği şövalyelerin yüce gönüllülüğünün, onların bu Kavgayı, kötü düşünmeye cesaret eden herkese karşı sürdürmelerine imkan verecek kadar yüksek olduğu.”²²⁹

²²⁵ Ashmole, *1715*, s. 122-123.

²²⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 155.

²²⁷ Ashmole, *1715*, s. 119.

²²⁸ *a.g.e.*, s. 119-123.

²²⁹ Rogers, *a.g.e.*, s. 136-137.

Böylelikle Ashmole dizbağının kökeni yanı sıra dizbağının rengi ve mottosuna dair ilk açıklamayı da getirmiştir.²³⁰

Beltz ise dizbağının kökeni ile ilgili baloda yere düşme anlatısı yerine Asmole'a benzer şekilde III. Edward'ın Fransa tahtı üzerindeki iddiası üzerinden şu görüşü dile getirmiştir,

Dizbağı, kurucusunun Fransız tacına ilişkin iddiasını ileri sürerken kullanılmak üzere, savaşçı niteliklerin birliğinin veya bağının bir amblemi olarak tasarlanmış olabilmekle birlikte motto ise, bu girişim veya kralın bu girişimin gerçekleştirilmesinin aracı olarak seçtiği kişiler hakkında kötü düşünenlere karşı, utanç ve meydan okumanın sert cevabıdır. O çağın alegorik kibirlere, etkileyiciliğe ve amblemlere olan beğenisi, makul olarak böyle bir sonuca varmayı haklı çıkarabilir.”²³¹

Richard Barber göre ise dizbağı, şövalyelik seremonilerinde kullanılan kemerleri temsil etmektedir ve III. Edward, yeni kurduğu nişanın sembolünde bir *cingulum militare* görülmesini istemiştir.²³² M.S. I. yüzyılda *balteus* ve M.S. III. yüzyıldan itibaren *cingulum militare* olarak adlandırılan Roma askeri kemeri, deriden yapılıyordu. Tokası ve çeşitli metal parçaları olan bu kemer askeri teçhizatının bir parçası olarak hem savaşta hem de gündelik hayatta takılırdı. Roma askeri kemeri tarih boyunca oldukça önemli ve sembolik değeri olan bir parça olarak kabul edilmiştir. Bu kemerlerin sivil hayatta iki kimlik gösterme işlevi bulunuyordu. İlk olarak siviller böyle bir kemeri gündelik kıyafetle takan birini gördüklerinde, onu takan kişiyi doğrudan bir asker olarak tanımlarlardı. İkinci olarak askerler de diğer askerlerde kendilerine benzer bir kemer gördüklerinde o kişinin kendi birliklerinden olduğunu anlardı. Bu kemerlerdeki metal parçalarda yer alan

²³⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 159.

²³¹ Beltz, *a.g.e.*, s. xlvi.

²³² Rogers, *a.g.e.*, s. 139., Boulton, *a.g.e.*, s. 157.

süslemeler ve kullanılan materyal de asker hakkında çeşitli bilgiler verebilirdi. Örneğin, bu metal parçalarda gümüş kullanma *centurio* rütbesindekiler için ayrılmıştı.²³³

Genel olarak III. Edward ve Dizbağı Nişanı'nın kuruluşundan önceki dönemdeki şövalyelere ait anıtsal pirinçlere ve anıtsal mezar heykellerine bakıldığında heykellerde şövalyelerin üzerlerinde tasvir edilen kemerlerin bazılarının formunun dizbağı ile benzerlik gösterdiği ve dizbağının bu kemerlerin minyatürüne benzediği görülmektedir. Örneklere bakacak olursak, 1277 tarihli İngiltere'de günümüze kalabilmiş en eski anıtsal pirinç olan Sör John d'Aubernoun'a ait pirinçteki kılıcı tutan kemer ile kalkanı tutan kemer bu bağlamda form olarak nişanın dizbağına benzerdir.²³⁴ Bir başka örnekte, 1289 tarihli Sör Roger de Trumpington'a ait mezar pirincinde yer alan kemer tasvirindeki çiçekler ve kalkanı tutan kemerin formu da dizbağına benzerdir.²³⁵ Son olarak, Sör Robert de Setvans'a ait 1306 tarihli anıtsal pirinçteki kemer tasviri ise; tokası, süslemesi ve uç

²³³ Ayrıntılar için *Bkz.* Stefanie Hoss, "The Roman military belt – a status symbol and object of fashion", *Dress and Society Contributions from Archaeology*, Toby F. Martin (ed.), Rosie Weetch (ed.), Oxford: Oxbow Books, 2017, s. 94-113.

²³⁴ *Brass Rubbing: Sir John d'Aubernoun I, 1277*, Plant--Wood, Paper, Glass, Wax, 102 cm x 42 cm, Spurlock Museum, Erişim Tarihi: 27 Nisan 2024, <https://www.spurlock.illinois.edu/collections/search-collection/details.php?a=1997.05.0001> Sör John d'Aubernoun'un anıtsal pirinci ayrıca mızrak kuşanmış bir şövalyenin tasvir edildiği, bilinen tek anıtsal pirinçtir. *Bkz.* Beaumont, *a.g.e.*, s. 13.

²³⁵ Beaumont, *a.g.e.*, s. 17.

kısmı bakımından nişanın sembolü olan dizbağı ile form ve süsleme olarak oldukça benzerdir.²³⁶

Boulton ise Dizbağı Nişanı'nın kurulduğu dönemde adında *nişan* (ordo) geçen tek şövalyelik topluluğunun Kastilya ve León Kralı XI. "Amansız" Alfonso tarafından kurulan Bant Nişanı olduğuna dikkat çekerek III. Edward'ın dizbağını, Bant Nişanı'nın bir varyantı olarak minyatür bir kemer şeklinde benimsemiş olduğunu ve sembolik bir anlam aramadığını dile getirmiştir. Ayrıca Boulton bunun, Dizbağı Nişanı'nın kuruluş dönemindeki kroniklerin ve XVI. yüzyıldaki erken dönem tarihçilerin genel olarak nişanın rozetine dair bir açıklama getirmemelerini de açıkladığı görüşündedir.²³⁷

Bu görüşlerle bağlantılı olarak Könlü John'un kraliyet gardirop kayıtlarına bakacak olursak, III. Edward'ın 1330 yılında 18. yaş gününden hemen önce tahta geçmesine yardımcı olan 10 kişiye minnettarlık ve takdir amacıyla verilmek üzere kapitone²³⁸ ceket siparişi vermişti. III. Edward kendisi ve Sör William Montagu için ceket siparişini tahta geçmeden önceki yaz vermişti. Sonradan bu ceketleri alan kişiler ise; Kralın kardeşi Cornwall Earlü Elthamlı John, Salisbury Piskoposu Robert Wyville, Kralın doktoru Controneli Panci, Sör Robert Ufford, Sör Maurice Berkeley, Hornbyli Sör John Neville, Bradestonlu Sör Thomas ve Sör William Clynton şeklindeydi. Bu ceketler

²³⁶ *Sir Robert de Setvans (or Septvans) from St Mary's Church, Chartham, 1306 (made), Wax rubbing from a memorial brass, 1905 mm x 508 mm, Victoria & Albert Museum, Erişim Tarihi: 27 Nisan 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O1064901/sir-robert-de-setvans-or-septvans-brass-rubbing-unknown/>*

²³⁷ Boulton, *a.g.e.*, s. 158-159.

²³⁸ Kapitone, çeşitli kumaşların birbirlerine dikilmesi ile tek bir ürün oluşturma tekniğine verilen addır. *Bkz.* Cindy Joan Brick, "quilting." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 27 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/art/quilting>

alıcısının statüsüne bakılmaksızın Kralın dostluğunun bir simgesi olarak verilmişti ancak bazıları daha ayrıntılı bazıları ise daha sadeydi. Örneğin, Cornwall Earlü John'un ceketini yapmak 164 gün sürerken, Doktor Panci'ninkini yapmak 30 gün sürmüştü. Ek olarak, bu ceketlerin önemli özelliklerinden birisi olan tekdüze renge sahip olması nedeniyle Kralın çevresine katılmaya daveti sembolize etmekteydi. Ann Causton'a göre, III. Edward'ın bu ceket dağıtma modeli sonraki yıllarda Dizbağı Nişanı'nın kuruluşunun habercisi olabilir.²³⁹

Son olarak Rogers, edebiyat tarihçilerinin dizbağına nasıl baktıkları konusunda sonraki yıllardaki yazarların kendi zamanlarının zihniyetini gösterdiklerine dair olan görüşe katılmakta ancak dizbağının yere düşmesi hikayesini reddetmektedir. Rogers bu hikayeyi hem Dizbağı Nişanı'nın kuruluş döneminde dizbağının yere düşmesi hikayesi gibi bir hikayenin mevcut olmaması hem de XV. yüzyılda ortaya çıkan hikayenin XV. yüzyılın bakış açısıyla yazıldığından hatalı bir algı ile hareket edildiğine dikkat çekerek kabul etmemektedir. Rogers'a göre (dizbağının moda ile ilgili kısmında bahsedildiği gibi) XIV. yüzyılın ortalarında dizbağları erkekler tarafından giyilen ve oldukça sevilen birer moda parçalarıydı. XV. yüzyılın sonlarına doğru gelindiğinde ise dizbağları kadınların eteklerinin altında giydikleri katı bir şekilde cinsiyete dayanan kadın giyim eşyası haline gelmiş bununla da kalmayarak bir çeşit ahlaksızlık olarak görülmeye başlamıştır. Rogers'a göre Polidoro Virgili gibi kişiler kendi dönemlerin dizbağlarına atfedilen bu olumsuz algı ile Dizbağı Nişanı'nın bu sembolünü değerlendirmişlerdir.

²³⁹ Ann Causton, "The Account of John of Cologne, the King's Linen- Armourer, 1330-1 (TNA, E101/384/17)." *London and Middlesex Archaeological Society Transactions* 68 (2017): 92. Erişim Tarihi: 28 Nisan 2024, https://www.lamas.org.uk/images/documents/Transactions68/091_112_John_of_Cologn_e.pdf

Sonuçta da bu kişiler kendi dönemleri ile XIV. yüzyılın ortalarını yargıladıklarından ortaya çıkan bu kendilerine göre *tuhaf* olan durumu açıklığa kavuşturmak için dizbağının yere düşmesi hikayesini icat etmişlerdir. Buradan hareket eden Rogers “*III. Edward neden yeni şövalyelik nişanının sembolü olarak kadın iç çamaşırlarından bir parça seçsin ki?*” sorusunun yerine “*Kral neden nişan amblemi olarak iyi giyimli erkeklerin çoraplarını tutturmak için kullandıkları bir kumaş bandını seçsin ki?*” sorusunu sormakta ve bunu cevaplamak içinse Kastilya-León Bant Nişanı’na başvurmaktadır.²⁴⁰

Bant Nişanı (Orden de la Banda), Kastilya ve León Kralı XI. “Amansız” Alfonso tarafından, Macaristan Aziz George Topluluğu’ndan yaklaşık 5 yıl sonra 1330 yılında kurulmuştur. Babası IV. “Çağrılmış” Ferdinand’ın 1312 yılında 26 yaşında²⁴¹ ölmesi üzerine tahta onun yerine henüz 1 yaşında olan XI. Alfonso geçti ancak krallığı o erginlik yaşına gelene kadar naipler yönetmeye başladı. Annesinin 1313 yılında ölümü üzerine ise XI. Alfonso’nun naipliği büyükannesi Konsort Kraliçe María de Molina, amcası Infante²⁴² Don Pedro ve onun kayınbiraderi Infante Don Juan de Valencia’ya geçti. Ancak

²⁴⁰ Rogers, *a.g.e.*, s. 128-131.

²⁴¹ *Encyclopedia Britannica*, “Ferdinand IV.”, Erişim Tarihi: 6 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/biography/Ferdinand-IV-king-of-Castile-and-Leon>

²⁴² Infante, XIII. yüzyıldan itibaren İspanyol ve Portekiz hükümdarlarının çocukları tarafından taşınan bir unvandır. *Infante* unvanı hükümdarın sadece oğulları tarafından taşınırken hükümdarın kızlarına ve eşine *infanta* unvanı verilirdi. Ayrıca İspanya’da hükümdar, infante ve infanta unvanlarını kraliyet ailesinin diğer üyelerine de verebilirdi. 1379-1390 yılları arası hüküm süren Kastilya ve León Kralı I. Juan hükümdarlığından itibaren ise hükümdarın en büyük oğluna infante yerine *Asturias Prensi* (Príncipe de Asturias) denmeye başlandı. Benzer şekilde Brezilya’nın Portekiz Monarşisi’nden ayrılmasına kadar Portekiz’de de hükümdarın en büyük oğluna *Brezilya Prensi* (Príncipe

1319 yılında iki infante de Morolara karşı savaşta öldürüldüler. Çok geçmeden 1321 yılında de Molina'nın da hayatını kaybetmesi ile büyük bir kaos ve karışıklık çıktı. Bunun üzerine henüz 14 yaşında olan XI. Alfonso 1325 yılında naipliği kaldırarak yönetimi eline aldı. Ardından çok geçmeden düzeni sağlamakla kalmayan Kral, aynı zamanda hukuki ve idari bir çok düzenlemeyi de yapmaya başladı. Bu dönemdeki yapıya bakacak olursak, öncelikle kral teoride mutlak otoriteye sahipti ancak pratikte *fueros* olarak bilinen teamül hukuku organlarını dikkate almakla yükümlüydü. Alfonso'nun öncelleri bunu genel yazılı bir hukukla değiştirmeye çalıştılsa da başarılı olamadılar. Merkezi yönetimde ise (hala biraz ilkel olsa da) Kraliyet Hanehalkı (Casa Del Rey) ve Baş Kahya (Mayordomo Mayor) yönetimindeki hanehalkı görevlileri krallığın yönetiminde önemli rol oynamaktaydı. Henüz kurumsallaşmamış Kraliyet Konseyi (Cruia Regis) ise genelde kraliyet hanehalkının daha önemli görevlilerinden meydana gelen çeşitli uzmanlaşmış organlar ile bir küçük iç konseyden oluşmaktaydı. Ayrıca kralın çağrısı üzerine toplanan ve daha resmi olan bir meclis (cortes) de yönetimin parçalarından biriydi. Ayrıca 4 taşra valisi tarafından idare edilen bölgesel hükümetler ve kralın kendi istediği üzerine yönetme hakkı (honores) ile asillere verdiği ancak her zaman kalıtsal olmayan bölgeler (prestimonios) de bu idari yapının yerel parçalarını oluşturmaktaydı.²⁴³

Kral ise gerek merkezi gerekse bölgesel makamlara özellikle yüksek asilleri getiriyordu. Kastilya toplumunun en önemli sınıfı olan asillerin önemli bir bölümü ile işbirliği olmaksızın hiçbir bir kral yönetimini sürdüremezdi. XIV. yüzyılın ilk yarısında Kastilya Asilleri; X. ve XI. yüzyıllardaki büyük asillerin ailelerinden gelen *infanzones* ve XII. ve XIII. yüzyıllarda Reconquista seferleri sırasında *köylü-şövalyeler/düşük-doğan*

do Brasil) denilmeye başlanacaktı. *Encyclopaedia Britannica*, “infante.”, Erişim Tarihi: 6 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/topic/infante>

²⁴³ Boulton, *a.g.e.*, s. 46-47.

şövalyeler (caballeros villanos) olarak hizmet ettikleri için Kastilya ya da León kralları tarafından kalıtsal ayrıcalıklar verilen *infanzonias* ailelerinden gelenlerin parçalarından meydana gelmekteydi. Ayrıca XIV. yüzyıl süresince bütün asil hanehalkı üyelerini kapsayacak şekilde kullanılacak olan *servet çocukları* (fijosdalgo) kavramı da daha yeni asilleri kapsamaktaydı. XIV. yüzyıl sonuna doğru infanzones ve fijosdalgo gittikçe daha fazla ayrıcalığa sahip olmuştu. Bunlar arasından *zengin ve güçlü* (ricos omes) olarak adlandırılan en yüksek asillerin²⁴⁴ bazıları ise topraklarını temsil etmek üzere meclise (cortes) seçiliyordu. Son olarak, bu zaman diliminde Fransız seküler şövalyelik modeli

²⁴⁴ İspanyol asillerin en yüksekleri *Grande* adındaki bir onur unvanını da taşımaktaydı. Bu unvanın, Geç Ortaçağ'da büyük nüfuz ve ayrıcalıklar elde etmiş *ricos omes* (ya da ricos hombres) olarak anılan zengin ve güçlü kişiler tarafından benimsendiği görülmektedir. Bu ayrıcalıklardan biri olan kralın huzurunda şapka takma daha sonra Grandeelerin saygınlıklarının bir özelliği haline gelmiştir. Grande unvanı 1520 yılında resmileşmiş ve İspanya Kralı I. Carlos (Kutsal Roma İmparatoru olarak V. Karl ya da V. Carlos) Grandeelerin sayısını 25 ile sınırlandırmıştır. Bu sayı daha sonra artırılmış ve XVII. yüzyılda Grandeeler 3 sınıfa ayrılmıştır: 1. Kralla konuşan ve cevabı şapkaları başlarında alanlar, 2. Krala başı açık hitap eden ancak cevabı almak için şapkalarını başına takanlar ve 3. Şapkalarını takmak için önce kraldan izin bekleyenler. Kral ayrıca tüm Grandeelere *kuzenim* (mi primo) olarak hitap ederken sıradan asillere sadece *akrabam* (mi pariente) diye hitap etmekteydi. Joseph Bonaparte hükümdarlığında kaldırılan Grande unvanı, 1834 yılında Kraliyet Tüzüğü (Estatuto real) ile Grandeelere asiller meclisinde öncelik tanındığında yeniden canlandırıldı. Daha sonra bu unvan tamamen itibari hale geldi. Böylece artık Grande unvanı ne ayrıcalık ne de güç anlamına geliyordu. *Encyclopaedia Britannica*, “grandee.”, Erişim Tarihi: 17 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/topic/grandee>

(caballeria) de romantizm ve turnuvalar gibi unsurlarıyla Geç Ortaçağ'a doğru gittikçe popüler hale gelse de bütün bu yabancı çekiciliğe karşın XIV. yüzyıl Kastilya'sındaki şövalyelik, Tanrı ve kralın hizmetindeki en önemli savaşçı olarak pratik ve ciddi bir uğraş olarak kendisine yer buluyordu. Bu dönemde bir şövalye (caballero) ne zenginlikte ve statüde olursa olsun çağırıldığında kraliyet ordusunda hizmet etmekle yükümlüydü. Bu kişilerin malzemelerinin bir kısmı ise genelde zaten asillerin yer aldığı Calatrava, Santiago, Alcántara ve Kudüs Aziz John tarikatlarının bölgelerindeki karargâhlarından gelmekteydi.²⁴⁵

Kastilya'daki bu hukuki ve idari yapı içinde 14 yaşındaki XI. Alfonso, 1325 yazı sonrası kendisini yüksek asillerin ve onların vasallarının büyük kısmıyla bir mücadele içinde buldu ancak çok geçmeden hem hükümdarlığını güçlendirdi hem de asillerin güçlerini yarımada'daki Morolar üzerine yönlendirmeyi başardı. 1327 yılının başlarında Granada Nasrî Krallığı'na karşı başarılı olacak seferlerinin ilkinin başlattı. 1330 yılına gelindiğinde ise Kral, önemli bir saygınlık kaynağı olan *İsa Mesih'in Savaşçısı* (Athleta Christi) unvanını kazanmıştı bile. Kral savaşlar yanında idari ve hukuki olarak hükümdar; asiller ve vasallar arasındaki ilişkiyi yasalastırdı, yüksek asillere yeni topraklar verdi ve Kastilya tacına bağlı topraklarda genel hukuka *Yedi-Parçalı Yasa'yı* (Sieste Partidas) entegre etti. Ayrıca Kral, Kastilya'daki askeri şövalyelik tarikatında²⁴⁶ da kendisine sadık

²⁴⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 47-50.

²⁴⁶ XII. yüzyıldan, XIV. yüzyılın başlarına kadar İber Yarımadası'nda bir çok askeri tarikat kurulmuştur. *Bkz.* Sam Zeno Conedera SJ, *Ecclesiastical Knights The Military Orders in Castile, 1150–1330*, New York: Fordham University Press, 2015, s. 1. En önemli 4 askeri tarikata bakacak olursak, Hispanik kökenli en eski askeri tarikat olan *Calatrava Tarikatı*, 1158 yılında Ciudad Real şehrindeki Calatrava Kalesi'nde Başrahip Raymond (San Raimundo de Fitero) ve beraberindeki Navarre'deki Fitero

Manastırı'ndan gelen Sistersiyen rahiplerinden oluşan bir grup tarafından kurulmuştur ve Sistersiyen kurallarını benimseyen tarikat daha sonra birçok savaşta yer almıştır. *Bkz.* Carlos de Ayala, "Calatrava, Order of", *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006, s. 199-201. 1396'da Papa XIII. Benedictus tarikata, uçları zambak çiçeği formundaki (Fleur-de-lis) kırmızı haçı sembol olarak vermiştir. *Bkz.* Harrold E. Gillingham, "Spanish Orders of Chivalry and Decorations of Honor." *Numismatic Notes and Monographs* 31 (1926): 10-11. Erişim Tarihi: 15 Kasım 2023, <http://www.jstor.org/stable/43606965> İber Yarımadası'nda kurulan askeri tarikatlardan en güçlüsü olan *Santiago Tarikatı* ise, 1170 yılı ağustos ayında Cáceres'te León Kralı II. Ferdinand tarafından kurulmuştur. *Bkz.* Philippe Josserand, "Santiago, Order of", *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006, s. 1070-1072. Santiago Tarikatı'nın sembolü ise kırmızı Aziz James haçıdır. Gillingham, *a.g.e.*, s. 20. *Alcántara Tarikatı*'nın adı ise ilk kez 1176 yılında, León Kralı II. Ferdinand'ın tarikata toprak vermesinden bahsedilerek geçmektedir. Tarikat, aynı yıl Papa III. Alexander'dan onay almıştır. 1186 yılında ise Papa III. Lucius tarafından verilen bildiride tarikatın daha kompleks ve askeri olduğu görülmektedir. *Bkz.* Philippe Josserand, "Alcántara, Order of", *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006, s. 36-37. Alcántara Tarikatı'nın sembolü ise Calatrava Tarikatı'nın kırmızı haçının yeşil renklisidir. Gillingham, *a.g.e.*, s. 12. Sonuncu ve dördüncü büyük askeri tarikat olan *Montesa Tarikatı* ise 1312 yılında (Portekiz İsa Mesih Tarikatı'na benzer şekilde) Tapınak Şövalyeleri'nin lağvedilmesi sonucu kurulmuştur. *Bkz.* Luis Garcia-Guijarro Ramos, "Montesa, Order of", *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006, s. 849. Son olarak bu 4 askeri tarikat, Katolik Monarklar dönemi ile (dikkat çekici bir şekilde kuruluş sıraları ile aynı sırayla) İspanyol Tacı ile birleşmeye başladı ve XVI. yüzyıldan itibaren *Kraliyet*

olanları büyük üstatlar olarak atayarak kontrolü sağlamayı başarmıştı. Buna örnek olarak, Kralın gayrimeşru ve henüz 10 yaşında olan oğlu Fadrique Alfonso'yu Santiago Tarikatı Büyük Üstadı olarak atanması²⁴⁷ verilebilir. Son olarak, askeri tarikatın da hepsinin Kralın hükümdarlığının ilk 5 yılındaki etkisizliğinin 1330 yılında doğrudan Kastilya tacına bağlı yeni bir tip şövalyelik topluluğunun kurulmasındaki önemli faktörlerden biri olması muhtemeldir.²⁴⁸

Tarikatlar Konseyi (Real Consejo de las Órdenes) çatısı altında günümüze kadar geldi. *Bkz.* “El Real Consejo de las Ordenes Militares”, Órdenes de Caballería de Santiago, Calatrava, Alcántara y Montesa, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2023, https://www.ordenesmilitares.es/?page_id=207

²⁴⁷ Hükümdarın askeri tarikatlar ile arasında yaşanan güç mücadelesine benzer bir durum Portekiz’de de yaşanmaktaydı. Örneğin, 1364 yılında Portekiz Kralı I. “Adil” Pedro’nun oğlu João’nun henüz 7 yaşındayken, Évora adıyla Portekiz Kralı I. “Fatih” Alfonso tarafından 1176 yılında kurulan Avis Tarikatı’nın Büyük Üstadı ilan edilmişti. *Bkz.* Philippe Josserand, “Avis, Order of”, *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006, s. 121. Benzer bir başka örnekte ise, 1372 yılı civarında, Kraliçe Filipa’nın yakın akrabalarından biri henüz 12 yaşında iken, Tapınak Şövalyeleri’nin tasfiyesinden sonra Papa XXII. Ioannes’in 14 Mart 1319 tarihli ... *Kimşelere* (Ad ea ex quibus) adlı bildirisi ile kurulan, İsa Mesih Askeri Tarikatı’nın (Ordem Militar de Cristo) Büyük Üstadı seçilmişti. *Bkz.* Luís Filipe Oliveira, “Christ, Order of”, *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006, s. 250.

²⁴⁸ Boulton, *a.g.e.*, s. 51-52.

Bant Nişanı ile ilgili bilgiler, bir yüzyıldan uzun bir zaman dilimine yayılmış olan ve tarihi genel bir taslak halinde karşımıza çıkan bilgiler ve nişanın kuruluşu ile ilgili çağdaş iki kronikten gelmektedir. Bu kronikler, *Kral On Birinci Alfonso'nun Kroniği* (Crónica del Rey Don Alfonso el Onceno) ve *Kastilya Kralları'nın Kroniği* (Crónicas de los Reyes de Castilla) el yazmalarıdır. Kroniklere göre, 1330 yılında taç giyme töreninin ve artık krallığa tamamen hükmettiğini ilan edeceği zafer kutlamalarının arifesinde XI. Alfonso, muhtemelen taç giyme töreni hazırlıkları için Burgos şehrine gitti. Burad,a Burgos şehrinin 80 km kuzeydoğusunda bulunan Álava Bask Bölgesi'nden gelen yöneticiler topraklarının yönetimini alması için Krala teklif sundular. Kral ise bu teklifi büyük bir memnuniyet ile kabul etti ve Álava'nın önemli şehri Vitoria'ya doğru yola çıktı. Kral, Vitoria'da seçtiği şövalyelere ve şövalye yardımcılara (escudero) üzerlerinde sol omuzdan belin sağ aşağı çaprazına uzanan siyah bir bandın olduğu beyaz mantolar dağıttı. Kral da kıyafeti onlarla aynı şekilde giydi. Ardından şövalyeler Krala sadakat yemini ettiler ve şövalyelik kurallarına bağlı kalacaklarını bildirdiler. Böylece Bant Nişanı kurulmuş oldu. Kısa süre sonra Kral, Kraliçe María'dan çocuğu olacağı haberini aldı ve zaten planladığı taç giyme törenini bir an önce yapmak istedi. Kral, Bant Şövalyeleri'ne törenden sonra vermek için bir çok süslenmiş kıyafet ve altın kaplanmış kılıçlar hazırladı. Davetliler, taç giyme töreninin yapılacağı Burgos şehrine henüz varmamışken Kral İspanyol şövalyelerin koruyucusu olan Aziz James'in (Santiago) kabrine kısa bir hac yolcuğu yapmak istedi. Santiago de Compostela Katedrali'ne gelen Kral geceyi burada geçirdi. Ertesi sabah XI. Alfonso kılıcını Aziz James'in heykelinin eline yerleştirdi ve omzunu kılıca vurarak kendisi de şövalyeliği bizzat Aziz James'ten almış oldu. Davetliler taç giyme töreni için geldikten sonra ise katedralde kutsal yağ sürme ritüeli sonrası Santiago Başpiskoposu, Krala ve Kraliçeye taç giydirdi. Ertesi gün ise Kral kendisinden şövalyelik alanları çağırdı ve onlara hazırladığı süslü kıyafetler ile kılıçları dağıttı. Bir sonraki gün ise Kral nihayet, Bant Şövalyeleri'nden her birinin omzuna kılıcı ile vurarak

(pescozada) şövalyeliği seremoniyle vermiş oldu. Kronik kayıtlarına göre 21 yüksek asil ve 89 düşük asil o günkü seremonide şövalye yapılmıştı.²⁴⁹

Böylece Bant Nişanı, *la Orden de la Banda* adı ile kurulmuş oldu. XI. Alfonso bu yeni oluşumda *ordo* sözcüğünü, hem askeri tarikatların şövalyeleri ve liderleri ile vaktinin çoğunu geçirdiği için hem de yeni topluluğun bazı parçaları geleneksel olarak askeri tarikatlara benzediği için seçmiştir. Ancak, askeri tarikatlardaki *tarikât* sözcüğünü dini bir kişiye ya da kale gibi bir makama atıf yaparken buradaki ordo herhangi dini veya coğrafi yere atıf yapmayıp şövalyelerin resmi kıyafetlerinin üzerine taktıkları *Bant* işaretine atıf yapıyordu. Bandın, şövalyeleri ayırt edici bir işaret olarak kullanılması tam, anlamıyla ilk monarşik nişan olan Bant Nişanı'nın bu özelliği sonradan kurulacak olan bir çok seküler nişanda da karşımıza çıkacaktır. Tüzüğe göre nişanın başkanlığını *Üstat* (maestre) unvanı ile kral yapmaktaydı. Askeri tarikatlarda rastlanan bu unvanın bir şövalyelik topluluğunun başı anlamında kullanılması da aynı şekilde karşımıza çıkmakla beraber gelecekteki 200 yıldan uzun süre içerisinde ortaya çıkacak olan seküler nişanlarda bu kullanım görülmeyecektir. Ayrıca Bant Nişanı'nın tüzüklerinde de topluluğun başının yer aldığı yerlerde *Üstat* unvanı yerine genellikle *Kral* unvanı kullanılmıştır. *Şövalyeler* (caballeros) ve *Şövalyelerin Yardımcıları* (escuderos) olan üyeler ise aynı kıyafeti giyiyorlardı. Birisi şövalye seçildiğinde ise krala sadakat ve hizmet, tüzüğe ise kardeşlik ve itaat yemini ediyordu. Ardından ise üstat olan kraldan nişanın işareti olan bandı alıyordu. Nişanın üyeleri ayrıca genel toplantılarda, turnuvalarda ve seferlerde bir araya gelmekteydi.²⁵⁰

²⁴⁹ *a.g.e.*, s. 52-54.

²⁵⁰ *a.g.e.*, s. 71-85.

Nişanın adı ve işareti olan *banda* ya da *vanda* terimi, omuzdan çapraz şekilde bel kısmına uzanan bir kurdele/şerit/bant anlamına gelmektedir. Şövalyeler siyah bandı astarı kürk olan beyaz bir mantonun üzerine takmaktaydı. Kronikte bandın ayrıca zırh veya kıyafet üzerinde kırmızı üzerine altın²⁵¹ olarak kullanıldığı da geçmektedir. Bu tanımlamalardan bandın bir işaretten ziyade bir kıyafet veya kostüm şekli/parçası olduğu anlaşılmaktadır. Bant ayrıca şövalyeler tarafından kıyafete benzer şekilde kimi zaman kırmızı üzerine çapraz altın şeritli bir bayrak kimi zaman da bandın uçları birer ejderhanın ağzında biten bir betimleme ile kullanılmıştır. XIV. yüzyılın ikinci yarısında kırmızı-altın bant tasarımının hem Kraliyet Ailesi (La banda real de Castilla) tarafından hem de Laso de la Vega ve Álvarez de Bohorques gibi aileler tarafından hanedanlık armalarında²⁵²

²⁵¹ Heraldikte renklerin (tincture) özel adları vardır. Sarı için *Or*, boş bırakılan beyaz görünüm için *Argent*, scarlet kırmızı için *Gules* ve gök mavisi için *Azur* gibi özel adlar kullanılmaktadır. *Bkz.* Anthony Wood, “Artwork and Materials”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 30. Örneğin, 1 Ocak 1801 tarihinde kabul edilen Birleşik Krallık Bayrağı (Union Jack) ilanında bayrak heraldik dil ile “*Bu Birlik Bayrağı Azur üzerine renkleri eşitçe değişmiş Argent ve Gules Aziz Andrew Haçı (“X” benzeri) ve Aziz Patrick Haçı (“X” benzeri) ile dörde bölünmüş ve kenarları şeritlenmiş ve onları aşan kenarları şeritlenmiş Gules Aziz George (“+” benzeri) haçı*” şeklinde tanımlanmıştır. *Bkz.* “Union Flag: approved designs”, College of Arms, Erişim Tarihi: 7 Şubat 2024, <https://www.college-of-arms.gov.uk/resources/union-flag-approved-designs>

²⁵² Armalarda kişinin ya da hanedanını sahip olunan nişanlar kimi zaman kalkanı sarmakta kimi zaman da kalkanın altındaki *kompartment* (compartment) kısmının altında yer almaktadır. Örneğin, Everest’in zirvesine ilk ulaşan kişi olan Sör Edmund Hillary’nin

kullanıldığı görülmektedir. Son olarak, XI. Alfonso tarafından kurulan Bant Nişanı, 1350 yılında, Kralın ölümü sonrası yaşanan iç savaşlar ve karışıklıklar nedeniyle dağılıp gitmiştir.²⁵³

Aziz George Şövalyeleri Topluluğu'nun sembolünün yokluğu ve adında *nişan* (ordo) sözcüğünün geçmemesiyle birlikte tam anlamıyla monarşik bir nişan olmadığından dolayı, tam anlamıyla ilk monarşik şövalyelik nişanı 1330 yılında kurulan Bant Nişanı'ydı. Bant Nişanı, Dizbağı Nişanı'nın kurulduğu dönemde adında *nişan* (ordo) sözcüğü geçen ve sembolü olan tek nişandı. Bant Nişanı Şövalyeleri omuzlarından bellerine çapraz şekilde bir kumaş şerit bant takmaktaydı. Böylelikle şövalyeler bantlarını gurur duyarak takıp özel bir gruba dahil olduklarını gösterme fırsatı buluyorlardı.²⁵⁴ Bant Nişanı üyesi şövalyelerin taktıkları bantların ne anlama geldiği konusunda Boulton “*Belirli bir sembolik önemi yokmuş gibi görünüyor*” yorumunu yapmış ancak Rogers bu konuda “*Ortaçağ kralları- özellikle de XI. Alfonso gibi şövalyelik gösterilerinden hoşlanan Ortaçağ kralları- görsel sembolizm konusunda güçlü gözlere sahipti ve bu görsel sembolizm elbette Ortaçağ sanatının, hanedanlık armalarının ve seremonilerinin çoğunu kapsıyordu.*” yorumunu yapmıştır.²⁵⁵ Bu bağlamda Beltz'in dizbağının kökeni hakkında yaptığı “*...O çağın alegorik kibirlere, etkileyiciliğe ve amblemlere olan*

armasında; Dizbağı Nişanı, Yeni Zelanda Nişanı ve Britanya İmparatorluk Nişanı yer almaktadır. *Bkz.* “The Order of the British Empire”, College of Arms, 11 April 2017, Erişim Tarihi: 7 Şubat 2024, <https://www.college-of-arms.gov.uk/news-grants/news/item/136-the-order-of-the-british-empire>

²⁵³ Boulton, *a.g.e.*, s. 86-95.

²⁵⁴ Boulton, *a.g.e.*, s. 46-95., Rogers, *a.g.e.*, s. 131-132.

²⁵⁵ Rogers, *a.g.e.*, s. 132.

beğenisi, makul olarak böyle bir sonuca varmayı haklı çıkarabilir."²⁵⁶ yorumu da bu sembolik anlatıma dikkat çekmektedir. Rogers'a göre nişanın adında (Orden de la Banda) adı geçen *banda* sözcüğünün kullanımda bir kelime oyunu vardır. *Banda*; bir kurdele, kumaş bant ya da heraldikte armada yer alan çapraz şerit (bend) anlamına gelebilir. Bu anlamların yanı sıra *banda* sözcüğü bir grup silahlı kişi anlamına da gelebilir. XVII. yüzyılda yaşayan sözlük bilimci Sebastián de Covarrubias, Bant Nişanı'nın sembolünün "*birlik, birleşik bir şekilde hareket eden bir grup adam*" anlamına geldiğini belirtmiştir. Bu nedenle, bir Bant Şövalyesi kendi üyelerinden oluşan *bando/vanda* (birleşik adam grubu) eşliğinde kralının *en bando*'suna (yardımına) veya *por bandear*'ına (yardım etmeye) çağrılabilen kişiydi. Her biri kendine özgü *banda* (kumaş şeridi ve heraldik bend) işareti takıyor ve bununla tanımlanıyordu.²⁵⁷

Rogers, Yüz Yıl Savaşı'nın başlarında İngiltere ve Kastilya arasında yoğun diplomatik ilişkiler olduğunu dile getirerek zaten şövalyeliğe ilgisi olan ve Kastilya sarayı hakkında da oldukça fazla bilgisi olduğu bilinen III. Edward'ın Bant Nişanı'ndan da çok büyük olasılıkla haberdar olduğuna dikkat çekmiştir. Hatta Rogers, Edward'ın yakın arkadaşları olan danışmanlar Derby Earlü Henry ve Salisbury Earlü ve İngiltere Marshalı William Montague'nün 1343 yılında Kastilya'ya Alfonso ile görüşmek ve Algeciras Kuşatması'na katılmak için gittiğini ve Bant Şövalyeleri'nin de muhtemelen orada hazır bulunduğunu belirtmiştir. Sonuçta Rogers genel olarak; Ashmole ve Beltz'in dizbağı hakkındaki görüşlerinin yerinde olduğunu, III. Edward'ın dizbağını seçmede Kastilya Bant Nişanı'ndan esinlendiğini, dizbağının bir çeşit düğüm biçiminde birlik ve topluluk anlamına geldiğini, dizbağının alışılmadık tondaki mavi ve altın renginin, Fransa Kraliyet

²⁵⁶ Beltz, *a.g.e.*, s. xlvii.

²⁵⁷ Rogers, *a.g.e.*, s. 132-133.

Arması'nın²⁵⁸ mavi²⁵⁹ ve altın renklerinden geldiğini ve dizbağı üzerinde yer alan *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt quy mal y pense) mottosunun ise 1340 yılında Edward'ın

²⁵⁸ Fransa Kraliyet Arması, altın zambak çiçekleri (Fleurs-de-lis) bezeli mavi kalkandı (azure semé-de-lis or) ve III. Edward, Fransa tahtı üzerinde hak iddiasında bulunduğu bu armayı da İngiltere Kraliyet Arması'nın aslanları ile çaprazlanmış şekilde birleştirmişti. Fransa Kralı V. "Bilge" Charles döneminde, Fransa Kraliyet Arması'ndaki altın zambak çiçeklerinin sayısı 3'e indi. İngiltere'de de yaklaşık 1405 civarında IV. Henry, Fransa'daki bu değişik üzerine İngiltere Kraliyet Arması'ndaki altın zambak çiçeklerinin sayısını 3'e indirdi. Altın zambak çiçekleri; İngiltere ve daha sonra Büyük Britanya Kraliyet Armaları'nda (Hükümdarın Fransa Kralı unvanına benzer şekilde) 1801 yılına kadar yer almaya devam edecekti. Stephen Friar, "Fleur-de-Lis", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 152.

²⁵⁹ Heraldikte mavi renk, Fransa Krallığı sayesinde önemli bir ivme kazanmıştı. XII. yüzyılın sonundan itibaren Fransa'da Capet Hanedanı kralları, hanedanın ve krallığın koruyucusu atfettikleri Bakire Meryem Ana'ya ithafen altın zambak çiçekleri süslü mavi zemini, kendilerine arma olarak benimsemişlerdi. Fransa Kralı, bu dönemde armasında mavi olan tek batılı kraldı. Daha sonra XIII. yüzyılda, Fransız Monarşisi'nin çok prestijli hale gelmesiyle önce Fransa sonra da tüm Batı Hristiyan dünyasındaki kişiler ve aileler Fransa'nın armasını taklit edip kendi armalarına maviyi dahil etmeye başladılar. Öyle ki mavinin kullanımı: armaların, sancakların veya kalkanların ötesine geçip: kraliyet kutsal yağ sürme ritüellerinde, taç giyme törenlerinde, ziyafetlerde, kraliyet giriş törenlerinde, mızrak dövüşlerinde, turnuvalarda ve seremonik kıyafetlerde de kendisine yer buldu. Fransız Monarşisi, böylece XIII. ve XIV. yüzyıllarda mavie olan ilginin gelişmesine büyük katkı sağlamış oldu. 1230 ile 1250 arasında hem Fransa Kralı Aziz Louis hem de

Fransa Kralı unvanını üzerine aldıktan sonra, Edward'ın kendi ifadesiyle “*Tanrı'nın kendisine Fransa tahtı üzerinde verdiği en açık hakkı*”²⁶⁰ alma yolundaki girişimlere karşı olanlara²⁶¹ yönelik bir tepki olduğu görüşlerini dile getirmiştir. Son olarak Rogers direkt

İngiltere Kralı III. Henry mavi renkte giyinmeye başladı ve bu, önceki kralların neredeyse kesinlikle uygulamadığı bir pratikti. Hatta, XIII. yüzyılın ortalarından itibaren Kral Arthur bile sadece mavi giysiler ile tasvir edilmekle kalmamış, aynı zamanda Fransa Kralı'nın arması ile aynı renklerde olan mavi üzerinde 3 altın taç (d'azur à trois couronnes d'or) olan kalkan da ona atfedilmiştir. *Bkz. Michel Pastoureau, Blue The History of a Color*; Princeton: Princeton University Press, 2018, s. 60-63.

²⁶⁰ 1340 yılında III. Edward, Fransa Kralı unvanını almasını haklı çıkarmak için Fransızlara yaptığı bildiri “*Tanrı'nın kendisine Fransız tahtına ilişkin en açık hakkı verdiği*” (dispositione divina ... ad nos jure serenissimo devolutum), Philippe'in Fransa'yı “*Tanrı ve hakka karşı*” tuttuğunu/alıkoyduğunu (contra Deum et justitia, Fransızca versiyonunda contre Dieu et droiture) ve Flamanların onun unvanını “*Tanrı ve hakkımızı*” göz önünde bulundurarak tanıdıklarını (en regard de Dieu et de nostre droit) belirtmişti. İngiltere Kralı VI. Henry ise “*Tanrı ve Hakkım*” (Dieu et mon droit) mottosunu, kraliyet mottosu haline getirmişti ve Rogers'a göre VI. Henry, bu motto ile III. Edward'a gönderme yapıyordu. *Bkz. Rogers, a.g.e., s. 136. Günümüzdeki Birleşik Krallık Arması'nda “Tanrı ve Hakkım” (Dieu et mon droit) mottosu halen yer almaktadır. Bkz. “Coats of Arms”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 29 Nisan 2024, <https://www.royal.uk/coats-arms>*

²⁶¹ III. Edward'ın gözünde Fransa'ya yönelik girişimine İngiltere'deki bazı kişilerin karşı olduğu düşüncesinin *1340-1341 İngiltere Siyasi Krizi* adında bir krize neden olması açısından, bunun son derece somut bir tepki olduğu söylenebilir. III. Edward ve kuvvetleri Sluys Muharebesi'nden sonra 18 Temmuz-25 Eylül arası Tournai şehrini kuşatmış ancak

kuşatma başarısız olmuş, Anglo-Flaman koalisyonu çözülmeye başlamıştı. 25 Eylül'de imzalanan Esplechin Ateşkesi de İngilizlerin aleyhine olmuştu ve savaşı neredeyse 1 yıl durduracaktı. Kuşatma sürecinde 26 Temmuz'da yaşanan Saint-Omar Muharebesi'nde ise Fransızlar, İngilizleri yenilgiye uğratmıştı. Savaşın erken aşamasında yaşanan bu olumsuzlukların yanı sıra III. Edward halihazırda 1340 yılı baharında, yalnızca savaş masrafları için kullanılmak üzere yeni vergiler çıkarmış ve bu Kralın, Parlamento ile olan ilişkileri gerginleştirmişti. Ayrıca III. Edward, Naiplik Konseyi'nin Başkanı ve Lord Şansölye olan Canterbury Başpiskoposu John Stratford'ın gizlice kendisinin politikalarına karşı çıktığını ve diğer görevlileri de aynısını yapmaya ikna ettiğine inanmaktaydı. Nihayetinde, III. Edward, İngiltere'ye döndüğünde 30 Kasım'da gizlice Londra Kulesi'ne geçti ve aralarında Lord Şansölye, Lord Hazinekar, bir çok yargıç ve maliyecinin de olduğu bir çok yetkilinin görevden alınması veya tutuklanması emrini verdi. Böylelikle *1340-41 İngiliz Siyasi Krizi* olarak adlandırılan kriz ateşlenmişti. Canterbury Başpiskoposu John Stratford, bunun üzerine Canterbury'e geçti. Kısa süre sonra 19 Aralık'ta, Kralın destekçilerinin Magna Carta'ya aykırı olarak insanları tutukladıklarını, onu asılsız yere vatana ihanetle suçladıklarını ve gelecekte daha da kötü şeyler yapabileceklerini ilan eden Stratford, onları aforoz etti. Bundan sonra hem Kral hem de Stratford birbirlerine karşı yazışmalı şekilde çatışmaya devam ettiler. Stratford, Kralı kötü niyetli danışmanların kurbanı ilan ediyor ve taç giyme töreninde ettiği yemini hatırlamaya davet ediyordu. 1341 yılı şubat ayında ise III. Edward, Stratford'a yönelik suçlamalarını yayımladı ve onu itaatsizlik, vatana ihanet ve kraliyet fonlarını kötüye kullanmaktan suçlu ilan etti. Stratford ise bunu iftira (*libellus famosus*) olarak adlandırdı ve bu suçlamalara Parlamento dışında yanıt vermeyi reddettiğini açıkladı. Bu yaşananlar ile Stratford, yalnızca asiller ve piskoposları değil, aynı zamanda Avam Kamarası ve alt düzey din adamlarını da içeren tehlikeli bir iç muhalefet koalisyonunun gelişmesini teşvik

kanıtlar olmamasına karşın konuya istatistiki yaklaşarak örneğin, Kastilya Kralı XI. Alfonso'nun bir şövalyelik nişanı kurup ardından aynı dönemde III. Edward'ın tesadüfi bir şekilde aynı türden bir yapı kurarak yine tesadüfi bir şekilde sembol olarak bir *bando* türü seçmiş olduğu vb. korelasyonların, tesadüfi olmasının makul olasılık sınırlarının ötesinde olduğunu belirtmektedir.²⁶²

etmiş oluyordu. Çok geçmeden nisan ayında Stratford, Westminster'a çağrıldı ancak Kralın hanehalkı şövalyeleri onun Parlamento'ya girmesini engelledi. Bunun üzerine Parlamento, Stratford için aracılık etmek üzere piskoposlar ve lordlardan oluşan bir heyet atadı. Sonuçta Stratford, 3 Mayıs'ta resmen tekrar kraliyet ile suçlamalar öncesi ilişki durumuna geri döndü. Siyasi olarak izole edilmiş ve savaş için kaynak ihtiyacı içinde olan III. Edward ise yeni bir vergi karşılığında, bir dizi parlamento dilekçesini isteksizce kabul etmek zorunda kaldı. Buna göre lordlar, hiçbir asilin Parlamento dışında tutuklanamayacağını, yargılamayacağını ya da hapse atılamayacağını ilan ettiler. Ayrıca, her iki kamara da Kralın maliyesinin kamu denetimine tabi tutulmasını ve Devletin Büyük Memurları'nın (Great Officers of State) hepsinin Parlamento'da atanmasını talep etmişlerdi. Son olarak III. Edward, 1341 ekim ayında bu maddeleri, bunların kendisine isteği dışında zorla kabul ettirildiğini söyleyerek iptal etmesine karşın, bir daha bu krize neden olana benzer bir girişimde bulunmadı. 1346 yılındaki Crecy Muharebesi'ndeki zaferle iyileşen İngiliz askeri talihi ile de halkın savaşa olan coşkusu yeniden canlandı ve taç ile tebaası arasındaki işbirliğini güçlendi. *Bkz. Wagner, a.g.e., s. 106-107.*

²⁶² Rogers, *a.g.e.*, s. 133-145.

1.6 Dizbağı Nişanı'nın Yapısı

Dizbağı Nişanı; *egemen* (souverain/superior) unvanı ile hükümdar ve *üye* (compagnons/consocii) olarak adlandırılan 25 şövalyeden oluşan, egemen dahil üye 26 şövalye, 26 seküler rahip ve 26 yoksul şövalyeden oluşmaktaydı.²⁶³ Bu 26²⁶⁴ yerden ikisi *resen* (ex officio) hükümdar ve onun varisi için ayrılmıştır. II. Richard hükümdarlığında olduğu gibi kralın oğlunun olmadığı durumlarda bu ikinci yer boş bırakılırdı. Tüzükte hükümdar ve varisinin dışındaki diğer 24 şövalyeden birinin yeri boşaldığından kalan şövalyeler seçimle yeni şövalyeyi aralarına katmaktaydı. Ancak gerçekte çoğu zaman hükümdarın aday gösterdiği kişiler seçilmekteydi. Bununla birlikte nişana üyelik için tek gerekli nitelik kişinin şüphe götürmez bir karaktere sahip bir şövalye olmasıydı. İlk şövalyeler büyük ihtimalle 1348 yılında Windsor'da düzenlenen turnuvada III. Edward ve oğlu Kara Prens'in kaptanlıklarını yaptıkları iki takımında yer alan kişilerdi. İlk etapta kurucu şövalyeler sosyal statüleri veya siyasi nüfuzları nedeniyle değil Kraliyet Ailesi ile kişisel olarak bağlantılı ya da Kraliyet Ailesi tarafından bilinen kişilerden oluşmaktaydı.

²⁶³ Boulton, *a.g.e.*, s. 125.

²⁶⁴ Friar, 26 Dizbağı Şövalyesi ve Winchester Yuvarlak Masası için şu yorumu yapmıştır,

1348'de Dizbağı Nişanı kuruldu. Hükümdar dahil olmak üzere yirmi altı şövalye üyeden oluşuyordu ve Winchester Yuvarlak Masası'nın sonraki Tudor dekorasyonunun, yirmi dört şövalyelik makamını veya yeri tasvir etmesi ve kral figürünün iki tane daha (yeri) işgal etmesi tesadüf olamazdı. Tudor Kralları ayrıca "Britanya Konulu Romansların" siyasi önemini de kabul edeceklerdi. İngiliz tahtına olan iddiası Arthur'dan Gal prensleri aracılığıyla gelen VII. Henry, oğlunun (onun adı da Arthur) Winchester'da doğmasını emretti ve VIII. Henry, Kutsal Roma İmparatoru V. Karl'ı 1522'de Winchester Kalesi'ndeki Büyük Salon'da, bugün olduğu gibi duvardan sarkan Yuvarlak Masa'nın altında ağırladı. Masa, 1516-17'de yapılan onarımların ardından İmparator'un ziyaretini öngörerek dekore edilmişti.

Bkz. Stephen Friar, "Arthur, King", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 209.

Daha sonra tekrar değinileceği üzere, Ormrod'un yorumuyla bu kişiler “*doğru zamanda doğru yerde oldukları için nişana seğilmişlerdi.*”²⁶⁵

Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyelerinin profillerine bakıldığında nişanın ilk durumunun nispeten rahat ve gayri resmi bir tarzda olduğu görölmektedir. Windsor'daki turnuvada yer alan onur listesine büyük adlar hakim olmuştu. Bunlar; Lancaster, Warwick ve Salisbury Earlleri ile Buch Kaptalı gibi asillerdi. Ancak, bu kişilerin yanında; Burghersh, Courtenay, Grey, Miles Stapelton, Chandos, d'Audley, Pavely ve FitzSimon gibi III. Edward'ın ve Kara Prens'in hanehalklarından gelen önemli sayıda şövalye banneret ve şövalye bakelor da vardı. Bu kişilerin yeni ayrıcalıkları statüden çok, Edward'ın son zamanlarda Gaskonya ve Kuzey Fransa'daki seferlerine yaptıkları kişisel katkılara dayanıyordu. Ancak çok geçmeden bu daha alt düzeydeki kişiler bu prestijli toplulukta uzun süre dayanamamaya başlayacaklardı. Kısa süre sonra ölen üyeler yerlerini Suffolk ve Northampton Earlleri gibi yüksek komuta kademesinin daha önde gelen üyelerine bırakmaya başladılar. Son olarak Dizbağı Nişanı'na üye olanlar kişilerin listesi kuruluşundan günümüze kadar devam eden bir özelliği vurgulamaktadır. O da üyeliğin, hükümdarın özel bir hediyesi olmasıdır.²⁶⁶ Üyelik, göze çarpan hizmetleri

²⁶⁵ Ormord, 2016, s. 366.

²⁶⁶ Dizbağı şövalyeleri'nin ve Leydileri'nin atamaları hükümdarın hediyesi olması bakımından, Dizbağı Nişanı'na yapılan atamalar: Devedikeni Nişanı, Liyakat Nişanı, Kraliyet Victorian Nişanı ve Kraliyet Ailesi Nişanları ile aynı kategoridedir. *Bkz.* “The King and Honours”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/appointments>

ödüllendirmek için olduğu kadar kişisel bağları ve özel dostlukları tanımak için de kullanılmaktadır.²⁶⁷

1.7 Dizbağı Nişanı'nın Kurucu Şövalyeleri

Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyelerine bakacak olursak III. Edward'dan sonra gelen ilk kurucu şövalye Kralın oğlu ve tahtın varisi Kara Prens Edward'dır.²⁶⁸ Kara Prens, Yüz Yıl Savaşı'ndaki en başarılı komutanlarından biri olması nedeniyle, çağdaşları tarafından şövalyeliğin örneği ve çağının en büyük şövalyesi olarak kabul edilirken²⁶⁹ İngiltere Tarihi'nin en ünlü figürlerinden biri olarak görülmektedir.²⁷⁰ 1330 yılında doğan Kara Prens'in, *Kara Prens* lakabını neden aldığına dair çağdaş bir bilgi bulunmamasına karşın bu konuya dair ilk açıklama Richard Grafton'ın 1568 yılında tamamladığı *İngiltere Kroniği*'nden gelmektedir. Grafton, Kara Prens lakabının Prens'in giydiği siyah zırhtan geldiğini dile getirmiştir.²⁷¹ Ancak Wagner'e göre bunun aslında tahta çıkması beklendiği için sıklıkla IV. Edward olarak anılan Galler Prensi Edward'ı, XV. yüzyılın Yorkist Kralı IV. Edward'dan ayırma çabalarından kaynaklanıyor olması da muhtemeldir.²⁷²

²⁶⁷ Ormrod, 2011, s. 304.

²⁶⁸ Boulton, a.g.e., s. 120.

²⁶⁹ Wagner, a.g.e., s. 116.

²⁷⁰ Nicholas, 1842a, s. 32.

²⁷¹ Ivan Peter Shaw, "Edward The Black Prince." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi:

1 Mayıs 2024, <https://www.britannica.com/biography/Edward-the-Black-Prince>

²⁷² Wagner, a.g.e., s. 116.

Kara Prens 1333 yılında *Chester Earlü* unvanını aldı. Şubat 1337’de ise III. Edward ilk kez *Dük* unvanını oluşturdu ve *Cornwall Dükü* unvanını Kara Prens’e verdi. 1343 mayısında ise Kara Prens, *Galler Prensi* unvanını aldı. Kara Prens ilk seferini 1346-1347 yılları arası babasının emri altında Kuzey Fransa’ya yaptı. 26 Ağustos 1346 tarihindeki Crécy Muharebesi’nde henüz 16 yaşındayken büyük başarı gösterdi. Muharebe sonucu şövalyelik mahmuzlarını²⁷³ kazanan Kara Prens aynı zamanda

²⁷³ Mahmuzlar, şövalyeliğin önemli sembollerinden biridir. Örneğin, 1559 yılında Papa IV. Pius döneminde, genelde kullanılan adıyla, *Altın Mahmuz Nişanı* (Ordo Militiae Auratae) kurulmuştur. Bu nişan, beyaz Malta haçı formunda olup haçın alt kısmında altın renkli küçük bir mahmuz yer almaktaydı. Nişan, liyakat nişanı olarak sanatçılara ve Papalığa hizmet edenlere verildiyse de sonraki dönemde nişanın çok sık ve düzensiz olarak dağıtılması, nişan hakkında olumsuz izlenimlere neden olmuştur. *Bkz. Nicholas Carlisle, A Concise Account of the Several Foreign Orders of Knighthood, and other marks of honourable distinction, especially of such as have been conferred upon British subjects. Together with the Names and Achievements of Those Gallant Men, Who have been presented with Honorary Swords, or Plates etc.*, London: W. Nicol, MDCCCXXXIX, s. 291-293. Mahmuzun sembolik önemine dair başka örneği ise, Birleşik Krallık Kralı III. Charles’ın 6 Mayıs 2023 tarihindeki Taç Giyme Töreni’nde görmek mümkündür. Törenin en kutsal bölümü olan *Kutsal Yağ Sürme* (Anointing) ritüelinden sonra, *Regalia Sunumu* bölümünde, Canterbury Başpiskoposu Justin Welby, Krala ilk olarak “*Onur ve cesaret sembolleri olan bu mahmuzları alın.*” diyerek altın bir mahmuzu Krala sunmuştur. İlk kez I. “Aslan Yürekli” Richard’ın 1189 yılındaki taç giyme töreninde kullanılan mahmuzların kaynağı, hükümdarın ordunun başına geçmesi ve şövalyelik törenlerinden gelmektedir. Canterbury Başpiskoposu’nun mahmuzları Krala verirken söylediği ilk cümleden sonra söylediği “*İhtiyacı olanların cesur bir*

sonradan Galler Prensleri için heraldik rozet haline gelecek olan 3 deve kuşu tüyü ile *cesaret; hizmet ederim* (homout; ich dene) mottosunu benimsedi. 1355 yılında tekrar Fransa'ya dönen Kara Prens, 19 Eylül 1356 tarihinde gerçekleşen Poitiers Muharebesi'nde Fransızlara karşı en ünlü zaferini kazandı. Hatırlanacağı üzere bu muharebe sonucu Fransa Kralı II. Jean tutsak düşmüş ve İngiltere'ye getirilmişti.²⁷⁴ Kara

savunucusu olmanızı dilerim.” sözü ise mahmuzların anlamına işaret etmektedir. *Bkz.* Jim Dyson/Westminster Abbey, “The Coronation Liturgy”, The Church Of England, Westminster Abbey, 2023, Erişim Tarihi: 10 Kasım 2023,

<https://www.churchofengland.org/coronation/liturgy>,

[https://www.churchofengland.org/sites/default/files/2023-05/23-24132-coronation-](https://www.churchofengland.org/sites/default/files/2023-05/23-24132-coronation-liturgy-commentary_v4.pdf)

[liturgy-commentary_v4.pdf](https://www.churchofengland.org/sites/default/files/2023-05/23-24132-coronation-liturgy-commentary_v4.pdf) 6 Mayıs'taki Taç Giyme Töreni'nin liturji kitapçığında

“*Onur ve cesaret sembolleri olan bu mahmuzları alın*” ifadesi yer alırken törende

Canterbury Başpiskoposu Justin Welby Krala altın mahmuzunu sunarken “*Askeri onur ve şövalyelik sembolleri olan bu mahmuzları alın*” sözünü söylemiştir. *Bkz.* Sky News

Australia, “Watch in full: The coronation of King Charles III and Queen Camilla”, 6 May 2023, Youtube video, 1:29:41-1:30:00, Erişim Tarihi: 11 Kasım 2023,

<https://www.youtube.com/watch?v=avGfu1EF2Yg> Son olarak, Birleşik Krallık'taki

Şövalye Bakeloların 1929 yılından sonra kullanmaya başladıkları işaretlerinde de bir

kılıç ile birlikte 2 adet mahmuz tasvir edilmiştir. Stephen Friar, “Knight Bachelor”, *A*

Dictionary of Heraldry, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson

(illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 208.

²⁷⁴ Kara Prens Edward'ın 1356 yılındaki Poitiers Muharebesi'nde Fransa Kralı II. Jean'ı

yenerek tutsak almasından bir müddet sonra, 1360 yılında İngiltere ve Fransa arasındaki

Brétigny Antlaşması, Yüz Yıl Savaşı'nın ilk aşamasını sonlandırdı. Fransa için ciddi bir

gerileme olan bu antlaşmaya göre Fransızlar, Fransa'nın kuzeybatısındaki geniş

Prens ayrıca sınıfının diğerleri gibi mızrak dövüşü, doğancılık, avcılık ve kumara karşı da ilgiliydi. Bunların yanı sıra benimsediği rozet ve 1362 yılında aldığı *Akitanya Prensi* unvanı ile bastırıldığı zarif altın paralardan da görülebileceği üzere Prens sanatsal bir ilgiye de sahipti. Kara Prens'in ayrıca mücevherlere de ilgisi vardı.²⁷⁵ Bu ilgiye dair en büyük örnek bugün Birleşik Krallık Taç Mücevherleri'nden olan *İmparatorluk Devlet Tacı* (The Imperial State Crown) üzerinde yer alan ve *Kara Prensin Yakutu* (The Black Prince's Ruby) olarak adlandırılan değerli taşa karşımıza çıkmaktadır. Tarih boyunca yakut olarak yanlış adlandırılan ve sonradan spinel²⁷⁶ olduğu ortaya çıkan değerli taşın geleneksel

toprakları İngiltere'ye devretti ve II. Jean, 3.000.000 altın écu (kalkan anlamına gelen écu, üzerinde kalkanın içerisinde zambak çiçekleri şeklinde Fransa Kraliyet Arması'nın olduğu birkaç madeni parayı tanımlayan adlandırmadır. *Bkz.* John Allan vd., "coin." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 16 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/money/coin>) fidyeye karşılığında serbest bırakmayı kabul etti. İngiltere Kralı III. Edward ise Fransız tahtındaki iddiasından vazgeçti. Ancak, antlaşma kalıcı bir barış sağlamaya yetmeyecek ve savaş 1369 yılında tekrar başlayacaktı. *Encyclopaedia Britannica*, "Treaty of Brétigny.", Erişim Tarihi: 5 Eylül 2024, <https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Bretigny>

²⁷⁵ Ivan Peter Shaw, "Edward The Black Prince." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024, <https://www.britannica.com/biography/Edward-the-Black-Prince>

²⁷⁶ Benzer şekilde Birleşik Krallık Kraliyet Koleksiyonu'ndaki bir diğer mücevher olan ve *Timur Yakut Kolyesi* (The Timur Ruby Necklace) olarak adlandırılan kolyedeki değerli taşlar da yakut olarak adlandırılmış ancak sonradan bu taşların yine spinel olduğu anlaşılmıştır. *Bkz.* R & S Garrard & Co, London, *The Timur Ruby Necklace*, 1853, Victoria & Albert: Art & Love: The Queen's Gallery, Buckingham Palace, Exhibition, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024,

olarak, 1367 yılında gerçekleşen Nájera Muharebesi sonucu Kara Prens'e Kastilya Kralı (Don) Pedro²⁷⁷ tarafından verildiği düşünülmektedir.²⁷⁸ Kara Prens'in hayatının son dönemlerine dair bilgiler ise kısıtlıdır. Son dönemlerinde hasta olan Kara Prens'in hastalığı giderek ağırlamış ve İyi Parlamento²⁷⁹ oturumunda olduğu sırada 8 Haziran 1376 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Kara Prens öldüğünde babası III. Edward hala hayattaydı.²⁸⁰

Dizbağı Nişanı'nın Kara Prens Edward'dan sonra gelen kurucu şövalyesi Lancaster Dükü Henry'dir. Henry, Yüz Yıl Savaşı'nın ilk dönemlerindeki en önemli askeri ve diplomatik liderlerinden biriydi. III. Henry'nin büyük torunu ve III. Edward'ın kuzeni olan Henry, 1310 yılı civarlarında doğdu. Kralın en yakınlarından biri olan Henry,

<https://www.rct.uk/collection/exhibitions/victoria-albert-art-love/the-queens-gallery-buckingham-palace/the-timur-ruby-necklace>

²⁷⁷ Pedro, çağdaş düşmanları tarafından zulümle suçlanmış, ancak daha sonraki yazarlar tarafından adaletin uygulayıcısı olarak görülmüştür. Kral Pedro hem *Zalim* (Pedro el Cruel) hem de *Adil* (Pedro el Justiciero) lakapları ile anılmaktadır. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, "Peter.", Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024,

<https://www.britannica.com/biography/Peter-king-of-Castile-and-Leon>

²⁷⁸ Garrard & Co, *The Imperial State Crown*, 1937, Gold, platinum, silver, diamonds, rubies, emeralds, sapphires, spinel, pearls, velvet, ermine, 31.5 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024,

<https://www.rct.uk/collection/search#/5/collection/31701/the-imperial-state-crown>

²⁷⁹ 1376 yılında III. Edward'ın küçük oğlu Lancaster Dükü Gauntlu John'un başkanlık ettiği İyi Parlamento (The Good Parliament) olarak anılan Parlamento, çeşitli yozlaşmış ve beceriksiz hükümet yetkililerini görevden almıştı. Wagner, *a.g.e.*, s. 184, 244.

²⁸⁰ Wagner, *a.g.e.*, s. 117, 120.

dönemin İngiltere’indeki en güçlü lorddu. III. Edward, Fransa’ya savaş hazırlıkları için 1337 mayıs ayında oluşturduğu 6 earllükten birisi olan *Derby Earlü* unvanını 1330 yılında şövalye yapılan Henry’e verdi. Bu dönemden sonra Henry, Fransa’ya karşı bir çok savaşa katıldı ve büyük zaferler kazandı. 1345 yılında babasının ölümü üzerine *Lancaster Earlü* ile *Leicester Earlü* unvanlarını aldı. Bu unvanların yanı sıra 1349 yılında *Lincoln Earlü* ve 1351’de *Lancaster Dükü* unvanlarını aldı. 1359 yılında ise İskoçya Kralı II. David, Henry’e *Moray Earlü* unvanı verdi. XIV. yüzyılın ikinci yarısında da gerek askeri gerek diplomatik faaliyetlerine devam eden Henry, 23 Mart 1361 tarihinde Leicester Kalesi’nde hayatını kaybetti.²⁸¹

Lancaster Dükü Henry’den sonra gelen kurucu şövalye Warwick Earlü Thomas Beauchamp’dır. 1314 civarlarında doğan Beauchamp, III. Edward’ın en önemli ve seçkin silah arkadaşlarından biri olmuş Kara Prens’in yanında Crécy Muharebesi ve Calais Kuşatması dahil Yüz Yıl Savaşı’nın bir çok muharebesine ve seferine katılmıştır. Warwick Earlü, bu hizmetlerinin karşılığını da cömert bir şekilde almıştı. Beauchamp 1344’te Earl Marshal olarak atandı ve 1347 yılında III. Edward’dan hediye olarak 1.300 pound aldı. 1348 yılında ise yıllık 1.000 marklık ödenek aldı. Dizbağı Nişanı kurucu şövalyesi olan Beauchamp o dönemde öncelik sırasında Kara Prens ve Lancaster Dükü Henry’den hemen sonra gelmekteydi. Bu dönemden sonra da hem askeri hem diplomatik çeşitli görevleri yerine getiren Beauchamp Normandiya’dan Calais’e döndüğünde vebaya yakalandı ve 13 Kasım 1369 tarihinde hayatını kaybetti.²⁸²

²⁸¹ Wagner, *a.g.e.*, s. 153-154., *Encyclopedia Britannica*, “Henry, 1st duke and 4th earl of Lancaster.”, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024, <https://www.britannica.com/biography/Henry-1st-duke-of-Lancaster>

²⁸² Wagner, *a.g.e.*, s. 45-46.

Warwick Earlü'nden sonraki Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyesi Buch Kaptalı III. Jean de Grailly'dir. Daha sonra işlenecek olan Windsor'daki Aziz George Şapeli'ndeki makam plakasında adı "*le Capitow de la Bouche, Monsieur Piers*" olarak geçtiğinden başlangıçta bu kişinin kimliği belirsiz olarak kalmış ancak, çok geçmeden bahsi geçen Buch Kaptalı'nın III. Jean de Grailly olduğu anlaşılmıştır.²⁸³ Jean de Grailly'ye 1343'te miras kalan *Kaptal* unvanı, Buch Lordları gibi Gaskonya'nın en önde gelen asil ailelerinden yalnızca birkaçı tarafından kullanılmaktaydı. Jean de Grailly, III. Edward'ın en yakınlarından biriydi ve Gaskon asiller arasında Plantagenet Hanedanı'nın Fransa üzerindeki davasında en sadık destekçisiydi. III. Edward'ın Gaskonya'da vasalı olan Buch Kaptalı, Kara Prens gibi XIV. yüzyıl şövalyeliğinin ideali olarak görülüyordu ve Jean Froissart tarafından da yiğitlik, cesaret ve sadakat gibi sıfatlara layık görülerek övülmüştü. Yüz Yıl Savaşı'nda III. Edward ve Kara Prens'in altında bir çok önemli savaşta yer alan Jean de Grailly, 1361 sonrası Navarra Kralı II. "Kötü" Charles'ın hizmetine girmiştir. Ancak çok geçmeden tekrar III. Edward'a katılan Jean de Grailly, 1367 yılındaki Najera Muharebesi'nde Kara Prens'in yanında savaşmıştır. Sonunda, 23 Ağustos 1372'de Fransızlar tarafından Soubise yakınlarında ele geçirilen Buch Kaptalı, İngiliz sadakatinden vazgeçmeyi reddetmiş ve hayatının geri kalan yıllarını Paris'te mahkum olarak geçirerek 1376 civarlarında hayatını kaybetmiştir. Buch Kaptalı'nın Kara Prens'in ölüm haberi üzere üzüntüsünden öldüğüne dair bir inanış da bulunmaktadır.²⁸⁴

²⁸³ Nicholas, *1842a*, s. 32-33., Ashmole'un, Buch Kaptalı'nın kimliği üzerine açıklaması için Bkz. Elias Ashmole, *The Institution, Laws & Ceremonies of the Most Noble Order of the Garter*, London: Nathanael Brooke, 1675, s. 687.

²⁸⁴ Wagner, *a.g.e.*, s. 138-139., *Encyclopedia Britannica*, "Jean III de Grailly, lord de Buch.", Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2024. <https://www.britannica.com/biography/Jean-III-de-Grailly-Lord-de-Buch>

Buch Kaptalı'ndan sonra gelen kurucu şövalye Stafford Earlü Ralph'dir. III. Edward'ın arkadaşı ve en saygın komutanlarından biri olan Ralph, Yüz Yıl Savaşı'ndaki askeri hizmeti dolayısıyla zenginlik ve unvan kazanan bir İngiliz askeri liderin örneğidir. 1301 yılında doğan Ralph, hayatı boyunca sürekli olarak Kralın hizmetinde bir görev almış ve bir çok muharebeye katılmıştır. Bunlar arasında; Sluys ve Crécy muharebeleri ile Calais Kuşatması da yer almaktadır. Ralph ayrıca diplomatik işlerde de görev almış 1343 yılında Malestroit Ateşkesi'ndeki delegasyonda ve III. Edward'ın Fransız tacı üzerindeki iddiasını savunmak için Papa VI. Clemens'e giden görevliler arasında da yer almıştır. Bu görevler dışında Ralph; 1340 yılında Lord Kahya, 1345'te Gaskonya Seneşhali²⁸⁵ ve 1351 yılında Gaskonya Vekili unvanlarını almıştır. 1351 yılında ayrıca III. Edward, Ralph'e *Stafford Earlü* unvanı vermiştir. Bunlarla beraber Ralph, 1348 yılında 600 pound, 1351 yılında ise 1.000 mark ödenek almıştır. Son olarak Stafford Earlü Ralph, 31 Ağustos 1372 tarihinde Kent şehrindeki Tonbridge Kalesi'nde hayatını kaybetmiştir.²⁸⁶

Stafford Earlü'nden sonra gelen kurucu şövalye Salisbury Earlü William Montagu'dür. 25 Haziran 1328 tarihinde doğan William Montagu, 1343 yılında babasının Windsor'daki bir turnuvada aldığı yaralar sonucu ölmesiyle *Salisbury Earlü* unvanını almıştır. Haziran 1346'da da Kara Prens ile beraber şövalye yapılmıştır. William Montagu'nün annesi ise dizbağının yere düşmesi hikayesindeki Salisbury Kontesi'nin ta

²⁸⁵ Tötonik *seniscalc* adından türetilen seneşhal, yaşlı bir hizmetçi veya kâhya anlamına gelen bir unvandır. Büyük Seneşhal (grand sénéchal) ise Fransa Kralı'nın hanehalkında, geniş adli yetkileri olan asil bir görevliydi. *Bkz. Oxford Reference*, "sénéchal.", Erişim Tarihi:

11 Şubat 2024,

<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100454562>

²⁸⁶ Wagner, *a.g.e.*, s. 287-288., Beltz, *a.g.e.*, s. 33-36.

kendisidir. Crécy Muharebesi ile Caen ve Calais kuşatmalarına katılan William Montagu henüz 19 yaşında Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyesi olmuştur. Son olarak, 3 Haziran 1397 tarihinde hayatını kaybeden Salisbury Earlü, Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyeleri arasında en son ölen kişidir.²⁸⁷ Böylece Salisbury Earlü, Dizbağı Şövalyesi unvanını 50 yıla yakın süre üzerinde taşımıştır.²⁸⁸

Salisbury Earlü William Montagu'dan sonra gelen kurucu şövalye olan March Earlü Roger Mortimer de Kara Prens ile birlikte şövalye yapılanlardan biridir. Crécy Muharebesi ve Calais Kuşatması'nda bulunmuş ve henüz 19 yaşındayken Dizbağı Nişanı kurucu şövalyesi olmuştur. Lord Mortimer, 26 Şubat 1360 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Lord Mortimer'den sonra gelen kurucu şövalye Rougemont Baronu John Lisle'dır. Lord Lisle, Fransa Seferi'nde büyük başarılar göstermiş ve III. Edward tarafından yıllık ödenekler almıştır. Ancak 1355 yılında Kara Prens ile düzenlediği bir akın sırasında savaş alanında ölmüştür. Lord Lisle'dan sonra gelen kurucu şövalye Bartholomew de Burghersh'dir. Bartholomew, kimi zaman babası Lord Burghersh ile karıştırıldığından adına genellikle "oğul" ya da "genç" gibi eklemeler yapılmıştır. Bartholomew, Yüz Yıl Savaşı'nın ilk zamanlarından beri III. Edward ve Kara Prens ile bir çok muharebeye katılmıştır. 18 yaş civarlarında Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyesi olan Bartholomew,

²⁸⁷ Nicholas, *1842a*, s. 33-34., Beltz, *a.g.e.*, s. 36-39.

²⁸⁸ Tarihte Dizbağı Nişanı'nın işaretini en uzun süre taşıyan kişi yaklaşık 75 yıllı, Kraliçe II. Elizabeth olmuştur. 11 Kasım 1947 tarihinde Dizbağı Leydisi olan Kraliçe, 1867'de annesi Kraliçe Victoria'dan nişanı alan ve 1942'de hayatını kaybeden Connaught Dükü Prens Arthur'a ait 74 yıllık rekoru geride bırakmıştır. Ayrıntılar için *Bkz.* Russell Malloch, "The Order of the Garter and Queen Elizabeth: part 1", *The London Gazette*, 12 October 2022, Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/awards-and-accreditation/content/104093>

1355 yılında babasının ölümü üzerine Baronluk unvanı kendisine geçmiş, 5 Nisan 1369 tarihinde ise hayatını kaybetmiştir.²⁸⁹

Bartholomew'dan sonra gelen kurucu şövalye, Warwick Earlı Thomas Beauchamp'ın kardeşi John de Beauchamp'dır. Oldukça ünlü bir asker olan John de Beauchamp; Vironfoss ve Sluys muharebelerine katılmış, Crécy Muharebesi'nde Kralın sancağını taşıma onuruna sahip olmuştur.²⁹⁰ John de Beauchamp, Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyesi olduktan sonra III. Edward'dan ödenek ve 1350 yılında Baronluk unvanı almıştır. Lord Beauchamp bir çok önemli makama atanarak, başka önemli unvanlar da almıştır. Bunlar; ilk kez bütün İngiliz Donanması'nın komutasının tek bir kişiye verildiği *Filo Amiral*²⁹¹ (Admiral of the Fleet) rütbesi, *Londra Kalesi Konstabeli*²⁹² (Constable of

²⁸⁹ Beltz, *a.g.e.*, s. 40-47.

²⁹⁰ Nicholas, *1842a*, s. 34-35.

²⁹¹ Filo Amiral rütbesinin kökeni, III. Edward'ın Sör John de Beauchamp'ı *Kralın Güney, Kuzey ve Batı Filosu Amiral* (Admiral of the King's Southern, Northern and Western Fleet) olarak atandığı 1360 yılına kadar uzanmaktadır. Böylelikle, bütün İngiliz Donanması'nın komutası ilk kez tek kişiye verilmiş oldu. Ancak bu dönemden sonra 1707 yılına kadar Filo Amiralleri art arda görev almadı ve bu dönemde donanmanın komutanlığı: Lord Amiral, Yüksek Amiral ya da Lord Yüksek Amiral unvanları ile yerine getirildi. *Bkz.* "Admiral of the Fleet, Glossary", Trafalgar Ancestors, The National Archives, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2024,

<https://www.nationalarchives.gov.uk/help/trafalgarancestors/glossary.htm>

²⁹² Londra Kalesi Konstabeli görevi, Fatih William zamanına dayanmaktadır. Tarihsel olarak Londra Kalesi Konstabeli, kalenin idari işlerinden ve güvenliğinden sorumlu en yüksek görevliydi. Kaleye hapsedilmiş kişilerin sorumluluğunu da üstüne almış olan Londra Kalesi Konstabeli, hizmetleri karşılığında Londra Köprüsü altında yüzen

the Tower of London) unvanı ve *Cinque Limanları Lord Gardiyanı*²⁹³ (Lord Warden of the Cinque Ports) unvanlarıdır. Son olarak, Lord Beauchamp 1360 yılında hayatını

kuğulardan, köprüden Thames Nehri'ne düşen herhangi bir at, inek veya koyuna el koyma yetkisine sahipti. Ayrıca şehrin yukarısına gelen her gemi, kalenin iskelesine yanaşmak ve midye ya da şarap gibi kargosunun bir kısmını Londra Kalesi Konstabeli'ne bırakmak zorundaydı. Günümüzde, Londra Kalesi Konstabeli General Sör Gordon Messenger'dır ve rolü büyük ölçüde seremoniktir. *Bkz.* "The New Constable of the Tower of London", Historic Royal Palaces, 04 October 2022, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2024, <https://www.hrp.org.uk/blog/the-new-constable-of-the-tower-of-london/#gs.72fc9m>

²⁹³ Kökeni XI. yüzyıla kadar uzanan Cinque Limanları, aralarında karşılıklı koruma ve ticaret için anlaşmış 5 şehir olan: Sandwich, Dover, Hythe, New Romney ve Hastings limanlarını tanımlamak için kullanılan bir adlandırmadır. Zamanla, azalar (limbs) denilen kasabalar ile konfederasyon halinde kraliyete gemi ve denizci tedarik etmeye başlayan Cinque Limanları, vergi muafiyeti ve kendi mahkemelerini kurma gibi ayrıcalıklara da kavuşmaya başlamıştı. Cinque Limanları, Yüz Yıl Savaşı'nda da gemi tedarikinde oldukça önemli bir rol oynamıştır. Ancak, XV. yüzyılın sonlarına doğru limanların stratejik önemi azalmaya başlamış ve XVI. yüzyılın sonuna gelindiğinde ise Kraliyet Donanması'nın (Royal Navy) öncüsü olan profesyonel bir donanmanın kurulmaya başlamasıyla, Cinque Limanları iyice önemini yitirdi. *Bkz.* "The History of the Cinque Ports", Rye Castle Museum, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2024, <https://ryemuseum.co.uk/the-history-of-the-cinque-ports/> Cinque Limanları'ndan sorumlu Lord Gardiyan ise Cinque Limanları'nın kraliyet için önemli olduğu dönemde İngiltere'deki en güçlü görevlilerden biriydi. Zaman geçtikçe Cinque Limanları'nın önemini yitirmeye başlamasıyla Lord Gardiyan unvanı da yaklaşık son 300 yıldır hükümdar tarafından verilen onursal bir unvan haline geldi. Onursal bir unvan olarak Lord Gardiyan makamına atanan öne çıkan kişilere:

kaybetmiştir. Lord Beauchamp'dan sonra gelen kurucu şövalye John Mohun'dur. Lord Mohun, Normanların İngiltere'yi fethi sırasındaki önemli komutanlardan birisi olan William de Mohun'un 9. kuşaktan varisidir. Lord Mohun, Calais Kuşatması ve sonrasındaki bazı seferlere katılmıştır. Ayrıca, Dunster Lordu Mohun, Dizbağı Nişanı kurucu şövalyesi Bartholomew'in kız kardeşi ile evlenmiştir. Son olarak, Baron Mohun erkek çocuğu olmadan unvanlarının son taşıyıcısı olarak 1376 yılında hayatını kaybetmiştir.²⁹⁴

Lord Mohun'dan sonra gelen kurucu şövalye Hugh de Courtenay'dır. Devon Earlü'nün oğlu olan Courtenay, 1346 yılındaki Fransa Seferi'ne katılmıştır. Ayrıca, Courtenay'ın 1347 yılında Eltham'da düzenlenen turnuvaya da katıldığı ve başarılı olduğu bilinmektedir. Ancak, Dizbağı Nişanı kurucu şövalyesi olan Courtenay'a dair 1348 Paskalya'sından sonra herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.²⁹⁵ Courtenay'ın 1348

Wellington Dükü Arthur Wellesley (1829-1852), Sör Winston Churchill (1941-1965) ve Ana Kraliçe, Kraliçe Elizabeth (1978-2002) örnek olarak verilebilir. *Bkz.* “The Lord Warden”, Confederation of Cinque Ports, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2024, <https://cinqueports.org/history/lord-warden-officials/> Günümüzde, Filo Amirali Lord Boyce'un 2022 yılındaki ölümü ile boş kalan makama, 21 Mayıs 2024 tarihinde III. Charles tarafından, Amiral Sör George Zambellas, Cinque Limanları Lord Gardiyanı ve Amirali olarak atanmıştır. “Appointment of Lord Warden and Admiral of the Cinque Ports”, Prime Minister's Office, 10 Downing Street, Published 21 May 2024, GOV.UK, Erişim Tarihi: 1 Eylül 2024, <https://www.gov.uk/government/news/appointment-of-lord-warden-and-admiral-of-the-cinque-ports>

²⁹⁴ Beltz, *a.g.e.*, s. 47-51.

²⁹⁵ Beltz, *a.g.e.*, s. 51-54., Nicholas, *1842a*, s. 35.

ya da 1349 yılında Kara Ölüm nedeniyle hayatını kaybetmiş olması muhtemeldir.²⁹⁶ Courtenay'dan sonra gelen kurucu şövalye Thomas Holland'dır. Thomas Holland, III. Edward'ın en seçkin komutanlarından birisi olmuştur. 1340 yılında Flandre Seferi'ne katılan Holland; Breton Veraset Savaşı, Sluys ve Crécy muharebeleri ile Caen ve Calais kuşatmaları gibi bir çok askeri mücadelede yer almıştır. Holland, 1346 yılında ayrıca Caen şehrinde Fransa Konstabeli²⁹⁷ (Connétable de France) olan Eu Kontu II. Raoul'ü tutsak almış ve bu olay nedeniyle adını duyurmuştur. Holland, 1340 yılında III. Edward'ın kuzeni Kent Kontesi Joan ile evlenmiştir. 1352 yılında kayınbiraderi Kent Earlü'nün

²⁹⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 116.

²⁹⁷ İngiltere'de Konstabel makamı, Kral Stephen hükümdarlığından (Lord Şef Konstabel makamından) XVI. yüzyıla kadar varlığını sürdüren, *Devletin Büyük Memurları* (Great Officers of State) arasında yedinci makamdı. Konstabel, başlangıçta orduların levazımının ve atların sorumlusuydu. Daha sonra Earl Marshal ile birlikte Konstabel, Şövalyelik Mahkemesi Başkanı oldu. Lord Yüksek Konstabel olan Buckingham Dükü Edward Stafford 1521'de idam edildikten sonra ise Konstabel makamı, taç giyme törenleri gibi özel günler için geçici atamalar dışında boş kaldı. John Campbell-Kease, "Constable", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 108. 6 Mayıs 2023 tarihindeki Kral III. Charles ve Kraliçe Camilla'nın Taç Giyme Töreni için 4 Mayıs'ta, Savunma Kurmay Başkanı Amiral Sör Anthony Radakin, Lord Yüksek Konstabel olarak atanmıştır. Sör Anthony'nin görev süresi 6 Mayıs sabah 07.00'dan akşam 20.00'a kadardı. *Bkz.* "September 2023 Newsletter (no. 72)", College of Arms, Erişim Tarihi: 20 Eylül 2024, <https://www.college-of-arms.gov.uk/news-grants/newsletter/item/217-september-2023-newsletter-no-72>

ölmesiyle eşi üzerinden (Jure uxoris²⁹⁸) *Kent Earlü* unvanı kendisine geçmiştir. Holland aynı yılın ağustos ayında III. Edward tarafından Calais Kaptanı olarak atanmıştır. Holland daha sonra *Bretonya'daki Kraliyet Vekili*, *Normandiya'daki Kralın Vekili* ve *Kanal Adaları'nın Koruyucusu* gibi unvanların yanı sıra bir çok yöneticilik görevini de üstlenmiştir. Son olarak, Lord Holland 1360 yılında Noel'den üç gün sonra hayatını kaybetmiştir.²⁹⁹

Lord Holland'dan sonra gelen kurucu şövalye John de Grey, 1346 Fransa Seferi'ne katılmış, Calais Kuşatması'nın tamamlanmasından ardından Eltham'daki turnuvada da yer almıştır. Grey, Dizbağı Nişanı kurucu şövalyesi olduktan sonra III. Edward tarafından Lord Kahya makamına da getirilmiştir. Bir çok kez Parlamento'ya çağrılan Grey, Baronluk unvanı almıştır.³⁰⁰ Lord Grey'den sonra ise Sör Richard FitzSimon gelmektedir. Sör Richard hakkındaki bilgiler genel olarak askeri hizmetleri ile ilgilidir. Crécy Muharebesi ve Calais Kuşatması'na katılan Sör Richard başka seferlere

²⁹⁸ Jure uxoris, eşinden gelen hak ile anlamına gelmektedir. *Merriam-Webster.com Dictionary*, “jure uxoris.”, Erişim Tarihi: 14 Eylül 2023, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/jure%20uxoris>

²⁹⁹ Wagner, *a.g.e.*, s. 154-155., Beltz, *a.g.e.*, s. 55-57.

³⁰⁰ Ayrıca John de Grey'in de mensubu olduğu Grey Ailesi, tarih boyunca Dizbağı Nişanı'nı en çok alan ailelerden biri olmuştur. Grey Ailesi'nden toplamda 14 kişi (Northumberland Greyleri dahil) Dizbağı Nişanı'nı almıştır: kurucu şövalyelerden Sör John de Grey (sonradan Rotherfield Lordu), Sör John Grey, 4. Codnor Lordu, 3 Dorset Markuesi, 4. Ruthin Lordu, bu aileden Kent Dükü Henry, 13. ve 14. Wilton Baronları, Northumberland Greylerinden: Normandiya'daki Tankerville Earlü John Grey, 1. ve 2. Earl Grey ve Sör Edward Grey (daha sonra Vaykont Grey). *Bkz. Cokayne, a.g.e.*, s. 586-587.

de katılmıştır. Sör Richard'ın ölüm tarihi tam bilinmese de Dizbağı Şövalyesi olduktan kısa süre sonra, muhtemelen Kara Ölüm nedeniyle³⁰¹ hayatını kaybettiği yerine ise Suffolk Earlü'nün yeni Dizbağı Şövalyesi olarak seçildiği bilinmektedir. Sör Richard'dan sonra gelen şövalye Sör Miles Stapleton'dır. Sör Miles, 1346 Fransa Seferi'ne katılmış, bir çok muharebede yer almıştır ve askeri yetenekleri Jean Froissart tarafından övülmüştür. Sör Miles, 1364 yılında Aziz Nicholas Günü'nden önceki çarşamba günü hayatını kaybetmiştir. Sör Miles'tan sonra gelen kurucu şövalye hakkında nispeten az şey bilinen Sör Thomas Wale'dır. Sör Thomas dönemindeki seferlerin çoğuna katılmıştır. Bir anıtta Sör Thomas “büyük erdem ve değere sahip bir şövalye” olarak tanımlanmıştır. Sör Thomas, 26 Ekim 1352 tarihinde Gaskonya'da hayatını kaybetmiştir. Sör Thomas'tan sonra gelen kurucu şövalye Sör Hugh de Wrottesley hakkındaki bilgiler de kısıtlıdır. Döneminde ünlü bir şövalye olduğu bilinen Sör Hugh, 1346 Fransa Seferi'ne katılmıştır. 1350 yılında hizmetleri karşılığında 40 poundluk yıllık ödenek almaya başlamış, 1381 yılında hayatını kaybetmiştir.³⁰²

Sör Hugh'dan sonra gelen kurucu şövalye Sör Nele Lorig'dir. Nigel adı ile de bilinen Sör Nele, Sluys Deniz Muharebesi'nde gösterdiği cesareten dolayı şövalye yapılmış ve yıllık 20 poundluk bir ödenek almaya başlamıştır. Yaşadığı dönemde büyük bir ünü olan Sör Nele hem askeri hem diplomatik bir çok görevde bulunmuştur. Kara Prens'in Odabaşı olarak da görev yapan Sör Nele, 18 Mart 1386 tarihinde hayatını kaybetmiştir.³⁰³ Bir Dizbağı Şövalyesi'nin ilk tasviri de Sör Nele Lorig'e aittir.³⁰⁴ Ayrıca, Sör Conan Arthur Doyle'un en önemli kurgu eserleri olarak tanımladığı 1891 tarihli

³⁰¹ Boulton, *a.g.e.*, s. 116.

³⁰² Beltz, *a.g.e.*, s. 57-62., Nicholas, *1842a*, s. 35-36.

³⁰³ Nicholas, *1842a*, s. 36-37., Beltz, *a.g.e.*, s. 65-68.

³⁰⁴ Boulton, *a.g.e.*, s. 163.

Beyaz Birlik (The White Company) ve onun ön bölümü olan 1906 tarihli *Sir Nigel* adlı eserler Sör Nele Lorig'i konu almaktadır. Sör Conan, Sör Nele'yi “*Sör Nigel, yumuşak peltek sesi ve nazik tavırları olan, zayıf yapılı, küçük bir adamdı. O kadar kısa boyluydu ki, pek de uzun boylu olmayan eşi, üç parmak kadar farkla ondan üstündü.*” şeklinde tanımlamıştır.³⁰⁵

Sör Nele Lorig'den sonra gelen kurucu şövalye olan Sör John Chandos'dur. Yüz Yıl Savaşı'nın ilk dönemlerinde III. Edward'a hizmet eden en önemli ve ünlü komutanlardan biri olan Sör John, büyük seferlerin çoğuna katılmıştır. Kara Prens'in de en yakınlarından olan Sör John, 1346 Crécy, 1356 Poitiers ve 1367 Nájera muharebelerinin kazanılmasında ve 1359 Reims Seferi'nde önemli rol oynamıştır. 1364 Auray Muharebesi'nde ise İngiliz kuvvetlerini komuta etmiş ve zafer kazanmıştır. Bu muharebede Bretonya Dükü Charles ölmüş, *Bretonya Kartalı* lakaplı dönemin en ünlü şövalyelerinden ve askeri liderlerinden biri olan Bertrand du Guesclin³⁰⁶ de tutsak alınıp büyük bir fidye karşılığı serbest bırakılmıştır. Ancak, çok geçmeden Sör John, 1367 Nájera Muharebesi'nde Bertrand du Guesclin'i tekrar ele geçirmeyi başarmış ve ününü daha da artmıştır. Sonrasında Sör John 1368 yılı mayıs ayında, III. Edward'ın Normandiya'da kendisine verdiği mülklerde emekli oldu. Ancak, bu emeklilik fazla sürmedi ve Kara Prens'in isteği üzerine aralık ayında Akitanya'ya giderek tekrar görev başına döndü. 1369 mart ayında Poitou Senaşhali unvanı aldı ve Fransızlara karşı sınırları

³⁰⁵ Michael Dirda, “Sir Nigel Loring”, Arthur Conan Doyle, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2024, <https://arthurconandoyle.co.uk/character/sir-nigel-loring>

³⁰⁶ Fransa Konstabeli olan Bertrand du Guesclin, Yüz Yıl Savaşı'ndaki en ünlü askeri liderden biriydi. Bir çok muharebeye katılan Bertrand, önemli zaferler kazanmıştı. *Bkz.* Wagner, *a.g.e.*, s. 141-142.

başarılı bir şekilde savundu. Ancak, Sör John bir çatışma sonucu yaralandı ve 1 Ocak 1370 tarihinde hayatını kaybetti.³⁰⁷

Askeri liderliğinin yanı sıra iyi bir diplomat da olan Sör John Chandos, cesareti ve başarıları nedeniyle Avrupa çapında ün kazanmış ve dönemindeki en büyük şövalyelerden birisi olarak görülmüştür. Jean Froissart, Sör John Chandos'un ölümü üzerine "*Tanrı bu ruha merhamet etsin! çünkü yüz yıldan beri İngilizler arasında ondan daha nazik, daha erdemli ve daha iyi niteliklere sahip biri daha olmamıştı.*" şeklinde övgü dolu sözleri dile getirmiştir.³⁰⁸ Fransa Kralı V. "Bilge" Charles ise Sör John Chandos'un ölümü üzerine "*Fransa ve İngiltere krallıkları arasında barışı sağlayabilecek yaşayan bir şövalye kalmamıştı.*" yorumunu yapmıştır.³⁰⁹ Son olarak, Sör John Chandos'un adı bilinmeyen ancak Hainault yerlisi olduğu bilinen heraldı, yaklaşık 1385 yılında Fransızca, *Kara Prens'in Hayatı* (La Vie du Prince Noir) adlı şiiri yazmıştır. Bu eser, XIV. yüzyılın ortalarındaki büyük İngiliz seferleri için olduğu kadar, Kara Prens'in hayatı ve kariyeri açısından da oldukça önemli bir kaynaktır.³¹⁰

Sör John Chandos'tan sonra ise Sör James Audley gelmektedir. Sör James de Sör John Chandos gibi yaşadığı dönemdeki en ünlü şövalyelerden biri olmuştur ve şövalyeliğin örneği olarak görülmüştür. Sör James, 1346 Fransa Seferi ve sonrasındaki bir çok muharebede yer almıştır. 1351 yılını izleyen dönemde geçmişteki hizmetlerinin karşılığında yıllık 80 pound ödenek alan Sör James, 1356 Poitiers Muharebesi'ne katılmış

³⁰⁷ Wagner, *a.g.e.*, s. 83., Beltz, *a.g.e.*, s. 69-75.

³⁰⁸ Steve Muhlberger, "The death of Sir John Chandos", Tales from Froissart, Nipissing University, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2024, <https://uts.nipissingu.ca/muhlberger/froissart/chandos2.htm>

³⁰⁹ Nicholas, *1842a*, s. 37.

³¹⁰ Wagner, *a.g.e.*, s. 83.

ve Jean Froissart tarafından *Poitiers Muharebesi Kahramanı* olarak övülmüştür. Poitiers Muharebesi'ndeki hizmetlerinden dolayı Sör James'e yıllık 400 pound ödenek ve Oléron'da toprak verilmiştir. Sör James Audley ilerleyen dönemde başka askeri mücadelelere de katılmış ve idari görevler almıştır. 1369 yılında La Roche-sur-Yon'u kuşatan Sör James, kasaba düştükten sonra Fontenay-le-Comte'a çekilmiş ve burada 23 Ağustos 1369 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Hem dostları hem de düşmanları tarafından övülen Sör James Audley için Poitiers'de Kara Prens'in de katıldığı bir cenaze töreni düzenlenmiştir.³¹¹

Sör James Audley'den sonra gelen kurucu şövalye Sör Otes de Holand'dır. Sör Otes, diğer bir kurucu şövalye olan Sör Thomas de Holand'ın kardeşidir. Dizbağı Nişanı'nın kuruluş dönemi öncesinde Sör Otes hakkında bir bilgi bulunmamaktadır ancak kardeşi Sör Thomas de Holand ile Calais Kuşatması'nda yer aldığı anlaşılmaktadır. 1355 yılında kardeşi ile Bretonya'da sefere katılmış ancak Dauphiné'de tutsak düşüp sonra fidye karşılığı serbest bırakılmıştır. 1359 yılında, Kanal Adaları Valisi olduğu bilinen Sör Otes de Holand, çok geçmeden 3 Eylül 1359 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Sör Otes de Holand'dan sonra gelen kurucu şövalye olan Sör Henry d'Enne, Dizbağı Nişanı kurucu şövalyeleri arasında hakkında en az bilgi sahibi olunan şövalyedir. Sör Henry Eam adı ile de bilinen ve Brabant'da doğan Sör Henry'nin 1343/4'te III. Edward'ın daveti üzerine İngiltere'ye gelen şövalyelerden biri olduğu ve Windsor'daki turnuvada başarı gösterdiği ve bundan dolayı Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyeleri arasında yer aldığı düşünülmektedir. Ayrıca Kara Prens'in hizmetine giren Sör Henry'e 18 Ocak 1348 tarihinde yıllık 100 pound ödenek verilmeye başlanmıştır. Son olarak, Sör Henry d'Enne'nin ölüm tarihi kesin olarak bilinmese de 1360 yılında Windsor Aziz George Şapeli'ndeki makamına Lord Ughtred yerleştirildiğinden 1360 yılında önce öldüğü

³¹¹ Beltz, *a.g.e.*, s. 75-84., Wagner, *a.g.e.*, s. 36-37.

bilinmektedir. Sör Henry d'Enne'den sonra Sör Sanchet d'Abrichcourt gelmektedir. Sör Henry ile benzer şekilde Sör Sanchet hakkındaki bilgiler de sınırlıdır. Ölüm tarihi tam olarak bilinmese de Sör Hugh de Courtenay gibi Dizbağı Nişanı'na üye olduktan kısa süre sonra, muhtemelen Kara Ölüm nedeniyle³¹² öldüğü düşünülmektedir.³¹³

Dizbağı Nişanı'nın son kurucu şövalyesi, Sör Walter de Pavely'dir. İlk olarak baba Sör Bartholomew Burghersh ve Dizbağı Şövalyesi oğul Sör Bartholomew Burghersh'in hizmetinde birçok askeri sefere katılan Sör Walter'a Kara Prens, 1346 Fransa Seferi sırasında elmaslar ve incilerle süslü altın bir mücevher hediye etmiştir. Sör Walter ilerleyen dönemlerde Kara Prens'in yanında Gaskonya ve Bretonya'da hizmet etmiştir. Dizbağı Nişanı'nın sonuncu kurucu şövalyesi Sör Walter, 28 Haziran 1375 tarihinde hayatını kaybetmiştir.³¹⁴ Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyeleri genel olarak III. Edward'ın Fransa üzerindeki hak iddiasında ona seferlerinde yardımcı olmuş kişilerden meydana geliyordu. Güçlü asillerden savaşlarda başarı gösterenlerden sonradan şövalye yapılanlara kadar karşımıza çıkan bu çeşitlilik nişanın kuruluşunda oldukça açık bir yapıda olduğu göstermektedir.³¹⁵ Ek olarak, kurucu şövalyelerin yaşlarının oldukça küçük³¹⁶ olması da Sör Nicholas ve Edmund H. Fellowes gibi araştırmacıların

³¹² Boulton, *a.g.e.*, s. 116.

³¹³ Beltz, *a.g.e.*, s. 84-92.

³¹⁴ Nicholas, *1842a*, s. 38., Beltz, *a.g.e.*, s. 93-95.

³¹⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 129.

³¹⁶ Ancak bu kurucu şövalyeler, nişanı alan en genç kişi olmaktan çok uzaktı. 1650 yılında doğan Orange Prensi (1689 sonrası İngiltere, İskoçya ve İrlanda Kralı olarak III. William) henüz 1/2 yaşında iken nişana aday gösterilmiş, 1653 yılında da nişana atanmıştı. *Bkz.* John S. Morrill ve Nesca A. Robb, "William III." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi 10 Temmuz 2024, <https://www.britannica.com/biography/William-III-king-of-England->

dikkatinden kaçmamıştır.³¹⁷ Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyelerinin III. Edward'a Fransa Seferi'nde hizmette bulunanlar arasından seçilmesinin yanı sıra seferde yer alan diğer büyük askeri liderlerin nişanın kurucu şövalyeleri arasında yer almaması da göze çarpan başka bir durum olmuştur. III. Edward ve Kara Prens dışındaki 24 kurucu şövalyeden, Sör Sanchet d'Abrichcourt ve Sör Henry Eam'ın aynı yerden gelmesi (Hainault) ve Sör Thomas de Holand ve Sör Otes de Holand'ın iki kardeş olarak kurucu şövalye olmaları, Ormrod'a göre nişanın kuruluşundaki hem rahat ve gayri resmi tavra hem de rastgeleliğe 2 örnektir. Ormrod'a göre bu durumun açıklaması: 24 kurucu şövalyenin, askeri hizmetin yanı sıra 1348 yılında Windsor'daki turnuvaya katıldıkları ve doğru zamanda doğru yerde oldukları için nişana seçilmeleridir.³¹⁸ Juliet Vale'e göre ise, III. Edward'ın en önemli komutanlarından Arundel Earlü ile Hungtinton Earlü'nün nişanda yer almamalarının nedeni 1340 Krizi'ndeki rolleriydi. Boulton'a göre de diğer ihmal edilen büyük lordlar ve askeri liderler de buna benzer olarak Kralın kişisel nedenleri yüzünden dışarıda bırakılmışlardı.³¹⁹

[Scotland-and-Ireland](#) Russell Malloch, "The Order of the Garter and Queen Elizabeth: part 3", The London Gazette, 14 November 2022, Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/awards-and-accreditation/content/104111> Edmund H. Fellowes, *The Knights of the Garter, 1348–1939: With a Complete List of the Stall Plates in St. Georges Chapel*, London: SPCK Publishing, 1939, s. 100.

³¹⁷ Nicholas, *1842a*, s. 39., Fellowes, *1939*, s. vii-viii.

³¹⁸ Ormrod, *2011*, s. 304.

³¹⁹ Boulton, *a.g.e.*, s. 131.

1.8 Dizbağı Nişanı'nın Kuruluş Sonrası Yapısı ve Yabancı Şövalyeler

Dizbağı Nişanı'nın kuruluş döneminden sonraki üyelerinin statülerine bakıldığında ise genel anlamda üyelerin 4 gruba ayrıldığı görülmektedir. Bunlar; İngiliz Kraliyet Ailesi'nin üyeleri, İngiliz asiller, yabancı prensler ve genellikle hükümdarın yakından güvendiği saraydaki şövalyeler.³²⁰ Kurucu şövalyeler döneminden sonra seçilen şövalyelerin kim olduklarına dair bilgiler 1416 yılı öncesi için sadece; 1430 civarında ilk Dizbağı Arma Kralı William Bruges tarafından yapılan listeden, yeni seçilen üyelere verilecek olan mantoların harcama kayıtlarından ve IV. Edward döneminde derlenen Windsor Aziz George Şapeli'ndeki makamlarda yer alan şövalyelerin verasetlerini içeren ve *Windsor Tabloları/Listeleri* (Windsor Tables) olarak bilinen Fransızca listelerden anlaşılmaktadır. Ancak, bu bilgilerin kimi zaman eksikliği kimi zaman ise tutarsızlığı nedeniyle yeni seçilen bir şövalyenin ne zaman seçildiği aylar hatta yıllar ölçeğinde ya da bir üye şövalyenin ölümü ile kayıtlarda ilk veya son kez geçmesi halinde ancak bilinebilmektedir. Boulton, bu durum karşısında “*Her ne kadar Ashmole'un zamanından bu yana bu dönemde tam bir şövalye dizisi oluşturma sorununa hatırı sayılır bir emek harcanmış olsa da en son listeyi derleyen kişi, listesinde yer alan her şövalyenin gerçekten nişana seçildiğinden veya seçilen birkaç şövalyenin adlarının atlanmadığından emin olamayacağını itiraf etmek zorunda kalmıştır.*” açıklamasını yapmıştır. Bu bilgiler, 1416 yılından sonra daha kapsamlı hale gelmiş, XVI. yüzyılın başlarından itibaren Kara Kitap ile de periyodik şekilde seçimler ve o anda nişanda yer alan şövalyelerin listesi oluşmaya başlamıştır.³²¹

³²⁰ Ormrod, 2016, s. 369-370.

³²¹ Boulton, a.g.e., s. 130.

Dizbağı Nişanı kurulduktan sonraki ilk seçim muhtemelen daha kurucu şövalyeler ilk toplantılarını yapamadan önce yaşanmıştı. Kurucu şövalyelerden Sör Sanchet d'Abrichcourt, Sör Richard FitzSimon ve Sör Hugh de Courtenay'in nişan kurulduktan sonraki erken ölümleri nedeniyle yerlerine seçilen; Sör William FitzWaryn, Suffolk Earlü ve Northampton Earlü, kurucu şövalyelerden sonra nişana üye olan ilk kişiler oldular. Bununla birlikte; 1349-50 arası 3 kişi, 1351-60 arası 6 kişi, 1361-70 arası 16 kişi, 1371-80 arası 15 kişi, 1381-90 arası 14 kişi, 1391-1400 arası 20 kişi, 1401-10 arası 19 kişi, 1411-20 arası 14 kişi, 1421-30 arası 13 kişi, 1431-40 arası 8 kişi, 1441-50 arası 15 kişi, 1451-60 arası 15 kişi, 1461-70 arası 17 kişi, 1471-80 arası 18 kişi, 1481-90 arası 20 kişi, 1491-1500 arası 12 kişi ve 1501-09 arası 13 kişi Dizbağı Nişanı'na seçilmiştir. 1349-1509 arası III. Edward ve VII. Henry arası 8 hükümdarın 160 yıllık hükümdarlığı boyunca 238 kişi Dizbağı Nişanı'na üye olarak seçilmiştir. Bu 238 şövalyeden; 79'u İngiliz Şövalye, 48'i İngiliz Baron, 69'u Yüksek Asil olmak üzere toplam 196'u İngiliz iken toplam 42 şövalye ise yabancı şövalyeydi. Görüldüğü üzere 1349-1509 yılları arası statülerine göre Dizbağı Nişanı şövalyelerinin oranları dalgalanmaktaydı. Pek çok şövalye nişana seçildikten sonra asillik unvanı aldığından, nişandaki baron ve yüksek asillerin de oranı artma eğiliminde oluyordu. Örneğin, nişana seçilenlerden; III. Edward döneminde dörtte üçü, II. Richard döneminde yarısı, VI. Henry döneminde altıda beşi ve V. Henry döneminde üçte biri ve üçte ikisi arası asiller arasına katılmıştı. Nişana üye seçilen asillerin oranı da her zaman nispeten yüksek olmuştu ve 1349-1509 yılları arası dönemde en yüksek iki asillik unvana sahip kişilerin büyük çoğunluğu eninde sonunda üyeliğe seçilmişti. Dük unvanı olan 46 kişiden 7'si hariç hepsi ve Markues unvanı olan 9 kişiden ise 1'i hariç hepsi Dizbağı Nişanı Şövalyesi olmuştur. Ancak, yüksek asiller unvanları nedeniyle nişana kabul edilme garantisine sahip olmuyorlardı. Dizbağı Nişanı'na seçilen

düklerin çoğu unvanları nedeniyle değil Kraliyet Ailesi üyeleri oldukları için seçilmişlerdi.³²²

Dizbağı Nişanı'nda yabancı üyelerin seçimine bakacak olursak, ilk olarak nişanın kurucu şövalyelerinden üçü yabancı şövalyelerden seçilmişti.³²³ Bununla birlikte tüzükte de üye şövalyelerin, İngiliz şövalyelerin yanı sıra yabancı şövalyeleri de aday gösterebileceği bilgisi yer almaktaydı. III. Edward ve ondan sonraki hükümdarlar nişana yabancı şövalyeleri dahil ederek hem kendilerinin hem de Dizbağı Nişanı'nın bütün Hristiyan dünyasında ününü ve prestijini artırmayı amaçlıyordu. III. Edward ve sonrasında genel olarak nişana üye yabancı şövalyelerin sayısı genelde 2 ila 6 arası değişirken VI. Henry döneminde yabancı şövalyelerin sayıları nişanın toplamının neredeyse üçte birine yükselmiştir. Nişana seçilen yabancıların ise yalnızca bir kaçı şövalyeydi ve geriye kalanın çoğu en az baron unvanına sahipken, üçte ikisi ise prensi. Dizbağı Nişanı'na seçilen ilk yabancı prens, III. Edward'ın damadı ve aynı zamanda Bretonya Ermin Nişanı'nı³²⁴ kuran Bretonya Dükü IV. Jean'dır. İngiltere'de Richmond

³²² *a.g.e.*, s. 130-133.

³²³ Berard, *a.g.m.*, s. 7.

³²⁴ *Bretonya Ermin Nişanı* (L'Ordre de l'Hermine) Bretonya Dükü IV. Jean tarafından 1381 yılında kurulmuştur. 1316 yılından beri Bretonya Dükleri'nin armaları, üzeri siyah leke bezenmiş düz/boş (beyaz) ermin şeklindedir. Bu, en prestijli kürk olarak görülen ermin kürkünü sembolize ediyordu. Arma üzerinde siyah leke gibi görünen kısımlar ise aslında erminin kuyruklarından oluşmaktaydı. Kolyenin ucunda ise canavar olarak beyaz bir ermin yer almaktaydı. Bu ermin, genelde maymun veya köpek canavarlarında olduğu gibi boynundan zincire vurulmuştu. Boulton, *a.g.e.*, s. 274-278. Fransa Ulusal Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan XV. yüzyıldan kalma, Derval Lordu Jean de Derval'in sekreteri Pierre Le Baud tarafından kaleme alınan *Bretonların Tarihleri ve*

Earlü unvanına da sahip olan IV. John, muhtemelen üyeliğe 1375 yılında seçilmişti. Bretonya Dükü'nden sonra II. Richard döneminde Kutsal Roma İmparatoru'nun vasalı olan 3 prens daha nişana seçilmiştir. Bunlar; 1398 civarı seçilen Bavyera Dükü, Hainault ve Hollanda Kontu I. Albrecht, 1399 yılında seçilen Bavyera Dükü, Ostrevant, (daha sonra) Hainault ve Hollanda Kontu II. Wilhelm ve yine 1399 yılında seçilen Gelre ve Jülich Dükü I. Willem'di. Nişana seçilen yabancı krallar ise IV. Henry hükümdarlığında Kralın akrabalarından olan hükümdarlar arasından seçildi. Bu hükümdarlar; 1402 civarlarında nişana seçilen, IV. Henry'nin kayınbiraderi Kastilya ve León Kralı III. Enrique, 1404 yılında nişana seçilen, IV. Henry'nin damadı Danimarka, Norveç ve İsveç Kralı Erik ve 1408 civarında seçilen, IV. Henry'nin diğer kayınbiraderi Portekiz Kralı I. João'ydu.³²⁵

Kroniklerinin Derlemesi (Compilation des Cronicques et ystores des Bretons) adlı el yazmasındaki folyo 393v'de yer alan bir minyatürde, Pierre Le Baud eserini Jean de Derval'a sunarken tasvir edilmiştir. Bu tasvirde, Derval Lordu'nun boynunda Bretonya Ermin Nişanı kolyesi yer almaktadır. *Bkz.* Paris, Bibliothèque nationale de France, MS Français 8266, fol. 393v, [gallica.bnf.fr](https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8530342h/f790.item), Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 1 Eylül 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8530342h/f790.item>

³²⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 134.

Kastilya ve León Kralı III. Enrique'nin Dizbağı Nişanı üyeliğiyle ilgili kaynaklarda bilgi eksikliğinin olduğu görülmektedir. Beltz³²⁶, Fellowes³²⁷, William Arthur Shaw³²⁸ ve Grace Holmes'ün³²⁹ nişana üye olan kişiler listelerinde III. Enrique'nin adı geçmemektedir ve bu listelerde 1400 yılı civarında sadece Portekiz Kralı I. João'nun adı yer almaktadır. Beltz, 1402 civarı *İspanya Kralı* (Regi Ispanie) için hazırlanan bir mantoya dair gardırop kaydına yer vermiş ancak İspanya Kralı olarak bahsi geçen III. Enrique'nin bu gardırop kaydı hariç Dizbağı Nişanı ile ilgili başka herhangi bir belgede adının yer almaması nedeniyle şövalyeler listesine onu dahil etmediğini açıklamıştır.³³⁰ Ancak ilk kez Sör Nicholas, III. Enrique'yi nişana üye olarak seçilenler arasına, seçilen ilk yabancı kral olarak eklemiştir. Sör Nicholas'a göre III. Enrique, üyelikten kısa süre sonra 1406 yılı Noel'inde hayatını kaybetmiş ve bu ölümle birlikte nişanda oluşan 6 boş yer, 1408 yılı nisan ayından önce doldurulmuştur.³³¹ George Edward Cokayne ise *Bütün Asillik* (The Complete Peerage) adlı eserinde, III. Enrique'nin 1402 civarında nişana üye seçilmesinin ve 1405 yılında ise İspanya Kralı'na mantonun gönderilmesinin muhtemel olduğunu dile getirerek "*Nicholas, Beltz'in benimsemediği bu görüşü öne sürüyor, ancak deliller dengesi Nicholas'ın lehine görünüyor. Durum böyleyse, Portekiz Kralı*

³²⁶ Beltz, *a.g.e.*, s. clvi.

³²⁷ Fellowes, 1939, s. 59.

³²⁸ WM. A. Shaw, *The Knights of England vol. I*, London: Sherratt & Hughes, 1906, s. 8.

³²⁹ Grace Holmes, *The Order of the Garter: Its Knights and Stall Plates 1348 to 1984*, Windsor: Oxley and Son, 1984, s. 13, 75.

³³⁰ Beltz, *a.g.e.*, s. xvi.

³³¹ Nicholas, 1842a, s. 47-49.

muhtemelen İspanya Kralı'nın yerini aldı" açıklamasını dile getirmiştir.³³² Boulton da ilk seçilen yabancı kralın Kastilya ve León Kralı III. Enrique olduğunu belirtmiştir.³³³

Sör Nicholas, nişana seçilen şövalyelerin sayıları ve adları ile ilgili belirsizlik ve tutarsızlıkla ilgili şu görüşü dile getirmiştir,

Nişanın kadim tarihine ilişkin materyallerin eksikliği, adları kaydedilmeyen birçok şövalyenin seçilmiş olabileceğini fazlasıyla muhtemel kılmaktadır ve birkaçının da yanlışlıkla bu onuru almış olduğunun varsayılması imkansız bir durum değildir. Nişanın bu açıklamasına eklenen şövalyeler listesinin, Ashmole'un konuya uzun yıllar ayırdıktan sonra hazırladığı listeden ilk kısımlarda maddi olarak çok farklı olduğu gözlemlendiğinde ve Kral Dördüncü Henry'nin kayınbiraderi olan İspanya Kralı Henry (III. Enrique) gibi önemli bir şahsiyetin Dizbağı Şövalyesi olduğu ancak birkaç ay içerisinde keşfedildiğinden, şu anda derlenebilecek herhangi bir listenin doğruluğuna tamamen güvenilemeyeceği açık olmalıdır. Ancak, bu listeler başka kusurlara da açıktır. Üyelerin çoğunun seçimlerinin kesin tarihi çok şüphelidir ve şu anda bilinenden daha fazla şövalyenin Nişandan çıkarılmadığı veya istifa etmediği hiçbir şekilde kesin değildir. Şövalyeleri numaralandırmak ve bunlardan herhangi birini "yirminci" ya da "yüz ikinci Dizbağı Şövalyesi" olarak adlandırmak gibi aşırı doğruluk iddiasının tek etkisi yanıltıcılıktır; çünkü belki de Nişandaki iki yazardan hiçbiri, seçildiği söylenenlerden üç ya da dördünün listeye kabul edilmesi konusunda hemfikir olmayacaktır ve dolayısıyla adların birbirini nasıl takip etmesi gerektiği konusunda fikir ayrılığı ortaya çıkacaktır.³³⁴

Bu gözlem ile Sör Nicholas yukarı kısımda verilen sayılar gibi çeşitli listelerdeki adların ve numaralandırmaların kesin olmadığına işaret etmiştir.³³⁵

³³² Cokayne, *a.g.e.*, s. 538.

³³³ Boulton, *a.g.e.*, s. 134.

³³⁴ Nicholas Harris Nicholas, *History of the Orders of Knighthood of the British Empire; of the Order of the Guelphs of Hanover; and of the Medals, Clasps, and Crosses, Conferred for Naval and Military Services vol. II*, G. Baxter Patentee (Illus.), London: William Pickering, MDCCCXLII, s. 511.

³³⁵ Ancak 2008 yılında, şövalyeleri numaralandırma konusunda önemli bir gelişme yaşanmıştır. Aziz George Günü arifesinde, Prens William'a (sonradan Cambridge Dükü ve şimdiki Galler Prensi) Dizbağı Nişanı, Prens'in 1000. Dizbağı Şövalyesi olduğu ilan

1509'dan önce Dizbağı Nişanı'na toplamda 15 yabancı hükümdar seçilmiştir. 1408 sonrası seçilen hükümdarlar; 1416 yılında seçilen Macaristan ve Almanya Kralı, daha sonra Bohemya Kralı ve Kutsal Roma İmparatoru Sigismund, 1435 yılında seçilen Portekiz Kralı I. Duarte, 1438 yılında seçilen Avusturya Dükü, daha sonra Macaristan ve Bohemya Kralı ve Kutsal Roma İmparatoru Albrecht, 1447 yılında seçilen Portekiz Kralı V. Alfonso, 1450 yılında seçilen Aragon ve İki Sicilya³³⁶ Kralı V. Alfonso, 1450 yılında

edilerek verilmiştir. *Bkz.* “Appointment to the Order of the Garter”, The Royal Family, Published 22 April 2008, Erişim Tarihi: 28 Haziran 2024, <https://www.royal.uk/appointment-order-garter>

³³⁶ Hohenstaufen Hanedanı'nın sonlanmasının ardından, Fransız Kralı IX. “Aziz” Louis'nin kardeşi Anjoulu Charles, güneyin kendisine düşman bir krala geçeceğinden korkan Papa'nın daveti üzerine 1266 yılında Sicilya Krallığı'nın kontrolünü ele geçirdi. Charles başkenti, Sicilya Adası'ndaki Palermo'dan Napoli'ye taşıdı. Bu değişim, Charles'ın Papalık yanlısı Guelfoların lideri olduğu Kuzey İtalya'ya yönelik politika değişimini yansıtmaktaydı. Ancak, Charles'ın sert yönetimi ve ağır vergilendirmesi 1282 yılında Sicilya Vesperleri olarak bilinen isyana yol açtı. Bu isyan sonucu Sicilya Adası'nın anakaradan siyasi olarak ayrılmasıyla, adanın tacı İspanyol Aragon Hanedanı tarafından ele geçirildi. Bu ayrılıktan sonra hem Fransız Angevin Hanedanı hem de İspanyol Aragon Hanedanı, Sicilya Kralı unvanını kullanmaya devam etti. Nihayet, 1442 yılında Napoli Krallığı'nın tacı (Anakara Sicilya Krallığı), Aragon ve Sicilya Kralı olan V. “Yüce Ruhlu” Alfonso'ya geçti ve V. Alfonso iki krallığı da birleştirerek 1443'ten itibaren *İki Sicilya'nın Kralı* (rex Utriusque Siciliae) unvanını aldı. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, “Kingdom of Naples.”, Erişim Tarihi: 11 Şubat 2024. <https://www.britannica.com/place/Kingdom-of-Naples>, *Encyclopedia Britannica*,

seçilen (1448’de Papa V. Nicolaus’dan *Altın Gül*³³⁷ de almış olan) Polonya Kralı ve Litvanya Büyük Prensi Kazimierz, 1457 yılında seçilen Kutsal Roma İmparatoru III. Friedrich, 1460 yılında seçilen Napoli Kralı I. Ferrante, 1480 yılında seçilen Aragon ve Kastilya Kralı II. Fernando, 1482 yılında seçilen Portekiz Kralı II. João, 1489 yılında seçilen Avusturya Arşidükü, İtibari³³⁸ Burgonya Dükü, Almanya Kralı ve daha sonra

“Kingdom of the Two Sicilies.”, Erişim Tarihi: 11 Şubat 2024.

<https://www.britannica.com/place/Kingdom-of-the-Two-Sicilies>

³³⁷ Altın Gül, Papaların kimi zaman kral, kraliçe, prens ve prenseslere kimi zaman ise kiliselere ve kutsal alanlara verdiği altından yapılmış ve saksılı çiçek formunda olan değerli ve kutsanmış süslerdir. Bu gelenek VIII. yüzyıldan bu yana devam etmektedir.

Bkz. P. M. J. Rock, “Golden Rose.” *The Catholic Encyclopedia*, vol. 6 (New York: Robert Appleton Company, 1909), New Advent, Erişim Tarihi: 13 Şubat 2024,

<http://www.newadvent.org/cathen/06629a.htm> Papa XXII. Ioannes tarafından Neuchâtel Kontu’na 1330 yılında verilen ve Vatikan Gizli Arşivi’ne göre Sienalı mücevherci

Minucchio tarafından yapılan Altın Gül, günümüze kalan en eski Altın Gül’dür ve Musée de Cluny koleksiyonunda yer almaktadır. *Bkz.* Minucchio, *Golden Rose*, 2nd quarter of

the 14th century, goldsmithery, 60 cm, Musée de Cluny, Erişim Tarihi: 13 Şubat 2024,

<https://www.musee-moyenage.fr/en/collection/golden-rose.html>

³³⁸ İtibari (titular) unvan, bir kişinin bir unvanının olmasına karşın gerçekte bu unvana dayalı hiçbir gücü veya sorumluluğunun olmadığı anlamındadır. *Merriam-Webster.com*

Dictionary, “titular.”, Erişim Tarihi: 14 Eylül 2023, [https://www.merriam-](https://www.merriam-webster.com/dictionary/titular#dictionary-entry-1)

[webster.com/dictionary/titular#dictionary-entry-1](https://www.merriam-webster.com/dictionary/titular#dictionary-entry-1) Örneğin, 1159 yılında Urfa Kontu II.

Joselin öldükten sonra oğlu III. Joselin itibari olarak Urfa Kontu unvanını kullanmaya

devam etmişken (*Bkz.* Malcolm Barber, *The Crusader States*, New Haven & London:

Yale University Press, 2012, s. 232), kendisi Kıbrıs Kralı ve İtibari Kudüs Kralı olan IV.

Kutsal Roma İmparatoru I. Maximilian, 1499 yılında seçilen Danimarka, Norveç ve İsveç Kralı Hans ve son olarak 1508 yılında seçilen Avusturya Arşidükü, İtibari Burgonya Dükü, Kastilya ve León Kralı, daha sonra Aragon Kralı ve İki Sicilya Kralı ve Kutsal Roma İmparatoru V. Karl'dır. Dizbağı Nişanı'na üye olarak seçilen yabancılara genel olarak bakıldığında 1410 yılı sonrası, İngiltere Kralları'nın düşmanları olan; Fransa Kralı, Navarre Kralı ve İskoçya Kralı hariç Batı Hristiyan krallıklarının hükümdarlarından en az birinin nişana seçildiği görülmektedir. 1385 yılından sonra tahta çıkan Portekiz Kralları'nın ise hepsi bu dönemde nişana seçilmiştir. 1509 yılından önce 19 yabancı prens de nişana üye olarak seçilmişti. Gerek hükümdar gerekse prens ya da şövalye olan yabancı şövalyelerin çoğu İngiltere Kralları'nın yakın akrabaları olmaktan ziyade sadece arkadaşları ya da müttefikleri arasından seçilmiş gibi görünmektedir. Bu yabancı şövalyeler, muhtemelen kısmen kendileriyle İngiltere Kralı arasındaki dostluğu veya ittifakı güçlendirmek için nişana kabul edilmişken, kısmen de nişanın hem İngiltere'deki hem de dışarıdaki prestijini arttırmak seçilmişlerdi.³³⁹

Dizbağı Nişanı'nın Tüzüğü'nde III. Edward, boş kalan bir yeri doldurabilmek için her şövalyenin; en az Earl unvanındaki 3 kişi ile 3 Baron veya Şövalye Banneret ve 3 Şövalye Bakelor, toplamda 9 kişi aday göstermelerini istemişti. Nişana seçilmeye hak kazanabilmek için sadece şövalyeliğin yazılı olmayan kurallarını asla ihlal etmemiş, şövalyece doğumlu hatasız bir şövalye (un gentilhomme de sang, et chevalier sans reproche) olmak gerekiyordu. Bu doğrultuda şövalyelerin aday gösterdiği kişilerin de benzer nitelikte (plus suffisans chevaliers sans reproche qu'il connoist) olması

Hugues'in iki oğlundan ilki, 1347 yılında Kıbrıs Kılıç Nişanı'nı (Ordre de l'Épée) da kuran Pierre de Poitiers-Antioch de Lusignan, İtibari Trablus Kontu iken küçük kardeşi Jean de Lusignan ise İtibari Antakya Prensi'ydi. *Bkz.* Boulton, *a.g.e.*, s. 241-243.

³³⁹ Boulton, *a.g.e.*, s. 134-135.

gerekiyordu. Buradaki suffisans sözcüğü *değerli* anlamına gelmekteydi ve Boulton'a göre, şövalyelerin boş olan yeri doldurmak için 9 adaydan oluşan bir liste sunmaları muhtemelen *Dokuz Değerli*'yi temsil etmek için seçilmiş bir sayıydı. 12 Mayıs 1445 tarihinde yapılan seçim, daha sonra göreceğimiz ve aynı yıl oluşturulmuş *Kayıtçı* (Registrar) adlı memurun seçim sürecinin ayrıntılarını kaydettiği ilk seçim olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁴⁰ Bu seçimde her bir şövalye, tüzüğe uygun olarak; 3 Dük veya Earl, 3 Baron veya Şövalye Banneret ve 3 Şövalye Bakelor aday göstermiştir. Ancak, hükümdar kendisini en fazla oyu alan kişiyi nişana kabul etmekle yükümlü görmemişti. Örneğin, 12 Mayıs'taki bu seçimde sadece 8 şövalye hazır bulunmuştu ve önerilen kişilerden bazıları 6, bazıları 7 oy almasına karşın seçilen şövalye yalnızca 5 oy almıştı.³⁴¹ Seçimin sonunda da hükümdar ya en fazla oyu alan adayın ya da kendisine göre en onurlu ve nişan için en yararlı görünen adayın seçildiğini ilan ediyordu. 12 Mayıs 1445 tarihinden önceki seçimlerdeki oylamaların ayrıntıları hakkında büyük bir bilgi eksikliği bulunmaktadır. Ancak, bu tarihten sonraki seçimlerin çoğunda seçimde hazır bulunan şövalyelerin öne sürdüğü adayların listesi Kara Kitap'ta kaydedilmiştir ve önceki seçimlerde, hükümdarın sıklıkla diğer adaylardan daha az oy alan birinin lehine karar verdiği anlaşılmaktadır.³⁴²

Seçimden sonra yeni seçilen şövalyeye kısa süre içerisinde bir dizbağı gönderiliyordu. Seçilen kişinin yabancı olması durumunda ise dizbağına ek olarak bir manto ve nişanın mührü ile mühürlenmiş tüzüğünün bir kopyası gönderiliyordu. Nişana seçilen İngilizlerin bu onuru kabul etmesi bekleniyordu ancak yabancılara üyeliği kabul edip etmeyeceğini bildirmesi için 4 aylık bir süre tanınmıştı. 1349-1509 arası hiçbir

³⁴⁰ *a.g.e.*, s. 129-130.

³⁴¹ Nicholas, *a.g.e.*, s. 78.

³⁴² Boulton, *a.g.e.*, s. 130.

yabancı şövalyenin nişana üyeliği reddetmediği bilinmektedir.³⁴³ Ancak, 1422 yılında Lord Clifford'ın ölümü üzerine, Altın Post Nişanı'nın³⁴⁴ kurucusu Burgonya Dükü III.

³⁴³ *a.g.e.*, s. 135.

³⁴⁴ *Altın Post Nişanı* (Ordre de la Toison d'or) Burgonya Dükü III. "İyi" Philippe tarafından 1430 yılında kurulmuştur. Richard Vaughan, "Philip III." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 24 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/biography/Philip-III-duke-of-Burgundy> Altın Post Nişanı'nın kolyesinde, Lombard alfabesinin büyük "B" harfine benzer şekilde yan yana ateş-başlatanlar (fusil) yer almaktadır. Burgonya'yı temsilen bu "B" formundaki ateş-başlatanların aralarında ise etrafına ateş saçan oval çakmak taşları yer almaktadır. Rozete ayrıca kimi zaman *Alev parlamadan önce çakar* (Ante ferit quam flamma micet) mottosu eşlik etmektedir. Ateş-başlatan ve çakmak taşı, III. Philippe'in kişisel rozetinden gelmektedir. Kolyenin ucunda ise karın kısmından küçük bir çember ile sıkıştırılmış olan İason ve Argonotlar hikayesinden Altın Post yer almaktadır. Boulton, *a.g.e.*, s. 361, 366-372. Muhtemelen Ortaçağ'da gerek armalarda gerekse portrelerde en çok tasvir edilen nişan Altın Post Nişanı'dır. Nişanın tarihteki en önemli rozetlerine; Fransa Kralı XV. "Sevilen" Louis'ye ait olan ve üzerinde *Fransız Mavisî Elması*'nın olduğu Altın Post Nişanı rozeti ile Saksonya Elektörü II. Friedrich August'a (Polonya Kralı olarak III. August) ait olan ve üzerinde *Dresden Yeşil Elması* (Dresdner Grüne) yer alan rozet, örnek olarak verilebilir. *Bkz.* François Farges vd., "The French Blue and the Hope: New Data from the Discovery of a Historical Lead Cast" *Gemological Institute of America, Gems & Gemology* vol. 45, no. 1 (Spring, 2009): 4-6. Erişim Tarihi: 26 Şubat 2024, <https://www.gia.edu/gems-gemology/spring-2009-french-blue-hope-diamond-farges> Robert E. Kane, Shane R McClure ve Joachim Menzhausen, "The Legendary Dresden Green Diamond" *Gemological Institute of America, Gems &*

“İyi” Philippe, nişana seçilmiş olmasına karşın üyeliği kabul edip etmeyeceğine dair cevabını ertelemiştir. Bunun üzerine 22 Nisan 1424 tarihindeki meclis toplantısındaki şövalyeler, bu ertelemeyi üstü kapalı bir ret olarak kabul etmiş ve bu bağlamda Burgonya Dükü, nişanı reddeden ilk kişi olarak kabul edilmiştir.³⁴⁵ Ayrıca seçim tek başına nişana üyelik hakkı vermiyordu: seçilen kişinin ya kendisinin ya da vekilinin nişana kabul seremonisine katılması gerekiyordu. İngilizlerden seçilen kişiler 1 yıl içerisinde bu kabul seremonisine katılmazlarsa üyelikleri geçersiz hale geliyordu. Bu seremoni tüzükte tanımlanmamış olmasına karşın muhtemelen Windsor Aziz George Şapeli’nde düzenlenen seremonide yeni seçilen üye manto giydirilip makamına götürülürken bir giriş ücreti de ödemekteydi. 27 Kasım 1447 tarihinde düzenlenen şekliyle giriş ücretleri; Kral 40 mark, Yabancı Kral £20, Galler Prensi 20 mark, Dük £10, Markues £8 6s 8d, Earl 10 mark, Vaykont £5 16s 8d, Baron ya da Şövalye Banneret £5 ve Şövalye Bakelor 5 mark miktarlarındaydı.³⁴⁶

1.9 Dizbağı Nişanı’nın Şövalyelerinin İhraçları ve Yükümlülükleri

Normalde nişana seçilen bir şövalyenin üyeliği ömür boyu sürmekteydi ve 1519 yılından önceki tüzükte üyelerin üyeliklerinin iptal edilip nişandan çıkarılmalarına dair bir hüküm bulunmamaktaydı. Ancak, 1519 öncesi bazı şövalyeler *hain* olarak değerlendirilip nişandan çıkarılmıştır. Bu şövalyelerden ilki, II. Richard’ın favorisi olan

Gemology vol. 26, no. 4 (Winter, 1990): 249-256, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.gia.edu/gems-gemology/winter-1990-dresden-diamond-kane>

³⁴⁵ Nicholas, *1842a*, s. 67-68.

³⁴⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 136.

Oxford Earlü Robert de Vere'dir. II. Richard tarafından ilk kez oluşturulan *Markues* unvanını *Dublin Markuesi* olarak alan Robert de Vere'ye Kral ayrıca *İrlanda Dükü* unvanını da vermişti. Ancak, Robert de Vere 1388 yılı şubat ayında İthamcı Lordlar³⁴⁷ olarak anılan asiller tarafından vatana ihanet suçlamasıyla mahkum edildi ve tüm onurları düşürüldü. Dizbağı Nişanı'ndan ihraç edilen ikinci kişi ise muhtemelen Warwick Earlü Thomas de Beauchamp'dı. Robert de Vere'i mahkum eden 5 İthamcı Lordtan birisi olan Warwick Earlü, 1388 yılındaki olaylardaki rolü nedeniyle II. Richard tarafından 1397 yılında nişandan çıkarılmıştı. XV. yüzyılda ise genellikle benzer siyasi değişimlerin sonucu en az sekiz, 1509 öncesi ise toplamda 11 şövalye nişandan çıkarılmıştır.³⁴⁸

Robert de Vere ve Warwick Earlü'nden sonra; Northumberland Earlü Henry Percy 1406/7 yılında, Pembroke Earlü Jasper Tudor ve Wiltshire ve Ormond Earlü James Butler 1461'de, Warwick ve Salisbury Earlü Richard Neville 1468'de, Duras Lordu Galhard de Durfort 1476'da, Dorset Markuesi Thomas Grey 1483'de, Surrey Earlü Thomas Howard ve Vaykont Lovell 1485'te ve son olarak Suffolk Dükü Edmund de la Pole 1503/4 yılında nişandan çıkarılmıştır. Ayrıca; nişandan çıkarılan Warwick Earlü, Pembroke Earlü ve

³⁴⁷ İngiltere'deki 1387-1389 arası karışıklık döneminde, 14 Kasım 1387 tarihinde Gloucester Dükü Woodstocklu Thomas liderliğindeki 5 kişiden oluşan İthamcı Lordlar (Lords Appellant) asker toplayarak, II. Richard'ın bakanlarını ve favorilerini ihanetle itham ederek tutuklanmalarını talep ettiler. 20 Aralık'ta ise İthamcı Lordlar'ın kuvvetleri, Oxford Earlü'nün kraliyetçi ordusunu yendi ve İngiliz hükümetinin kontrolü Gloucester Dükü ve İthamcı Lordlar'a geçti. Ardından 1388 yılının şubat ayında *Merhametsiz Parlamento* olarak da bilinen yeni bir Parlamento toplandı ve Kralın bakanlarını ve favorilerini vatana ihanetle suçlayarak hepsini ya sürgüne gönderdiler ya da idam ettiler. Wagner, *a.g.e.*, s. xlii-xliii, 269, 299.

³⁴⁸ Boulton, *a.g.e.*, s. 137.

Surrey Earlü, daha sonra siyasi atmosferin değişmesi üzerine üyelikleri restore edilerek tekrar nişana dönmüşlerdir. Son olarak Cokayne'ne göre, Dizbağı Nişanı'nın kayıtlardaki eksik durum göz önünde bulundurulduğunda, burada adı geçen şövalyelerin listesinin doğruluğunu kesin bilmenin imkanı yoktur. Bir çok şövalye, nişanın meclis toplantısından önce ihanet nedeniyle yargılanıp idam edildiği için resmi bir çıkarılma kararı olmadan nişandaki yerleri boşalmıştı. Örneğin Robert de Vere, Warwick Earlü ve Northumberland Earlü'nün nişandan çıkarıldığına dair direkt bir kanıt yoktur ancak mahkum edildikleri ihanet suçu (attainder) nedeniyle ihraçları varsayılmıştır.³⁴⁹

Son olarak, William Shakespeare'in VI. Henry Bölüm 1 tarihi oyununda Perde 4, Sahne 1'de de bir kişiyi Dizbağı Nişanı'ndan mahrum etme ve kurucu şövalyelere övgünün yer aldığı bir sahne aşağıdaki gibidir,

FASTOLF

Lütfeden Hükümdarım, taç giyme töreninize yetişmek için
Çıkmışken aceleyle Callice'den yola,
Bir mektup tutuşturuldu elime,
Burgonya Dükü'nden Siz lütufkâr Kralıma.
(Krala bir kağıt uzatır)

TABLOT

Yazıklar olsun Burgonya Dükü'ne ve sana!
Yemin etmiştim, alçak şövalye, bir dahaki karşılaşmamızda,
Alçak bacağından dizbağımı söküp almaya,
(söküp alır)

TABLOT

Yaptım bunu, çünkü layık olmayarak
Yerleştirildin sen o yüksek dereceye,
Bağışlayın beni Asil Henry ve diğerleri.
Bu alçak herif, Patay muharebesinde

³⁴⁹ Cokayne, *a.g.e.*, s. 581., Boulton, *a.g.e.*, s. 137-138.

Ben toplamda altı binlik güçteyken
Ve Fransızlar neredeyse bire on iken
Daha karşılaşmadan ya da bir kılıç bile çalınmadan
Kaçtı bu güvendiğimiz şövalye yamağı;
O saldırı ki bin iyi yüz adam kaybettik.
Bendeniz ve yanımdaki bazı centilmenler ise
Şaştık kaldık ve tutsak alındık.
O zaman yargılayın, büyük lordlar
Yapmış mıyım bir yanlış,
Ya da böyle korkakların, şövalyeliğin bu süsünü
Giymesi gerekip gerekmediğini, evet ya da hayır?

GLOUCESTER

Doğrusu rezil bir durumdur bu,
Yakışmaz sıradan bir adama bile,
Hele ki bir şövalyeye, bir kaptana ve bir lidere.

TALBOT

Bu Nişan ilk nasbedildiğinde, Lordlarım,
Dizbağı Şövalyeleri asil doğumdan gelirdi,
Cesur ve erdemliydimler, mağrur bir cesaretle doluydular,
Savaşlarla saygınlık kazanmış kişilerdi;
Ölümden korkmazlardı, zorluklardan da çekinmezlerdi,
Kararlıydılar en uçlarda,
Bu şekilde donatılmamış olan kişi, yapmaz başka bir şey
Gasbetmekten gayri şövalyenin kutsal adını,
Kirlendir bu en onurlu Nişanı,
Ve eğer ben yargılamaya layık olsaydım, oldukça alçaltılmış olurdu
Asil bir kanı varmış gibi övünmeye cüret eden, düşük doğumlu biri gibi

KRAL HENRY (Fastolf'a)

Yurttaşlarıma leke süren, duydun mu hükmü?
Topla eşyalarını, şövalye olmayan sen
Bundan böyle sürüyoruz seni, ölümdür uymazsan cezan

(Fastolf çıkar).³⁵⁰

Bir kişi şövalye seçildiğinde, nişanın ayrıcalıkları ve yükümlülükleri de beraberinde geliyordu. Dizbağı Şövalyesi olmanın ayrıcalıkları esas olarak onursal ve oldukça mütevazı bir şekilde sembolikti. Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nden esinlenen bir ayrıcalığa göre şövalyeler; yaşarken kılıçlarını, miğferlerini, sancaklarını ve öldükten sonra ise adları ile armalarını gösteren plakaları nişanın şapelinde sergilenme hakkına sahip oluyordu. Kuruluş dönemi ve sonrasında krallığın öncelik sırasında (table/order of precedence) şövalyelerin herhangi bir önceliği olup olmadığı belirsiz olsa da VIII. Henry döneminde asillerden hemen sonra geldikleri bilinmektedir.³⁵¹ VIII. Henry döneminde ayrıca Dizbağı Nişanı'nın adı da *En Asil Dizbağı Nişanı* (The Most Noble Order of the Garter) olarak anılmaya başladığı anlaşılmaktadır. Örneğin, Birleşik Krallık'taki Kraliyet Koleksiyonu'nda (Royal Collection Trust) bulunan ve VIII. Henry döneminde hazırlanan ve Dorset Markuesi (sonradan Suffolk Dükü) Henry Grey'e ait olan *Suffolk Dizbağı Kitabı* (The Suffolk Garter Book) adlı tüzüğün başlığı "*Dizbağı adıyla teşkil olan En Asil Aziz George Nişanı'nın bu tüzüğü ve yükümlülükleri, En Yüce, En Mükemmel ve En Kudretli Prens VIII. Henry tarafından açıklanmış, ilan edilmiş ve yenilenmiştir*" (The Statutes and ordinances of the most noble order of Saynte George named the Gartier /

³⁵⁰ William Shakespeare, "Henry VI, Part 1- Act 4, scene 1, 9-47", Barbara Mowat (ed.), Paul Werstine (ed.), Michael Poston (ed.), and Rebecca Niles (ed.), The Folger Shakespeare Library, Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2024, <https://www.folger.edu/explore/shakespeares-works/henry-vi-part-1/read/4/1/>

³⁵¹ Boulton, *a.g.e.*, s. 138-139.

Reformed explained & declared and renewed by the moost high mooste excellent and moost puissant Prynce henry the Eight) şeklindeydi.³⁵²

Bu doğrultuda, Dizbağı Nişanı Şövalyeliği (sonrasında leydiliği), büyük bir ayrıcalık olarak, Birleşik Krallık'ta şövalyelik/demlik³⁵³ veren 6 kraliyet nişanı (toplamda 10 sınıf, Şövalye Bakelor ve Baronet ile birlikte toplamda 12 şövalyelik) arasında en yüksek olanı olarak kendisine yer bulmaktadır.³⁵⁴

³⁵² Bkz. Henry VIII, King of England (1491-1547), *The Suffolk Garter Book*, 1547?, Illuminated manuscript on vellum. 25 leaves. | 25.5 x 18.4 x 1.6 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 19 Ocak 2025, <https://www.rct.uk/collection/search#/5/collection/1047357/the-suffolk-garter-book>

³⁵³ Dizbağı ve Devedikeni nişanlarına atanan kadınlar, diğer nişanlardaki şövalyelik veren sınıflara atanan kadınlara verilen *Dem* (Dame) stili aksine *Leydi* (Lady) olarak adlandırılmaktadır. “Orders, Decorations and Medals”, The Honours System of the United Kingdom, Cabinet Office, GOV.UK, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://honours.cabinetoffice.gov.uk/about/orders-and-medals/>

³⁵⁴ Birleşik Krallık'ta şövalyelik/demlik veren nişanlar ve sınıfları sırasıyla: 1. Dizbağı Nişanı (KG/LG), 2. Devedikeni Nişanı (KT/LT), 3. Banyo Nişanı Şövalye/Dem Büyük Haçı (GCB), 4. Aziz Michael ve Aziz George Nişanı Şövalye/Dem Büyük Haçı (GCMG), 5. Kraliyet Victorian Nişanı Şövalye/Dem Büyük Haçı (GCVO), 6. Britanya İmparatorluk Nişanı Şövalye/Dem Büyük Haçı (GBE), 7. Banyo Nişanı Şövalye/Dem Komutanı (KBE/DBE), 8. Aziz Michael ve Aziz George Nişanı Şövalye/Dem Komutanı (KCMG/DCMG), 9. Kraliyet Victorian Nişanı Şövalye/Dem Komutanı (KCVO/DCVO) ve 10. Britanya İmparatorluk Nişanı Şövalye/Dem Komutanı (KBE/DBE). Bkz. *Supplement to The London Gazette No. 1 of Thursday 10 January 2019*, Issue 62529 (11 January 2019), s. 326, “Order of Wear, The following list shows the order in which

Bu dönemden sonra Dizbağı Şövalyeleri'nin ayrıca (şövalyeliklerinden gelen *Sör* stili ile) adlarından sonra nişana üye olduklarını gösteren, *K.G.* (Knight of the Garter/Dizbağı Şövalyesi) post-nominal harflerini de büyük bir ayrıcalık olarak kullanmaya başladıkları da görülmektedir.³⁵⁵ Örneğin, yaklaşık 1580-1610 tarihli,

Orders, Decorations and Medals should be worn in the United Kingdom, certain countries of the Commonwealth and in Overseas Territories ...”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/62529/supplement/326>

³⁵⁵ Birleşik Krallık'ta onursal, akademik veya mesleki bir çok post-nominal harf, ilgili kişiler tarafından adlarının ardından kullanılmaktadır. Post-nominal harflere dair ayrıntılı bilgi için *Bkz.* “Post Nominals & Abbreviations”, Debretts, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://debretts.com/directories/post-nominals/> Nişanlarda post-nominal harflere dair bir örneğe bakacak olursak: Sör David Frederick Attenborough OM GCMG CH CVO CBE FRS, soyadından sonra gelen post-nominal harfler, Sör David'in aldığı nişanların sınıflarının kısaltmalarıdır. Buna göre: Liyakat Nişanı Üyesi (OM, Member of Order of Merit), Aziz Michael ve Aziz George Şövalye Büyük Haçı (GCMG, Knight Grand Cross of St Michael and St George), Onur Kompanyonu (CH, Companion of Honour), Kraliyet Victorian Nişanı Komutanı (CVO, Commander of Royal Victorian Order), Britanya İmparatorluğu Komutanı (CBE, Commander of the British Empire) ve Kraliyet Topluluğu Üyesi (FRS, Fellow of the Royal Society). *Supplement to The London Gazette No. 1 of Friday 9 October 2020*, Issue 63135 (10 October 2020), s. B3, “BIRTHDAY HONOURS LIST—UNITED KINGDOM”, “THE QUEEN has been graciously pleased, on the occasion of the Celebration of Her Majesty’s Birthday, to give orders for the following promotions in, and appointments to, the Most Distinguished Order of Saint Michael and Saint George: ... G.C.M.G. To be Ordinary Members of the First Class, or Knights Grand

anonim bir ressam tarafından yapılan ve Norfolk, Thetford'taki Antik Ev Müzesi (Ancient Home Museum) koleksiyonunda bulunan Amiral Suffolk Earlü Thomas Howard'a ait portrenin sol üst köşesinde (sonradan) *Admiral Lord Thomas Howard, K.G. Earl of Suffolk. B. 1561. - D. 1626.* yazısına yer verilmiştir.³⁵⁶

Şövalyeler ve egemen olarak kral arasında da yine sembolik olmakla birlikte bir takım yükümlülükler bulunmaktaydı. Egemen olarak III. Edward ve ondan sonra gelen hükümdarlar nişana dair (özellikle fiziki yapıların) masrafları karşılıyorlardı ve yılda bir kez şövalyelere gösterişli bir banket düzenliyorlardı. Şövalyeler ise kralın hükümlerine ve uyarılarına bağlı olmakla birlikte herhangi bir nedenle nişanın faaliyetlerinden uzak kalma ya da şahsi girişimler başlatma gibi durumlarda yine kralın iznine tabi idiler. Şövalyelerin birbirlerine karşı olan yükümlülüklerin başında ise birbirlerine karşı silaha sarılmama geliyordu. Bunun istisnası ise haklı kavga olarak görülen, egemen olarak kralın içerisinde bulunduğu bir savaştı.³⁵⁷

Ayrıca, şövalyelerin yükümlülükleri asillik unvanları dolayısıyla da nişanda ciddi sorumlulukları beraberinde getiriyordu. Egemen olarak kralın altında nişanda 6 rütbe

Cross, of the said Most Distinguished Order: Sir David Frederick ATTENBOROUGH, O.M., C.H., C.V.O., C.B.E., F.R.S., Broadcaster and Natural Historian. For services to television broadcasting and to conservation ...”, *The Gazette: Official Public Record*,

Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024,

<https://www.thegazette.co.uk/London/issue/63135/supplement/B3>

³⁵⁶ Bkz. *Portrait of Lord Thomas Howard 1st Earl of Suffolk*, 1580-1610, oil on canvas,

Ancient House Museum, Erişim Tarihi: 19 Ocak 2025,

<https://www.museumscollections.norfolk.gov.uk/collections-object->

[page?id=THEHM%20:%20DS.34](https://www.museumscollections.norfolk.gov.uk/collections-object-page?id=THEHM%20:%20DS.34)

³⁵⁷ Boulton, *a.g.e.*, s. 138-139.

sırası görülmektedir. Bunlar; Yabancı Kral, Galler Prensi, Dük, Earl, Baron veya Şövalye Banneret ve Şövalye Bakelor şeklindedir. Bir şövalyenin ölümü üzerine düzenlenecek önemli bir dini pratiğe işaret eden kilise servislerindeki yükümlülükler buna bir örnektir. Nişana giriş ücretinde olduğu gibi servis yükümlülükleri de şövalyelerin rütbelerine göre değişmekteydi. Buna göre ölen bir şövalye için Egemen 1.000, Yabancı Kral 800, Galler Prensi 700, Dük 600, Earl 300, Baron 200 ve Şövalye Bakelor 100 kez kilise servisinde şarkı söylemeliydi.³⁵⁸ Örneğin, 1377 yılında III. Edward öldüğünde şövalyeler, sadece kralın ölümünü izleyen ilk 3 ay içerisinde 5.000'den fazla serviste yer aldılar.³⁵⁹ Bu o dönem için ve sonradan kurulacak olan şövalyelik nişanları için çok büyük bir liturjik yükümlülüktü. Nişanın şapelinde ise egemen olarak kral ve onun karşısında oturan tahtın varisi olarak Galler Prensi hariç, diğer şövalyeler seçilme sırasına göre son derece hiyerarşik sıralanmış olsa da şövalyeler sahip oldukları onur bakımından oldukça egaliteryandı. Dizbağı Nişanı'nın üyelerinin bazılarının prens, bir çoğunun ise lord olmasına karşın hepsi üye şövalye olduğundan nişanın faaliyetlerine de bu doğrultuda eşitlik çerçevesinde Dizbağı Şövalyeleri olarak katılıyorlardı.³⁶⁰

Ancak, Dizbağı Nişanı'nın (daha sonra işlenecek olan) Rahipleri ve Yoksul Şövalyeleri nişanın şapelinde günlük olarak bir arada bulunsa da meclis, nişanın üyelerinin bir araya gelip ortak bir faaliyet yaptığı tek yerdirdi ancak şövalyeler yılda yalnızca bir kez yıllık meclis toplantısında ve daha nadir olarak bir üyenin ölmesi durumunda ancak bir araya geliyordu. Başlangıçta Aziz George Günü arifesinde ya da Paskalya'dan sonra ikinci pazar toplanan mecliste şövalyeler görüşmeler yapıp bankette bir araya gelirken dini servislerini de yerine getiriyorlardı. Ancak ilerleyen dönemlerde

³⁵⁸ *a.g.e.*, s. 140.

³⁵⁹ Ormrod, 2016, s. 384.

³⁶⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 129, 138-142.

hem kralın kendisi hem de şövalyelerin bazıları bu meclislere başka önemli siyasi meseleleri nedeniyle katılamamaya başlamışlardır. Öyle ki 1460 ve 1520 yılları arasında kapsayan 60 yıllık dönemde hükümdar sadece 12 kez meclislere katılabiliyordu. Son olarak meclise katılan şövalyeler dizbağlarını ve mantolarını giyerek bu toplantılarda yerlerini alıyorlardı.³⁶¹

Son olarak, Dizbağı Nişanı'nın saygınlığı sadece üyeler tarafında değil, hükümdarın itibarında da kendisine yer bulmaktaydı. Örneğin, Dizbağı Arma Kralı David White, III. Charles'ın stilini ve unvanlarını şu şekilde okumuştur,

Hadi alçakgönüllülükle yakaralım Yüce Tanrı'ya, uzun ömür, sağlık ve onur ve tüm dünyevi mutlulukları bahşetmesi için En Yüce, En Kudretli ve En Mükemmel Monark, Egemen Lordumuza, şimdi, Tanrı'nın Lütfuyla, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı'nın ve diğer Diyarlarının ve Topraklarının Kralı, Milletler Topluluğu'nun Başlı, İncanın Savunucusu ve En Asil Dizbağı Nişanı'nın Hükümdarı. "TANRI KRALI KORUSUN".³⁶²

³⁶¹ *a.g.e.*, s. 149-152.

³⁶² Ek olarak, The London Gazette'in gözlemine göre "Tanrı Kralı Korusun" (God Save The King) kısmı geleneğe aykırı ve hatalı olarak okunmamıştır. *Bkz. Supplement to The London Gazette No. 1 of 17 July 2024, Issue 64462 (18 July 2024), s. F20, "... Let us humbly beseech Almighty God to bless with long life, health and honour, and all worldly happiness the Most High, Most Mighty and Most Excellent Monarch, our Sovereign Lord, now, by the Grace of God, of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and of His other Realms and Territories King, Head of the Commonwealth, Defender of the Faith, and Sovereign of the Most Noble Order of the Garter. "GOD SAVE THE KING." ... (Note that in error, and contrary to custom, "GOD SAVE THE KING" was not proclaimed.) ...*, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/64462/supplement/F20>

1.10 Dizbağı Nişanı'nda Kadınlar

VIII. Henry dönemine kadar tüzükte nişandaki kadınlarla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak bazı kadınlara dizbağları ve mantoların verildiği ve ayrıca nişanın Aziz George Günü'ndeki yıllık bazı kutlamalarına, *Aziz George Kardeşliği'nin Demi* (Dame de la Fraternite de St Georges) unvanı ile katıldıkları bilinmektedir. Bu bilgiler ise sadece kraliyet gardırop kayıtları ve mezar heykellerinden gelmektedir. Ancak bunlarla birlikte kadınların nişanda nasıl ve neden buldukları belirsizdir. Tüzüğün bu konudaki suskunluğu ve kayıtlar göz önüne alındığında; kadınların hiçbir zaman nişanın sıradan üyeleri olmadıkları ve nişanın işaretini alan ve Aziz George Kardeşliği'nin Demi unvanına sahip leydilerin de nişanın yıllık festivallerine düzenli olarak katıldıkları için bu ayrıcalıklara sahip olmuş olmaları muhtemeldir.³⁶³ III. Edward döneminde Aziz George Günü kutlamalarıyla bağlantılı olarak kimliği bilinen ilk kadın Kralın kızı, Bedford Kontesi Isabella'dır. 8 Nisan 1376 tarihli gardırop kaydına göre Kontese, şövalyelerin giydikleri ile eşleşen bir manto verilmiştir.³⁶⁴ 1376 ve 1488 yılları arası dönemde ise 60'a yakın kadının Dizbağı Nişanı'nın mantolarını aldığı bilinmektedir. Ancak, bu kayıtların sonları genellikle “*ve muhtelif diğer leydilere*” şeklinde bittiğinden, kadınlara daha sık manto dağıtılmış olması da muhtemeldir.³⁶⁵ Mezar heykellerinde ise leydilerin dizbağını sol bacaklarında dizlerinin altına değil sol kollarında dirseklerinin üzerine taktıkları görülmektedir. Buna, Sör Robert Harcourt ve eşi Leydi Margaret Byron Harcourt'un,

³⁶³ Boulton, *a.g.e.*, s. 142.

³⁶⁴ James L. Gillespie, “Ladies of the Fraternity of Saint George and of the Society of the Garter.” *Albion: A Quarterly Journal Concerned with British Studies* 17, no. 3 (1985): 263. Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024, <https://doi.org/10.2307/4048957>

³⁶⁵ Cokayne, *a.g.e.*, s. 592-596.

Oxfordshire'daki Stanton Harcourt Kilisesi'ndeki mezar heykeli³⁶⁶ örnek verilebilir. Ek olarak nişanla ilişkili kadınların oluşturduğu bu organın, Dizbağı Nişanı dışında diğer monarşik nişanlarda sadece Aragon Kavanoz Nişanı'nda³⁶⁷ gözlemlendiği söylenebilir.³⁶⁸

³⁶⁶ Bkz. "Illustration of the praying effigies of Sir Robert and Lady Margaret Harcourt", British Library Images, Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024, <https://imagesonline.bl.uk/asset/187261/>

³⁶⁷ *Kavanoz Nişanı*, Aragon Kralı I. "Adil" Fernando tarafından 15 Ağustos 1403 tarihinde *Selamlama Kavanozu Nişanı* (Orden de la Jarra de la Salutación) adıyla kurulmuştur ancak daha sonra *Stola ve Kavanoz Nişanı* (Orden de la Stola et Jarra) olarak bilinmeye başlanmıştır. Bu adlandırma meleğin, Meryem Ana'yı selamlamasını ve müjdesini sembolize eden tasvirlerde genelde atribü olarak ya bir kavanoz içerisinde ya da meleğin elinde zambak çiçeklerinin (Fleur-de-lis) yer almasından gelmektedir. Nişanın kolyesinin genel tasarımında, içlerinde üçer zambak olan yan yana dizilmiş soğan biçiminde kavanozlar birleşerek kolyenin zincir kısmını oluşturmaktadır ve kolyenin ucunda ise sağ ya da sol tarafa bakan griffon yer almaktadır. Griffon ise bazı formlarda kimi zaman üzerinde (*Onun*) *Aşkına* (Por so amor) mottosu yer alan, kimi zaman ise boş bir sarmal tutmaktadır. Kimi tasarımlarda ise griffonun üzerinde, ortasında Meryem Ana'nın Müjdesi'ne atıf yapan bir tasvir bulunan, etrafa ışın saçan ve yıldız (stella) olarak tanımlanan *ostensorium* (monstrance) formunda bir parça daha yer almaktadır. Boulton, *a.g.e.*, s. 330-338. Kavanoz Nişanı'nın diğer nişanlara kıyasla nispeten daha çok tasviri bulunmaktadır ancak, Viyana Sanat Tarihi Müzesi (Kunsthistorisches Museum Wien) koleksiyonunda yer alan Albrecht Dürer'in 1511 yılında yaptığı *Tüm Azizler Günü Resmî* (Allerheiligenbild) ya da *Landauer Altar* olarak adlandırılan yağlı boya tablosu, Kavanoz Nişanı kolyesinin muhtemelen en olağanüstü tasvirini barındırmaktadır. Tabloda Papa'nın sağında bulunan İmparatorun boynundaki kolyenin, zincir kısmı içerlerinde

Ancak kadınlara Dizbağı Nişanı'nın roblarının³⁶⁹ verilmesi geleneği VII. Henry ile kaybolmuştur.³⁷⁰ Bu dönemden itibaren kadınlar, nişanda yer bulmak için yaklaşık 400 yıllık bir süreyi beklemek zorunda kalacaklardı. XX. yüzyılın başına gelindiğinde nişanda önemli bir takım gelişmeler yaşanmıştır. 1901 yılında VII. Edward, özel bir tüzük emri ile eşi Kraliçe Alexandra'yı 12 Şubat'ta *Dizbağı Leydisi* (Lady of Garter) unvanı ile nişana ekstra üye olarak dahil etmiştir.³⁷¹ Dahası, kadınların da *Dizbağı Nişanı'nın Leydi Üyeleri* unvanı ile Dizbağı Nişanı Şövalye Üyelerine eşit şekilde nişanın sıradan

zambak çiçeği olan yan yana sıralanmış kavanozlar ile orta kısımda etrafa ışın saçan bir güneş ile birleşmektedir. Ancak rozet kısmında bir griffon yerine hilal ve onun hemen altında Altın Post Nişanı kolyesinde yer alan Altın Post yer almaktadır. Dürer böylelikle, Kavanoz Nişanı kolyesi ve Altın Post Nişanı rozetini birleştirmiştir. Bu muhtemelen şövalyelik nişanlarının herhangi bir tasvirinin en önemli örneklerinden biridir. Ayrıca bu, Dürer'in nişanlar ve heraldiğe dair sahip olduğu bilgiyi de gözler önüne sermektedir. *Bkz. Albrecht Dürer (1471 Nürnberg- 1528 Nürnberg), Allerheiligenbild ("Landauer Altar"), 1511, Lindenholz, 135 x 123,4 cm, Kunsthistorisches Museum Wien, Gemäldegalerie, Erişim Tarihi: 2 Eylül 2024, <https://www.khm.at/objektdb/detail/615/>*

³⁶⁸ Boulton, *a.g.e.*, s. 142-143.

³⁶⁹ Rob, özellikle törenlerde kullanılan ve bir makam ya da mesleğin sembolü olarak kullanılan uzun, dökümlü bir dış giysidir. *Merriam-Webster.com Dictionary*, "robe.", Erişim Tarihi: 18 Şubat 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/robe>

³⁷⁰ Gillespie, *a.g.m.*, s. 276.

³⁷¹ Holmes, *1984*, s. 177.

üyelerinden olmalarının önü ancak 1987 yılında açılacak ve Bu şekilde Dizbağı Leydi Üyesi olan ilk kişi, 1990 yılında nişanı alan Norfolk Düşesi Lavinia olacaktır.³⁷²

³⁷² Russell Malloch, “The Order of the Garter and Queen Elizabeth: part 3”, The London Gazette, 14 November 2022, Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/awards-and-accreditation/content/104111> Öte yandan, sadece kadınlara özel olarak verilecek *Kraliyet Ailesi Nişanları* (The Royal Family Orders) da IV. George’dan itibaren ortaya çıkmaya başlayacaktı. Bu nişanlar, etrafı elmaslarla süslenmiş hükümdarın portresi ile çeşitli renklerde fiyonk şeklinde kurdeleler ile göğüsün sol üst tarafına takılmaktadır ve bu nişanlar birbirlerinden görünüm olarak farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, 1862 yılında Kraliçe Victoria tarafından kurulan *Victoria ve Albert Kraliyet Nişanı* (Royal Order of Victoria and Albert) 4 sınıfa ayrılmıştı (Bkz. Edward C. Joslin, *The Observer’s Book of British Awards and Medals, with 186 Black and White Illustrations and 8 Pages of Colour Illustrations, The Six Colour Plates of Medal Ribbons Were Drawn by Michael Tregenza*, London: Frederick Warne & Co Ltd, 1974, s. 26-28.) ve kurdele rengi beyazdı. Bkz. Lawrence-Archer, *a.g.e.*, s. 123. Öte yandan, V. George’un elmaslı portresini taşıyan kurdele soluk mavi iken (Bkz. “Badge of King George V Family Order (HM The Queen’s insignia)”, Queen and Commonwealth: The Royal Tour: Buckingham Palace, Exhibition, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2023, <https://www.rct.uk/collection/exhibitions/queen-and-commonwealth-the-royal-tour/buckingham-palace/badge-of-king-george-v-family-order-hm-the-queens-insignia>), VI. George’unki gül pembesi ve II. Elizabeth’inki şartröz sarısıydı. Bkz. “Royal Family Orders”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2023, <https://web.archive.org/web/20130307173343/https://www.royal.gov.uk/MonarchUK/Honours/RoyalFamilyOrders.aspx> Son olarak, 2024 yılında tanıtılan III. Charles’ın kraliyet ailesi nişanının kurdelesinin rengi ise soluk mavidir. Bkz. Ben Jureidini, “Queen Camilla

2. BÖLÜM: DİZBAĞI NİŞANI'NIN İDARİ VE DİNİ YAPISI

2.1 Aziz George Şapeli ve Yoksul Şövalyeler

III. Edward, 6 Ağustos 1348 tarihinde Windsor Kalesi'ndeki şapeli düzenleyerek Aziz George'a adanmış, Papa VI. Clemens de 30 Kasım 1350 tarihli bildirisi³⁷³ ile Aziz George Şapeli'nin kuruluşunu onaylamıştır.³⁷⁴ Dizbağı Nişanı'nı dar anlamda şövalyeler oluştursa da III. Edward'ın kurduğu Aziz George Şapeli ve bu şapeldeki organları

debuts King Charles' new Family Order at Buckingham Palace: everything we know about the Honour”, 26 June 2024, *Tatler*, Erişim Tarihi: 26 Haziran 2024, <https://www.tatler.com/article/king-charles-family-order>

³⁷³ Buradaki bildiri sözcüğü, *bulla* sözcüğü için kullanılmıştır. Bulla sözcüğü ilk başta dairesel metal bir plaka veya çıkıntıya atıf yapıyordu. Bu parça su üzerinde yüzen bir kabarcığa benzediğinden dolayı Latince “kaynamak” anlamına gelen *bullire* sözcüğünden gelmişti. Zamanla bu sözcük, Erken Ortaçağ'da Papalık ve kraliyet belgelerinin doğrulandığı kurşundan yapılmış mühürler için kullanılmaya başlandı. XIII. yüzyılda ise mühürleri belirtmek için kullanılan bu sözcük daha da değişime uğrayarak belgenin kendisinin adı yerine geçmeye başladı ve böylelikle *bulla* sözcüğü Papalık Şansölyeliği'nden çıkan her türlü belge için, neredeyse aralarında fark gözetmeksizin kullanılan popüler bir terime dönüştü. XV. yüzyıldan itibaren ise *bulla* sözcüğü daha fazla kabul görmeye başlayıp diğer belgelerden ayrıldı. Son olarak bir *bulla* *kurşun mühürlü bir Apostolik Mektup* olarak tanımlanabilir ve bir bullanın başlangıç yazısına her zaman *Piskopos, Tanrı'nın Hizmetkârlarının Hizmetkârı* (episcopus, servus servorum Dei) unvanı eklenir. Bkz. Herbert Thurston, “Bulls and Briefs.” *The Catholic Encyclopedia*, vol. 3 (New York: Robert Appleton Company, 1908), New Advent, Erişim Tarihi: 2 Eylül 2023, <https://www.newadvent.org/cathen/03052b.htm>

³⁷⁴ Jefferson, *a.g.m.*, s. 357.

niteleyen ve seküler rahipler ile şövalyelerden meydana gelen *Aziz George Koleji* (College of St. George) de nişanın kuruluşunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır.³⁷⁵ Ek olarak, tam kuruluş tarihi bilinmeyen Dizbağı Nişanı'nın yanında Aziz George Şapeli'nin kuruluş tarihinin tam olarak bilinmesi de şapel ile nişan arasındaki yakın bağlantıyı daha da öne çıkarmaktadır.³⁷⁶ 30 Kasım 1352 tarihinde Winchester Piskoposu William Edington tarafından tüzüğü yazılan Aziz George Koleji; yönetici bir meclis ve bu meclisin altında yer alan 4 gruptan meydana gelmekteydi. Yönetici meclisi 1 dekan (başlangıçta *warden* daha sonra *dean* olarak anılacak) ve 12 kanondan³⁷⁷ oluşuyordu. Bunların alt kısmında yer alan 4 grubu ise; 13 papaz, 4 katip, 6 koro üyesi, 26 yoksul şövalye ve bir yardımcı (virger/verger) meydana getiriyordu.³⁷⁸ Tüzüğe göre, Windsor Kanonları sağ göğsünde Aziz George'un armasının yuvarlak içerisinde olduğu mor (murrey, purpurii) bir manto giymeleri gerekmekteydi.³⁷⁹ Aziz George Koleji, İngiltere'de Ortaçağ'dan günümüze kadar sürekli varlığını sürdüren tek kilise kolejidir.

³⁷⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 142.

³⁷⁶ Holmes, 1984, s. 4.

³⁷⁷ Buradaki kanon (canonicus), bir din adamları topluluğunun ya da bölümünün, kurallara göre yaşayan üyesi anlamındadır. David Dunford, "Canon." *The Catholic Encyclopedia*, vol. 3 (New York: Robert Appleton Company, 1908), New Advent, Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2024, <https://www.newadvent.org/cathen/03252a.htm>

³⁷⁸ Shelagh Bond, *The Chapter Acts of the Dean and Canons of Windsor 1430, 1523-1672*, Windsor: Oxley And Son, 1966, s. vii.

³⁷⁹ Boulton, *a.g.e.*, s. 163.

Reformasyon dönemini atlatmayı başaran şapelin tüzüğü de VIII. Henry tarafından yeni kurulacak olan katedraller için model oluşturmuştur.³⁸⁰

Dizbağı Nişanı'na üye olan 26 şövalyeye karşılık Aziz George Koleji'nde ayrıca yer alan 26 kişilik şövalye grubundan hem III. Edward'ın şapeli düzenleyen 1348 yılındaki kararında hem de kolejin 1352 yılındaki tüzüğünde bahsedilmiştir. *Yoksul Şövalyeler* (Milites pauperes) ve *Kıdemli/Gazi Şövalyeler* (Milites veterani) olarak anılan bu şövalyeler, üzerinde Aziz George'un armasının yer aldığı bir kalkanın olduğu kırmızı pelerin giyiyorlardı ancak, pelerinin üzerindeki kalkanın etrafında dizbağı yer almıyordu ve bu şövalyeler nişanın üyeleri değillerdi.³⁸¹ Yoksul Şövalyeler, şövalye üyeleri duaları ile destekliyorlardı. Yoksul Şövalyeler, kuruluşta kurucu şövalyelerden biri tarafından seçilmişlerdi ancak daha sonra dönemin hükümdarı kim ise onun tarafından seçilmeye başladılar. III. Edward'ın nişana Yoksul Şövalyeleri dahil etmesinin muhtemel 3 nedeni vardı. Bunlardan ilki, kralın nişana gerçek bir hayırseverlik fonksiyonu vermek istemesiydi. İkincisi, kralın yanında ülke dışındaki savaşlarda savaşmış daha az talihli şövalyelerin en azından bir kısmının saygın bir emeklilik geçirmelerini sağlamaktı. Üçüncü ve sonuncu neden ise şövalye üyelerin nişanın şapelindeki seremonilere zorunlu olarak katılmadıkları zamanlarda Yoksul Şövalyelerin vekâleten onların yerlerine seremonilere katılmaları ve dua etmeleriydi. Yoksul Şövalyelerin tüzükte yazan spesifik görevleri ise; liturjilere katılmak, günde 3 kez koroda yer alarak bu servislerin her birinde

³⁸⁰ A. K. B. Roberts, *St. George's Chapel Windsor Castle 1348-1416 A Study in Early Collegiate Administration*, Windsor: Oxley And Son, 1947, s. xiii.

³⁸¹ Edmund H. Fellowes, *The Military Knights of Windsor 1352-1944*, Windsor: Oxley And Son, 1944, s. vii-xi.

150 Ave Maria³⁸² ve 15 Pater Noster³⁸³ okumak şeklindeydi. Yoksul Şövalyeler bu hizmetleri karşılığında hem aylık hem de günlük ödenek almaktaydı. Ancak, ilerleyen dönemlerde yoksul şövalyeler kimi zaman hiç aylık almamış kimi zaman ise sayıları 2 veya 3 kişiye kadar inmiş, bazı dönemler de hiçbir atama yapılmadığından fiili olarak ortadan kalkmıştır. Nihayetinde, I. Elizabeth hükümdarlığında Dizbağı Nişanı'nın Yoksul Şövalyeleri sayıları azalmış olsa da tekrar kurulmuştur.³⁸⁴

Windsor Kalesi'ndeki Aziz George Şapeli, Dizbağı Nişanı Şövalye Üyeleri açısından birçok heraldik öğeye de ev sahipliği yapmaktadır. 1522 yılındaki Dizbağı Nişanı Tüzüğü, her şövalyenin Aziz George Şapeli'ndeki makamının üzerinde bayrağını,

³⁸² *Selam Meryem Ana* (Ave Maria), Hristiyanlıktaki en ünlü ve başlıca dualardan biridir. *Bkz.* Thurston, Herbert, "Hail Mary." *The Catholic Encyclopedia*, vol. 7 (New York: Robert Appleton Company, 1910), New Advent, Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2024, <http://www.newadvent.org/cathen/07110b.htm> İlerleyen zamanda kurulacak bazı şövalyelik nişanlarında da çok sayıda dua okuma yükümlülüğünün yer aldığı görülmektedir. Örneğin, Düğüm Nişanı'nda günlük 25 Ave Maria ve 15 Pater Noster okuma yükümlülüğü varken, Aziz Hubert Nişanı'nda günlük, İsa Mesih'in Beş Kutsal Yarası'nın anısına, 5 Ave Maria ve 5 Pater Noster okuma yükümlülüğü vardı. *Bkz.* Boulton, *a.g.e.*, s. 304, 609.

³⁸³ *Babamız* (Pater Noster), Hristiyanlıktaki başlıca dualardan birisidir. *Bkz.* René Ostberg, "Lord's Prayer." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/topic/Lords-Prayer>

³⁸⁴ Boulton, *a.g.e.*, s. 144-145.

kılıcını, miğferini ve (torse³⁸⁵ ya da krest koronet³⁸⁶ ile) krestini sergilemesini gerektiğini belirtmekteydi. Bayraklar ve armalar her bir yeni şövalye için kaliteli ağır ipekten yeni olarak yapılmakta ve şövalyelerin ölümleri halinde ise yerlerinden indirilmektedir. Ayrıca yeni hayatını kaybeden bir şövalyenin bu indirilen bayrağının akşam servisi sırasında

³⁸⁵ Torse (wreath), miğferin etrafına dekorasyon amaçlı ya da turnuva miğferine eklendiği zaman krestin tabanını gizlemek için kullanılan bükülmüş ipliklerden oluşan bir banttır. Bir armada torse, geleneksel olarak altı görünür büküme sahip olarak tasvir edilir ve genellikle 2 veya 3 renk içerir. *Bkz.* Stephen Friar, “Wreath or Torse”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 378.

³⁸⁶ Krest Koronetler, rütbe gösteren koronetler ile karıştırılmamalıdır. Krest Koronetler, arma içerisinde krest ile tasvir edilen süslü koronetlerdir. Bu nedenle koronetler, krestlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Krest Koronetlerin en yaygın türleri: *Antik Taç*, *Duvar Tacı*, *Sakson Tacı*, *Göksel Taç*, *Astral Taç* ve *Palisado Taç* vb. şeklindedir. Ayrıca, Krest Koronetler için *Düklük Koroneti* adı da kullanılmaktadır ancak bu adlandırmanın Düklük unvanı ve koroneti ile ilişkisi bulunmamaktadır. *Bkz.* Stephen Friar, “Crest Coronet”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 115-116., Stephen Friar, “Ducal Coronet”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 115-116., Stephen Friar, “Helmet”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 116-118, 129.

altarda³⁸⁷ Tanrı'ya sunulması da geleneksel hale gelmiştir. Krestler ise ıhlamur ya da armut ağacından oyulmakta ve daha hassas kırılmaya müsait kısımlar çam ağacı gibi daha sert ağaçlar kullanılarak yapılmakta ve en son boyama işlemi gerçekleştirilmektedir. Ardından ise krestler, standart stok ürünleri olan metal miğferler ve tahta kılıçların üzerlerine yerleştirilmekte ve uygun renklerle mantolaması yapılmaktadır. Son olarak, makam plakaları ise bayrakların ve krestlerin aksine hayatını kaybeden şövalyelerin makamlarında, duvar kısmında kalmaya devam etmektedir. Aziz George Şapeli'nde 700'den fazla makam plakası bulunmaktadır ve Chesshyre'a bunlar dünyadaki en dikkat çekici heraldik sanatı koleksiyonlarından birini oluşturmaktadır. Aslen şövalyenin ölümünden sonra bir anma olarak yerleştirilen makam plakaları, XVI. yüzyıldan sonra yeni bir şövalye üye seçilir seçilmez yerleştirilmeye başlanmıştır. Bu plakalar genellikle 15 x 10 cm boyutlarındadır ve bakırdan yapılmışlardır.³⁸⁸

Bu mevcut plakaların çok azının 1421 yılı öncesinden kaldığı düşünülmektedir. 1368 yılında Dizbağı Nişanı Şövalyesi olan Drayton Bassett Lordu Ralph'e ait günümüzde kalan ve 1390 yılına tarihlenen makam plakasının XIV. yüzyıla atfedilen tek makam plakasıdır. 1421 yılında önce nişana seçilen 140 şövalyeyi temsil eden yaklaşık 45 makam plakası bulunsa da bunların şövalyelerin ölümlerinin ardından eklendiği bilinmektedir. Örneğin, 1359 yılında nişana seçilen Sör Frank van Hale'a ait makam

³⁸⁷ Hristiyan kilisesinde Efkariya ayininde ve diğer dini ritüellerde kullanılan masa benzeri yapı. *Merriam-Webster.com Dictionary*, "altar.", Erişim Tarihi: 26 Eylül 2023, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/altar>

³⁸⁸ D. H. B. Chesshyre, "Order of the Garter, Banners, Crests and Stall Plates (current procedure)", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 162.

plakasının Tudor Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir, Montagu (Montacute) ailesinden 3 Salisbury Earlü'nün makam plakalarının ise kayıp olan orijinalerin yerini almak üzere XVIII. yüzyılda yapıldığı bilinmektedir.³⁸⁹

Son olarak, III. Edward'ın Aziz George Şapeli'ni kurma niyetini, Papalık bildirisinde geçtiği şekliyle *kendisinin ve diğer sadık ruhların kurtuluşu için* (pro sue et aliorum fidelium animarum salute) olarak açıklamıştı. Bu bağlamda Aziz George Şapeli, Kraliyet Ailesi ve genel olarak diğer Hristiyan ruhlar için duaya adanmış büyük ölçekli bir şapel olarak kurulmuştu.³⁹⁰ Şapel, bu bağlamda Dizbağı Nişanı'nın yanı sıra Kraliyet Ailesi'nin definlerinde ve daha sonraki dönemde vaftiz ve düğün seremonilerinde de kullanılmaya başlanmıştır.³⁹¹ 1354 yılında III. Edward, Papa VI. Innocentius'a yazdığı bir mektupta öldüğünde Windsor'da yeni kurduğu şapele gömülmeyi arzuladığını dile getirmişti. Bu istek yerine getirilmedi ancak, Kralın kısa süre önce kurduğu Aziz George Şapeli'ni İngiliz Monarşisi'nin yeni kutsal merkezi haline getirerek, Ormrod'un deyişiyle “İngiltere ve Fransa'nın yeni ortak hükümdarlarının baş nekropolisi³⁹² olarak Westminster Abbey ve Saint-Denis Katedrali'nin yerine geçmesi yönünde bir fikre sahip” olduğunu göstermektedir.³⁹³ Bununla birlikte bir çok İngiliz hükümdar, Aziz George Şapeli'ne gömüldü. Bu hükümdarlardan; 1471'de ölen VI. Henry, 1483'te ölen IV.

³⁸⁹ Fellowes, 1939, s. ix.

³⁹⁰ Bond, a.g.e., s. viii.

³⁹¹ Edmund H. Fellowes ve Elisabeth R. Poyser, *The Baptism, Marriage and Burial Registers of St. George's Chapel, Windsor*, Windsor: Oxley And Son, 1957, s. ix-xviii.

³⁹² Grekçede *Ölüler Şehri* anlamına gelen nekropolis arkeolojide, antik bir şehrin geniş ve ayrıntılı bir defin yeri anlamına gelir. Bkz. *Encyclopedia Britannica*, “necropolis.”, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.britannica.com/topic/necropolis-archaeology>

³⁹³ Ormrod, 2011, s. 307.

Edward ve 1547 yılında ölen VIII. Henry, Aziz George Şapeli'ne gömülen ilk hükümdarlardır.³⁹⁴

2.2 Aziz George Şapeli'ndeki Definler ve Düğünler

Aziz George Şapeli'ne gerek bazı hükümdarların gerekse bazı Kraliyet Ailesi üyelerinin defnedilmesine XV. ve XVI. yüzyıllardan sonra da devam edilmiştir. İngiliz hükümdarlardan 1649'da ölen I. Charles, 1820'de ölen III. George, 1830'da ölen IV. George, 1837'de ölen IV. William, 1910'da ölen VII. Edward, 1936'da ölen V. George, 1952'de ölen VI. George ve son olarak 2022 yılında ölen II. Elizabeth³⁹⁵, Aziz George Şapeli'ne defnedilmiştir. Ayrıca, III. George'un torunu ve Hannover'in son kralı olan V. George da 1878'de Aziz George Şapeli'ne defnedilmiştir.³⁹⁶

2021'de ölen Edinburgh Dükü Prens Philip de Aziz George Şapeli'ne defnedilirken³⁹⁷, Konsort Kraliçeler'den 2002'de ölen Ana Kraliçe, Kraliçe Elizabeth³⁹⁸, 1953'te ölen Kraliçe Mary, 1925'te ölen Kraliçe Alexandra, 1849'da ölen Kraliçe

³⁹⁴ Fellowes ve Poyser, *1957*, s. xv-xvi.

³⁹⁵ “The Funeral of Queen Elizabeth II”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/funeral-queen-elizabeth-ii>

³⁹⁶ Fellowes ve Poyser, *1957*, s. 197, 249, 254, 257, 270, 273, 276, 267.

³⁹⁷ “The Funeral of The Duke of Edinburgh”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/funeral-duke-edinburgh-0>

³⁹⁸ “Funeral arrangements for Queen Elizabeth The Queen Mother”, Published 31 March 2002, The Royal Family, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/funeral-arrangements-queen-elizabeth-queen-mother>

Adelaide ve 1818’de ölen Kraliçe Charlotte da Aziz George Şapeli’ne defnedilmiştir. Kraliyet Ailesi üyelerinden ise 1884’te ölen Albany Dükü Prens Leopold, 1892’de ölen Clarence Dükü Prens Albert Victor, 1900’de ölen Teck Dükü Prens Francis, 1912’de ölen Fife Dükü Prens Alexander ile 1939’da ölen Argyll Düşesi Prenses Louise ve 2002’de ölen ve II. Elizabeth’in tek kardeşi olan Snowdon Kontesi Prenses Margaret³⁹⁹, Aziz George Şapeli’ne defnedilenlere örnek olarak verilebilir.⁴⁰⁰

Ayrıca Aziz George Şapeli’nde bir çok düğün de gerçekleşmiştir. Kayıtlara göre şapelde yapılan ilk düğün, 1627 yılında gerçekleşen John Cooke ve Marye Elle düğünüdür. Bu tarihten sonra da şapelde bir çok düğün gerçekleşmiştir. Ancak, Kraliyet Ailesi üyelerinin düğünleri uzunca bir süre Aziz George Şapeli’nde gerçekleşmemiştir. Burada gerçekleşen ilk kraliyet düğünü 1863 yılında gerçekleşen daha sonra VII. Edward adıyla tahta çıkacak olan Galler Prensi ve aynı zamanda Saksonya Dükü de olan Albert Edward ile Danimarka Prensesi Alexandra Caroline’nın düğünüdür. Bu düğünden sonra bazı kraliyet düğünleri de burada gerçekleşmeye başlamıştır. Örneğin, 1905 yılında daha sonra Gustaf VI Adolf adıyla İsveç Kralı olacak olan Prens Oscar Fredrik ile Connaught Dükü’nün kızı Prenses Margaret düğünü de burada gerçekleşmiştir.⁴⁰¹ Günümüzde gerçekleşen düğünlere ise 1999’da gerçekleşen Prens Edward ve Sophie Rhys-Jones (şimdiki Edinburgh Dükü ve Düşesi) düğünü ve 2018 yılında gerçekleşen Prens Henry

³⁹⁹ “Princess Margaret”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/encyclopedia/princess-margaret>

⁴⁰⁰ Fellowes ve Poyser, 1957, s. 277, 272, 262, 248, 268, 269, 270, 274.

⁴⁰¹ *a.g.e.*, s. xi, 103, 165, 180.

(Harry) ve Meghan Markle (şimdiki Sussex Dükü ve Düşesi) düğünü ve Jack Brooksbank ve Prenses Eugenie düğünü örnek olarak verilebilir.⁴⁰²

2.3 Windsor'ın Askeri ve Denizci Şövalyeleri

IV. William, 17 Eylül 1833 tarihinde Windsor Kalesi'nde Yoksul Şövalyelerin adını *Windsor'ın Askeri Şövalyeleri* (The Military Knights of Windsor) olarak değiştirmiştir. Bu değişikliğe dair açıklama şu şekilde yapılmıştır,

Biz ... çeşitli kişilerin ordumuzda subay olarak hizmet ettiklerinden Kraliyet değerlendirmemize dayanarak, yukarıda adı geçen çeşitli kişilerin unvanlarını değiştirmeyi uygun gördük ve bu vesileyle, kendilerinin ve yerlerine atanabilecek olanların bundan böyle ve her fırsatta 'Windsor'ın Askeri Şövalyeleri' olarak adlandırılacaklarını ve Hükümdar olarak kendilerine lütfederek belirleyip tahsis ettiğimiz üniformayı giyeceklerini beyan ve ilan ediyoruz.⁴⁰³

Fellowes'e göre bu değişikliğin nedeni kısmen, "Yoksul Şövalyeler" teriminin (zavallı anlamında) hoş olmayan bir anlam taşıması iken diğer bir neden de yakın zamanda Windsor'da kurulan yeni kuruluşların *Denizci Şövalyeler* olarak bilinmesiydi.⁴⁰⁴

Denizci Şövalyeler, Borough (Southwark) Parlamento Üyesi (MP) olan ve 1728 yılında ölen Samuel Travers'in vasiyeti üzerine kurulmuştur. 16 Temmuz 1724 tarihli vasiyetnamesi ile Travers "*mevcut 18 Windsor'ın Yoksul Şövalyelerine 7 centilmen*

⁴⁰² "A History of Royal Weddings at Windsor Castle", The Royal Family, Erişim Tarihi: 31 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/history-royal-weddings-windsor-castle>

⁴⁰³ Fellowes, 1944, s. xlviii.

⁴⁰⁴ *a.g.e.*, s. xlvii, xlviii-xlix.

eklemek” için fon bırakmıştır. Bu centilmenler ise “İngiliz savaş gemilerinin iş göremeyen veya engelli teğmenleri” olacaktı. Ancak bu vasiyetin şartlarının yerine getirilmesinde, fon üzerindeki çeşitli iddialar ve bunun sonucunda açılan davalar nedeniyle uzun bir gecikme yaşandı. İlk atamalar 1795 yılında tayin edildi ve Denizci Şövalyeleri *Samuel Travers Vakfı Windsor’ın Yoksul Şövalyeleri* adı ile diğerleri arasına dahil eden tüzük ancak 1798 yılında onaylanabildi. Ancak, 1803 yılındaki *The Naval Chronicle*’a⁴⁰⁵ göre donanmadan 7 teğmenin *Windsor’ın Denizci Şövalyeleri* olarak atanması ancak 1803 yılında gerçekleşebildi. Aziz George Şapeli mezar kayıtlarına göre 1824 yılında ölen ve Aziz George Şapeli’ne gömülen Daniel Burgess, *Denizci Şövalyelerin Valisi* olarak kaydedilmiştir. *Denizci Şövalyeler* (Naval Knights) unvanının onlara Parlamento Yasası ile atanması ise ancak 1861 yılında gerçekleşebilmiştir.⁴⁰⁶

Ancak uzun kuruluş serüvenine rağmen Denizci Şövalyeler uzun ömürlü olamayacaktı. 1860 yılından itibaren Denizci Şövalyelik için başvurular oldukça düşmüştü. O yıl, Denizci Şövalyelerin Valisi olan Richard Jewers bu konuda Windsor Dekanı’na şunu yazmıştı “*Başvuranların listesi azdır çünkü altmış yaşın üzerindeki tüm teğmenler artık emekli komutanlar*⁴⁰⁷ *olmuştur...*” Bu konuyla ilgili çeşitli bilgileri

⁴⁰⁵ The Naval Chronicle, 1799-1818 yılları arasında 40 cilt halinde yayımlanan, Britanya denizcilik ve askeri tarihi için önemli bir kaynaktır. *Bkz.* “Cambridge Library Collection-Naval Chronicle”, Cambridge University Press, Erişim Tarihi: 1 Haziran 2024, <https://www.cambridge.org/core/series/cambridge-library-collection-naval-chronicle/990512729F0917D23E4C7AE3A5F9FB0B>

⁴⁰⁶ Fellowes, 1944, s. xlvii-xlviii.

⁴⁰⁷ Birleşik Krallık Kraliyet Donanması subay rütbeleri sırasıyla şu şekildedir: *Deniz Subay Adayı* (Midshipman), *Teğmen* (Lieutenant), *Yardımcı Komutan* (Lieutenant Commander), *Komutan* (Commander), *Kaptan* (Captain), *Komodör* (Commodore), *Art*

Windsor Dekanı ile paylaşan Jewers, ayrıca bu konu hakkında Amirallik Birinci Lordu'nun Ofisi'ne bir memorandum gönderilmesini önerdi. Çok geçmeden önce 1867'de komutan rütbesindekilerin bu pozisyona başvurabilmelerinin önü açılırken 1885 itibarıyla tüm Kraliyet Donanması kaptanları ve komutanlarının da Denizci Şövalyeler olarak atanabilmesi mümkün hale getirildi. Ancak, bir yandan da Denizci Şövalyeler hakkındaki kayıtlar neredeyse yalnızca şikayetler ve anlaşmazlıklarla doluydu. Bunlar sonunda Denizci Şövalyelerin feshedilmesine de neden olacaktı. Denizci Şövalyelerin şikayetlerinden biri Aziz George Şapeli'ndeki günlük dini servislere katılma zorunluluğuydu. Ancak bu kural 1874'te gevşetilecek ve daha sonra zorunlu katılım tamamen kaldırılacaktı. Ayrıca şövalyeler her zaman Windsor Kalesi'nde de bulunmuyordu. Şövalyelerin oldukça uzun süren yokluklarının genel nedeni sağlık sorunlarıydı ancak bazı şövalyeler izin verilen sürenin çok ötesinde yokluklarını uzatmıştı. Bu ve buna benzer meseleler ve genel olarak Denizci Şövalyelerde görülen kötü yönetim doğrultusunda yaşanan çeşitli gelişmeler sonrası, 1885 yılına gelindiğinde Denizci Şövalyelerin içerisinde bulunduğu olumsuz durum göz önüne alındığında; ya çok az kişinin Denizci Şövalyelerin arasına katılmak için başvuruda bulunduğu ya da başvuruların seçilmesinde daha az özen gösterildiği sonucu ortaya çıkmaktadır. 1887 yılında Kaptan Hugh Newburgh-Stewart, Windsor'ın Denizci Şövalyeleri'ne atanan son kişi ve kaptan rütbesindeki ilk kişi oldu. Sonundada, 1892 yılında Denizci Şövalyeler,

Amiral (Rear Admiral), *Yardımcı Amiral* (Vice Admiral) ve *Amiral* (Admiral). *Bkz.*

“Shaping Your Career, Life in the Navy, Careers”, Royal Navy, Erişim Tarihi: 1 Haziran 2024, <https://www.royalnavy.mod.uk/careers/life-in-the-navy/shaping-your-career>

Windsor'ın Denizci Şövalyeleri Fesih Yasası (Naval Knights of Windsor (Dissolution) Act 1892) ile resmen lağvedildi.⁴⁰⁸

2.4 Dizbağı Nişanı'nın Memurları

III. Edward, nişanın şapelinin yanı sıra nişanın faaliyetlerinde görev alacak bazı memuriyetler de oluşturmuştur. III. Edward'ın ardından tahta çıkan bazı hükümdarlar da çeşitli zamanlarda yeni memuriyetler oluşturmuş ve nihayetinde Dizbağı Nişanı Memurlarının sayısı 5 kişiye çıkmıştır. Kuruluş döneminden gelen memurlar; *Kayıtçı*, *Rahip* ve *Kara Rod* iken, V. Henry döneminde *Dizbağı Arma Kralı* ve IV. Edward döneminde *Şansölye* makamı oluşturulmuştur. Bu memurlardan Rahip ve Şansölye üst düzey memurlar iken diğerleri alt düzey memurlardır. Nişanın orijinal tüzüğünde açıkça tanımlanan ilk memuriyet olan ve başlangıçta Windsor Kanonları arasından seçilen *Kayıtçı* (registrarius) nişanın tüm seçimlerini, şövalyelerin adlarını ve nişanla ilgili diğer bilgileri kaydetmekten sorumluydu. 1416 yılı öncesinde kayıtçıların kimlikleri ve çalışmaları hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.⁴⁰⁹ Ancak, 1416 yılında Windsor Kanonu olan John Coringham'ın Dizbağı Nişanı'nın bilinen ilk kayıtçısı olduğu düşünülmektedir.⁴¹⁰ 1416 ve 1509 arasındaki dönemde ise 8 Windsor Kanonunun bu

⁴⁰⁸ Peter Clissold, "Samuel Travers and the Naval Knights of Windsor." *The Mariner's Mirror* 60:1 (1974): 54-59. Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 1 Haziran 2024, <https://doi.org/10.1080/00253359.1974.10657943>

⁴⁰⁹ Boulton, *a.g.e.*, s. 147-148., Nicholas, *1842b*, s. 429.

⁴¹⁰ Sör Nicholas, John Coringham'ın Windsor Kanonu ve Kayıtçı olduğu tarihi 1414 olarak belirtmiştir. *Bkz.* Nicholas, *1842b*, s. Appendix A, I, lxxxiv. Ancak, Sidney Leslie

görevi aldığı ancak genel olarak Dizbağı Nişanı hakkında bu döneme ait kayıtlarda bir çok *lacuna*⁴¹¹ olduğundan, Boulton'a göre bu kişilerin çoğu görevlerini yüzeysel bir şekilde yerine getirmiş gibi görünmektedir.⁴¹²

3 Mayıs 1534 tarihinde Windsor Kanonu olarak atanan Robert Aldridge, 27 Mayıs'ta da kayıtçı makamına atanmıştır ve Kara Kitabı da bu dönemde tamamlamıştır. Aldridge, ayrıca Desiderius Erasmus⁴¹³ ile arkadaş olmuş ve Erasmus'un Walsingham'a yaptığı hac ziyaretinde ona eşlik etmiştir.⁴¹⁴ 1519 yılında kayıtçı makamı ilk kez Windsor Dekanı'na verilmiştir. 22 Nisan 1635 tarihinde ise I. Charles, kayıtçı makamı ile Windsor Dekanı makamını aynı kişi üzerinde birleştirmiş ve bu tarihten sonra günümüze kadar Windsor Dekanları, *resen* (ex officio) kayıtçılık görevini de yerine getirmişlerdir. Tüzükte

Ollard, *Windsor'ın Dekanları ve Kanonları* adlı eserinde, John Coringham'ın 11 Haziran 1416 tarihinde Windsor Kanonu ve Kayıtçı olduğunu belirtmiştir. *Bkz.* S. L. Ollard, *Fasti Wyndesorienses: The Deans and Canons of Windsor*, Windsor: Oxley and Son, 1950, s. 72-73. Boulton da tarihi 1416 olarak belirtmiştir. *Bkz.* Boulton, *a.g.e.*, s. 148.

⁴¹¹ Bir el yazması ya da kitapta yer alan boşluk veya eksik kısma *lacuna* adı verilir. Lacuna, göl anlamına gelen Latince *lacus* sözcüğünden gelmektedir. *Oxford Reference*, “lacuna.”, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2024, <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803100047791>

⁴¹² Boulton, *a.g.e.*, s. 147-148.

⁴¹³ 1469-1536 yılları arası yaşamış Hollandalı bir hümanist olan Erasmus, Yeni Ahit'in ilk editörü ve Patroloji ve klasik edebiyat alanlarında önemli çalışmalar yapmış Kuzey Rönesansı'nın en büyük adıdır. *Bkz.* James D. Tracy, “Erasmus.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2024, <https://www.britannica.com/biography/Erasmus-Dutch-humanist>

⁴¹⁴ Ollard, *a.g.e.*, s. 138., Nicholas, *1842b*, s. lxxxv.

ayrıca memurlar arasından sadece kayıtçının kıyafeti açıklanmamıştır. Muhtemelen hata sonucu ihmal edilen bu kıyafet VI. Edward döneminde düzenlemiş ve ardından; 1 Haziran 1558 tarihinde Aziz George Günü'nde ve meclis toplantılarında kayıtçının; dışı kızıl saten ve içi beyaz tafta, sol göğüs kısmında dizbağı ile sarmalanmamış Aziz George kalkanı taşıyan ipek bir manto giymesine karar verilmiştir. Ancak, 1661 yılı şubatında mantonun dış kısmının kızıl rengi, scarlet kırmızı ile değiştirilmiştir. Ayrıca 18 Haziran 1685 tarihinde kayıtçıya bir rozet atanmıştır. Bu rozet, mineli dizbağı ile sarılmış altından yapılmış çapraz iki kalemden oluşmaktadır.⁴¹⁵

Tüzükte bahsedilen diğer bir memur ise nişanın rahibidir.⁴¹⁶ *Rahip* (prelate) nişanın en yüksek ve başlıca memuruydu.⁴¹⁷ Dizbağı Nişanı'nın ilk rahibi Winchester Piskoposu, Lord Hazinedar ve sonradan İngiltere Lord Şansölyesi olan William Edington'dır.⁴¹⁸ Rahibin yegane görevi, nişanın yıllık servislerinin nişanın daha alt düzeydeki din adamlarıyla birlikte kutlanması ve mevcut olduğunda seçimlerde kullanılan oy pusulalarının toplanması ve çizelgelenmesiydi. Ancak, rahibin asıl rolü nişanın kendisinin ve dini hizmetlerinin saygınlığını arttırmaktı. Rahiplik makamı, nişan kurulduğu günden bu yana hep Winchester Piskoposu tarafından doldurulmuş ve bu bir gelenek haline gelmiştir. Bunun nedeni bilinmemesine karşın Boulton'a göre, Winchester Piskoposluğu'nun Kral Arthur geleneği ile olan bağlantısı bu makam için Winchester Piskoposları'nın seçilmesine neden olmuş olabilir.⁴¹⁹ Rahip de kayıtçıya benzer şekilde astarı beyaz tafta dışı kızıl kadife renginde üzerinde Aziz George kalkanı taşıyan bir

⁴¹⁵ Nicholas, *1842b*, s. 450-452.

⁴¹⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 148.

⁴¹⁷ Nicholas, *1842b*, s. 429.

⁴¹⁸ Ashmole, *1715*, s. 541.

⁴¹⁹ Boulton, *a.g.e.*, s. 148.

manto giymektedir. Ek olarak, 18 Haziran 1685 tarihinde kayıtçıyla beraber rahibe de bir rozet atanmıştır. Rozet, mineli dizbağı ile sarılmış altından Aziz George'un at üzerinde ejderhayı öldürmesi tasvirinden meydana gelmektedir.⁴²⁰

İlk tüzüklerde başka memurlardan bahsedilmemektedir. Ancak, 1351 yılına gelindiğinde mübaşir olarak adlandırılan bir görevlinin nişanın memurları arasına katıldığı görülmektedir. 13 Nisan 1361 tarihinde bu makam, *Windsor Kalesi'nin altındaki Kral Şapeli'nin Kapıcı Ofisi* (Officium Ostiarii Capellæ Regis infra Castrum de Windesore) adı ile William Whitehorse'a verilmiştir. İlerleyen dönemlerde *kapıcı* ve *çubuk taşıyan* (Ostiarius/Virgarius) şeklinde de anılan mübaşir makamı, IV. Edward döneminde *Kara Rodlu Centilmen Mübaşir* (Gentleman Usher of the Black Rod) olarak adlandırılmaya başlamıştır. Yaygın olarak kullanılan Kara Rod adı ise mübaşirin taşıdığı

⁴²⁰ Nicholas, *1842b*, s. 429-430.

siyah⁴²¹ asadan⁴²² (Black Rod) gelmektedir. Abanoz ağacından gövdesi olan ve altınla monte edilmiş yaklaşık 106 cm uzunluğundaki bu siyah asanın tepesinde sejant (oturur

⁴²¹ Birleşik Krallık'taki başlıca diğer şövalyelik nişanlarının memurları arasında da centilmen/leydi mübaşirler vardır. Bu memurlar taşıdıkları asaların renklerine göre adlandırılmıştır; Devedikeni Nişanı: Yeşil Rod, Banyo Nişanı: Scarlet Rod, Aziz Michael ve Aziz George Nişanı: Mavi Rod ve Britanya İmparatorluk Nişanı: Mor Rod. Stephen Friar, "Gentleman Usher", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 164. Genel olarak: asalar, bastonlar, çubuklar ya da bunlara benzer nesnelere, çeşitli uygarlıklarda binlerce yıldır: rütbe, güç ve önemin sembollerini oluşturmuşlardır. Bu tür rütbe ve otorite göstergesi nesnelere kullananlara Mısır Firavunları, Roma İmparatorları ve Kutsal Roma İmparatorları örnek olarak verilebilir. Ayrıca Ortaçağ döneminde asa ve benzeri nesnelere çeşitli ofisleri ve makamları temsil etmek için de kullanılmıştır ve bunların adları "kamuş" ve "sap" anlamına gelen Latince *verga* sözcüğüne dayanmaktadır. Ortaçağ'da asa taşıyanlara *bailiff*ler örnek olarak verilebilir. Bu görevliler, görevin kabul görmüş işareti olarak bir asa (tipstaff) taşıyorlardı ve kimi zaman da bu asalar gerçekten kullanılıyordu. Görevli, bu asa ile bir kimsenin vücuduna dokunduğunda o kişi tutuklanmış sayılıyordu. Bir başka örnek olarak, Norfolk Earlleri ve sonrasında Norfolk Dükleri tarafından kalıtsal olarak doldurulan Earl Marshal'ın armasındaki kalkanın arkasında da uçları siyah mineli çapraz şekilde duran 2 altın baston yer almaktadır. Bu bastonlar bu makamın işareti olarak kendilerine armada yer bulmuşlardır. Sonuçta asalar Birleşik Krallık'ta, Ortaçağ ve sonrasında yüzyıllardan günümüze kadar kullanılmaya devam etmiş ve halen çeşitli makamlar ve memurlar tarafından kullanılmaktadır. Stephen Slater, "Wands, Staffs and Rods of Office", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson

(illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 374-375. Günümüzde asa benzeri güç ve otorite simgesi nesnelere Birleşik Krallık Parlamentosu'ndaki topuz örnek olarak verilebilir. Bu topuz, kraliyet otoritesinin sembolüdür ve bu olmadan hiçbir kamara toplanamaz veya yasa çıkaramaz. Avam Kamarası Topuzu, yaklaşık 1.5 metre uzunluğunda gümüş giltten yapılmıştır ve II. Charles döneminden kalmıştır. Kamaranın oturumu olan her gün topuz, Serjeant (Serjeant-at-arms) tarafından Sözcü'nün alayının başında salona taşınır. Topuz burada, kurul olmadığında, 2 dayanak üzerinde masanın üzerine yerleştirilir. Lordlar Kamarası ise 2 topuz kullanır. Bunlardan biri II. Charles döneminden, diğeri ise III. William döneminden kalmıştır. Bu topuzlardan birisi Lord Sözcü'ye eşlik eder ve kamara her toplandığında Lord Sözcü'nün koltuğuna (Woolsack) yerleştirilir. Parlamento'nun Devlet Açılışı sırasında ise hükümdar mecliste şahsen bulunduğu anda topuz orada bulunmaz. *Bkz.* "Mace (The), Glossary", UK Parliament, Erişim Tarihi: 2 Haziran 2024, <https://www.parliament.uk/site-information/glossary/mace/>

⁴²² Asalar; Grekler, Romalılar ve Germen kavimler tarafından uzun asa (bacalus) ve kısa asa (sceptrum) gibi çeşitli şekillerde biliniyordu ve bu asalar çeşitli anlamlara sahipti. Hükümün asası hem Tanrı'ya hem de dünyadaki hükümdara aitken; habercinin asası (Örneğin Hermes'in asası *kerykeion*. *Bkz. Encyclopaedia Britannica*, "caduceus.", Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.britannica.com/topic/caduceus>), çobanların asası ve ondan türeyen piskopos asası (crozier) gibi diğeri bir çok asa çeşidi daha vardı. Karolenjler önce uzun bir asa kullanmış, öte yandan kısa Roma asasını da benimsemişlerdir. Bu yüzden, X. yüzyıldan itibaren bir Avrupa kralını kutsamak için iki asa kullanılmaya başlamıştır. Ancak çoğu ülkede ikinci asa, Orb ile değiştirilmiştir. Hala iki asaya sahip tek ülke ise Birleşik Krallık'tır. *Bkz. Encyclopaedia Britannica*, "sceptre.", Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.britannica.com/art/scepter>

pozisyonda⁴²³) bir aslan⁴²⁴ yer almaktadır. Bu aslan ise ön pençeleri arasında dizbağı ile sarılmış kraliyet sayfırı yer alan altın bir kalkan bulunmaktadır. Kara Rod, sadece nişanda kapıcı ve mübaşir benzeri görevleri yerine getirmekle kalmıyordu. İlerleyen dönemlerde,

⁴²³ Heraldikte kalkanların içinde yer alan canavarların duruşları (attitude) vardır. Örneğin; bir aslanın şaha kalkmış (rampant) olması, bir ejderhanın başının ve vücudunun gözlemciye bakması (affronty), bir kuşun kalkış yapması (ascending), iki aslanın birbirine bakması (combatant) ya da dört ayak üstünde (statant) ve yüzü karşıya dönük (guardant) olması gibi özel olarak adlandırılan onlarca duruş vardır. *Bkz.* Stephen Friar, “Attitude”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 31-32.

⁴²⁴ Heraldikte aslan, *Canavarların Kralı* olarak adlandırılmaktadır ve kralların ve krallıkların armalarında çok sık kullanılmıştır. Margaret Young, “Lion”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 215-218. Aslanın bir armada yer aldığı en erken örneklerden biri, İngiltere Kralı II. Henry’nin oğlu William Longespee’nin armasında yer alan mavi üzerine rampant (şaha kalkmış) 6 altın aslandır. *Bkz.* Kay W. Holmes, “United Kingdom, Royal Heraldry”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 358. Günümüzde armasında aslan olan ülkelere; Birleşik Krallık, Danimarka Krallığı ve Hollanda Krallığı örnek olarak verilebilir. *Bkz.* “Coats of Arms”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.royal.uk/coats-arms> “The Royal Coat of Arms”, Kongehuset, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.kongehuset.dk/en/the-monarchy-in-denmark/the-royal-symbols/the-royal-coat-of-arms/#> “Coats of arms”, Royal House of the Netherlands, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.royal-house.nl/topics/coats-of-arms>,

Dizbağı Nişanı'nın saygınlığı nedeniyle, Kara Rod diğer tüm mubaşirlerden üstün hale geldi ve krallığın baş mubaşiri oldu. Kara Rod'un görevleri arasında; Özel Oda'nın (Privy Chamber) sorumluluğu ile mecliste oturum yapılırken Aziz George şapeli Meclis Salonu'nun (Chapter House) ve Parlamento Yüksek Mahkemesi'nin (High Court of Parliament) kapılarını kontrol etme sorumluluğu da vardı.⁴²⁵

Kara Rod'un kıyafeti, dışı kızıl saten ve içi beyaz tafta, sol göğüs kısmında dizbağı ile sarmalanmamış Aziz George kalkanı taşıyan ipek bir manto şekliyle kayıtçı ile aynıdır. 1566 yılında Kara Rod'a atanan rozet ise mineli dizbağı ile sarılmış dört ilmekli dört

⁴²⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 148., Nicholas, *1842b*, s. 464-466, lxxxvii.

püsküllü⁴²⁶ bir düğüm⁴²⁷ şeklindedir.⁴²⁸ Günümüze Kara Rod, Dizbağı Nişanı'nın yanı sıra krallığın idari ve seremonik görevlerini yerine getirmeye devam etmektedir. Kara

⁴²⁶ Püsküller, farklı renklerde ve sayılarda eklesiyastik armalara da eşlik etmektedir. Örneğin, Kardinallerin armalarına 15 scarlet kırmızı püskül eşlik ederken, Piskoposlara 6 yeşil püskül eşlik etmektedir. *Bkz.* Stephen Friar, "Roman Catholic Church, Clergy of", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 285.

⁴²⁷ Gevşek ve simetrik düğümler şeklindeki iç içe geçmiş kordonlar, heraldikte yaygın olarak kullanılmaktadır ve kendilerini özellikle rozetlerde göstermektedir. Heraldikteki düğümlere; Heneage düğümü, Hungerford düğümü, Wake (Ormonde) düğümü, Bouchier düğümü, Lacy düğümü, Savoy (Cavendish) düğümü, Stafford düğümü, Bowen düğümü ve Harrington düğümü örnek olarak verilebilir. Düğümlere genellikle onları benimseyen ailelerin adı verilir. Bu düğümlerin birçoğunun kökeni pratiktir, ancak bazılarının izleri, Kelt sanatının ve dekorasyonunun iç içe geçmiş desenlerine kadar uzanabilir. *Bkz.* Stephen Friar, "Knot", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 211-212. Ayrıca, Napoli Kralı I. Luigi tarafından *Düğüm Nişanı* (Ordine del Nodo) adında bir nişan da kurulmuştur. *Hakiki Arzu'nun Kutsal Ruh'u* (du Saint-Esprit au Droit Désir) olarak da adlandırılan ve *Tanrı Lütfederse* (Se Dieux plaist) mottolu nişanın rozeti ise bir Savoy düğümüdür. Boulton, *a.g.e.*, s. 211-219, 222. Ek olarak, 1353/4 yılında oluşturulan ve olağanüstü tasvirlerle sahip *Hakiki Arzu'nun Kutsal Ruh'u Nişanı'nın Tüzüğü* (Statuts de l'ordre du Saint-Esprit au droit désir) günümüze kalmıştır ve Fransa Ulusal Kütüphanesi koleksiyonunda yer almaktadır. *Bkz.* Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 4274, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de

Rod idari olarak Lordlar Kamarası ve çevresinin düzeninin organize edilmesinden ve sürdürülmesinden sorumludur. Lord Büyük Odabaşı'nın (Lord Great Chamberlain) sekreteri olan Kara Rod ayrıca, Westminster Sarayı'ndaki önemli seremonik etkinliklerinden de sorumludur. Kara Rod aynı zamanda Hükümdarın, Westminster Sarayı'nda kalan⁴²⁹ mülkleri olan *Kraliyet Galerisi*⁴³⁰ (The Royal Gallery) ve *Giyinme Odası*'ndan⁴³¹ (The Robing Room) da sorumludur. Kara Rod'un belki de en çok bilinen

France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8551130g/f1.item.r=Statuts%20de%201>

⁴²⁸ Nicholas, *1842b*, s. 466.

⁴²⁹ VIII. Henry, 1512 yılında çıkan bir yangın sonucu zarar gören Westminster Sarayı'nı kraliyet ikametgâhı olarak kullanmayı bırakmıştır. Bu yıldan sonra da Westminster Sarayı, Parlamento'nun kalıcı ikametgâhı haline gelmiştir. Ayrıntılar için *Bkz.* "Location of Parliaments in the later middle ages", UK Parliament, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024, <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/estatehistory/the-middle-ages/later-locations-parliament/>

⁴³⁰ Başlangıçta *Victoria Galerisi* olarak adlandırılan Kraliyet Galerisi, devlet resepsiyonları, akşam yemekleri ve parlamento törenleri gibi önemli etkinlikler için kullanılmaktadır. Süslemeler bakımından oldukça zengin olan Kraliyet Galerisi, ayrıca Westminster Sarayı'nın en büyük odasıdır. *Bkz.* "The Royal Gallery", UK Parliament, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024, <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/palace-s-interiors/royal-gallery/>

⁴³¹ Giyinme Odası, esas olarak Hükümdar tarafından Parlamento'nun Devlet Açılışı için kullanılmaktadır. Günümüzde Kral bu odada, Lordlar Kamarası'na gitmeden önce *İmparatorluk Devlet Tacı*'nı ve seremonik robu giyer. Krala bunları giymek için, XIX. yüzyıldan kalma üzerinde: İngiltere'nin gülü, İskoçya'nın devedikeni, İrlanda'nın

rolü, *Parlamentonun Devlet Açılışı*'ndaki (State Opening of Parliament) seremonik rolüdür. Kara Rod, Hükümdarın *Taht'tan Konuşması*'ni (Speech from the Throne) dinlemeleri için Parlamento Üyeleri'ni çağırmak için Lordlar Kamarası'ndan Avam Kamarası'na gönderilir. Ancak, Kara Rod Avam Kamarası'na vardığında kamaranın kapısı Avam Kamarası'nın bağımsızlığını simgelemek için Kara Rod'un yüzüne kapatılır. Bunun üzerine Kara Rod, siyah asası ile kapıya 3 kez vurur. Daha sonra Avam Kamarası'nın kapısı açılır ve tüm Parlamento Üyeleri (yüksek sesle konuşarak) hükümdarın konuşmasını dinlemek için Kara Rod'u takip ederek Lordlar Kamarası'na

yoncası ve Kraliçe Victoria'nın sayfırı (monogram) ile oyulmuş bir kanopi altındaki *Devlet Sandalyesi*'ni (Chair of State) kullanmaktadır. Giyinme Odası, ayrıca süslemeler açısından çok zengindir. Odadaki şömine Edward Barry tarafından tasarlanmıştır ve Britanya Adaları'ndan farklı renklerde mermerlerden yapılmıştır. Şömine ayrıca, Aziz George'un ejderha ile savaştığını ve Aziz Michael'ın şeytanın üstesinden gelmesini tasvir eden iki adet döküm pirinç heykelciği de içerir. Giyinme Odası, heraldik süslemeler bakımından da oldukça zengindir. Odanın işlemeli zemininin bordürü, heraldik rozetlerden kayar kapı (portcullis), gül ve aslan ile süslenmişken; odanın friz kısmındaki kalkanlar, Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin (atfedilen) armalarıyla süslenmiştir. Tavan kısmı da zengin panellerle kaplanmış ve İngiltere Hükümdarları'nın rozetleriyle dekore edilmiştir. Odada bulunan William Dyce'ın tabloları ise: Kral Arthur ve sarayının efsanesinden sahneler aracılığıyla temsil edilen: konukseverlik, cömertlik, merhamet, din ve nezaket gibi şövalyelik erdemlerini tasvir etmektedir. *Bkz.* "The Robing Room", UK Parliament, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024, <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/palace-s-interiors/robing-room/>

doğru giderler.⁴³² 17 Kasım 2017 tarihinde Sarah Clarke, Kara Rod olarak atanmış ve böylelikle Dizbağı Nişanı'nın yaklaşık 675 yıllık tarihinde bu makama atanan ilk kadın olmuştur. Sarah Clarke, *Kara Rodlu Leydi Mübaşir* (Lady Usher of the Black Rod) unvanı ile 2018 yılı şubat ayında bu görevi üstlenmiştir.⁴³³

1351'den 1415 yılına kadar Dizbağı Nişanı memurlarının sayısı sabit kalmıştır. 1415 yılına gelindiğinde ise V. Henry'nin *Dizbağı* (Jartier) ya da *İngilizlerin Arma Kralı* (Roy d'armes des Angloys) adı ile bir heraldı nişana atamasıyla memurların sayısı 4'e çıkmıştır.⁴³⁴ Arma Koleji⁴³⁵, Friar⁴³⁶ ve Boulton'da⁴³⁷ 1415 olarak verilen bu tarihi Sör Nicholas, 1417 yılının mayıs ve eylül arası bir yere yerleştirmiştir. Sör Nicholas bunun nedenini, ilk Dizbağı Arma Kralı William Bruges'un 22 Mayıs 1417 tarihli bir belgede *Guyenne Arma Kralı* olarak geçmesine dayandırmaktadır. 1423 yılının nisan ayından gelen belgeye göre V. Henry bu makamı; nişanın şöhretinin ve onurunun artırılması ve

⁴³² “Black Rod”, UK Parliament, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024, <https://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/principal/black-rod/>

⁴³³ “Sarah Clarke appointed to the role of Black Rod”, UK Parliament, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024, <https://www.parliament.uk/business/lords/media-centre/house-of-lords-media-notice/house-of-lords-media-notice-2017/november-2017/sarah-clarke-appointed-to-the-role-of-black-rod/>

⁴³⁴ Boulton, *a.g.e.*, s. 148.

⁴³⁵ “The Officers of Arms”, College of Arms, Erişim Tarihi: 4 Haziran 2024, <https://www.college-of-arms.gov.uk/about-us/heralds-officers>

⁴³⁶ Stephen Friar, “Garter, Principal King of Arms”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 209.

⁴³⁷ Boulton, *a.g.e.*, s. 148.

şövalye birliğine hizmet etmesi için kurmuştu.⁴³⁸ *Dizbağı Arma Kralı* (Garter King of Arms) sadece Dizbağı Nişanı'nın heraldı değil tüm İngiltere'nin armalarından sorumlu herald olma ayrıcalığını da almıştı.⁴³⁹ Dizbağı Arma Kralı'nın kıyafeti, dışı kızıl saten ve içi beyaz tafta, sol göğüs kısmında dizbağı ile sarmalanmamış Aziz George kalkanı taşıyan ipek bir manto şekliyle kayıtçı ve Kara Rod ile aynıdır. 24 Nisan 1556 tarihinde ise Dizbağı Arma Kralı'na bir rozet atanmıştır. Bu altın rozet, mineli dizbağı ile sarmalanmış hükümdarın ve Aziz George'un armalarından meydana gelmiştir.⁴⁴⁰

İlk Dizbağı Arma Kralı, Dizbağı Nişanı'nın kurucu şövalyelerini armaları ile tasvir eden ilk eser olan *Bruges Dizbağı Kitabı*⁴⁴¹ (Bruges Garter Book) olarak adlandırılan el yazmasını yazan William Bruges'dur. Bruges bu makama *Dizbağı, İngilizlerin Arma Kralı* (Gartier, Roy d'Armes des Angloys) ve *William Bruges, diğer adıyla Dizbağı Arma Kralı* (Willielmus Bruges, alias dictus Garter Rex Armorum) adları ile atanmıştır. Eski adıyla Guyenne Arma Kralı Bruges, bu görevi 1415'ten 1450 yılındaki ölümüne kadar sürdürmüştür. Dizbağı Nişanı hakkındaki kaynaklardan: *İngiltere'nin Baronajı* (The Baronage of England) adlı eseri yazan Sör William Dugdale (1677-1686) ve Kara Kitap'ın transkripsiyonunu yapan ve *En Asil Dizbağı Nişanı'nın Tüzüğü* (The Register of the Most Noble Order of the Garter) adlı eser gibi Dizbağı Nişanı ile ilgili birçok çalışma yapan John Anstis (1714-1744) de Dizbağı Arma Kralı olarak görev yapmıştır. Bruges'un ardılları John Smert (1450-78), Sör John Wrythe (1478-1504) ve Sör Thomas Wriothsley (1505-34) yaşadıkları dönemde önemli heraldlar olmuşlardır ve

⁴³⁸ Nicholas, *1842b*, s. 455-456.

⁴³⁹ Boulton, *a.g.e.*, s. 148.

⁴⁴⁰ Nicholas, *1842b*, s. 460, 463.

⁴⁴¹ *Bkz.* London, British Library, Stowe 594, British Library, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2024, <https://imagesonline.bl.uk/search/?searchQuery=Stowe+594>

John Smert dışında hepsi nişan hakkında önemli materyal koleksiyonlarını tarihe kazandırmışlardır.⁴⁴²

1415 yılından önce Dizbağı Arma Kralı'nın atanmadığı dönemde bu görevi Windsor Heraldı yerine getiriyordu.⁴⁴³ III. Richard, 2 Mart 1484 tarihinde *Arma Koleji*'ni (College of Arms) kurduğunda Dizbağı Arma Kralı, Arma Koleji'ndeki en yetkili kişi oldu. Arma Koleji ise toplamda *Arma Memurları* (Officers of Arms) olarak adlandırılan 13 kişiden oluşmaktadır. Genel olarak Arma Koleji Memurları'na bakacak olursak, Arma Kralları; Dizbağı Arma Kralı, Clarenceux Arma Kralı ve Norroy ve Ulster Arma Kralı unvanlarıyla 3 kişidir. Heraldlar; Richmond Heraldı, York Heraldı, Windsor Heraldı, Lancaster Heraldı, Somerset Heraldı ve Chester Heraldı unvanlarıyla 6 kişidir. Son olarak, Arma Memurları'ndan kıdemsiz ve düşük rütbeli olan Pursuivantlar ise; Portcullis Pursuivantı, Rouge Croix Pursuivantı, Rouge Dragon Pursuivantı ve Bluemantle Pursuivantı unvanlarıyla 4 kişidir. Ayrıca Arma Koleji üyesi olmayan ancak seremonilerde diğer heraldlarla birlikte hareket eden çok sayıda arma memuru da vardır. Bunlar, Ekstra Herald olarak adlandırılmaktadır. Arma Koleji'ndeki Ekstra Heraldlar; Yeni Zelanda Ekstra Heraldı, Maltravers Ekstra Heraldı, Norfolk Ekstra Heraldı, Galler Ekstra Heraldı, Arundel Ekstra Heraldı ve Fitzalan Ekstra Pursuivantı unvanları ile 6 kişidir. Bluemantle Pursuivantı'nın adı Dizbağı Nişanı'nın mavi mantosundan türediğinden nişana hizmet için V. Henry tarafından oluşturulduğu düşünülmektedir.⁴⁴⁴ Ancak Bluemantle Pursuivantı, Windsor Heraldı gibi Dizbağı Nişanı'nın Memurları arasında yer almamaktadır.

⁴⁴² Boulton, *a.g.e.*, s. 149., Nicholas, *1842b*, s. 456, lxxxvi.

⁴⁴³ Nicholas, *1842b*, s. 456.

⁴⁴⁴ "The Officers of Arms", College of Arms, Erişim Tarihi: 7 Haziran 2024,

<https://www.college-of-arms.gov.uk/about-us/heralds-officers>

Arma Koleji'nin 13 üyesinin çoğu muhtemelen III. Edward döneminde ortaya çıkmıştı. 1285 itibarıyla Arma Kralları ise ilk olarak, Trent'in kuzeyi için *Kuzey Arma Kralı* (Nord Roy veya Norroy), Trent'in güneyi içinse *Güney Arma Kralı* (Sud Roy veya Surrey) şeklinde anılıyordu. Bu unvanlar kesintiler ile geçici olarak devam etse de IV. Edward döneminde restore edildiler. Ancak Güney Arma Kralı yerini muhtemelen III. Edward'ın küçük oğlu Clarence Dükü Lionel'in onuruna oluşturulan *Clarenceux Arma Kralı* makamına bıraktı. Nihayet 1415 yılında V. Henry'nin Dizbağı Arma Kralı makamını oluşturması ile Dizbağı Arma Kralı, Dizbağı Şövalyeleri'nin sorumluluğunu yine III. Edward tarafından kurulan Windsor Heraldı makamından kendi üzerine almış

oldu. Arma Koleji'nin başı olarak Dizbağı Arma Kralı; İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'nın (İskoçya hariç⁴⁴⁵) heraldik bütün meselelerinde otorite haline gelmiştir.⁴⁴⁶

Dizbağı Arma Kralı, Dizbağı Nişanı'nın memuru olarak kızıl manto giyerken, Arma Koleji'nin başı olarak diğer Arma Memurları'yla birlikte *Tabard*⁴⁴⁷ adı verilen bir kostüm giymektedir. Tabard, XV. yüzyılın sonlarından XVI. yüzyılın ortalarına kadar zırh üzerine giyilen bir ceketti. Surkota benzeyen ancak bel kısmının altına kadar uzanan ve

⁴⁴⁵ İskoçya'nın heraldik meselelerinde *Lord Lyon Mahkemesi* (Court of the Lord Lyon) ve onun başı olarak *Lord Lyon Arma Kralı* (Lord Lyon King of Arms) otoritedir. Lord Lyon Arma Kralı, armalar ile ilgili meselelerde yargıç olduğu gibi İskoçya'daki devlet törenlerinin gözetiminden de sorumludur. Ayrıca Lord Lyon Arma Kralı, İskoçya'nın ulusal nişanı olan *Devedikeni Nişanı*'nın (Order of the Thistle) da Arma Kralıdır. *Bkz.* Charles J. Burnett, "Lord Lyon, King of Arms", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 227. Lord Lyon Mahkemesi'nin Arma Memurları: Lord Lyon Arma Kralı, Marchmont Heraldı, Islay Heraldı, Rothesay Heraldı, Carrick Pursuivantı, Ormond Pursuivantı, Unicorn Pursuivantı, Linlithgow Ekstra Pursuivantı, Falkland Ekstra Pursuivantı, March Ekstra Pursuivantı, Angus Ekstra Heraldı ve Albany Ekstra Heraldı'dır. *Bkz.* "Officers of Arms", The Court of the Lord Lyon, Erişim Tarihi: 8 Haziran 2024, <https://www.courtofthelordlyon.scot/officers%20of%20arms.htm>

⁴⁴⁶ Cokayne, *a.g.e.*, s. 649-650., John Campbell-Kease, "The College of Arms", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 209.

⁴⁴⁷ Tabard örneği için *Bkz.* *Tabard*, embroidered velvet, 1714-1727, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 30 Eylül 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O354218/tabard/>

dirseğe kadar geniş kollu olan tabardın ön, arka ve kol kısımları ise süslenmişti. Tamamen armayla ilişkilendirilmiş tabardların üzerine tamamen İngiltere ve İskoçya Kraliyet armaları işlenmiştir. Malzeme olarak, Arma Kralları'nın tabardı kadifeden, heraldlarınkı satenden ve pursuivantların ki ise Şam ipeğinden (damask) yapılmaktadır. Dizbağı Arma Kralı ve Arma Memurları tabardı özellikle seremonilerde giymektedir.⁴⁴⁸

Dizbağı Nişanı'nın beşinci ve son memuru⁴⁴⁹, 10 Ekim 1474 tarihinde IV. Edward tarafından oluşturulan *Şansölye* (Chancellor) memurudur. Dizbağı Nişanı'nın kuruluş döneminde *Nişanın Mührünün Koruyucusu* (custos sigilli ordinis) adı ile şövalyeler arasından gayri resmi olarak seçilen biri tarafından üstlenilen ve ilk kez 1353 yılında bir belgede adı geçen bir görevli daha bulunmaktaydı. Bu kişi nişanın muhtemelen kuruluşundan beri var olan kurumsal mührü ile nişana dair belgeleri tasdik etme görevini

⁴⁴⁸ Stephen Friar, "Tabard", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 337.

⁴⁴⁹ Dizbağı Nişanı'nın ayrıca sonradan oluşturulan sekreterlik (secretary) memurluğu bulunmaktadır. Bu memurluğun, XIX. yüzyılın sonunda ya da XX. yüzyılın başında ortaya çıkmış olması muhtemeldir. 22 Mayıs 1904 tarihli *The London Gazette*'de Albay Douglas Frederick Rawdon Dawson'ın, Dizbağı Nişanı Sekreteri olarak atandığı kaydedilmiştir. *Bkz. Recorded in The Gazette London Gazette*, Issue 27669 (22 May 1904), s. 2580, "The KING has been pleased to appoint Colonel Douglas Frederick Rawdon Dawson, C.M.G. (His Majesty's Master of the Ceremonies), to be Secretary to the Most Noble Order of the Garter.", *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/27669/page/2580> Sekreterlik makamına direkt olarak işaret eden en az 2 kaynağın varlığı bilinse de bunlara ulaşmaktaki güçlük nedeniyle bu memurluğa ilişkin başka bir bilgi verilememektedir.

yerine getiriyordu. 1474 yılında IV. Edward'ın bu memuriyeti resmi olarak kurup, şansölyenin bu görevi resmi olarak üstlenmiş olmasıyla birlikte Dizbağı Nişanı memurlarının sayısı resmi olarak 5'e yükselmiştir. Boulton'a göre muhtemelen Altın Post Nişanı'nı örnek alınarak oluşturulan şansölyelik makamına, kurulduğu tarihten I. Elizabeth dönemine kadar Salisbury Piskoposluğu hakim olmuştur.⁴⁵⁰ Şansölye olarak atanan ilk kişi ise 10 Ekim 1475 tarihinde bu görevi üstlenen Salisbury Piskoposu ve Windsor Dekanı Richard Beauchamp'dır. Rahip ile birlikte Dizbağı Nişanı'nın başlıca memurlarından olan şansölyenin kıyafeti, rahip ile benzer şekilde üzerinde Aziz George'un kalkanını taşıyan kızıl mantodur. Şansölyenin rozeti ise memurlar arasında tüzükte belirtilen ilk rozettir. VI. Edward dönemindeki tüzüğe göre şansölyenin rozeti, mineli dizbağı ile sarmalanmış kırmızı Tudor gülü şeklindedir. Son olarak, 1661 yılının şubat ayında II. Charles, Dizbağı Nişanı'nın tüm memurlarının mantolarının beyaz tafta astarlı kadife erguvan şeklinde olmasına karar vermiştir.⁴⁵¹ Son olarak, Kara Rodlu Centilmen Mübaşir makamına Leydi Mübaşir olarak Sarah Clarke'ın atanmasına benzer şekilde, Birleşik Krallık Güvenlik Servisi'nin (MI5) eski Genel Direktörü olan Barones Manningham-Buller, Dizbağı Nişanı'nın Şansölyelik makamına yaklaşık 675 yıllık süre içerisinde atanan ilk kadın olmuştur.⁴⁵²

⁴⁵⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 147-149.

⁴⁵¹ Nicholas, *1842b*, s. 429, 435-449, lxxxiii.

⁴⁵² *Bkz.* Hannah Furness, "Former M15 boss becomes first female Chancellor of the Order of the Garter", *The Telegraph*, 13 June 2024, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.telegraph.co.uk/royal-family/2024/06/13/chancellor-order-garter-manningham-butler-king-charles/>

2.5 Dizbağı Tören Alayı

Her yılın haziran ayında, Kraliyet Askotu⁴⁵³ ve Kralın Resmi Doğum Günü⁴⁵⁴ dönemi içerisinde *Dizbağı Günü* (Garter Day) olarak adlandırılan bir günde Windsor

⁴⁵³ Britanya'nın en bilinen yarış pistlerinden biri olan Ascot, her yıl haziran ayında *Kraliyet Askotu* (Royal Ascot) adı verilen özel bir yarış haftasına ev sahipliği yapmaktadır ve beş gün boyunca ziyaretçiler, en özenli kıyafetlerini ve şapkalarını giyerek Britanya'nın bu en popüler yarış buluşmasına katılmaktadır. Bu haftanın en özeli yanı ise Kral ve Kraliçe ile Kraliyet Ailesi'nin yarışlara katılımıdır. Bu haftanın her günü; Kral, Kraliçe ve Kraliyet Ailesi'nin onlara eşlik eden üyelerinin atlı arabalarla pist boyunca geldiği Kraliyet Alayı ile başlar. Daha sonra Kraliyet Ailesi, günün kalanını Kraliyet Alanı'ndan yarışları izleyerek geçirir. Son olarak, Ascot Hipodromu, Kraliçe Anne tarafından 1711'de kurulmuştur ve o zamandan beri 12 hükümdarın daha desteğini almıştır. 1911 yılında ise Ascot yaz yarışı toplantısı resmen Kraliyet Haftası haline gelmiştir. *Bkz.* “Royal Ascot”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/royal-ascot>

⁴⁵⁴ Birleşik Krallık'ta hükümdarların doğum gününü kutlamak için yapılan resmi kutlamalar genellikle hükümdarların gerçek doğum günlerinden farklı bir günde, özellikle de gerçek doğum günü yaza denk gelmediği durumlarda yapılır. Örneğin Kraliçe II. Elizabeth'in gerçek doğum günü 21 Nisan'dayken resmi doğum günü (genellikle) haziran ayının ikinci cumartesi günüydü. VII. Edward ise 9 Kasım'da doğmuştu ancak resmi doğum günü hükümdarlığı boyunca mayıs ya da haziran aylarında kutlanmıştır. III. Charles'ın ise gerçek doğum günü 14 Kasım'da iken resmi doğum günü Haziran ayının ikinci cumartesi günü kutlanmaktadır. Hükümdarın resmi doğum günü kutlamalarındaki en önemli etkinlik olan *Renk Yürüyüşü* (Trooping the Colour) ise 260 yıldan uzun süredir gerçekleşmektedir. Bu törene 1.400'den fazla asker, 200 at, 400

Kalesi’nde, Dizbağı Tören Alayı gerçekleştirilir. Dizbağı Günü ilk olarak Dizbağı Nişanı’na yeni seçilen şövalye(ler)/leydi(ler) için Windsor Kalesi’ndeki Dizbağı Taht

müziyen ve Buckingham Sarayı üzerinden uçuş yapan Kraliyet Hava Kuvveti hava araçları katılır. Hükümdar, Whitehall’daki Horse Guards Parade’e vardığında, bir kraliyet selamıyla karşılanır ve kırmızı tunik seremonik üniforma ve ayı postundan şapkalar giyen birlikleri denetler. Askeri bandolar gösterilerini tamamladıktan sonra da refakat edilen alay rengi veya bayrağı, askerlerin sıraları boyunca geçer. Ayrıca bu vesileyle Green Park’ta 41 pare top atışı yapılır. Britanya Ordusu’nun alay bayrakları, farklı birliklerin askerleri tarafından giyilen üniforma renklerini ve işaretlerini gösterdiği için tarihsel olarak *Renkler* olarak tanımlanmıştır. Törendeki *renk* (colour) adı da buradan gelmektedir. Bir alayın renklerinin başlıca rolü ise savaş alanında bir toplanma noktası sağlamaktır. Bu toplanma ise renkler yukarıda tutulurken, sıralar halinde oluşturulmuş birliklerin arasında subayların yürüme şekline yapılıyordu. *Yürüyüş* (trooping) adı da buradan gelmektedir. Son olarak günümüzde bir kutlama töreni olan Renk Yürüyüşü, bir savaş başlamadan önce birliğin tanınmasına yardımcı olmak için tasarlanmış çok önemli bir resmi geçit olarak hayatına başlamıştı. *Bkz.* “The Queen’s birthday”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/queens-birthday> “What is Trooping the Colour?”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/what-is-trooping-the-colour> “Origins of Trooping the Colour”, The Household Division, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.householddivision.org.uk/trooping-the-colour-origins> “Gun Salutes”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/gun-salutes>

Odası'nda⁴⁵⁵ yapılan seremoni ile başlar.⁴⁵⁶ Yeni Şövalye/Leydi Üye, sağ dizi üzerine diz çöker ve dizbağı sol dizin altına (Leydi Üyelerde sol dirseğin üzerine⁴⁵⁷) takılır ve bu esnada Dizbağı Nişanı Şansölyesi şu tembihi yapar,

Her Şeye Gücü Yeten Tanrı'nın Onuruna ve Kutsanmış Şehit Aziz George'un Anısına, bacağına bağla, ünün için, bu En Asil Dizbağını; tak onu asla unutulmayacak veya bir kenara konulmayacak En Şanlı Nişanın sembolü olarak, böylece yürekli olmak için öğütlenebilirsin ve katılacağın haklı bir savaşa giriştiğinde, sağlam durabilir, yığıtçe savaşabilir, cesurca ve başarılı bir şekilde fethedebilirsin.⁴⁵⁸

⁴⁵⁵ Dizbağı Taht Odası, IV. George'un Windsor Kalesi'nin bölümlerini yeniden inşa ettirmesiyle oluşturulmuş ve daha sonra Kraliçe Victoria'nın başlıca taht odası olarak hizmet vermiştir. *Bkz.* "BSL: Garter Throne Room", Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.rct.uk/resources/bsl-garter-throne-room>

⁴⁵⁶ "The Order of the Garter", The Royal Family, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/the-order-of-the-garter>

⁴⁵⁷ H. Taprell Dorling, *Ribbons And Medals Naval, Military, Air Force And Civil*, London: George Philip & Son, Ltd., 1946, s. 9.

⁴⁵⁸ Hugh Clark, *A Concise History of Knighthood Containing the Religious and Military Orders which Have Been Instituted in Europe. With Descriptions of Their Mantles, Caps, Collars, Stars, Ribbons, and Mottoes. Also Accounts of the Installations of the Garter, Bath, Thistle, and St. Patrick; and Correct Lists of the Knights of Each. To which is Added the Antient Ceremonies Used at Duels, Combats, Justs, and Tournaments. The Whole Imbellished with 82 Copper Plates, Comprising 116 Orders, Accurately Drawn and Neatly Engraved. Being the Completest Collection Ever Published in Great Britain. In Two Volumes. Collected from the Best and Most Approved Prints and Manuscripts. With a Correct Index to the Whole vol II*, London: W. Strahan, 1784, s. 21.

Ardından mavi riband takılır ve şu öğüt verilir,

Bu Ribandı tak, İsa Mesih'in Kutsanmış Şehidi ve Askeri Aziz George'un resmiyle süslenmiş olan; onun taklidiyle kışkırtılan hem müreffeh hem de aksi karşılaşmaları öyle bir şekilde aşabilirsin ki, düşmanlarını hem bedenen hem de ruhen cesur bir şekilde bozguna uğratmış olarak, sadece bu geçici mücadelenin övgüsünü almakla kalmaz, aynı zamanda ebedi Zafer Palmiyesi⁴⁵⁹ ile taçlandırılırsın.⁴⁶⁰

Bu esnada nişanın kostümünün diğer parçaları giydirilmeye başlanır ve içi beyaz tafta astarlı kan kırmızı surkot giydirilirken şu metin okunur,

Onurunuz artması için bu kan kırmızısı robu giyin ve aldığınız (bu) En Asil Nişanın rozeti veya işaretleriyle savunulurken, cesur olun, sadece savaşmak için güçlü değil, kanınızı dökmek için kendinizi sunmaya cesaret edin; Mesih'in inancı, Kilisenin özgürlükleri ve ezilen ve muhtaç olanların adil ve gerekli savunması için de.⁴⁶¹

Manto giydirilirken ise şu sözler okunur,

Bu ilahi renkteki robu alın, bu En Mükemmel Nişanın liverisi, onurunuzun artırılması için, Lordumuzun kalkanı ve kırmızı haçıyla asilleşmiş, onun gücüyle düşmanlarının birliklerini sağ salim delebilsin ve onlara karşı her zaman muzaffer olabilirsin ve bu dünyevi savaşta, muazzam ve kahramanca eylemlerle şanlı olarak, sonsuz ve muzaffer bir sevince kavuşabilirsiniz.⁴⁶²

⁴⁵⁹ Hristiyanlık öncesi dönemlerde palmiye, zaferin sembolü olarak kabul edilirdi. Sonrasında palmiye, ilk Hristiyanlar tarafından da benimsendi ve ruhun düşmanlarına karşı, sadıkların zaferinin sembolü haline geldi. Origenes'e göre ise palmiye, ruhun bedene karşı yürüttüğü savaşta zaferin sembolüdür. Bu anlamda palmiye özellikle şehitlerle, insanlığın ruhsal düşmanlarına karşı mükemmel bir zafer kazananlar ile ilgiliydi. Maurice Hassett, "Palm in Christian Symbolism." *The Catholic Encyclopedia*, vol. II (New York: Robert Appleton Company, 1911), New Advent, Erişim Tarihi: 22 Kasım 2023, <https://www.newadvent.org/cathen/11432a.htm>

⁴⁶⁰ Clark, 1784, s. 21.

⁴⁶¹ a.g.e., s. 21-22.

⁴⁶² a.g.e., s. 21-22.

Ardından kolye takılır ve şunlar söylenir,

Bu kolyeyi boynunuza takın, İsa Mesih'in kanını veren şehidi ve askeri Aziz George'un resmiyle süslü, onun taklidiyle kışkırtılan hem müreffeh hem de aksi karşılaşmaları öyle bir şekilde aşabilirsiniz ki, düşmanlarınızı hem bedenen hem de ruhen cesur bir şekilde bozguna uğratmış olarak, sadece bu geçici mücadelenin övgüsünü almakla kalmaz, sonunda zaferin sonsuz ve ebedi ödülünü de alabilirsiniz.⁴⁶³

En sonda ayrıca her şövalye/leydi yemin eder ve bunun ardından seremoni tamamlanır.⁴⁶⁴

Ardından Dizbağı Şövalyeleri ile Leydileri ve memurlar, hükümdar tarafından verilen öğlen yemeğine katılırlar. Ardından Dizbağı Nişanı kostümünü giyip kolyelerini takan şövalyeler ve leydiler Windsor Kalesi Taht Odası'ndan Aziz George Şapeli'ne doğru tören alayı olarak yürüyüşe geçerler. Önceden kayıt yaptıran ziyaretçiler de bu tören alayını yakından izleme şansına sahip olabilirler. Tören alayı, Aziz George Şapeli'ne vardığında yeni seçilen şövalye/leydi makamına yerleştirilir ve burada kısa bir tören yapılır. Son olarak, Hükümdar ve Dizbağı Şövalyeleri, şapelden Windsor Kalesi'nin üst kısmına doğru geri dönerler.⁴⁶⁵ Dizbağı Tören Alayı'ndaki düzen ise tarihi olarak: Bando, Windsor'ın Askeri Şövalyeleri, Arma Memurları, Yeni Atanan Dizbağı Şövalye/Leydi Üyeleri, Dizbağı Şövalye/Leydi Üyeleri, Galler Prensi, Dizbağı

⁴⁶³ *a.g.e.*, s. 22-25.

⁴⁶⁴ *a.g.e.*, s. 24-26.

⁴⁶⁵ "The Order of the Garter, Garter Day", The Royal Family, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/the-order-of-the-garter>

Nişanı'nın Memurları ve Hükümdar şeklindedir.⁴⁶⁶ Tören Alayı'nı son olarak Yeomen Muhafızları⁴⁶⁷ (Yeomen of the Guard) takip etmektedir.⁴⁶⁸

⁴⁶⁶ Sourindro Mohun Tagore, *The Orders of Knighthood, British and Foreign With A Brief Review of the Titles of Rank and Merit in Ancient Hindusthan in Three Parts Part I*, Calcutta: Catholic Orphan Press, 1883, s. 87-93.

⁴⁶⁷ Yeomen Muhafızları, 1485 yılında VII. Henry tarafından Bosworth Muharebesi'nden sonra koruma birliği olarak oluşturulmuştur. Yeomen Muhafızları, kraliyet korumaları arasında ve Britanya'da var olan en eski askeri birliktir. Yeomen Muhafızları: Taç Giyme Töreni, Hükümdarın Cenaze Töreni, Aziz George Şapeli'ndeki Dizbağı Nişanı Şövalyeleri/Leydileri Kabul Seremonisi, yazın gerçekleştirilen Buckingham Sarayı'ndaki Bahçe Partileri ve Parlamento'nun Devlet Açılışı Töreni gibi bir çok etkinlikte seremonik görevlerini yerine getirmektedir. *Bkz.* "Yeomen of the Guard", The Royal Family, Erişim Tarihi: 12 Ocak 2024, <https://www.royal.uk/yeomen-guard> Yeomen Muhafızları'nın uniformaları da (işlemeli amblemlerindeki bazı değişiklikler dışında) Tudor zamanından günümüze kadar değişmemiştir. Bir Yeomen muhafızının üniforması, astarı ve şeritleri mor renkli ve altın dantel süslemeleri olan kraliyet kırmızısı tunikten meydana gelmektedir. Bu tuniğin ön ve arka kısımlarında ise amblem olarak Tudor Tacı ve onun altında Tudor Gülü yer almaktadır. Stuartlar döneminde ayrıca *Tanrı ve Benim Hakkım* (Dieu Et Mon Droit) mottosu da ambleme eklenmiştir. Daha sonra 1709 yılında Kraliçe Anne, ambleme devedikenini eklerken, 1801 yılında ise üç yapraklı yonca ambleme eklenmiştir. *Bkz.* John Campbell-Kease, "Yeomen of the Guards", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 381-382.

3. BÖLÜM: DIZBAĞI NİŞANI'NIN KOSTÜMÜ VE İŞARETİ

3.1 Dizbağı Nişanı'nın Kostümü ve İşareti

Dizbağı Nişanı'na ait *Dizbağı*, *Manto*, *Surkot* ve *Kapüşon* kuruluş döneminden gelmektedir. VII. Henry döneminde; *Kolye*, *Büyük George*, *Küçük George* ve *Riband*, I. Charles döneminde ise *Yıldız* ortaya çıkmıştır. Dizbağı Nişanının kostümü ve işareti⁴⁶⁹ ile ilgili bilgilerin çoğu kraliyet gardırop kayıtlarından geldiğinden ve bu kayıtlar da dikkatle tutulduğundan, Sör Nicholas'ın tabiri ile “*kıyafetlere ve işaretlere ilişkin bilgiler makul*

⁴⁶⁸ Dizbağı Günü Tören Alayı'na dair çeşitli fotoğrafların derlemesi için *Bkz.* “In Pictures: A History of Garter Day”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/in-pictures-a-history-of-garter-day>

⁴⁶⁹ Birçok farklı bağlamda kullanılacak *işaret* (insignia) burada, nişanları alan kişilerin taktığı fiziki rozet, kolye ya da kurdeleyi içeren ana grubun adıdır. Örneğin, Aziz Patrick Nişanı'nın (Order of St. Patrick) işareti: kolye, yıldız, rozet ve kurdele şeklindedir. Ancak bir nişanın işareti tek bir rozet de olabilir. Örneğin, Birleşik Krallık'taki *Liyakat Nişanı*'nın (Order of Merit) işareti olan rozet, üzerinde İmparatorluk Tacı bulunan kırmızı ve mavi mireden oluşan 8 köşeli bir haçtır. Üzerinde *LİKAYAT İÇİN* (FOR MERIT) mottosu olan ve arka tarafında Kraliyet Sayfırı (Royal Cypher) yer alan bu rozet yarısı Dizbağı mavisi diğer yarısı crimson kırmızı bir kurdele ile erkekler tarafından boyuna, kadınlar tarafından ise fiyonk şeklinde göğüs kısmına takılmaktadır. *Bkz.* Michael G. Messer, “St Patrick, The Most Illustrious Order of”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 299. “Order of Merit”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 13 Ocak 2024, <https://www.royal.uk/order-of-merit>

*ölçüde eksiksiz ve tatmin edicidir.*⁴⁷⁰ Bu bölümde Dizbağı Nişanı'nın kostümünün ve işaretinin özelliklerine genel hatlarıyla değinilecek ve bunlarla ilgili çeşitli örneklere yer verilecektir.

3.1.1 Kostüm

Dizbağı Nişanı'nın kıyafetlerinden ilk olarak mantoya bakacak olursak, tüzükte sadece şövalyelerin mavi renkte bir manto giymesi gerektiği belirtilmiş ve başka bir ayrıntıya yer verilmemiştir. Öte yandan, VI. Henry'nin 1422'de tahta çıkışından önce şövalyeler tarafından giyilen mantolar hakkında da çok az şey bilinmektedir. Şövalyelerin giydiği mantolara dair önemli bir bilgi İngiliz kronikçi Geoffrey le Baker'dan gelmektedir. Baker, 1350 yılındaki mecliste şövalyelerin; sol göğüs kısmında dizbağının sarmaladığı Aziz George'un armasının küçük kalkanının bulunduğu mavi mantoları giydiklerini kaydetmiştir. Bu mavi mantolar başlangıçta yünlü kumaştan yapılırken VI. Henry döneminde malzemeler iyileştirilmiş ve bütün şövalyeler, beyaz saten ile astarlanmış mavi ipek kadife mantoları giymeye başlamışlardır. Bu mantolar ile ilgili eski tasvirler ise 1430 yılında ilk Dizbağı Arma Kralı William Bruges'un hazırladığı *Bruges Dizbağı Kitabı*'nda yer alan kurucu şövalyelere ait tasvirlerdir.⁴⁷¹

⁴⁷⁰ Nicholas, *1842b*, s. 335.

⁴⁷¹ Boulton, *a.g.e.*, s. 161-162. Ayrıca *Bkz.* London, British Library, Stowe 594, British

Library, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2024,

<https://imagesonline.bl.uk/search/?searchQuery=Stowe+594>

Mavi mantonun tasvir edildiği 2 başka örneğe değinilecek olursa; British Library koleksiyonunda bulunan ve XV. yüzyılın başlarına ait *Bedford Saatler Kitabı*⁴⁷² (Bedford Book of Hours) adlı önemli el yazmasında folyo⁴⁷³ 256v’de Bedford Dükü John, Dizbağı Nişanı’nın mavi mantosunu giymiş olan Aziz George önünde diz çökmüş dua ederken tasvir edilmiştir.⁴⁷⁴ Oxford Üniversitesi Bodleian Kütüphanesi koleksiyonunda yer alan ilahiler ile özel dualar vb. içeriğe sahip 1500 yılı civarında tarihlenen bir el yazmasında ise folyo 12v’de (armasından anlaşıldığı kadarıyla) 4. Shewsbury Earlü, Dizbağı

⁴⁷² Saatler Kitapları (Books of Hours) olarak adlandırılan eserler, kilise hizmetinde olmayan kişiler için hazırlanmış işlevsel dua kitaplarıydı. Folyolarında oldukça zengin resimler barındıran bu eserler, okuyucularda tefekkür ve bağlılığı teşvik etmeyi amaçlıyordu. 1250 ile 1700 yılları arasında binlerce Saatler Kitabı oluşturulmuş ve bunlar Ortaçağ Avrupa’sında çok popüler olmuştur. Ayrıntılar için *Bkz.* Wendy A. Stein, “The Book of Hours: A Medieval Bestseller.” *Heilbrunn Timeline of Art History*, New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, https://www.metmuseum.org/toah/hd/hour/hd_hour.htm

⁴⁷³ Folyo, Latince yaprak anlamına gelen *folium* sözcüğünden gelmiştir ve bir el yazması (kodeks) kitabın yapraklarını tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Numaralandırılan folyoların sayfalarının önleri ve arkaları ise *recto* (ön) ve *verso* (arka) terimleri ile ayırt edilmektedir. *Bkz.* James Terry, “Folio.” *Art History Glossary*, Stephens College, Erişim Tarihi: 15 Eylül 2024, <https://blog.stephens.edu/arh101glossary/?glossary=folio>

⁴⁷⁴ *Bkz.* London, British Library, MS Add. 18850, fol. 256v, British Library, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://imagesonline.bl.uk/asset/686/>

Nişanı'nın mavi mantosunu giymiş dizleri üzerinde, taç giyen Meryem Ana'ya dua etmektedir. Ayrıca, Earlün solunda yer alan armasında da dizbağı yer almaktadır.⁴⁷⁵

Şövalyeler, nişanın kuruluş döneminden beri mantoya birlikte surkot (supertunica) ve kapüşon (capucium) da giymekteydi. Bu kıyafetler, VIII. Henry'nin 1519'da revize edilmiş tüzüğüne kadar nişanın resmi kıyafetleri olarak tüzükte yer almamıştır. Bu kıyafetlerin de mantolar gibi başlangıçta yünlü kumaştan daha sonra ipek kadifeden yapıldığı ve renklerinin de sürekli olarak değiştiği bilinmektedir. Kıyafetler yünden yapılmış olsalar da hükümdarınkiler her zaman ermin⁴⁷⁶, üye şövalyelerinkiler ise

⁴⁷⁵ Bkz. Oxford, Bodleian Library MS Gough Liturg. 7, fol. 12v, Bodleian Library, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://digital.bodleian.ox.ac.uk/objects/9ef1cabe-9a9b-48d0-9e7b-71ea3c838d8f/surfaces/191cbe84-7906-444a-b0b2-c1cd60441cdb/>

⁴⁷⁶ Ermin, beyaz kış postu ile bilinen bir gelincik türüdür. Bkz. *Encyclopedia Britannica*, “ermine.”, Erişim Tarihi: 18 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/animal/ermine-mammal> Ermin, heraldikte genel olarak önemli bir yere sahiptir. Ermin kürkü ile sincap kürkü (vair) heraldikteki 2 ana kürk türünü oluşturur. Ermini kürk olarak bir çok yerde görmek mümkündür. İlk olarak ermin kürkü taçlarda, koronetlerde ve roblarda sıkça kullanılmıştır. Ek olarak, armaların üzerini bir çadır gibi kubbe yapacak şekilde örten perde benzeri *pavilyon* (pavilion) adı verilen parçalar da ermin kürkünden yapılmaktadır. Pavilyonlar, önemli kişilerin ya da kiliselerde kutsal bölümlerin üzerine örtülen ve *baldaken* olarak adlandırılan perdeliklerden gelmiştir *Merriam-Webster.com Dictionary*, “baldachin,” Erişim Tarihi: 20 Şubat 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/baldachin> Hükümdarların ve diğer kraliyet üyelerinin giydiği roblar da ermin yaka ve şeritler içermektedir. Özellikle asillerin roblarının üzerindeki ermin şeritler, kişinin asillik derecesini göstermesi açısından önemlidir. Bu sayede roblardaki ermin kürkü şeritlerinin sayısına göre asiller ayırt edilebilmektedir. Dükün

miniver ile astarlanırdı. Surkot ve kapüşon kafide ile yapıldıklarında ise yine beyaz kumaşlar önce sarsenet daha sonra da tafta ile astarlanmaya devam etti. Bunların renklerinde ise 1509 öncesi dönemde çeşitli renkler kullanılmış olsa da genellikle mavi, scarlet kırmızı, kan kırmızı (sanguine) ve beyazın öne çıktığı göze çarpmaktadır. Nişan kurulduktan sonra XIV. yüzyıldan 1440'lı yıllara kadar hem surkotlar hem de kapüşonlar genellikle "Q" şeklinde iki boyutlu dizbağları ile bezenmişlerdi ve ayrıca dizbağlarının sayısı da düzenlenmişti. Buna göre kostümlerin üzerindeki dizbağlarının sayısı Hükümdar için 173'ten bir Şövalye Bakelor için 60'a kadar değişkenlik gösteriyordu.⁴⁷⁷

V. Henry döneminde şövalyelerin rütbelerine göre surkotların ve kapüşonların üzerlerinde yer alacak dizbağı sayılar; Dük 120 dizbağı, Markues 110 dizbağı, Earl 100 Dizbağı, Vaykont 90 dizbağı, Baron 80 dizbağı, Şövalye Banneret 70 dizbağı ve Şövalye Bakelor 60 dizbağı şeklindeydi.⁴⁷⁸ Ancak, 1440'lı yıllardan itibaren VI. Henry döneminde

robunda 4 sıra, Markuesin robunda 3.5 sıra, Earlün robunda 3 sıra, Vaykontun robunda 2.5 sıra ve son olarak Baronun robunda 2 sıra ermin kürk vardır. *Bkz.* Stephen Friar, "Furs", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 157-158., Stephen Friar, "Coronet of Rank", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 111. Stephen Friar, "Pavilion or Tabernacle", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 263-264. Stephen Friar, "Robes", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 283.

⁴⁷⁷ Boulton, *a.g.e.*, s. 162.

⁴⁷⁸ Nicholas, *1842b*, s. 345.

hem surkot hem de kapüşon üzerinde bulunan bu süslemeler ortadan kalkmış ve üzerinde dizbağı olan nişanın tek kıyafeti, mavi manto olarak kalmıştır. Bu surkot ve kapüşonların görsel şekli hakkında, birisi XIV. yüzyıldan diğer ikisi ise XV. yüzyıldan olmak üzere 2 minyatür incelenebilir. Bunlardan ilki, Dizbağı Nişanı kurucu şövalyelerinden olan Sör Nele Loring'in 1386 yılındaki ölümünden bir süre önce yapılmış portresidir. Bu tasvirde Sör Nele'nin kıyafetinin kesiminin son derece muhafazakar olduğu göze çarpmaktadır. Üzeri dizbağları ile bezeli bu surkot Boulton'a göre XIV. yüzyılın sonlarındaki normal sıradan bir kostümden çok, askeri tarikat şövalyeleri tarafından pelerin altında giyilen manastır kıyafetlerine çok daha yakın bir benzerlik sergilemektedir. İkinci tasvir ise, V. Henry dönemi tüzüğünü içeren bir el yazmasında muhtemelen 1450 civarında boyanmış bir minyatürden gelmektedir. Bu minyatürdeki Dizbağı Şövalyesi üzeri dizbağları ile bezenmiş bir surkot giymektedir ve kapüşonu başına şaperon⁴⁷⁹ gibi takmıştır.⁴⁸⁰ Son olarak, 1445 civarında oluşturulan *Talbot Shrewsbury Kitabı*'ndaki (The Talbot Shrewsbury Book) bir minyatürde Shrewsbury Earlı John Talbot, kitabını VI. Henry'nin yanında oturan Anjoulu Margaret'a sunarken tasvir edilmiştir. Burada tasvirde Talbot'un boynunda Esses Kolyesi⁴⁸¹ vardır ve sarı astarlı ve üzeri "Q" formunda dizbağı bezeli,

⁴⁷⁹ Şaperon, Ortaçağ'da Batı Avrupa'da giyilen; liripipe, kornet veya tippet olarak adlandırılan sarkık bir kuyruk kısmına sahip olan kapüşonlu bir omuz peleriniyken, daha sonra ortaya çıkan şekliyle kıvrık bir siperliği olan bir başlık çeşidine verilen addır. *Bkz.* Kenna Libes, "Chaperon", 15th century, C, term definition, Fashion History Timeline, Fashion Institute of Technology, State University of New York, Published on Jan 19, 2020, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://fashionhistory.fitnyc.edu/chaperon/>

⁴⁸⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 156, 163.

⁴⁸¹ XIV. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış Lancasterlara ait *Esses* ya da "SS" *Kolyesi* (Collar of Esses/SS) ve Yorklara ait *Güneşler ve Güller Kolyesi* (Collar of Suns and

Roses) İngiltere'deki iki önemli liveri kolyesiydi. Matthew Ward, *The Livery Collar in Late Medieval England and Wales Politics, Identity and Affinity*, Woodbridge: The Boydell Press, 2016, s. 1-2. Thames Nehri'nde bulunan ve XV. yüzyılın ortalarına ait gümüş bir Esses Kolyesi günümüzde Londra Müzesi'nde sergilenmektedir. *Bkz. collar of SS, Late Medieval; mid 15th century, silver, L 700 mm x H 275 mm x W 212 mm x D 10 mm, Museum of London, Erişim Tarihi: 10 Ocak 2024, <https://www.londonmuseum.org.uk/collections/v/object-30441/collar-of-esses/>* Genç Hans Holbein tarafından 1527 yılında yapılan ve New York'taki The Frick Collection'da yer alan Sör Thomas More'a ait ünlü portrede de Esses Kolyesi karşımıza çıkmaktadır. *Bkz. Hans Holbein the Younger, Sir Thomas More, 1527, Oil on oak panel, 74.9 x 60.3 cm, The Frick Collection, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2024, <https://collections.frick.org/objects/100/sir-thomas-more>* Günümüzde daha sade formdaki Esses Kolyeleri: Arma Kralları, Heraldlar, Arma Serjantları, Belediye Başkanları ve Lord Baş Yargıç tarafından makamlarının işaretleri olarak takılmaktadır. Örneğin, Londra Şehri Lord Belediye Başkanları 1545 yılından bu yana Esses Kolyesi takmaktadır. Lord Belediye Başkanı Sör John Allen (Alleyn/Alen) tarafından “yıllık önemli günlerde ve festivallerde kullanılmak üzere” ardıllarına miras bırakılan bir kolye, ilave süslemeler ile 1567 yılından günümüze kadar Lord Belediye Başkanları tarafından takılmaktadır. *Bkz. Oswald Barron, “Collar”, Encyclopædia Britannica 11th ed. vol. XV, Cambridge: Cambridge University Press, 1911, s. 684-685.* Örneğin, 26 Haziran 2024 tarihinde Londra Şehri Lord Belediye Başkanı Michael Mainelli, Japonya İmparatoru Naruhito'yu ve beraberinde Edinburgh Dükü ve Düşesi'ni, Londra Şehri'ndeki (City of London) Guildhall'de ağırlamıştır ve Lord Belediye Başkanı'nın bu davette Esses Kolyesi'ni takmıştır. *Bkz. “More details on the upcoming State Visit by The Emperor and Empress of Japan”, The Royal Family, Erişim Tarihi: 4 Temmuz 2024,*

Dizbağı Nişanı'nın scarlet kırmızı mantosunu giymektedir. Bu eserde ayrıca, Dizbağı Nişanı ile ilgili başka tasvirler de barındırması bakımından oldukça zengindir.⁴⁸²

Birleşik Krallık'taki Kraliyet Koleksiyonu (The Royal Collection Trust) bünyesinde bulunan ve Joos van Wassenhove tarafından 1480 yılı civarında tamamlanan *Urbino Dükü Federico da Montefeltro (1422-1482), oğlu Guidobaldo (1472-1508) ve diğerleri bir söylev dinliyor* (Federico da Montefeltro, Duke of Urbino (1422-1482), his son Guidobaldo (1472-1508), and others listening to a discourse) olarak adlandırılan tabloda⁴⁸³ (Fig.3) Urbino Dükü Federico da Montefeltro, içi beyaz astarlı üzerinde dizbağının "Q" harfi şeklinde sardığı Aziz George'un kırmızı haçını barındıran kalkan olan mavi mantoyu giyerken tasvir edilmiştir. Ek olarak, bu mantonun altında ise üzerlerinde "Q" şeklinde *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosu olan

<https://www.royal.uk/news-and-activity/2024-06-04/more-details-on-the-upcoming-state-visit-by-the-emperor-and-empress-of> The Royal Family Channel, "Duke & Duchess Give Grand Welcome to Japanese Emperor For Banquet", 27 June 2024, Youtube video, 0:53-3:25, Erişim Tarihi: 4 Temmuz 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=vD5DPmh0SYA>

⁴⁸² Bkz. Sarah J Biggs, "The Talbot Shrewsbury Book Goes Online", British Library, 19 July 2012, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://blogs.bl.uk/digitisedmanuscripts/2012/07/the-talbot-shrewsbury-book-goes-online.html>

⁴⁸³ Joos van Wassenhove (active 1460-80), *Federico da Montefeltro, Duke of Urbino (1422-1482), his son Guidobaldo (1472-1508), and others listening to a discourse*, c. 1480, Oil on poplar panel, 130.0 x 211.8 x 3.2 cm, The Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/406085/federico-da-montefeltro-duke-of-urbino-1422-1482-his-son-guidobaldo-1472-1508-and>

iki boyutlu dizbağları ile bezeli kan kırmızı bir surkota yer verilmiştir. 1480 gibi geç bir tarihte üzeri dizbağları ile bezeli surkota yer verilmesi tablonun dikkat çekici bir elementi olmuştur.

Fig.3 Joos van Wassenhove (active 1460-80), Federico da Montefeltro, Duke of Urbino (1422-1482), his son Guidobaldo (1472-1508), and others listening to a discourse, c. 1480

© Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Danimarka, Kopenhag'daki Rosenborg Kalesi'nde yer alan Danimarka Kraliyet Koleksiyonu (Rosenborg- Kongernes Samling) Dizbağı Nişanı'nın kostümü ve işareti bakımından olağanüstü parçalar içermektedir. Rosenborg Kalesi'nde Danimarka Kralı IV. Christian'a ait 1603 tarihli surkot ve manto, Dizbağı Nişanı'nın günümüze kalan en eski surkotu ve mantosudur. Surkot mavi kadifeden sade tasarımda iken yine kadifeden yapılan manto, altın ve gümüş içermektedir. Yüksek kaliteli malzemeden ince işçilikle yapılmış bu mantonun en olağanüstü kısmı ise sol göğüs kısmında yer alan nişanın sembolüdür. Bu kısımdaki dizbağı, harfler, kalkan ve haç; altın ve gümüş işlemler içermekte ayrıca, dizbağının kenarlarını, tokasını, grometini, harfler arasındaki çiçekleri ve kalkanın dışı ile haçın dış kısmını çeşitli boyutlarda sayısız inci sarmaktadır.⁴⁸⁴

Nihai olarak da Dizbağı Nişanı'nın kostümü genel itibariyle: beyaz tafta astarlı mavi kadife manto; beyaz tafta astarlı crimson kırmızı surkot, crimson kırmızı kadife kapüşon ve beyaz tafta astarlı üzerine bir bant ile beyaz devekuşu ve siyah balıkçıl tüylerinden oluşan bir sorguç ile tutturulmuş siyah kadife bir şapka şeklindedir.⁴⁸⁵

⁴⁸⁴ Janet Arnold, "The Kirtle, or Surcoat, and Mantle of the Most Noble Order of the Garter Worn by Christian IV, King of Denmark and Norway." *The Antiquaries Journal* 72 (1992): 141, 143-146. Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://doi.org/10.1017/S0003581500071225>

⁴⁸⁵ Dorling, *a.g.e.*, s. 9.

3.1.2 Dizbağı

İlk olarak nişanın özel işareti olan dizbağı, bir kişi şövalye üye seçildikten sonra ona gönderilmekteydi. Dizbağı, manto ve surkotun aksine her türlü kıyafet ile takılabildiğinden, şövalyelerden dizbağlarını halkın arasına çıktıklarında takmaları beklenmekteydi. Ancak, şövalyelerin V. Henry dönemine kadar buna uymadıkları, hatta dizbağlarının şövalyelerin mezarındaki tasvirlerde dahi yer almadığı görülmektedir. 1422 yılında V. Henry'nin ölümünün ardından ise dizbağının sürekli takılması gerekliliği getirilmiştir. Buna şövalyelerin daha fazla uymuş olması bu dönemde bir çok şövalyenin mezar tasvirlerinde dizbağının karşımıza çıkmasında görülebilir.⁴⁸⁶ İlk dizbağlarının rengi açık mavidir ve bu dizbağları kimi zaman *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt qui mal y pense) mottosunu taşıırken kimi zaman da taşımamaktadır. Tokası ve iğnesi altın olan ve kumaşı mavi ipekten işlemeli olan bu dizbağlarının üzerlerindeki mottolar ise kimi zaman altın işlemeden meydana gelirken kimi zaman da harfler inci, yakut ya da elmas ile süslenmiş şekilde yapmıştır. Ayrıca sözcükler arasındaki güller de altın veya altın üzerine mineli şekilde çeşitli renklerde karşımıza çıkmaktadır.⁴⁸⁷ Ayrıca, dizbağının açık mavi rengi I. George hükümdarlığının başından itibaren koyu maviye dönene kadar böyle kalacaktır.⁴⁸⁸

Gardırop hesaplarına bakıldığında II. Richard döneminde dizbağlarını farklı türde işlemlerle süslemek popüler olmuş gibi görünmektedir. Kayıtlarda, Kral ve Derby Earlü için güllü iki altın dizbağı ile başka bir örnekte de altın uçlu devekuşu tüylü bir dizbağı

⁴⁸⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 159.

⁴⁸⁷ Nicholas, *1842b*, s. 335-336., Boulton, *a.g.e.*, s. 153.

⁴⁸⁸ Stephen Slater, "Garter, The Most Noble Order of the", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 160.

ile hawthorn yapraklı dizbağları karşımıza çıkmaktadır. Başka bir kayda göre, 1455 yılında Portekiz Kralı'na gönderilen dizbağı 40£ değerinde inci ve değerli taş içermekteydi. Bu dizbağları ayrıca alan kişi tarafından da süslenebilmekteydi. Örneğin, İsveç Kralı Gustavus Adolphus'un dizbağında 400'den fazla elmas bulunmaktaydı.⁴⁸⁹ Savoy Dükü Emanuele Filiberto'ya gönderilen dizbağının ucunda ise bir yakut ve bir inci yer almaktaydı.⁴⁹⁰ Urbino şehrindeki Ulusal Galeri'de (Galleria Nazionale delle Marche) bulunan ve ressam Pedro Berruguete tarafından 1476 civarında tamamlanan Urbino Dükü ve oğlu Guidobaldo'nun portesinde, Urbino Dükü Federico da Montefeltro'nun boynunda Napoli Ermin Nişanı⁴⁹¹ kolyesi yer alırken, Dük ayrıca sol dizinin altında, üzerinde

⁴⁸⁹ Nicholas, *1842b*, s. 336-337.

⁴⁹⁰ Ashmole, *1675*, s. 203.

⁴⁹¹ *Napoli Ermin Nişanı* (Ordine dell'Ermellino) Napoli Kralı I. Ferdinand (Ferrante) tarafından 1465 yılında kurulmuştur. Ermin bir çok eserde temizliğine ve saflığına vurgu yapılarak tanımlanmıştır. İlk olarak, nişanın tüzüğünde nişanın işaretinin anlatıldığı bölümde ermin, *en temiz/saf canavar* (animal mundissimo) olarak tanımlanmıştır. Boulton, *a.g.e.*, s. 402-410, 426. Erminin beyaz kürküyle bağlantılı olan saf doğası; Antikçağ'dan Yaşlı Plinius'un *Doğa Tarihi* (Naturalis Historia), Ortaçağ'dan *Erdem Çiçeği* (Fiore di virtù) adındaki ahlakçı Toskana hayvan hikayeleri ve Leonardo da Vinci'nin *El Yazması H.* gibi çağdaş çalışmalarda tartışılmıştır. Örneğin Leonardo, ermine iki kez değinmiştir. Her iki durumda da ölçülülükle ilgili olarak, yaratığın günde yalnızca bir kez yemek yediği ve saflığını lekelemektense ölümü tercih ettiği öne sürülmüştür. 1465 yılında Ermin Nişanı'nın kurulmasının nedeni de bu hayvanla ilgili mevcut inançları Kral Ferrante'nin uyarlamasıyla ilişkilendirilmiştir. Bkz. Leah R. Clark, *Collecting Art in the Italian Renaissance Court: Objects and Exchanges*, Cambridge: Cambridge University Press, 2018, s. 159-160. Nişanın işareti ise oldukça ayrıntılı altın bir kolyedir.

Bu altın kolyenin zincirinin tasarımı; ağaç dallarının yüzük/düğüm şeklinde yuvarlaklar yaparak birbirine kenetlendiği bir formdadır. Parçaların içlerinde ise sırasıyla üzerinde alev yer alan bir sandalye ve yapraklarını dökmeye başlamış bir ağaç gövdesi yer almaktadır. Kolyenin rozet kısmında ise üzeri beyaz mine kaplanmış altın bir ermin yer almaktadır. Bu ermin kimi zaman ağzında bir sarmal taşımakta ve bu sarmalın üzerinde *saygıya/hürmete layık* anlamındaki “PROBANDA” mottosu yer almaktadır. Bazı örneklerde de erminin üzerinde yer alan bu sarmalda *uygunluk/yerindelik* anlamındaki “DECORUM” ifadesi yazmaktadır. Boulton, *a.g.e.*, s. 405, 423-426. Leah R. Clark, kolyedeki yapraklar ve sandalyeler gibi parçalar ile patlama ve filizlenme gibi hareketlerin ortaya koyduğu dikkat çekici görsel anlatımın; saflık, terbiye, adalet ve dürüstlük gibi kavramlara bağlandığını belirtmekte ve bunların ayrıca, erken modern doğa tarihinin mitolojik, tarihsel ve okült geleneklerinin bir kombinasyonu olduğunu ve doğanın genellikle karmaşık anlamları iletmek için etkili bir araç olarak kullanıldığına da dikkat çekmektedir. Clark, 2018, s. 160-163. Napoli Ermin Nişanı ile ilgili muhtemelen dikkat çekici eser, Kraków'daki Ulusal Müze (Muzeum Narodowe w Krakowie) koleksiyonunda yer alan ve 1490 civarında Leonardo da Vinci tarafından yapılan *Erminli Leydi* (Dama z gronostajem/Dama con l'ermellino) portresidir. Bu portrede ermini tutan kişi Milan Dükü Ludovico Sforza'nın metresi Cecilia Gallerani'dir. Milan Dükü, 1488 yılında Napoli Ermin Nişanı'nı almıştır. Bu bağlamda Leonardo'nun bu portrede yer alan ermini, Dükün Napoli Ermin Nişanı'nı almasını simgelemesi için eklemiş olabileceği düşünülmektedir. *Bkz.* Leonardo da Vinci (1452-1519), *Dama z gronostajem - portret Cecylii Gallerani (ok.1473 - 1536)*, około 1490, drewno (orzechowe), farba olejna, farba temperowa, 59,5 cm x 47,2 cm, Muzeum Narodowe w Krakowie- digital collection, Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024, <https://zbiory.mnk.pl/pl/katalog/157417>

elmaslar olan ve toka kısmının ucunda bir adet inci bulunan bir dizbağını takarken tasvir edilmiştir.⁴⁹² I. Charles'ın idamı sırasında taktığı dizbağında ise 412 elmas yer almaktaydı. Öte yandan II. Charles'ın dizbağında ise 250 adet elmasında yanı sıra dizbağının tokasının menteşe kısmında kralın portesi, arka tarafında ise Aziz George'un gravürü yer alıyordu.⁴⁹³ Ashmole, bu dizbağının bir tasvirine eserinde yer vermiştir.⁴⁹⁴

Dizbağı Nişanı'nın Kökeni kısmında da değinildiği üzere, üzerinde motto olmayan en eski örnek, nişanı 1359 civarında alan⁴⁹⁵ Sör William FitzWaryn'nin mezar heykelinde yer almaktadır. Üzerinde *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt qui mal y pense) mottosu yer alan bir dizbağına ait en eski örnek Sör Simon de Felbrigge'ye ait 1416 tarihli anıtsal pirinç levhada karşımıza çıkmaktadır.⁴⁹⁶ Benzer bir anıtsal pirinç Sör Thomas Camoys'a (1419⁴⁹⁷ tarihli) aittir. Bu tasvirde Sör Thomas, boynunda Esses Kolyesi ve sol diz kapağının altında üzerinde motto olan dizbağı ile tasvir edilmiştir. Ayrıca, Sör Thomas Bullen'a ait 1539 tarihli anıtsal pirinçte ise dizbağının yanı sıra manto, surkot, kapüşon ve kolye de yer almaktadır. Bu açıdan Sör Thomas Bullen'a ait bu pirinç, Beaumont'a

⁴⁹² Pedro Berruguete, *Ritratto di Federico da Montefeltro e del figlio Guidobaldo*, 1476-1477, Olio su tavola, 138,5 x 82,5 cm, Galleria Nazionale delle Marche, Erişim Tarihi: 12 Haziran 2024, <https://gndm.it/opere/ritratto-di-federico-da-montefeltro-e-del-figlio-guidobaldo/>

⁴⁹³ Nicholas, *1842b*, s. 336-337.

⁴⁹⁴ *Bkz. Ashmole, 1675*, s. 202.

⁴⁹⁵ Fellowes, *1939*, s. 26.

⁴⁹⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 152-153.

⁴⁹⁷ Sör Thomas Camoys'a ait anıtsal pirincin tarihi 1419'dur. Ancak Sör Thomas, 1421 yılında ölmüştür. *Bkz. Cokayne, a.g.e.*, s. 510.

göre türünün tek örneğidir.⁴⁹⁸ Bir başka örnek 1538 yılında ölen Shrewsbury Earlü George Talbot'ın mezarında yer almaktadır.⁴⁹⁹ Burada Shrewsbury Earlü; dizbağı, manto ve daha sonra işlenecek olan kolyeyi takarken tasvir edilmiştir.⁵⁰⁰

Ek olarak Spurlock Müzesi, Sör Thomas Bullen'a ait pirincin açıklamasında nişanın tam kostümü ve işareti ile ikinci bir tasvirin Essex Earlü Henry Bourchier'nin (1483) anısal pirincinde olduğunu belirtmiştir.⁵⁰¹ Ancak, Essex Earlü Henry Bourchier'nin anısal pirincinde Dizbağı Nişanı'nın mantosu olmasına karşın hem Essex Earlü hem de Essex Kontesi Dizbağı Nişanı'nın kolyesini değil, *Güneşler ve Güller*

⁴⁹⁸ Beaumont, *a.g.e.*, s. 125-126.

⁴⁹⁹ David Lillistone, "George Talbot, 4th Earl of Shrewsbury", Monumental Brass Society, June 2007, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2024, <https://www.mbs-brasses.co.uk/index-of-brasses/george-talbot-fourth-earl-of#>

⁵⁰⁰ James Basire, after Hirst, *Monument of George Talbot, fourth Earl of Shrewsbury*, possibly mid or late 18th century, line engraving, 250 mm x 197 mm, National Portrait Gallery, London, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2024, <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw125003/Monument-of-George-Talbot-fourth-Earl-of-Shrewsbury?LinkID=mp87295&role=sit&rNo=0>

⁵⁰¹ *Brass Rubbing: Sir Thomas Bullen (Boleyn)*, 1539 CE, Plant-Wood, Paper, Glass, Wax, 208.3 cm x 81.3 cm, Spurlock Museum, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2024, <https://www.spurlock.illinois.edu/collections/search-collection/details.php?a=1997.05.0025>

Kolyesi (Collar of Suns and Roses) adındaki liveri⁵⁰² kolyesini takmaktadır.⁵⁰³ Bu açıdan Essex Earlü'nün pirinci Sör Thomas Bullen'dan ziyade; Güneşler ve Güller Kolyesi takan, Dizbağı Nişanı'nın mantosunu giyen ve Dizbağı Nişanı'nda Kadınlar kısmında gördüğümüz Sör Robert Harcourt'un mezar heykeline daha çok benzemektedir. Üstelik Herbert Haines, *Anıtsal Pirinçler El Kitabı Bölüm I (A Manual of Monumental Brasses*

⁵⁰² Liveri (livery) sözcüğünün kökeni, özgürleştirme ve vermek anlamındaki Latince *liberare* ve Fransızca *livrée* sözcüklerine dayanmaktadır. Başlangıçta, bir lordun kendisine yardımcı olanlara ve ev hizmetçilerine yiyecek, giyecek ve erzak vb. dağıtması anlamına gelen liveri daha sonra lordun himayesinin göstergeleri olarak: üniformaları, rozetleri ve renkler gibi diğer parçaları tanımlar hale gelmiştir. Bunlardan göze ilk çarpan parçalar olan üniformaların rengi ya da renkleri, uzaktan kişiyi tanıma ve kime bağlı olduğunu anlamada önemli bir işleve sahipti. İngiltere'de XIV. ve XV. yüzyıllarda nüfuzlu bir kişinin etkisi, onun liverisini ve rozetini takan kişilerin sayısı ile ölçülmekteydi. XVIII. ve XIX. yüzyıllar arasında da devam eden bu pratik günümüzde halen Birleşik Krallık'ta var olup, oldukça süslü üniformalar Kraliyet Hanehalkı tarafından kullanılmaya devam etmektedir. Stephen Friar, "Livery Colours", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 218-219.

⁵⁰³ Bkz. Herbert Druitt, *Brass rubbing*, 15th century, black heel-ball, on white paper, Hampshire Cultural Trust, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2024, <https://collections.hampshireculture.org.uk/object/brass-rubbing-black-heel-ball-white-paper-henry-bourchier-kg-first-earl-esssex-lord-treasurer>

Part I) adlı eserinde, Güneşler ve Güller Kolyesi'ne bu piriñteki Essex Kontesi'nin boynunda yer alan kolyenin tasvirini örnek olarak vermiştir.⁵⁰⁴

Mezar heykellerinin ve anıtsal piriñlerin yanı sıra bazı cam panellerde ve goblenlerde de dizbağına rastlamak mümkündür. The British Museum'da üzerlerinde *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt qui mal y pense) mottosu olan ve armaları saran dizbağlarının yer aldığı iki vitray⁵⁰⁵ cam panel bulunmaktadır. İlk panel yaklaşık 1473-1492 arasına tarihlenmiştir ve bu paneldeki dizbağı; 2. Suffolk Dükü John de la Pole ve IV. Edward IV ve III. Richard'ın kız kardeşi olan eşi Düşes Elizabeth Plantagenet'in turnuva kalkanı formundaki kalkanda yer alan armayı sarmaktadır. Dük, Dizbağı Nişanı'nı 1473 tarihinde almıştır.⁵⁰⁶ İkinci panel ise yaklaşık 1520 yılına tarihlenmiştir

⁵⁰⁴ Herbert Haines, *A Manual of Monumental Brasses Part I*, Oxford: J. H. And Jas. Parker, 1861, s. cxvi.

⁵⁰⁵ Sanatta vitray, ışığın içlerinden geçebileceği dekoratif pencereler ve diğer nesnelere yapmak için kullanılan renkli camlara verilen addır. Ortaçağ'da inşa edilen bazı katedrallerdeki vitray süslemeler oldukça dikkat çekicidir. Robert W. Sowers, "stained glass." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024 <https://www.britannica.com/art/stained-glass> Ek olarak, 1848-1933 yılları arası yaşamış olan Louis Comfort Tiffany, geleneksel vitray cam tekniğinde büyük yenilikler yaparak bu alanda önemli çalışmalar yapmıştır. Bkz. Alice Cooney Frelinghuysen ve Monica Obniski, "Louis Comfort Tiffany (1848–1933)." *Heilbrunn Timeline of Art History*, New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, http://www.metmuseum.org/toah/hd/tiff/hd_tiff.htm

⁵⁰⁶ *Panel*, ca.1473-1492, Stained glass, 382mm x 410mm, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O7776/panel/>

ve bu paneldeki dizbağı, 5. Bergavenny Baronu George Nevill'in armasını sarmaktadır. Lord Bergavenny, Dizbağı Nişanı'nı 1513 yılında almıştır.⁵⁰⁷

Metropolitan Sanat Müzesi de üzerinde kalkanları saran dizbağları barındıran ve 1488- 1501 yılları arasına tarihlenen bir goblene ev sahipliği yapmaktadır (Fig.4). Birçok kralın hükümdarlığında Donanma Komutanı olarak görev yapan ve 1487 yılında Dizbağı Nişanı'nı alan Lord Dynham tarafından yaptırılan bu goblen, çeşitli çiçekler ve bitkilerle süslenmiştir ve üç armayı saran *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt qui mal y pense) mottosuna sahip 3 dizbağını içermektedir. Bu goblende dikkat çekici bir unsur dizbağlarına ve kalkanlara Lord Dynham'ın rozetinin eşlik ediyor olmasıdır. Bu rozet; bir savaş gemisinin kırık direğinin üzerinde yer alan kale⁵⁰⁸ yeri içerisindeki 5 mızrak ve

⁵⁰⁷ *Panel*, ca. 1520, Stained glass, Clear and coloured glass, leaded, painted and stained, 16 1/2in x 13in, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O7814/panel-unknown/>

⁵⁰⁸ Kale, gemi yapımında savaş ya da çalışma amaçları için ana güvertenin üzerine yükseltilmiş yapı veya alana verilen addır. Bu adlandırma gemideki bu kısmın, kalelerin küçük çıkmalı kulelerine (turret) olan benzerliği yüzünden türetilmiştir. Kaleler geminin ön ve arka kısımlarında yer almaktayken, XIII. yüzyılda bazı gemilerin direklerinin üstüne de kale yerleştirilmeye başlanmıştır. Bilinen ilk kaleler, deniz çatışmalarında avantajlı noktalar sağlamak için Roma gemilerinde, geminin ortasında ya da arka tarafında yer almaktaydı. Geminin ön kısmında yer alan kaleler ise, VIII. yüzyılda Viking gemilerinde kullanılmaya başlanmıştır. Son olarak, XIV. yüzyıla gelindiğinde geminin ön ve arka kısımlarında yer alan kaleler artık ek bir kule olmaktan çıkıp, gövdenin bir parçası (kasara) haline gelmiştir. *Encyclopaedia Britannica*, "castle.", Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.britannica.com/technology/castle-ship-part> Berlin'deki Alman Tarihi Müzesi (Deutsches Historisches Museum) websitesinde hazırlanan, Avrupa gemi inşa

direğin üzerinde dalgalanan üstünde Aziz George haçının yer aldığı kırlangıç kuyruklu bir flamadan oluşmuştur.⁵⁰⁹

tarihinin dönüm noktaları zaman çizelgesi kullanılarak, XII. ve XIII. yüzyıldan *Nef* çeşidi gemi modelindeki ön ve arka kısımdaki kalelere ve sonra da ileriki yüzyıllarda farklı gemi çeşitlerinde bu bölümlerin gelişimine göz atılabilir. *Bkz.* “Ship types Milestones in the history of European shipbuilding, Nef (12th–13th century)”, Deutsches Historisches Museum, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.dhm.de/mediathek/en/ship-types/milestones-in-the-history-of-european-shipbuilding/02-nef/>

⁵⁰⁹ South Netherlandish, *Tapestry with Armorial Bearings and Badges of John, Lord Dynham*, ca. 1488–1501, Wool warp; wool wefts with a few silk wefts, 152 x 145 in. (386.1 x 368.3 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, The Cloisters Collection, 1960, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/468561>

Fig.4 South Netherlandish, Tapestry with Armorial Bearings and Badges of John, Lord Dynham, ca. 1488–1501, Wool warp; wool wefts with a few silk wefts, 152 x 145 in. (386.1 x 368.3 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, The Cloisters Collection, 1960, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/468561>

Geçtiğimiz kısımda halihazırda iki tabloda karşımıza çıkan Urbino Düğü Federico da Montefeltro tarafından yaptırılan ve günümüzde New York'taki Metropolitan Sanat Müzesi'nde bulunan *Gubbio'daki Düğlük Sarayı'ndan Studiolo* (Studiolo from the Ducal Palace in Gubbio) adlı esere değinilecektir (Fig.5). Studiolo, İtalyancada *küçük stüdyo* anlamına gelmektedir ve genellikle fazlasıyla dekore edilmiş okumaya, çalışmaya ve

yazmaya adanmış küçük bir odadır.⁵¹⁰ Urbino Dükü tarafından sipariş edilmesinin ardından yaklaşık 1478-1482 yılları arasında tamamlanan Studiolo'nun Francesco di Giorgio Martini tarafından tasarlandığı, onun gözetiminde Giuliano da Maiano ve Benedetto da Maiano tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Odanın duvarlarını kaplamak için yapılan bu paneller *intarsia* olarak bilinen tahta kakma tekniği ile yapılmıştır. Panellerde ceviz zemin üzerine: ceviz, kayın, gül ağacı, meşe ve meyve ağaçlarından tahtalar kullanılarak derinliğe ve doğrusal perspektife sahip bir çok geometrik ve sanatsal tasvire yer verilmiştir.⁵¹¹ Bu tasvirler arasında yer alan “Q” harfi şeklindeki sarmal dizbağı ise oldukça dikkat çekmektedir. Bu dizbağı, *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosunu içermektedir. Ayrıca Pedro Berruguete tarafından yapılan Urbino Dükü'nün portresinde olduğu gibi, bu dizbağının da uç kısmında bir inci barındırmaktadır. Ancak Berruguete'nin portesine zıt olarak elmaslar bu tasvirde yer almamaktadır. Bu Studiolo da dizbağının, XIV. yüzyıldaki en önemli tasvirlerinden birisidir.

⁵¹⁰ “Studioli, Glossary”, The National Gallery, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/glossary/studioli>

⁵¹¹ Various artists/makers, *Studiolo from the Ducal Palace in Gubbio*, ca. 1478–82, Walnut, beech, rosewood, oak and fruitwoods in walnut base, H. 15 ft. 10 15/16 in. (485 cm), W. 16 ft. 11 15/16 in. (518 cm), D. 12 ft. 7 3/16 in. (384 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, Rogers Fund, 1939, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/198556>

Fig.5 Various artists/makers, Studiolo from the Ducal Palace in Gubbio, ca. 1478–82, Walnut, beech, rosewood, oak and fruitwoods in walnut base, H. 15 ft. 10 15/16 in. (485 cm), W. 16 ft. 11 15/16 in. (518 cm), D. 12 ft. 7 3/16 in. (384 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, Rogers Fund, 1939, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/198556>

Arma üzerinde yer alan iki boyutlu bir dizbağına da değinilecek olunursa, III. Edward'ın heraldik etkisi Dizbağı Nişanı ile sınırlı kalmamıştı ve Kral, kraliyet armasında da değişiklikler yapmıştı. 1350'li yıllarda III. Edward, dizbağının armayı sarması

geleneğini başlatmıştı.⁵¹² Ayrıca III. Edward döneminde, dört ayak üstünde (statant) ve yüzü karşıya dönük (guardant) başında altın taç olan aslan, III. Edward'dan bu yana İngiltere (sonrasında Britanya) hükümdarları tarafından kraliyet armasında krest olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Bu aslan krest başlangıçta ermin ile çevrilmiş kırmızı şapka (chapeau gules) üzerinde yer alırken IV. Edward şapkayı taç ile değiştirmiştir. VIII. Henry döneminde ise krestin günümüzdeki formu benimsenmiştir.⁵¹³

Bavyera Devlet Kütüphanesi (Bayerische Staatsbibliothek) koleksiyonunda yer alan ve 1545 ve 1550 yılları arası heraldiğe de ilgisi olan Fugger Ailesi'nden⁵¹⁴ Johann

⁵¹² Boulton, *a.g.e.*, s. 343. Ayrıca, Dizbağı ve *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosu kendisine farklı yerlerde gittikçe daha fazla yer bulmaya da başlayacaktı. Bunlara: Özel Konsey Ofisi gibi kurumlardan armaları, Hanehalkı Süvari Alayları gibi askeri birliklerin rozetleri ile The King's School, Grantham gibi okulların rozetleri örnek olarak verilebilir *Bkz.* "Homepage", The Privy Council Office, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://privycouncil.independent.gov.uk/> "Welcome to the Household Cavalry", The Household Cavalry, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://householdcavalry.co.uk/> "Homepage", The King's School Grantham, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://www.kings.lincs.sch.uk/>

⁵¹³ Kay W. Holmes, "United Kingdom, Royal Heraldry", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 358.

⁵¹⁴ Fugger Ailesi, XV. ve XVI. yüzyıllarda Avrupa ticaretine yön veren Alman tüccar ve bankacılık ailesiydi. *Bkz.* Friedrich Blendinger, "Fugger family." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024 <https://www.britannica.com/money/Fugger-family>

Jakob Fugger⁵¹⁵ tarafından sipariş edilen *İngiltere İşareti* (Insignia Anglica) adlı resimli el yazmasında⁵¹⁶, VIII. Henry'nin kraliyet arması başta olmak üzere Kraliyet Ailesi ve İngiltere'deki diğer asillere ve ailelere ait bir çok arma yer almaktadır. Eserde folyo 2r'de

⁵¹⁵ Johann Jakob Fugger, Anton Fugger'in yeğenleri arasında politik açıdan en yetenekli olanıydı. Hem bir çok siyasi görevde hem de ticari faaliyette bulunmuştu ancak hayatının son dönemine doğru mali olarak zorluklar çeken Fugger, üç büyük Fugger kuşağı arasında iflas eden tek kişi olmuştu. Ancak Fugger, başından beri iş hayatından çok, bilime ve taşra yaşamına eğilim göstermişti. Fugger, henüz küçük yaşlarda; İtalya, İspanya, Fransa, Hollanda ve Macaristan'a yolculuk etmiş, üniversitelerle tanışıp hem antik hem de yaşayan diller hakkında bir çok bilgi edinmişti. Fugger'in ünü de bilim alanında gelmiş, bir çok bilim insanına mali destekte bulunmuştu. Bu bağlamda Fugger'in en öne çıkan yanı kendisine büyük bir kütüphane kurmasıydı. 1551-57 yılları arasında, Bizans Tarihi çalışmalarının öncüsü olan Hieronymus Wolf (Bkz. Daniel W. Berman, "Hieronymus Wolf in the Rosenthal Collection: Two Annotated Volumes." *The Yale University Library Gazette* 71, no. 3/4 (April 1997): 120-29. Erişim Tarihi: 23 Eylül 2024, <https://www.jstor.org/stable/40859743>), Fugger'in kütüphaneciliğini yapmıştı ve bu dönemde başta Venedik olmak üzere bir çok yerden toplu kitap alımları yapılmıştı. Örneğin, 1552 yılında Nürnberg'deki Hartmann Schedel'in kütüphanesinin tamamı satın alınmıştı. Fugger'in kütüphanesinde özellikle Grekçe el yazmaları öne çıkan eserler olmuştu. Ancak sonrasında borçları nedeniyle Fugger, kütüphanesini 1571 yılında Bavyera Dükü V. Albrecht'e sattı. Münih'teki saray kütüphanesine gelen bu kitap koleksiyonu böylelikle günümüzdeki Bavyera Devlet Kütüphanesi'nin en değerli eserleri olarak, kütüphanenin temeli oldu. Bkz. Wolfgang Zorn, "Fugger, Johann Jakob.", *Neue Deutsche Biographie* 5 (1961), s. 720-721 [Online-Version], Erişim Tarihi: 23 Eylül 2024, <https://www.deutsche-biographie.de/pnd118703501.html#ndbcontent>

yer alan VIII. Henry'nin armasında üzerinde *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosu olan dizbağı ile sarılmış kalkan bulunmaktadır (Fig.6). Armayı saran dizbağının bu formun yanı sıra, folyoda armanın köşelerine yerleştirilmiş VIII. Henry'e ait sırasıyla: Tudor Gülü, Zambak Çiçeği (Fleur-de-lis), Beaufort Kayar Kapısı (Beaufort Portcullis) ve Güneş Işını kraliyet rozetleri⁵¹⁷ ve çok renkli mantolama⁵¹⁸ da ayrıca dikkat çekicidir.

⁵¹⁶ München, Bayerische Staatsbibliothek, Cod.icon. 291, fol. 2r, Münchener Digitalisierungszentrum Digitale Bibliothek, Bayerische Staatsbibliothek, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00001647?page=6,7>

⁵¹⁷ İngiltere Kralları'nın genellikle birden çok kraliyet rozeti bulunmaktaydı. Bunlara: I. Richard'ın ve Yurtsuz John'un *ay ve yıldız* rozeti ile *genista bitkisi* (planta genista), VI. Henry'nin *zincirlenmiş antilop* rozeti ile *benekli panter* rozeti ve IV. Edward'ın *siyah ejderha* (Ulster) rozeti ile *görkemli güneş* rozeti örnek olarak verilebilir. Bkz. Kay W. Holmes, "United Kingdom, Royal Heraldry", A Dictionary of Heraldry, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 359.

⁵¹⁸ Miğfere tutturulmuş koruyucu renkli kumaş parçasına *mantolama* (mantling) denir. Bir arma içinde manto, krestin altından dalgalanıyormuş gibi tasvir edilir. Stephen Friar, "Mantling", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 115-116., Stephen Friar, "Helmet", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 231.

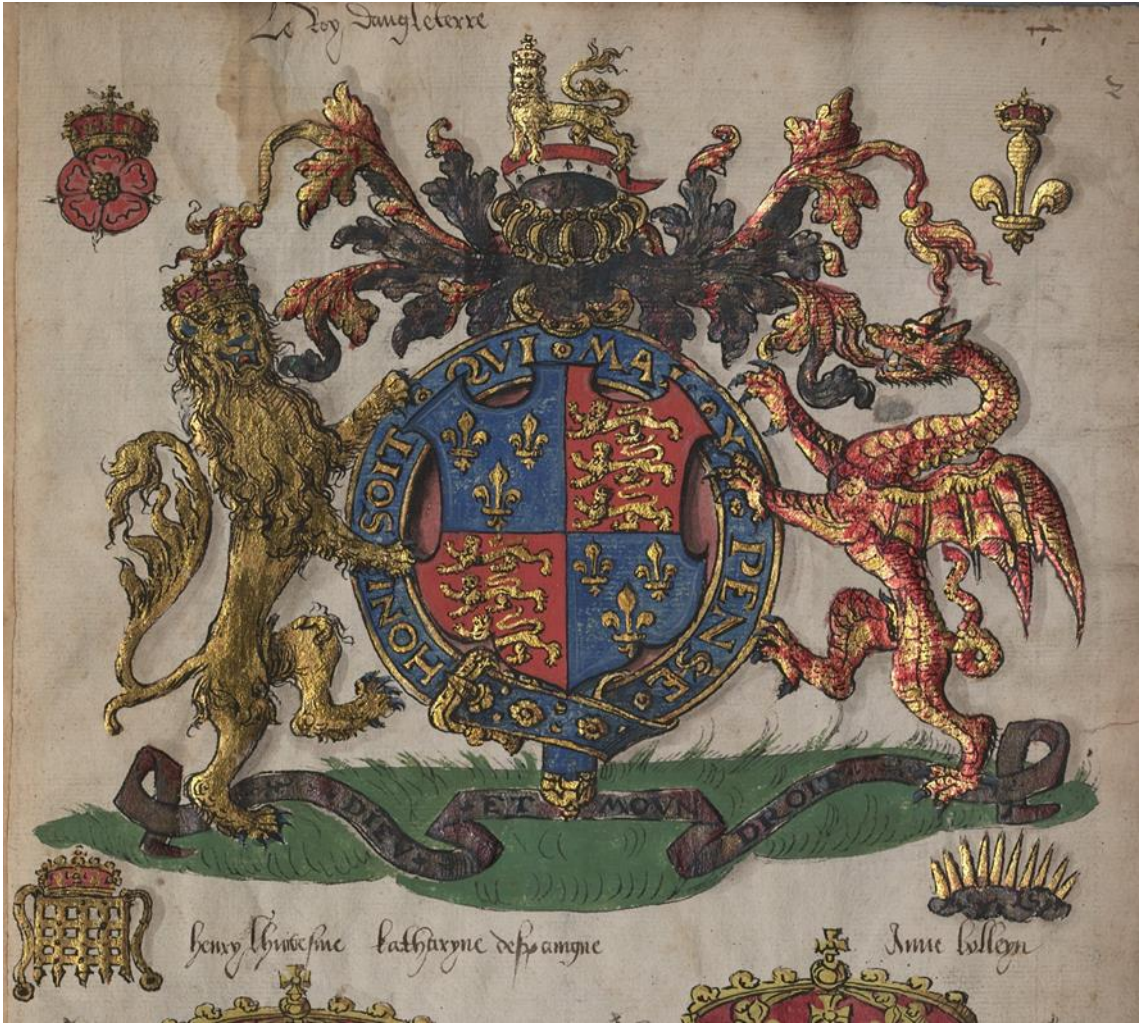

Fig.6 İngiltere Kralı VIII. Henry'nin arması (kırılmış). *İngiltere İşareti* © Bayerische Staatsbibliothek

Şövalyelerin taktıkları ve günümüze kalan fiziki dizbağlarına geçmeden önce son olarak, XIV. ve XV. yüzyıllarda Dizbağı Nişanı'na sembol olarak oldukça benzer formları paylaşan nişanlardan bazılarına değinilecektir. İlk olarak Bourbon altın kemer rozetine bakılacaktır. Hem Kolye Nişanı'nı kuran Savoy Kontu VI. Amedeo'nun hem de Yıldız

Nişanı'nı⁵¹⁹ kuran Fransa Kralı II. Jean'ın kuzeni olan Louis, babası I. Pierre ile, Poitiers Muharebesi'nde Kralla birlikte savaşmıştı ve Louis'nin babası I. Pierre bu muharebede

⁵¹⁹ *Yıldız Birliği* olarak da bilinen *Yıldız Nişanı*, Fransa Kralı II. Jean tarafından kurulmuştur ve 6 Kasım 1351 tarihinde resmi olarak ilan edilmiştir. Boulton, *a.g.e.*, s. 167-174. Öte yandan Yıldız Nişanı daha kurulurken başarısız olmuş bir projedir. Nişanın şövalyeleri sadece bir kez 6 Ocak 1352 Epifani Günü, nişanın ilk büyük töreninde bir araya gelebilmişlerdi. Bu törene katılım çok azdı. Wagner'e göre bu coşku eksikliğinin, Kralın yakın zamanda Eu Kontu ve Fransa Konstabeli II. Raoul'u idam ettirmesine duyulan öfkeden ya da savaş çabalarının başarısızlığı ile Kara Ölüm'ün asiller üzerine yüklediği mali yükler ışığında bu etkinliğin maliyetine duyulan memnuniyetsizlikten kaynaklanmış olması olasıdır. Törene katılan şövalyeler kürklü kırmızı ve beyaz mantolar giyip ve ziyafette altın tabaklardan yemek yemişlerdi. Bununla birlikte nişanın prestiji anında talihsiz bir olay sonucu zedelenecekti. Tam da tören günü, İngiliz paralı asker John Dancaster, Calais Ateşkesi'ni görmezden geldi ve Calais yolu üzerinde başlıca Fransız kalelerinden biri olan korunaklı Guines Kalesi'ne doğru hareket etti. Kalenin kaptanı ise o esnada Yıldız Nişanı'nın bu ziyafetine katılmakla meşguldü. Bununla birlikte aynı yılın 14 Ağustos gününde gerçekleşen ve önemli bir İngiliz zaferi ile sonuçlanan Mauron Muharebesi'nde de Yıldız Şövalyeleri'nin 89'unun ölmesi ile asillerin süregelen kayıtsızlığı gibi konular da birleşince, Yıldız Nişanı daha kurulurken başarısız olmuş bir projeydi. Wagner, *a.g.e.*, s. 288-289, 214., Boulton, *a.g.e.*, s. 181-182. Son olarak, Fransa Ulusal Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan *Fransa'nın Büyük Kronikleri* (Grandes Chroniques de France) el yazmasında folyo 394r'deki iki minyatürde Kral ve Yıldız Nişanı Şövalyeleri görülebilir. *Bkz.* Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 2813, fol. 394r, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des

hayatını kaybetmişti. Louis ise, tutsak düşen Kral II. Jean'ın İngilizlere ödeyeceği fidyeye karşılık rehine olarak, Bourbon Dükü olarak ilk 8 yılını İngiltere'de geçirmek zorunda kalmış ve nihayet 1366 yılının ekim ayında ancak topraklarına dönebilmişti. Sonrasında ise Dük, mottosu *Hadi Gidelim* (Allen ya da Allons⁵²⁰) olan *Altın Kalkan Nişanı* (Ordre de l'Écu d'Or) adındaki nişanı kurdu. Ancak bu nişan çok geçmeden terk edildi. Öte yandan Dük, İngiltere'de bulunduğu dönemde Dizbağı Nişanı'ndan da etkilenmiş ve kendisine, üzerinde *Umut* (ESPÉRANCE) mottosunun yer aldığı altın bir kemeri kişisel rozet olarak benimsemişti. Bu altın kemer rozeti, XVI. yüzyıla kadar Bourbon Dükleri'nin ana rozetlerinden biri olacaktır. Son olarak, 1370 yılında sonra Altın Kalkan Nişanı'nın terk edilerek bu altın kemerin kişisel hediyeler olarak II. Louis ve ondan sonra gelen Bourbon Dükleri tarafından 1410 yılına kadar düklük arması ile birleşmiş şekilde dağıtılmış olması muhtemeldir.⁵²¹

Fransa Ulusal Kütüphanesi koleksiyonunda yer alan ve 1505-1510 tarihli 103 şarkıyı içeren *Bayeux Elyazması* olarak bilinen (Chansonnier⁵²², dit Manuscrit de

Manuscrits. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024,
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84472995/f797.item#>

⁵²⁰ Clark, 1784, s. 257.

⁵²¹ Boulton, a.g.e., s. 273-274.

⁵²² Esas olarak içeriği Fransız lirik şiirleri (chansons) olan metin veya müziğe uyarlanmış el yazmaları veya kitaplara *chansonnier* adı verilmektedir. Ancak, bu sözcük genellikle XV. ve XVI. yüzyılların polifonik şarkı el yazmalarına atıfta bulunmak için kullanılmaktadır. Bkz. Alison Bullock, "chansonnier." *The Oxford Companion to Music* (Oxford University Press, 2011) Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199579037.001.0001/acref-9780199579037-e-1287>

Bayeux) eserin folyolarında nota olanlarının çoğunluğunun kenarları ve üst kısımları, pastoral betimlemelerin yanı sıra, boynunda üzerinde *ESPÉRANCE* mottolu kemer olan, bazıları kanatlı bazıları kanatsız geyikler ile süslenmiştir. Folyo 49v'de yer alan kanatlı bir geyik buna örnek olarak verilebilir (Fig.7).⁵²³ Bu kemerin hem form hem de renk açısından Dizbağı Nişanı'na olan benzerliği çok dikkat çekicidir.

⁵²³ Paris, Bibliothèque nationale de France, MS Français 9346, fol. 49v, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8454671t/f102.item#>

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France, Département des Manuscrits, Français 9346

Fig.7 Boynunda *ESPÉRANCE* mottolu kemer olan kanatlı bir geyik. *Bayeux Elyazması*

© gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

1388 yılından önce Avusturya Dükü III. “Saç Örgülü” Albrecht tarafından kurulan *Saç Örgüsü Topluluğu* (Gesellschaft vom Zopff) hakkındaki Jörg von Ehingen aktardığı kuruluş hikayesine ek olarak Saç Örgüsü Nişanı'nın sembolü de dizbağının “Q” şeklindeki formunda benzerdir. Avusturya Devlet Arşivleri (Österreichisches Staatsarchiv) koleksiyonunda bulunan XIV. yüzyıla ait *Arlberg'deki Aziz Christopher Kardeşliği Arma Kitabı* (Wappenbuch der Bruderschaft des heiligen Christophorus am

Arlberg) ya da diğerk adıyla *Arlberg'deki Aziz Christopher Kardeşliğı Kitabı* (Sancti Christophori am Arlperg Bruederschafft Buech) adlı el yazmasında bir çok arma tasvir edilirken (sonradan eklenen bölümler dışında) eserdeki armalar Avusturya Dükü Albrecht'in arması ile başlamıştır ve bu armanın sola tarafında miğfere zincirli bir Saç Örgüsü kolyesi yer almaktadır.⁵²⁴ Bu kolye şekil olarak dizbağının “Q” şeklindeki formunda benzerdir. Son olarak, Saç Örgüsü Nişanı 1395 yılında III. Albrecht'in ölümü ile kaybolmuştur.⁵²⁵

Aynı dönemde Avusturya'da kurulan ikinci nişan olan *Semender Nişanı* (Orden vom Salamander) da dizbağının “Q” formuna benzerlik göstermektedir. Semender Nişanı hakkındaki bilgiler kısıtlıdır ve nişanın kurucusunun kim olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte Avusturya Dükü III. “Dürüst” Leopold'un ilk 3 oğlundan biri tarafından kurulmuş olması olasıdır. Nişanın sembolünün tasvirine dair en erken kanıtlar *Arlberg'deki Aziz Christopher Kardeşliğı Kitabı*'nda yer almaktadır. Bu el yazmasında gelecekteki Avusturya Dükü IV. “Harika” Albrecht ve kuzenleri (III. Leopold'un çocukları) olan Dükler Nazik Wilhelm, IV. “Şahane” Leopold ve I. “Demir” Ernst'in armaları ve bunların da yanında Semender Nişanı'nın ambleminin tasviri yer almaktadır. Nişanın rozeti adından da anlaşılacağı üzere canavar⁵²⁶ olarak koşar pozisyonda (courant)

⁵²⁴ Wien, Österreichisches Staatsarchiv, AT-OeStA/HHStA HS W 242, fol. 19, Archiv-Informationssystem, Österreichisches Staatsarchiv, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?id=14100>

⁵²⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 339-342, 344.

⁵²⁶ Birçoklarına göre; canavarların, kuşların, balıkların, sürüngenlerin ve hayali yaratıkların güçlü Ortaçağ yorumu, heraldiğin özüdür. Ortaçağ'da önde gelenler ya canavarlar kitaplarından (bestiarium vocabulum) ya da Haçlı atalarının geleneklerinden derledikleri bir ya da daha fazla belirgin canavarı kişisel rozetler olarak benimsediler.

bir semenderdir. Uzun tasvir edilen semenderin başı ise bir köpek ya da ejderha şeklinde tasvir edilmiştir. Semenderin sembolik anlamı belirsiz olmakla birlikte *Canavarlar Kitabı*'nda⁵²⁷ (bestiarum uocabulum) semender, bütün zehirli yaratıklar içinde en güçlüsü

Ayrıca bu sembollerin çoğu arma kalkanına dahil edilse de çok daha fazlası kişisel rozetlere daha sonra da krestlere ve destekçilere (kalkanın iki yanında yer alan) çevrildi. Öte yandan, canavarların otorite amblemi olarak kullanılması, heraldiğin başlangıcından yüzyıllar öncesine dayanmaktaydı. Roma kartalı, İskandinav kuzgunu ve Wessex wyvern (ejderha benzeri canavar) bunlara örnektir. Ortaçağ'da İngiltere'de ise I. Richard'ın 1189-1199 yılları arasındaki hükümdarlığından itibaren, canavarlar giderek kraliyet devisleri olarak daha da popüler hale gelmeye başladı. 1237 yılında Windsor Kalesi'ndeki Kral Salonu'nun çatısının birleşme yerine taştan bir aslan yerleştirildi. XV. ve XVI. yüzyıllarda taştan veya ağaçtan oyulmuş canavarlar kaleler ve malikanelerde; kapı direklerine, parapetlere, merdiven direklerine ve korkuluklarına süsler olarak eklendi. XV. yüzyıla gelindiğinde ayrıca İngiliz hükümdarları, ittifak ya da miras yoluyla çeşitli devisler biriktirmişti. Bunlar, sonradan eklenen birkaç tanesi ile birlikte toplu olarak *Kraliyet Canavarları* (Royal Beasts) olarak adlandırılmıştır. Bunlardan ünlü olan üç seriden ilki, *Hampton Court Sarayı, Kralın Canavarları*. İkincisi, *Kew Gardens, Kraliçenin Canavarları*. Üçüncüsü ise, *Windsor Aziz George Şapeli, Windsor Canavarları* şeklindedir. Bkz. Stephen Friar, "Beasts", A Dictionary of Heraldry, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 55-58.

⁵²⁷ Canavarlar Kitabı, kökeni M.S. II. yüzyılım ortalarında çıkan *Physiologus* adlı bir metne dayanan, Ortaçağ'da havyanlar, bitkiler ve taşlar hakkında Hristiyan alegorileri ve öğütler içeren edebi türün adıdır. Pelikanın fedakarlığı ve Phoenix'in yanması ve küllerinden tekrar doğuşu gibi hikayeler de bu tür kitaplardan türemiştir. Bkz.

olarak geçmektedir. Semender Nişanı'ndaki semender sembolü, bir halka şeklinde kıvrılmış ve kafası kuyruğunun üzerine değmektedir.⁵²⁸ *Arlberg'deki Aziz Christopher Kardeşliği Kitabı*'nda saç örgüsünün bulunduğu folyodan hemen bir sonraki folyoda ise yine Avusturya Dükü'nün armasındaki miğfere zincirlenmiş şekilde beyaz bir semender tasviri yer almaktadır. Bu semender, dizbağının "Q" formuna benzer şekilde kıvrılıp kendi kuyruğunu ısırıştır ve sırtında kırmızı benekler yer almaktadır.⁵²⁹

Ayrıca IV. Albrecht, çember şeklinde kıvrılmış semenderi mühürlerinde de kullanmıştır. Bu dönem ve sonraki birkaç 10 yıl boyunca nişanla ilgili başka bir bilgi bulunmamakla birlikte Alman şövalye Jörg von Ehingen yolculuk günlüğünde bu nişana dair de kısa bir bilgi vermektedir. Buna göre, 1424 yılında Demir Ernst'in yerine geçen oğlu Avusturya Dükü VI. "Müsrif" Albrecht, 1451 yılında von Ehingen kendisini Rottenburg am Neckar'daki düklük sarayında takdim ettiğinde onu *Semender Prenslük Topluluğu*'na (fürstlich geselschafft des Salamanders) kabul etmiştir. Son olarak, 1463'te varisi olmadan hayatını kaybeden VI. Albrecht'den sonra Semender Nişanı'nın da Dükle birlikte kaybolduğu görülmektedir.⁵³⁰

Sembolünün şekli dizbağının "Q" şeklindeki formuna benzeyen değinilecek son nişan ise Kutsal Roma İmparatoru Sigismund tarafından 1408 yılında Macaristan'da kurulan *Ejderha Topluluğu* (Societas Draconistarum) adlı nişandır. Nişanın rozetinin bir çok tasviri olsa da esas olarak iki ana formu vardır. Bunlardan ilki üzerinde ışınlar saçan

Encyclopedia Britannica, "bestiary.", Erişim Tarihi: 23 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/art/bestiary-medieval-literary-genre>

⁵²⁸ Boulton, *a.g.e.*, s. 342-343.

⁵²⁹ AT-OeStA/HHStA HS W 242, fol. 20. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?id=14100>

⁵³⁰ Boulton, *a.g.e.*, s. 342-343, 344.

bir haç olan kuyruğu çember şeklinde boyun kısmına kıvrılan ve kanatları kapalı altın bir ejderhadır. İkinci formda ise altın ejderhanın sırtında bazı tasvirlerde çevresine ateş saçan bazıları ise sade kırmızı bir haç yer almaktadır. Haçta bazı tasvirlerde yukarıdan aşağıya *Ah Tanrım ne kadar merhametlidir* (o quam misericors est deus), soldan sağa yatay olarak ise ... *Adil ve Sabırlıdır* (Justus et Paciens) yazısı yer almaktadır. Broş olarak takılan ejderha genellikle takan kişinin sol kısmına bakmaktadır. Ejderhanın sembolik anlamı ise nişanın kuruluşunun ilan ediliş metninin giriş kısmında açıklanmıştır. Buna göre ejderha, Aziz George'un öldürdüğü ejderha ile benzer olarak günahkarları ve günahları temsil etmektedir. Bu metindeki günahkarlar: Pagan şövalyeler ve şizmatikler⁵³¹ gibi düşmanlar olarak açıklanmıştır. Ejderhanın üzerindeki haç ise İsa Mesih'in haçıdır ve kırmızı renk aslında kanı temsil etmektedir. Bu da Aziz George'un kırmızı haçına bir atıftır. Son olarak, nişanı alanlar arasında 1431 yılında topluluğa kabul edilmiş Valahia (Eflak) Voyvodası II. "Dracul" Vlad da bulunmaktadır. II. Vlad'ın lakabının *Dracul* yani ejderha olması da Ejderha Nişanı'nı almış olmasındandır. Daha sonra II. Vlad'ın oğlu III. "Kazıklı" Vlad'ın da bir başka lakabı olan *Dracul/Drakula* olarak anılmasının nedeni de yine Ejderha Nişanı'dır. Son olarak, topluluğun 1493 yılından sonra, Kutsal Roma İmparatoru III. Friedrich dönemi ardından kaybolmuş

⁵³¹ Roma Katolik kanon hukukuna göre şizmatik, kendini Hristiyan olarak tanımlamaya devam etmesine karşın Papa'ya boyun eğmeyi ya da kilise üyeleriyle birlikte olmayı reddeden vaftiz edilmiş kişidir. Diğer kiliseler de şizmayı, hukuki olarak kendi cemaatlerinden ayrılma anlamında benzer şekilde tanımlamışlardır. *Encyclopaedia Britannica*, "schism.", Erişim Tarihi: 24 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/topic/schism>

olması muhtemeldir.⁵³² Son olarak, Konrad von Grünenberg'in⁵³³ *Arma Kitabı*'nda Macaristan Kralı'nın armasındaki krestin sol tarafında Ejderha Nişanı'nın sembolü olan üzerinde çevresine ateş saçan haçın yer aldığı kuyruğu boynuna dolanmış bir ejderha rozeti tasvir edilmiştir (Fig.8).⁵³⁴

⁵³² Boulton, *a.g.e.*, s. 348-355.

⁵³³ Konrad von Grünenberg, güneybatı Almanya'daki Konstanz Gölü kıyısında bulunan Konstanz şehrinden asil bir aileden geliyordu. Adı kayıtlarda ilk kez 1442 yılında geçen Grünenberg, heraldik ile ilgilenmiş ve kendi adı ile anılan ve sonradan bir kaç kopyası daha yapılacak olan olağanüstü bir arma kitabı el yazması oluşturmuştur. Grünenberg, 1454-62 yılları arasında Konstanz belediye meclisinin bir üyesi olmuş, birkaç kez de belediye başkanı seçilmiştir. 1465 yılında ise Grünenberg, kardeşiyle birlikte Kutsal Roma İmparatoru III. Frederick'e hizmet etmek üzere atanmıştır. 1468'den itibaren de şövalyelik unvanını taşımaya başlamıştır. 1486 yılında Kutsal Topraklar'a hac yolculuğuna çıkan Grünenberg'in *Arma Kitabı*: Roma Kralları ve İmparatorları, dükler, özgür şehirler, Avrupalı prensler, Avrupalı olmayan prensler ve koloniler, diğer yüksek soylular, turnuvalar ve turnuva topluluklarına dair armalar, açıklayıcı metinler ve diğer illüstrasyonlar ile geniş bilgiler vermektedir. *Bkz.* "Description, Das Wappenbuch Conrads von Grünenberg, Ritters und Bürgers zu Constanz- BSB Cgm 9210", Münchener Digitalisierungszentrum Digitale Bibliothek, Bayerische Staatsbibliothek, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/details/bsb00034952>

⁵³⁴ BSB Cgm 9210, fol. 45v. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00034952?page=102,103>

Fig.8 Macaristan Kralı'nın arması ve krestin sol tarafında yer alan Ejderha Nişanı'nın sembolü. *Grünenberg Arma Kitabı*, Cgm 9210 © Bayerische Staatsbibliothek

Dizbağı Nişanı'nın erken dönem fiziki işaretinden ise çok azı günümüze kalabilmiştir. Öncelikle, günümüze kalan en eski bilinen fiziki dizbağı, VII. Henry döneminde 1489 yılında nişana seçilen Kutsal Roma İmparatoru I. Maximilian'a verilen dizbağıdır.⁵³⁵ Günümüzde İngiltere'de Cambridgeshire'daki Anglesey Abbey'de bulunan

⁵³⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 153.

bu dizbağının toka kısmında gromet (delik halkası⁵³⁶) ve uç kısmının sonunda metal parçanın (end tip) yer almadığı görülmektedir. Bu dizbağının tokası altından yapılmıştır ve üzerine yeşil mine ile süslemeler yer almaktadır. Çerçevesi, uç kısmı ve *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt qui mal y pense) mottosunun olduğu kısım altın da işlemlerle süslenmiştir. Sözcüklerin aralarına ise 7 adet mineli beyaz ve kırmızı renkte küçük boyutta güller yerleştirilmiştir.⁵³⁷

Danimarka, Kopenhag'daki Rosenborg Kalesi'nde yer alan Danimarka Kraliyet Koleksiyonu'nda II. Frederik'e, IV. Christian'a ve V. Christian'a ait 3 adet dizbağı⁵³⁸ günümüze kalan en önemli bilinen dizbağlarından bazılarıdır. Bu dizbağlarından ilki (I. Maximilian'inkinden sonra günümüze kalan ikinci), 1582 yılında Kraliçe Elizabeth tarafından Dizbağı Nişanı verilen⁵³⁹ Danimarka Kralı II. Frederik'e ait olan dizbağıdır. Mavi kadife kumaştan yapılan dizbağının metal kısımları altındır ve kenar kısımları küçük inciler ile süslenmiştir. Ayrıca, toka ve gromet kısmı mine ve elmaslarla süslenmiş dizbağının *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosunun harfleri ise yakutlarla süslenmiştir. Sözcüklerin aralarındaki güller ise yine kırmızı ve beyaz mineden

⁵³⁶ Bkz. *Merriam-Webster.com Dictionary*, “grommet.”, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/grommet>

⁵³⁷ Bkz. *Garter*, 1489, Gold, Textile, Enamel and Silver, 55 x 655 x 155 mm; 530 mm, Anglesey Abbey, Cambridgeshire, National Trust Photo Library, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024, <https://www.nationaltrustcollections.org.uk/object/515303>

⁵³⁸ Arnold, *a.g.m.*, s. 147.

⁵³⁹ Fellowes, *1939*, s. 5.

yapılmıştır. Dizbağının kenar kısımlarına ise yan yana küçük boyutlarda inciler yerleştirilmiş, toka kısmında ise yine elmaslar yer almaktadır.⁵⁴⁰

Danimarka Kraliyet Koleksiyonu'nda Dizbağı Nişanı'na dair önemli bir set de bulunmaktadır. I. James, Danimarka Kralı IV. Christian'a 1603 yılında verdiği Dizbağı Nişanı'nın işaretinin bir setini göndermiştir. Bu sette: Kolye, Büyük George, Küçük George ve Dizbağı yer almaktadır. Olağanüstü işçiliğe sahip bu dizbağı, II. Frederik'e verilene benzer şekilde mavi kadifeden yapılmıştır ve metal kısımları altındandır. Dizbağının kenar kısımları inci kaplanmışken *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosunun harfleri ise yakutlarla süslenmiştir. Toka ve gromet kısımlarında ise yakutlara elmaslar eşlik etmektedir. Ayrıca toka ve gromet kısımlarının kenarlarında da altın üzerine beyaz mineli oldukça ince işçilikli süslemeler yer almaktadır (Fig.9). 1648 yılında IV. Christian hayatını kaybettiğinde bu set, İngiliz İç Savaşı nedeniyle İngiltere'de ortaya çıkmış olan politik durum yüzünden geri gönderilmedi ve Danimarka'da günümüze kadar kaldı. Böylelikle Dizbağı Nişanı'nın işaretinin set olarak günümüze kalmış en eski örneğinin bu olduğu düşünülmektedir.⁵⁴¹

⁵⁴⁰ “5084.- 5086., G The Treasury”, Rosenborg- Kongernes Samling, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.kongernessamling.dk/en/rosenborg/room/the-treasury-section-1/#5084-5095>

⁵⁴¹ “5088.- 5094., G The Treasury”, Rosenborg- Kongernes Samling, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.kongernessamling.dk/en/rosenborg/room/the-treasury-section-1/#5084-5095>

Fig.9 IV. Christian'a ait; üstte Kolye, solda Büyük George, altta Dizbağı, 1603. Sağda II. Frederik'e ait Küçük George, 1582. © The Royal Danish Collection, Rosenborg Castle, Copenhagen. *The Royal Danish Collection İzniyle*

II. Frederik'e ait 1582 tarihli günümüze kalan en eski ikinci olduğu düşünülen dizbağından sonra değinilecek üçüncü dizbağı, Münih İkametgâhı'ndaki (Munich Residenz) Hazine Koleksiyonu'nda (Schatzkammer) bulunan dizbağıdır. Münih İkametgâhı, 1508-1918 yılları arası Bavyera Kralları'na, Elektörleri'ne ve Dükleri'ne ev sahipliği yapmıştır. Buradaki Hazine Koleksiyonu'nda yer alan dizbağı, 1612 yılında I. James tarafından, kızı Elizabeth Stuart ile evlenen Pfalz Elektör Prensi V. Friedrich'e (1619'dan sonra I. Friedrich adıyla Bohemya Kralı olarak taç giyecek⁵⁴²) 7 Aralık'taki düğününü kutlamak için verilmiştir. Ancak I. Friedrich, 8 Kasım 1620 tarihindeki Beyaz Dağ Muharebesi'ni kaybedince Kralın dizbağı, Bavyera Dükü I. Maximilian'ın eline geçmiştir. Mavi kadifeden olan bu dizbağının altından olan *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soyt qui mal y pense) mottosunun harfleri elmaslar ile süslenmişken çeşitli kısımlarda yine elmaslar ve mine süslemeleri yer almaktadır.⁵⁴³

The British Museum'da ise 1628 yılında Dizbağı Nişanı'na seçilen 1. Northampton Earlü William Compton'a ait olduğu düşünülen sette yer alan bir dizbağı bulunmaktadır. Kolye, Büyük George, Küçük George ve Dizbağı'nı içeren bu setin Dizbağı Nişanı'nın, set halinde, Birleşik Krallık'ta günümüze kalmış en eski örneği olduğu düşünülmektedir. Bu dizbağı mavi kadifeden yapılmıştır ve kenarları küçük altın

⁵⁴² N. Geoffrey Parker, "Frederick V." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.britannica.com/biography/Frederick-V-electror-Palatine-of-the-Rhine>

⁵⁴³ Sabine Heym (ed.), "Raumbuch der Münchner Schatzkammer", München, September 2022, s. 70. (237 Knieschnalle des Hosenbandordens), Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.residenz-muenchen.de/deutsch/skammer/galerie.htm> (PDF- Hier finden Sie eine Auflistung des ausgestellten Inventars der Schatzkammer.) https://www.residenz-muenchen.de/deutsch/service/Raumbuch_Schatzkammer.pdf

zincirler ile çevrelenmiştir. *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosunu oluşturan harfler ise altından yapılmıştır. Bu harfler, beyaz mine üzerine üçgen ve oval kırmızı mineli desenler ile süslenmiştir. Sözcüklerin kenarlarında yer alan güller ise benzer şekilde altından yapılmış ve kırmızı, beyaz mine ile süslenmiştir. Toka ve ağız kısmında ise elmaslar yer almaktadır (Fig.10).⁵⁴⁴

Fig.10 Garter of the Order of the Garter, 1628-1629. © The Trustees of the British Museum

⁵⁴⁴ *Garter of the Order of the Garter*, 1628-1629, gold, enamel, diamond, enamelled, velvet, 56 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1980-0201-4

Rosenborg Kalesi'nde bulunan ve değinilecek son dizbağı ise nişanı 1663 yılında alan⁵⁴⁵ V. Christian'a ait olan dizbağıdır. Bu dizbağı diğerlerinden uzun olup yine benzer şekilde değerli taşlarla süslenmiştir.⁵⁴⁶

Son olarak günümüzde dizbağının, şövalyeler tarafından sadece bazı resmi etkinliklerde ve diz boyu breeches⁵⁴⁷ pantolonlar ile nadiren takıldığı görülmektedir. Örneklere değinilecek olursa, Ulusal Portre Galerisi, Londra'da yer alan ve 16 Haziran 1977 tarihinde Bern Schwartz tarafından çekilen bir fotoğrafta, Lord Mountbatten; yıldız, Küçük George ve riband ile sol dizinin altında dizbağını takmaktadır.⁵⁴⁸ Ayrıca, Buckingham Sarayı'nda yıllık olarak gerçekleşen diplomatik resepsiyonlarda da breeches pantolonlar ile dizbağlarının takıldığı görülmektedir. Örneğin 2016 yılındaki diplomatik resepsiyonda Edinburgh Dükü Prens Philip, Galler Prensi Charles (şimdiki Kral III. Charles) ve Cambridge Dükü William (şimdiki Galler Prensi) sol dizlerinin altında dizbağlarını takmışlardır.⁵⁴⁹

⁵⁴⁵ Fellowes, 1939, s. 82.

⁵⁴⁶ Arnold, *a.g.m.*, s. 147.

⁵⁴⁷ Breeches, alt tarafı dizde ya da dizin hemen altında biten dar ve kısa bir pantolondur. *Merriam-Webster.com Dictionary*, "breech.", Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/breech>

⁵⁴⁸ *Bkz.* Bern Schwartz, *Louis Mountbatten, Earl Mountbatten of Burma*, 16 June 1977, dye transfer print, 459 mm x 354 mm, National Portrait Gallery, London, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw128061/Louis-Mountbatten-Earl-Mountbatten-of-Burma>

⁵⁴⁹ *Bkz.* The Royal Family (@RoyalFamily), "Tonight The Queen and the Royal Family welcome the world's ambassadors to #BuckinghamPalace at the annual Diplomatic

3.1.3 Kolye ve Büyük George Rozeti

Kolye (collar/collier) liveri rozetlerinin üstün bir formu olarak, XIV. ve XV. yüzyıllar boyunca kendisine sıkça yer bulmuştur. Bunlar rozetlerle benzer olarak kraliyet veya asil bir haneye bağlılık olarak kullanılmasının yanı sıra siyasi olarak da kullanılmışlardır.⁵⁵⁰ Bu kolyelere resimli el yazmalarında, vitray camlarda ve mezar heykellerinde rastlamak mümkündür.⁵⁵¹ İngiltere’de XIV. yüzyılın sonlarına kadar asiller tarafından da takipçilerine dağıtılan kolyeler, XV. yüzyılın başlarında çıkarılan yasa ile Kraliyet Ailesi’ne özel bir konuma gelmeye başladı. Bundan sonra sıklıkla *kralın liverisi* olarak adlandırılan kolyeler hanehalkı üyeleri ve şerifler⁵⁵² gibi bölgesel memurlara ve savaşta krala sadakat gösterenlere verilmekle birlikte yabancı önemli kişilere ve diğer

Reception.” X, PM 11:54, 8 Dec 2016, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://x.com/RoyalFamily/status/806965315364077568>

⁵⁵⁰ Stephen Friar, “Collar”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987, s. 100.

⁵⁵¹ Ward, *a.g.e.*, s. 1.

⁵⁵² Şerif, Birleşik Krallık’ta bir bölgede, çeşitli idari ve adli görevleri yerine getiren üst düzey bir yöneticiye verilen addır. *Encyclopedia Britannica*, “sheriff.”, Erişim Tarihi: 10 Ocak 2024, <https://www.britannica.com/topic/sheriff> Tarihi olarak, Anglo-Sakson ve Norman Fethi sonrası İngiltere’de yerel bir yetkili *reeve* olarak adlandırılıyordu. Reeveler arasından, kendi bölgelerinde (shire) kraliyet adaletini idare eden ve kraliyet gelirlerini toplayanlar ise *shire reeve* yani *şerif* (sheriff) olarak adlandırılmıştı. *Oxford Reference*, “reeve.” Erişim Tarihi: 10 Ocak 2024, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100410136>

kraliyet ailelerinin üyelerine de veriliyordu. Tudor Hanedanı⁵⁵³ döneminde varlığı bu şekilde olan kolyeler gittikçe daha fazla heraldlar, yargı ve yüksek devlet memurlarının makamlarının işaretleri olarak temsil edilmeye başlamışlardır.⁵⁵⁴ Ayrıca, bu dönemde hükümdarın mücevher olarak kullandıkları kolyeler oldukça değerliydi de. Örneğin, 1520

⁵⁵³ Tudor Hanedanı'ndan 5 hükümdar 1485-1603 yılları arası İngiltere'yi yönetmiştir. Bu hükümdarlar: VII. Henry, VIII. Henry, VI. Edward, I. Mary ve I. Elizabeth'tir. Güller Savaşı'nda Lancaster tarafında savaşan Galli Owen Tudor, V. Henry'nin dul eşi Valoisli Catherine ile evlenmiştir. En büyük çocukları olan Edmund'a ise VI. Henry tarafından Richmond Earlü unvanını vermiştir. Richmond Earlü Edmund da III. Edward'ın oğlu Lancaster Dükü Gauntlu John'un torunu olan ve tahtta uzaktan hak iddia eden Leydi Margaret Beaufort ile evlenmişti. Çiftin tek çocuğu olan Henry Tudor ise Edmund'ın ölümünden sonra doğmuştu. Henry Tudor, 1485 yılında Yorklu Kral III. Richard'a karşı bir istila başlatarak onu Bosworth Field Muharebesi'nde yenmiş ve sonunda da VII. Henry adıyla tahtı hem miras yoluyla hem de savaşta verilen Tanrı yargısıyla talep etmişti. Kral olan VII. Henry daha sonra da tahttaki iddiasını, IV. Edward'ın kızı ve York Hanedanı'nın varisi olan Elizabeth ile evlenerek pekiştirmiştir. Ayrıca, *Tudor Gülü* de Lancasterların kırmızı gülünü, Yorkların beyaz gülünün üzerine yerleştirerek bu birliği simgelemiş oluyordu. Bundan sonra İngiltere, Tudor Hanedanı döneminde İngiliz Rönesansı'nın en yüksek noktasına tanıklık etti. Bu dönemde ayrıca Anglikan Kilisesi'nin kurulması ve İspanya'nın yenilgiye uğratılması gibi önemli olaylar da yaşandı. Son olarak, 1603 yılında I. Elizabeth'in ölümü ile İngiltere tahtı, İskoçya Kralı VI. James'e geçti ve VI. James, I. James adıyla İngiltere tahtına geçti. Böylelikle Tudor Hanedanı sona ererek Stuart Hanedanı dönemi başladı. *Encyclopaedia Britannica*, "House of Tudor.", Erişim Tarihi: 10 Eylül 2024, <https://www.britannica.com/topic/House-of-Tudor>

⁵⁵⁴ Ward, *a.g.e.*, s. 2.

yılında Venedik Elçisi'nin aktardığına göre, VIII. Henry tarafından takılan bir kolye o kadar gösterişliydi ki, 10.000 dükadan⁵⁵⁵ fazla bir değerde olduğu söylenmekteydi.⁵⁵⁶

Ayrıca kolyelerin XIV. yüzyılın sonlarına doğru iyice popüler olması nişanların da kolyeleri benimsemesine neden olmuştu ve bu yüzyılın sonundaki bütün nişanlar kolyeyi, nişanların işaretlerinin bir formu olarak benimsemişlerdi. Öyle ki 1525 yılına gelindiğinde sadece 4 monarşik şövalyelik nişanı varlığına devam edebilmişti. Bunlar:

⁵⁵⁵ Duka (ducat), Latince “dükün” veya “doçenin” anlamına gelen ve esas olarak iki Venedik madeni parası için kullanılan adlandırmadır. Bunlardan ilki, 1284 yılında basılan altın madeni para (%99,7 saflıkta 3,56 g) iken ikincisi Enrico Dandolo tarafından XII. yüzyılın sonlarında çıkarılan gümüş grosso (%96,5 saflıkta 2,18 g) adındaki madeni paradır. *Bkz.* “ducat, Glossary of Numismatic Terms”, Dumbarton Oaks, Erişim Tarihi: 15 Eylül 2024, <https://www.doaks.org/resources/coins/glossary>

⁵⁵⁶ Nicola Tallis, *All the Queen's Jewels, 1445–1548 Power, Majesty and Display*, Abingdon: Routledge, 2023, s. 31.

Dizbağı Nişanı, Altın Post Nişanı, Annunziata Nişanı⁵⁵⁷ ve Aziz Michael Nişanı'ydı ve hepsinin kolyesi bulunmaktaydı.⁵⁵⁸

⁵⁵⁷ Bir prens tarafından kurulan ilk nişan olan *Savoy Kolye Nişanı* (Ordre du Collier de Savoye) 1364 yılında *Yeşil Kont* olarak da bilinen Savoy Kontu VI. Amedeo tarafından kurulmuştur. 1518 yılında ise nişanın tüzüğü, adı ve formu değişikliğe uğramıştır. Bu dönemde Savoy Dükü III. "İyi" Charles, *Ordre du Collier de Savoye* olarak bilinen Savoy Kolye Nişanı'nın adını *Meryem Ana'nın Kutsal Müjdesi Nişanı* (Ordre de l'Annunciation Notre Dame) olarak değiştirmiştir. Nişanın adı daha sonra kısaca *Annonciade* ya da *Annunziata* (Müjde) olarak bilinmeye başlamıştır. Nişanın kolyesinin tasarımı ise, kimi zaman nispeten sade kimi zaman ise çeşitli süslemelerle (kestane yaprağı gibi) çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır. Ancak, *FERT* mottosuyla aralarında güller yer alan düğümlerin birleşerek kolyeyi oluşturdukları, kolyenin rozet kısmında ise yuvarlak halka kenarlarında 3 küçük düğümün olduğu çeşitli kompozisyonlar sıklıkla görülmektedir. 1518 yılından itibaren ise yeni tasarımda kolye, Savoy düğümleri ile birbirine bağlanan *FERT* mottolarından oluşmakla birlikte kolyenin rozet kısmında yer alan ve üzerinde 3 Savoy düğümünün yer aldığı çemberin ortasına ise küçük bir müjde tasviri yerleştirilmiştir. Boulton, *a.g.e.*, s. 249-261. Gerek XVI. ve XVII. yüzyıllardaki tarihçiler gerekse günümüzdeki tarihçiler Savoy Annunziata Nişanı'nı, Dizbağı Nişanı ve Altın Post Nişanı ile birlikte sıklıkla en büyük ve prestijli şövalyelik nişanlarından biri olarak kabul etmektedir. Tarihte nişanların prestijleri ile ilgili görüşler için *Bkz.* Antti Matikkala, "On the Concepts of 'Sovereign' and 'Great' Orders" *The Coat of Arms* vol. 3rd ser. 10, no. 227 (2014): 9-22, Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2024, <https://helda.helsinki.fi/items/660c738e-be1d-4a97-8428-0c22e8c9a255> Ayrıca *Bkz.* "The Dynastic Orders", *The Dynastic Orders of the Royal House of Savoy*, Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2024, <https://www.ordinidinasticicasasavoia.it/en/the-dynastic-orders/>

Dizbağı Nişanı'nın kolyesi ise VII. Henry döneminde, Kutsal Roma İmparatoru I. Maximilian'ın nişana ilk kez seçildiği 1489 ve ikinci kez seçildiği 1502 yılları arasında bir zamanda ortaya çıkmıştır.⁵⁵⁹ İmparator, 1489 yılının ekim ayı civarında nişana seçildikten sonra 1490 yılının ekiminde elçiler ona dizbağı, manto ve tüzüğün bir kopyasını sunmuştu. Ancak İmparator, Aziz George Şapeli'ndeki makamını almak üzere bir vekil göndermeyi ihmal ettiğinden seçimi geçersiz sayılmıştır. 1502 yılında İmparator tekrar nişana seçildiğinde, kendisi de Dizbağı Şövalyesi olan Sör Thomas Brandon ve beraberindekiler 1503 yılı şubat ayında bu sefer İmparatora bir de kolye sunmuşlardır.⁵⁶⁰ VIII. Henry tarafından 1519 yılının mayıs ayında toplanan mecliste değiştirilen tüzükte kolye ilk kez kendine yer bulmuştur. Tüzükte tarif edilen şekliyle altından yapılan bu kolye, aralarında 4 ilmekli ve 4 püsküllü düğümlerin yer aldığı iç içe geçmiş mineli çifte güllerden meydana gelmekteydi. Etrafı mavi mineli dizbağları ile sarmalanmış bu iç içe geçmiş güller sırasıyla beyaz içerisinde kırmızı ve kırmızı içerisinde beyaz şeklinde yerleştirilmişti.⁵⁶¹

⁵⁵⁸ Boulton, *a.g.e.*, s. 160, 259-260, 397-368, 428-429.

⁵⁵⁹ *a.g.e.*, s. 160.

⁵⁶⁰ Nicholas, *1842b*, s. 349.

⁵⁶¹ Boulton, *a.g.e.*, s. 160, 142.

Dizbağı Nişanı'nın kolyesinin iki çağdaş tasviri bulunmaktadır. Bunlardan ilki *Altın Kumaş Tarlası*⁵⁶² (Field of the Cloth of Gold) zirvesi için hazırlanmış olan bir turnuva rulosunun başında yer almaktadır. Bu kolyede iki boyutlu ve “Q” harfine benzer formdaki mavi dizbağları kırmızı ve beyaz gülleri sarmaktadır ve bu dizbağlarının arasında da dört ilmekli dört püsküllü düğümler yer almaktadır. Kolyenin rozet kısmında ise Aziz George mızrağı ile ejderhayı öldürmektedir. İkinci tasvir ise Sör Thomas Wriothesley'nin hazırladığı *Wriothesley Dizbağı Kitabı*'ndan (the Wriothesley Garter Book) gelmektedir. 1524 tarihli bu kitaptaki tasvirlerdeki fark ise güllerin yerini Aziz George'un armasının olduğu kalkanın almasıdır.⁵⁶³

Kolyenin ucundaki rozet ise, *George* veya *Büyük George* (The Great George) olarak adlandırılmıştır. Bu figüratif rozette, at sırtında zırhlı Aziz George'un, sağ elinde mızrakla, atının ayaklarının altında bezgin haldeki bir ejderhanın ağzını delip geçmesi tasvir ediliyordu. Tüzük kolye kısmına bir süs eklenmesini yasaklasa da George çoğu zaman mine ve değerli taşlar ile süsleniyordu. Ek olarak George, sadece kolyenin ucunda

⁵⁶² İngiltere Kralı VIII. Henry ve Fransa Kralı I. Francis ile ikilinin beraberindekiler, 7 Haziran 1520 tarihinde Fransa'da Calais yakınlarında büyük bir festival için bir araya geldiler. Turnuvaların, şölenlerin ve baloların gerçekleştirildiği bu buluşmadaki çadırlar, geçici saraylar ve yapılar o kadar görkemliydi ki bu olay sonradan *Altın Kumaş Tarlası* olarak anılmaya başlandı. Ayrıntılar için *Bkz.* “Henry VIII's historic meeting with his great rival François I was a defining point in his reign”, Historic Royal Palaces, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.hrp.org.uk/hampton-court-palace/history-and-stories/the-field-of-cloth-of-gold/#gs.jtwnl7>

⁵⁶³ Boulton, *a.g.e.*, s. 160.

rozet olarak giyilebilmekteydi.⁵⁶⁴ Öte yandan, 1519 yılındaki tüzüğe göre rozetle beraber kolye sadece bayram günlerinde ve özel durumlarda takılabilmekteydi.⁵⁶⁵

Kompozisyonu itibarıyla 4 ilmekli ve 4 püsküllü düğümlere ve nişanın koruyucusunun bir canavarı öldürürken tasvir edilmiş bir figürine sahip olan kolyenin, Fransa *Aziz Michael Nişanı*'nın (Ordre de Saint-Michel) kolyesi ile büyük benzerlik gösterdiği görülebilir. *Aziz Michael Nişanı*, Fransa Kralı XI. Louis tarafından 1469 yılında kurulmuştur ancak başlangıçta tüzüğünde üyelik 36 şövalye ile sınırlanmasına karşın 1547 yılında tahta geçen II. Henri'nin 12 yıllık hükümdarlığında *Aziz Michael Nişanı*'nı en az 101 kişiye daha vermesi ve bunun sonraki dönemde de devam etmesi üzerine, (Papalığın Altın Mahmuz Nişanı'na benzer şekilde) nişan, çok kişiye verildiğinden dolayı prestijini kaybetmiştir.⁵⁶⁶

Fransa Ulusal Kütüphanesi (Bibliothèque nationale de France) koleksiyonunda, mottosu *Engin Okyanusun Sarsıntısı* (Immensi Tremor Oceani) şeklinde olan⁵⁶⁷ *Aziz Michael Nişanı*'na ait 1469-1470 civarından günümüze kalmış bir tüzük bulunmaktadır. Nişanın kuruluş zamanında oluşturulan *Aziz Michael Nişanı Tüzüğü* (Statuts de l'ordre de Saint-Michel) el yazmasındaki folyo 1r'de Jean Fouquet⁵⁶⁸ tarafından yapılan bir

⁵⁶⁴ Nicholas, *1842b*, s. 354-355.

⁵⁶⁵ Boulton, *a.g.e.*, s. 161.

⁵⁶⁶ Boulton, *a.g.e.*, s. 160, 435-436.

⁵⁶⁷ Paradin, *a.g.e.*, s. 19.

⁵⁶⁸ Jean Fouquet yaklaşık olarak 1420-1481 yılları arası yaşamış, XV. yüzyılın önde gelen Fransız ressamlarından biriydi. *Bkz. Encyclopaedia Britannica*, "Jean Fouquet.", Erişim Tarihi: 6 Eylül 2024, <https://www.britannica.com/biography/Jean-Fouquet>

minyatürde nişanın meclis toplantısı tasvir edilmiştir.⁵⁶⁹ Burada tahtta oturan XI. Louis ve kurucu şövalyeler Aziz Michael Nişanı'nı kostümlerini giymekte ve kolyelerini takmaktadır. Tasvirin alt kısmında ise zırhları altın deniz kabukları kaplanmış, Aziz Michael'a atıf yapan iki melek Aziz Michael Nişanı kolyesini tutmaktadır. Kolyenin üzerinde ise Fransa Kralı'nın arması yer almaktadır. Bu tasvire göre nişanın altın kolyesi yan yana dizilmiş deniz kabukları ve dört ilmekli dört püsküllü düğümlerden oluşmaktadır. Kolyenin ucunda ise Aziz Michael'ın ejderhayı öldürmesi tasvir edilmiştir.⁵⁷⁰ Ek olarak Kral ve şövalyelerin tasviri ile kraliyet armasının arasında kalan kısımdaki kısa paragrafın illüstrasyonlu inisyalinde⁵⁷¹ de bir adet deniz kabuğunun iki yanında yer alan dört ilmekli dört püsküllü düğümler şeklinde kolyeden bir kesite yer verilmiştir (Fig.11).

⁵⁶⁹ Paris, Bibliothèque nationale de France, MS Français 19819, fol. 1r, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 6 Eylül 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8427226q/f9.item>

⁵⁷⁰ Ancak bu kolyenin hem rozet kısmı hem de düğümlerinin şekli ve sıklığı çok değişik formlarda da karşımıza çıkabilmektedir. Değişik formlar için *Bkz.* Boulton, *a.g.e.*, s. 429, Clark, 1784, res. 25, Paul Ganz, “Die Abzeichen der Ritterorden (Fortsetzung).” *Archives héraldiques suisses = Schweizerisches Archiv für Heraldik = Archivio araldico Svizzero* 19, Heft 4 (1905): 138. ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024, <https://www.e-periodica.ch/digbib/view?pid=ahe-001:1905:19::194#157>

⁵⁷¹ Ortaçağ'da illüstrasyonlu inisyal, el yazmalarındaki metinlerin her bir bölümünde ilk satırda yer alan büyütülmüş ve süslenmiş ilk harfe verilen addır. Ayrıntılar için *Bkz.* Elizabeth MacDonald, “Lighting the way”, Europeana, Published January 10, 2019, Erişim Tarihi: 6 Eylül 2024, <https://www.europeana.eu/en/stories/lighting-the-way-how-illuminated-initials-guided-medieval-readers-through-books>

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Français 19819

Fig.11 XI. Louis ve Aziz Michael Nişanı Şövalyeleri. *Aziz Michael Nişanı Tüzüğü* © gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Aziz Michael Nişanı'nın tüzüğündeki kolye ile Dizbağı Nişanı'nın kolyesi ise, Kraliyet Koleksiyonu'nda yer alan⁵⁷² *Wriothesley Dizbağı Kitabı* içerisinde yer alan İngiltere Krallığı'nın Arması'nı saran kolye karşılaştırılabilir (Fig.12).

⁵⁷² Sir Thomas Wriothesley (c. 1460-1534), *The Wriothesley Garter book*, c.1530, Manuscript on vellum with bodycolour and gold leaf, brush-and-pen linear work. 127

Fig.12 Sir Thomas Wriothesley (c. 1460-1534), *The Wriothesley Garter book*, c.1530 ©
Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection
Trust İzniyle*

folios. | 30.8 x 22.2 x 5.2 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 6 Eylül 2024,
<https://www.rct.uk/collection/1047414/the-wriothesley-garter-book>

Günümüze kalan en eski bilinen kolye ise Danimarka'daki Rosenberg Kalesi'ndeki 1603 tarihli Danimarka Kralı IV. Christian'a ait sette yer alan kolyedir. Bu kolye tasarım olarak, yukarıda betimlenen gülleri sarmalayan dizbağlarının aralarında yer alan 4 ilmekli ve 4 püsküllü altın ve mine süslemeli kolye ile benzer tasarımı paylaşmaktadır.⁵⁷³ Ancak bu kolyenin ucundaki Büyük George ise farklı bir formda karşımıza çıkmaktadır.⁵⁷⁴ Oldukça dinamik olarak tasvir edilmiş bu rozette, Aziz George atından inmiş haldedir ve kılıcı ile boğazında bir taraftan girip diğer taraftan çıkan bir mızrak olan ejderhaya son darbeyi indirmek üzeredir. Aziz George'un yanı sıra, atın kendisi de sola doğru bükülmüş ve şaha kalkmış şekilde ejderhanın kuyruk tarafına bir darbe indirmek üzeredir. Ejderhanın kendisi ise oldukça hareketli bir şekilde kıvrılmıştır. Bu oldukça hareketli şekilde tasvir edilmiş olan Büyük George altından yapılmıştır ve süslemeler bakımından da çok zengindir. Açık yeşil mine ile süslenmiş ejderhanın sırtında elmaslardan bir şerit bulunmaktadır; kuyruğu ve baş kısmında ise turkuaz mine noktalar yer almaktadır. Beyaz mineli at ve Aziz George da ise daha koyu renkte bir yeşil mine kullanılmıştır ve ek olarak elmaslar her iki figürü de süslemektedir. Son olarak atın örtüsü (caparison) de altın üzerine çeşitli şekillerde mine süslemeler içermektedir (Fig.9).

⁵⁷³ “Order of the Garter”, Rosenberg- Kongernes Samling, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.kongernessamling.dk/en/rosenberg/object/order-of-the-garter/>

⁵⁷⁴ Ayrıca bu Büyük George'u farklı açılardan görmek için Bkz. Jørgen Hein, “An Unknown Cameo of James I and the Order of the Garter.” *The Burlington Magazine* 148, no. 1239 (2006): 405. Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <http://www.jstor.org/stable/20074449>

The British Museum’da bulunan ve 1628 yılında Dizbağı Nişanı’na seçilen 1. Northampton Earlü William Compton’a ait olduğu düşünölen sette yer alan kolye (Fig.13) ise ana tasarım hatları ile genel olarak diğerleri ile benzerdir.⁵⁷⁵ Bu kolyenin ucundaki Büyük George ise altın yapılmış ve atı üzerinde kılıçla ejderhaya saldırır şekilde tasvir edilmiştir. Esas olarak ejderha yeşil, at beyaz ve Aziz George mavi mine ile süslenmiştir ve Aziz George ve at toplamda 44 elmas içermektedir (Fig.14).⁵⁷⁶

⁵⁷⁵ *Collar of the Order of the Garter*, 1628-1629, gold, enamel, enamelled, 150 centimetres (approx), The British Museum, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1980-0201-1

⁵⁷⁶ *Great George of the Order of the Garter*, 1628-1629, gold, enamel, diamond, enamelled, 7.20 x 6 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1980-0201-2

Fig.13 Collar of the Order of the Garter, 1628-1629. © The Trustees of the British Museum

Fig.14 Great George of the Order of the Garter, 1628-1629. © The Trustees of the British Museum

Birleşik Krallık Kraliyet Koleksiyonu'nda yer alan, *Hükümdarın Septırları* ve *Altın Mahmuzlar* gibi Taç Mücevherleri'nden bazılarını da yapan⁵⁷⁷ kuyumcu Sör Robert Vyner tarafından II. Charles'a sağlanan 1661 tarihli Büyük George ise The British Museum'dakine benzer şekilde altından yapılmış yeşil mineli ejderha, beyaz mineli at ve mavi mineli Aziz George figürüne benzer şekilde tasvir edilmiş olmasının yanı sıra bu Büyük George ayrıca 20 büyük elmas ve 100'den fazla küçük elmas içermesi bakımından ayrıca dikkat çekicidir (Fig.15).⁵⁷⁸

⁵⁷⁷ Kraliyet Koleksiyonu'ndaki Sör Robert Vyner diğer eserleri için *Bkz.* "Sir Robert Vyner (1631-88), Explore the Collection", Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/page/1>

⁵⁷⁸ Sir Robert Vyner (1631-88), *Garter Collar and Great George*, George 1661; collar c.1685, Gold, enamel, diamonds, Great George: 7.2 x 6.4 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/15/collection/441924/garter-collar-and-great-george>

Fig.15 Sir Robert Vyner (1631-88), Garter Collar and Great George, George 1661; collar c. 1685. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Bir diğerk Büyük George, Dresden Devlet Sanat Koleksiyonları (Staatliche Kunstsammlungen Dresden- SKD) içerisinde yer almaktadır ve Dresden Kalesi'ndeki Yeşil Tonoz (Grünes Gewölbe) adı verilen müzede bulunmaktadır. 1692/3⁵⁷⁹ yılında

⁵⁷⁹ IV. Johann Georg'un Dizbağı Nişanı'na atandığı tarih, Yeşil Tonoz'da bulunan Büyük George'un açıklama kısmında Ocak 1693 olarak verilmiştir. Fellowes de bu tarihi 1693 olarak verirken, Holmes ve Cokayne bu tarihi 26 Ocak 1692/3 olarak vermiştir. *Bkz. Fellowes, 1939, s. 8., Holmes, 1984, s. 75., Cokayne, a.g.e., s. 561.*

Saksonya Elektörü IV. Johann Georg, Dizbağı Nişanı'na kabul edilmiştir. Ardından Johann Melchior Dinglinger'dan⁵⁸⁰ Büyük George'un dekoratif bir versiyonunun yapılması istenmiştir. Bu sipariş aynı zamanda henüz 28 yaşında olan Dinglinger'ın tarihlendirilebilir ilk çalışması olacaktır. Dinglinger'ın 1692-1694 yılları arasında yaptığı Büyük George, yüksek düzeyde bir işçiliğe ve olağanüstü bir tasarıma sahiptir. Bu tasarımda Aziz George elindeki mızrak ile ejderhanın ağzına doğru bir saldırı gerçekleştirirken tasvir edilmiştir. Bu figürlerdeki en dikkat çekici tasarım özelliklerinden biri elmasların diğer Büyük George'lar da olduğu gibi figürlerin üzerlerine rastgele şekilde yerleştirilmemesidir. Bunun yerine Dinglinger, elmasları Aziz George'un; yakalarının kenarlarına, etek kısmına, atın koşum takımına ve ejderhanın gövdesi ile kanatlarına düzenli bir şekilde yerleştirmiştir. Çok renkli mine süslemelerin yanı sıra ejderhanın gövdesinde zümrütler ile göz kısımlarında ve bazı diğer noktalarda da spinel ve başka değerli taşlar da süslemenin parçaları olmuşlardır. Genel olarak Dinglinger'ın yapmış olduğu bu Büyük George'un; sahip olduğu yüksek işçilik, figürlerin ayrıntılarına verilen önem ve gerçekçilik sonucunda olağanüstü bir sanatsallık örneği olduğu görülebilir. Bu nedenle, bu Büyük George daha sonra, Saksonya Elektörü II. "Güçlü"

⁵⁸⁰ 1664-1731 yılları arası yaşamış Dinglinger, Alman Baroku'nun en önemli kuyumcusu ve mücevhercisi olarak görülmektedir. Özellikle, Saksonya Elektörü Güçlü August döneminde bazıları anıtsal büyüklüklerde bir çok eser meydana getirmiş Dinglinger'in en önemli eserleri arasında; *Altın Kahve Servisi* (Das Goldene Kaffeezeug), *Büyük Babür Evrengizib'in Tahtı* (Thron des Großmoguls Aureng-Zeb), *Augustus Obeliski* (Obeliscus Augustalis) ve *Diana'nın Banyosu* (Bad der Diana) yer almaktadır. Bkz. Walter Holzhausen, "Dinglinger, Johann Melchior", *Neue Deutsche Biographie* 3 (1957), s. 730-731 [Online-Version], Erişim Tarihi: 26 Şubat 2024, <https://www.deutsche-biographie.de/pnd118525778.html#ndbcontent>

Augustus'un koleksiyonuna geçtiğinde, “*Romalı Kıyafeti içerisindeki altından bir Şövalye Aziz George ...*” (Ein Ritter St. Georg von goldt, in Romanischem Habit ...) olarak adlandırılmıştır. Bu yüzden de bu Büyük George bir nişanın işaretinden çok, bir sanat eseri olarak değerlendirilmektedir (Fig.16).⁵⁸¹

⁵⁸¹ Johann Melchior Dinglinger, *Hl. Georg im Kampf mit dem Drachen, Kleinod des Engl. Hosenbandordens (Greater George)*, 1692-1694, Gold, Email, Edelsteine, H 9,5 cm, B 9,5 cm, T 4,1 cm, Grünes Gewölbe, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/118197#>

Fig.16 Johann Melchior Dinglinger, Büyük George, 1692-1694 arası. © Grünes Gewölbe, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Photo: Jürgen Karpinski. *Staatliche Kunstsammlungen Dresden İzniyle*

Son değinilecek Büyük George, 1819 yılına ait bir envanterde “*Çok büyük göz kamaştırıcı bir George ...*” olarak tanımlanan rozettir. 1775-1800 yılları arasına tarihlenen ve III. George’a ait olan bu rozetin kökenine dair başka bir bilgi bulunmamaktadır. Bu rozet bütün Büyük George rozetleri arasında muhtemelen en olağanüstü ve dikkat çekici olanıdır. 15 cm’lik yüksekliği ile oldukça büyük olan bu rozet, altın ve gümüşten yapılmıştır ve arkadaki küçük bir bölüm hariç tamamen değerli taşlarla kaplanmıştır. Rozette figürler genel olarak elmaslarla kaplanmıştır ancak Aziz George’un; pelerinde, kıyafetinde, atın koşum takımı ile ejderhanın bazı yerlerinde safir, yakut ve ametist taşları da elmaslara eşlik ederken karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu rozetin en dikkat çekici özelliklerinden birisi ise rozetin süspansiyon kısmı olarak tasarlanmış zambak çiçekleridir⁵⁸² (Fleur-de-lis). Bu zambak çiçekleri rozette oldukça büyük bir yer kaplamaktadır ve aynı zamanda büyük elmaslar da içermektedir. Hem bu zambak çiçekleri kısmının rozetin bütünlüğüne göre çok büyük olması hem de rozetin zambak çiçekleri parçası olmadan ki halinin bir kolyeden sarkarak durmaktan ziyade dik dururken en iyi şekilde görüntü vermesinden dolayı bu, Aziz George ve Ejderha figürünün bir sanat eseri olarak üretildiği daha sonradan 1819 yılından önce bir tarihte zambak çiçekleri süspansiyonu eklenerek kolyeye takılabilir hale gelen bir Büyük George’a dönüştürüldüğü ihtimali çok kuvvetlidir. Son olarak bu rozet, III. George’dan sonraki

⁵⁸² Zambak, sembolik çağrışımlarından dolayı dini ve mitolojik resimlerde sıklıkla yer alan bir çiçektir. Genellikle saflığı temsil ettiği düşünülen beyaz zambaklar bu nedenle Meryem Ana’nın statüsüyle ilişkilendirilmiştir. Zambaklar genellikle Meryem Ana’ya Müjde sahnelerinde ya Melek Gabriel’in elinde ya da bir vazoda yer alır. *Bkz.* “Lilies, Glossary”, The National Gallery, Erişim Tarihi: 22 Şubat 2024, <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/glossary/lilies>

hükümdarlar daha hafif rozetleri tercih ettikleri için ilerleyen dönemde çok az giyilmiştir (Fig.17).⁵⁸³

Fig.17 Great George, last quarter 18th century. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

⁵⁸³ *Great George*, last quarter 18th century, Diamonds, sapphires, rubies, amethysts, rubies, silver and gold, 15.0 x 6.7 x 3.5 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/11/collection/441144/great-george>

3.1.4 Küçük George Rozeti

Kolye ile Büyük George'un gündelik olarak giyilmesindeki zorluk nedeniyle 1519 yılındaki tüzükte ayrıca bir başka rozet ortaya çıkmıştır. Bu rozet, kolye ucunda yer alan George'dan ayırt edilebilmesi için *Küçük George* (The Lesser George) olarak adlandırılmıştır. Küçük George'un tasarımı etrafı dizbağı ile sarılı Aziz George'un ejderhayı öldürmesinin şeklindedir. Bu parça, şövalye tarafından altın bir zincir ya da mavi ipek bir kumaş parçasının ucunda boyuna takılmaktadır. Küçük George genelde tamamen altından yapılırken kimi zamanda oniks, akik, garnet ve diğer değerli taşlar ile de süslenebilmektedir. I. Charles'ın idamı sırasında taktığı Küçük George'da Aziz George ve Ejderha tasvirinin bulunduğu kısım oniksten yapılmıştı ve oniksi sarmalayan dizbağı kısmı ise 21 adet elmas ile süslenmişti. Arka kısımda ise altın bir kapak yer alırken, kapağın arkasında Kraliçe Henrietta Maria'nın bir portresi yer alıyordu.⁵⁸⁴ Ayrıca, bir kurdele ya da zincir ile nişanın rozetinin takılması pratiği de Altın Post Nişanı'nın benzer kurallarını⁵⁸⁵ yakından yansıtmaktadır.⁵⁸⁶

Rosenborg Kalesi'ndeki Danimarka Kraliyet Koleksiyonu'nda 3 adet Küçük George bulunmaktadır. Küçük George'lardan günümüze kaldığı düşünülen en eski örnek 1582 tarihinde nişanı alan Danimarka Kralı II. Frederik'e ait olan Küçük George'dur. Bu Küçük George altından yapılmıştır ve üzerinde altından *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosu bulunan mavi mineli dizbağı, Aziz George ve Ejderha figürlerini sarmalamaktadır. Elinde kılıç olan Aziz George figüründe lavanta ve beyaz mine kullanılmışken, ejderhada yeşil mine dikkat çekmektedir (Fig.9). IV. Christian'a ait sette

⁵⁸⁴ Nicholas, *1842b*, s. 355-356.

⁵⁸⁵ V. Karl döneminde Altın Post Nişanı Şövalyeleri'ne, nişanın rozetini kolye yerine kırmızı bir kurdele ile boyunlarında taşıma kolaylığı getirilmiştir. *Bkz. Burke, a.g.e., s. 7.*

⁵⁸⁶ Boulton, *a.g.e., s. 161.*

yer alan Küçük George ise yine altında yapılmıştır. Ancak oldukça hareketli ve ayrıntılı yapılmış olan bu rozetteki mineye ayrıca 41 adet elmas eşlik etmektedir (Fig.18). Son olarak bu Küçük George'un yanında nişanı 1605 yılında İngiltere ziyareti sırasında alan Dük Ulrik'e ait bir Küçük George daha bulunmaktadır.⁵⁸⁷

Dük Ulrik'e ait Küçük George oval yerine yuvarlak şekilde yapılmıştır ve iki taraflıdır.⁵⁸⁸ Bir tarafında Aziz George, ejderha ve onları sarmalayan *Kötü Düşünen Utansın* (Hony soit qui mal y pense) mottosu sardoniks taşından kameo⁵⁸⁹ şeklinde

⁵⁸⁷ “5084.- 5095., G The Treasury”, Rosenborg- Kongernes Samling, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.kongernessamling.dk/en/rosenborg/room/the-treasury-section-1/#5084-5095>

⁵⁸⁸ Hein, *a.g.m.*, s. 401-404.

⁵⁸⁹ Kameo, bir taşı, camı veya kabuğu kabartma şeklinde oyma tekniğine verilen addır. Kameolar genellikle iki farklı renkli katmana sahip olurlar ve sıklıkla: akik, oniks veya sardoniks taşlar kullanılarak hazırlanan figürler, bir katmana oyulur ve diğerinin arka planında yükseltilmiş olur. Ek olarak, kameo, kabartma şeklinde oyma tekniği iken *intaglio* çökük bir oyma tekniğidir. *Encyclopaedia Britannica*, “cameo.”, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.britannica.com/art/cameo> Fransa Ulusal Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan Antikçağ'dan günümüze kalmış en büyük kameo olan *Fransa'nın Büyük Kameosu* (Grand Camée de France) ile British Museum'da bulunan *Portland Vazosu* (The Portland Vase) en önemli kameolara örnek olarak verilebilir. *Bkz. camée, “Grand Camée de France” (Camée.264)*, 1er quart 1er siècle, sardonix (à cinq couches, taille en camée, camée), cuivre (dorure à la feuille (technique métal), monture), 31 cm x 26,5 cm, Médailles et Antiques- BnF, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://medailleetantiques.bnf.fr/ws/catalogue/app/collection/record/ark:/12148/c33gbcsv8> *The Portland Vase*, 1stC AD, glass, blown, carved, 17.70 x 9.30 x 9.60 x 24.50 x 1.80

oyulmuşken diğer tarafındaki bu kısım altından yapılmış ve mine süslemesi içermektedir. Ayrıca rozetin her iki yüzünde de iki tarafı da çerçeve olarak saran toplamda 48 adet kare ve dikdörtgen şeklinde kesilmiş elmas bulunmaktadır. Mine süslemeli tarafta ayrıca mottodaki sözcüklerin aralarına yerleştirilen 6 adet kareye yakın dikdörtgen elmas daha bulunmaktadır ve bu da rozetteki toplam elmas sayısını 54'e tamamlamaktadır. Son olarak, yine rozetin mineli tarafındaki mottounun yer aldığı dizbağı sarmalının bir sıra lekeli ermin ile çevrilmesi de ayrıca bu Küçük George'un dikkat çekici özelliklerinden birisidir.⁵⁹⁰

cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024,

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1945-0927-1

⁵⁹⁰ Bkz. Koldinghus, "isimsiz gönderi", Facebook, 29 December 2023, Erişim Tarihi: 29

Ağustos 2024,

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=780669467433995&set=pb.1000647284548>

[66.-2207520000&type=3](https://www.facebook.com/photo.php?fbid=780669467433995&set=pb.1000647284548)

Fig.18 IV. Christian'a ait Küçük George'un önü ve arkası, 1603. © The Royal Danish Collection, Rosenborg Castle, Copenhagen. *The Royal Danish Collection İzniyle*

Küçük George'lar arasında muhtemelen en ilginç olanı Metropolitan Sanat Müzesi'nde yer alan cep saati formundaki bir Küçük George'dur (Fig.19). 1600 yılı civarına tarihlenen saatin mekanizmasında Nicholas Vallin'in adı vardır. Kasası altın kaplama pirinçten olan bu saatin arka kapağında Aziz George ve Ejderha mine süslemeleri ile tasvir edilmiştir. Saatin kenar kısmını ise üzerinde *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosunun yer aldığı mavi mineli bir dizbağı sarmalamaktadır.⁵⁹¹

⁵⁹¹ Movement by Nicholas Vallin, *Watch in the form of a badge of the Order of the Garter*, ca. 1600, Case and dial: gold, partly enameled; movement: gilded brass and steel, 1 7/16 x 15/16 in. (3.7 x 2.4 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, Gift of J. Pierpont

Fig.19 Movement by Nicholas Vallin, Watch in the form of a badge of the Order of the Garter, ca. 1600, Case and dial: gold, partly enameled; movement: gilded brass and steel, 1 7/16 x 15/16 in. (3.7 x 2.4 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, Gift of J. Pierpont Morgan, 1917, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/194067>

İngiltere'deki en eski olduđu dűřtűnűlen Kűçük George ise The British Museum'da yer alan 1. Northampton Earlű'ne ait sette bulunan rozettir (Fig.20). İki taraflı olan bu Kűçük George'da arka plan boř bırakılmıř ve figűrleri dizbađının sarmaladıđı bir tasvir oluřturulmuřtur. Altından yapılan bu rozet minenin yanı sıra 4 elmas ve 14 yakut

Morgan, 1917, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/194067>

ile süslenmiştir.⁵⁹² 1640 yılı civarına tarihlenen Victoria ve Albert Müzesi'nde (V&A) yer alan bir başka Küçük George ise aynı yıl hem nişanı alan hem de Strafford Earlü yapılan Thomas Wentworth'e ait rozettir. Bu rozette Aziz George ve Ejderha figürlerini dizbağı sarmalamıştır. Mine dışında başka bir süslemeye yer verilmemiş olan rozetin tasarımında sadelik ön plana çıkmıştır.⁵⁹³

⁵⁹² *Lesser George of the Order of the Garter*, 1628-1629, gold, enamel, diamond, ruby, enamelled, 8.40 cm x 3.70 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1980-0201-3

⁵⁹³ *Order of the Garter Badge*, ca. 1640, Gold and enamel, 9.3 cm x 4.5 cm, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O10972/order-of-the-garter-badge-unknown/>

Fig.20 Order of the Garter Badge, ca. 1640. © The Trustees of the British Museum

Dresden Kalesi'ndeki Yeşil Tonoz'daki daha önceki bölümde işlenen Büyük George'un yanında hem Dizbağı Nişanı'nı Wettin Hanedanı'ndan⁵⁹⁴ 1669 yılında alan ilk

⁵⁹⁴ Wettin Hanedanı'nın içerisinde çıkıp yükselen Ernestine Düklükleri'nden Saxe-Coburg ve Gotha Branşı, XIX. ve XX. yıllarda diğer Avrupa hanedanlıkları ile oldukça bağlantılı hale gelmiş, 1840 yılında Kraliçe Victoria ile Prens Albert'in evliliği sonucu 1917 yılına kadar Birleşik Krallık ile de bağlantılı olmuştur. *Bkz. Encyclopaedia Britannica*, "Wettin Dynasty.", Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.britannica.com/topic/Wettin-dynasty>

kişi olan Saksonya Elektörü II. Johann Georg ve ondan sonra nişanı alan Saksonya Elektörü IV. Johann Georg'un mülkiyetinden gelen bir de Küçük George bulunmaktadır (Fig.21). Johann Melchior Dinglinger'in Büyük George'undaki Aziz George, Romalı bir general olarak tasvir edilmişken bu Küçük George'daki Aziz George, bir turnuva şövalyesi olarak tasvir edilmiştir. Bu Küçük George, süsleme bakımından oldukça farklıdır. Öncelikle altından yapılan bu rozette çok renkli mine kullanılmış, yeşil mineli ejderhaya 12 adet zümrüt ve gözüne 1 adet yakut yerleştirilmiştir. Ancak rozetin esas dikkat çekici noktası Aziz George'un kıyafeti ve atın örtüsüdür. Bunlar neredeyse tamamen, büyük bölümü kare ve dikdörtgen şekillerinde kesilmiş 100'den fazla elmasla kaplanmıştır.⁵⁹⁵ Elmasların çok büyük bölümünün dörtgen oluşu ve taşların yerleştirmesinin neredeyse boşluksuz şekilde yapılması; rozete ilk bakışta adeta 1930'larda Van Cleef & Arpels tarafından ortaya çıkarılan⁵⁹⁶ ve taşların aralarında boşluk kalmayacak şekilde yerleştirilme tekniği olan *gizemli yerleştirme*'yi (Le serti mystérieux) anımsatmaktadır. Bu açıdan bu rozetin, Küçük George'lar arasında en dikkat çekici örneklerden birisi olduğu söylenebilir.

⁵⁹⁵ *Kleinod des englischen Hosenbandordens*, nach 1669, Gold, Email, 100 Diamanten, 12 Smaragde, 1 Rubin, Eisen, 7,5 cm, Grünes Gewölbe, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/118177>

⁵⁹⁶ "The Mystery Set: a virtuoso signature", Van Cleef & Arpels, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.vancleefarpels.com/ch/fr/the-maison/articles/the-mystery-set--a-jewelry-making-feat.html>

Fig.21 Yeşil Tonoz'daki Küçük George. © Grünes Gewölbe, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Photo: Jürgen Karpinski. *Staatliche Kunstsammlungen Dresden İzniyle*

Birleşik Krallık'taki Kraliyet Koleksiyonu, ise Küçük Georgelara dair en önemli koleksiyona ev sahipliği yapmaktadır. İlk olarak “Juxon George” olarak anılan rozetin I. Charles’a Londra Piskoposu William Juxon tarafından sunulduğuna dair geleneksel bir anlatı olsa da rozetin XVII. yüzyılın ikinci yarısından kaldığı düşünülmektedir. Altın ve gümüşten yapılan rozette yer alan sardoniskten yapılan oyma kameo ve dizbağını, kaboşon⁵⁹⁷ benzeri kesilmiş oval sardoniksler çerçevelemiştir. Rozet ayrıca mine de içermektedir (Fig.22).⁵⁹⁸

⁵⁹⁷ Kaboşon, cilalı ancak fasetlendirilmemiş dışbükey, yuvarlak bir yüzeye sahip değerli taşları kesme yöntemidir. Normal bir kaboşon kesim taşın arkası düzdür ancak rengi açmak için oyulabilir. Genellikle opak, asterli (yıldız), iridesan, opalesan ya da şatoyant (kedi-gözü) özellikli taşlar, kaboşon olarak kesilir. Garnet, jasper, kantaşı ve ayaşı, genellikle kaboşon olarak kesilen taşlardan bazılarıdır. *Encyclopaedia Britannica*, “cabochon cut.”, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.britannica.com/art/cabochon-cut>

⁵⁹⁸ *Lesser George known as ‘The Juxon George’*, second half 17th century, Sardonyx: brown, blue-grey, black; gold, silver, enamel, 7.2 x 4.9 x 1.4 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/8/collection/442207/lesser-george-known-as-the-juxon-george>

Fig.22 The Juxon George, second half 17th century. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

XVII. yüzyıldan diğer bir Küçük George, “Stuart George” olarak adlandırılan ve 1661 civarına tarihlenen rozettir (Fig.23). Altın bu rozette oniks oyma kameo figürleri mineli dizbağı sarmaktadır. Rozetin arkasında ise mineli Aziz George ve Ejderha figürleri ile çevrelerinde çok dikkat çekici mineli çiçek tasvirlerine yer verilmiştir.⁵⁹⁹

⁵⁹⁹ *Lesser George known as ‘The Stuart George’*, c. 1661, Onyx: white, grey and black; gold, enamel, 6.3 x 4.3 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/2/collection/441382/lesser-george-known-as-the-stuart-george>

Fig.23 The Stuart George, c. 1661. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

“Strafford George” olarak adlandırılan ve XVII. yüzyılın son çeyreğinden kalan Küçük George ise süsleme bakımından çok zengindir. Altın ve gümüşten bu rozetin bir tarafındaki oniks oyma cameo figürlerin olduğu kısmı büyük elmaslar sarmaktadır. Rozetin diğer tarafında ise Aziz George kısmında değinilen Raffaello’nun 1505 yılı civarına tarihlenen Aziz George tablosunun bir mineli minyatürü yer almaktadır. Bu minyatürü yine mineli bir dizbağı sarmaktadır (Fig.24).⁶⁰⁰

⁶⁰⁰ After Raphael (1483-1520), *Lesser George known as ‘The Strafford George’*, last quarter 17th century, Onyx: brown, light grey, dark grey; gold, silver, enamel, Dutch rose-cut diamonds, 8.0 x 4.8 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024,

Fig.24 After Raphael (1483-1520), *Lesser George known as 'The Stafford George'*, last quarter 17th century. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Kraliyet Koleksiyonu'ndan son olarak 2 adet Küçük George örneğine yer verilecektir. Bu 2 rozet de oldukça zengin bir şekilde değerli değerli taşlarla süslenmiştir ve Küçük George'lar arasında en dikkat çekici örneklerden bazıları olmuşlardır. İlk olarak, muhtemelen 1750 öncesinde II. George için yapılan rozet tamamen elmas ve değerli taşlarla kaplanmıştır. Aziz George'un ejderhanın ağzına mızrakla saldırırken ki ifadesi oldukça gerçekçi tasvir edilmiştir. Aziz George'un yüz kısmı hariç figürler neredeyse tamamen elmasla kaplanmışken, Aziz George'un miğferi safir; pelerininin bir kısmı, kıyafetinin etek kısmının şeritleri ve atın koşum takımı ile ejderhanın bazı parçaları

<https://www.rct.uk/collection/search#/11/collection/441379/lesser-george-known-as-the-strafford-george>

ise yakut kaplanmıştır. Çerçeve ise elmas çiçekler, tomurcuklar ve yapraklar ile sarmalanmıştır (Fig.25). Zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğrayan bu rozet, 1911 yılında V. George'un, 1937 yılında VI. George'un ve 2023 yılında III. Charles'ın⁶⁰¹ taç giyme törenlerinde Büyük George olarak kolyeyle birlikte takılmıştır.⁶⁰²

⁶⁰¹ Kraliyet Ailesi tarafından, 8 Mayıs 2023 tarihinde yayımlanan resmi taç giyme töreni portrelerinde, Kral III. Charles'ın kolyesinde bu rozet görülebilir. *Bkz.* “Official Coronation Portraits”, The Royal Family, Published 08 May 2023, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.royal.uk/news-and-activity/2023-05-08/official-coronation-portraits>

⁶⁰² R & S Garrard, *Lesser George*, before 1750?, Gold, diamond, sapphire, ruby, amethyst, 11.6 x 7.8 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/13/collection/441145/lesser-george>

Fig.25 R & S Garrard, Lesser George, before 1750?. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Değınilecek son Küçük George, 1760-1829 yılları arasına tarihlenen bir rozettir. Bu rozet, 8 Şubat 1840 tarihinde Kraliçe Victoria tarafından Prens Albert'e dğnlerinden 2 gün önce hediye edilmiştir. Bu rozetin iki olağnst özelliği vardır. Bunlardan ilki bu rozetin bir tarafında sardoniks oyma Aziz George ve Ejderha yer alırken arka tarafında Aziz Andrew'un haçını tuttuğu sardonisk oyma yer almaktadır. Yani bu rozet hem Dizbağı Nişanı'nın işareti hem de Devedikeni Nişanı'nın işareti olarak kullanılabilir.

Rozetin ikinci sıra dışı özelliği ise onlarca büyük elmasın rozetin iki tarafından da çerçeve şeklinde sardoniskleri sarmasıdır (Fig.26).⁶⁰³ Bu rozeti ve yine elmas kaplı yıldızı, Kraliçe II. Elizabeth'in hükümdarlığı boyunca sık sık tercih ettiği görülebilir. Örneğin, 1959 yılındaki portresinde Kraliçe; Vladimir Tiarası, Kraliçe Victoria Jübile Kolyesi, V. George ve VI. George Kraliyet Aile Nişanları ile birlikte Dizbağı Nişanı'nın bu rozetini ve yıldızını takmaktadır.⁶⁰⁴ Başka bir örnekte Kraliçe, 24 Mayıs 2011 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Obama ve eşi Michelle Obama'yı ağırladığı devlet banketinde yine aynı seti tercih ettiği görülebilir.⁶⁰⁵

⁶⁰³ Rundell, Bridge & Co, *Lesser George*, c. 1760-1829, Sardonyx (St George): white, dark brown, pale brown; sardonyx (St Andrew): white on grey-brown; gold, diamonds, 11.6 x 5.8 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/1/collection/100032/lesser-george>

⁶⁰⁴ "Queen Elizabeth II wearing the Vladimir Tiara, the Queen Victoria Jubilee Necklace, the blue Garter Riband, Badge and Garter Star and the Royal Family Orders of King George V and King George VI", Library and Archives Canada (LAC), Government of Canada, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://recherche-collection-search.bac-lac.gc.ca/eng/home/record?app=fonandcol&IdNumber=4301935>

⁶⁰⁵ *Bkz.* "A legacy of tireless, dignified public service", The Obama Foundation, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.obama.org/stories/remembering-queen-elizabeth/>

Fig.26 Rundell, Bridge & Co, Lesser George, c. 1760-1829. © Royal Collection Enterprises Limited 2024 | Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Son olarak, Aziz George'un ejderhayı öldürmesini tasvir eden değerli metallere yapılmış değerli taşlar ve süslemeler içeren mücevherler, Dizbağı Nişanı'nın işareti Büyük George ve Küçük George ile karıştırılmamalıdır. Bunlara: The British Museum'daki *Waddesdon Mirası* (Waddesdon Bequest) adlı koleksiyonda yer alan ve Ortaçağ mücevher sanatının en önemli örnekleri arasında yer alan, XVI. yüzyıldan değerli

taşlar ve mine süslü Aziz George ve Ejderha şapka süsü⁶⁰⁶ ve yine XVI. yüzyıldan taşlar ve mine süslü at üzerinde elinde kılıç olan bir savaşçı kolye ucu⁶⁰⁷ örnek olarak verilebilir.

3.1.5 Riband Kurdelesi

Ashmole, şövalyelerin ata binerken veya çatışma içerisindeyken mavi kumaşı sol omuzlarından çapraz şekilde bellerine (kuşak veya bant gibi) taktıklarını ve Küçük George'un da bu kuşağı ucuna yerleştirildiğini belirtmiştir. Sol omuzdan sağ kolun altına doğru takılan bu mavi kumaş parçası *Riband* olarak adlandırılmıştır. Ancak, kumaş ve Küçük George'un kimi zaman boyuna kimi zamansa omuzdan bele doğru takıldığı gözlemlendiğinden bu pratiğin tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir.⁶⁰⁸ XVII. yüzyılın ilk yarısından itibaren Dizbağı Nişanı'nın şövalyelerinin tablolarına bakacak olursak kurdele ve ribandın şövalyeler tarafından farklı şekillerde takıldığı görülebilir. İlk olarak, Birleşik Krallık Kraliyet Koleksiyonu'nda bulunan Sör Anthony van Dyck'ın I. Charles'ı at üzerinde resmettiği 1633 tarihli portrede I. Charles, ucunda altın Küçük

⁶⁰⁶ *St George and the Dragon hat-ornament*, 1550-1575 (?), Enamelled gold, precious gems, 5.9 cm x 7.3 cm x 1 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024, <https://wb.britishmuseum.org/MCN4186#1466282001>

⁶⁰⁷ *Horseman pendant*, 1525-75 (?), Enamelled gold, precious gems, 4.2 cm x 7.6 cm x 1.3 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024, <https://wb.britishmuseum.org/MCN4119#1454017001>

⁶⁰⁸ Nicholas, *1842b*, s. 356-357.

George olan mavi ribandı sol omzu üzerinden sağ bel tarafına doğru takmaktadır.⁶⁰⁹ Yine Kraliyet Koleksiyonu'nda bulunun ve Sör Anthony'e ait 1635-1636 yazı öncesi tarihli I. Charles'ın 3 farklı pozisyonda resmedildiği portrede ise Kral, ucunda altın Küçük George olan mavi kurdeleyi boynuna takmaktadır.⁶¹⁰

Amsterdam'daki Rijksmuseum'da ise Orange Prensleri'nin resmedildiği bir çok tabloda Dizbağı Nişanı'nın kurdeleleri ve Küçük George'lar karşımıza çıkmaktadır. Pieter Nason tarafından 1660-62 civarında yapılan *Orange Prensleri'nin Dört Jenerasyonu: I. William, Maurits ve Frederik Hendrik, II. Willem ve III. Willem* adlı tablodaki⁶¹¹ 5 Orange Prensi'nden 4'ü Dizbağı Nişanı'nı almıştır. Maurits nişanı 1613'te, Frederik Hendrik 1628'de, II. Willem 1645'te ve III. Willem (1689 sonrası İngiltere Kralı olarak III. William) 1653'te almıştır.⁶¹² Tabloda Orange Prensleri Maurits, Frederik Hendrik ve III. Willem ucunda değerli taşlarla süslenmiş Küçük George'lar olan mavi kurdeleleri I. Charles'a benzer şekilde boyunlarında taşımaktadır. Ayrıca III. Willem'in göğsünde Dizbağı Nişanı'nın yıldızı da yer almaktadır. II. Willem'in nişanı 1645 yılında

⁶⁰⁹ Anthony van Dyck (1599-1641), *Charles I (1600-1649) with M. de St Antoine*, 1633, Oil on canvas, 370 x 270 cm, The Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://www.rct.uk/collection/405322/charles-i-1600-1649-with-m-de-st-antoine>

⁶¹⁰ Anthony van Dyck (1599-1641), *Charles I (1600-1649)*, 1635-before June 1636, Oil on canvas, 84.4 x 99.4 cm, The Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://www.rct.uk/collection/404420/charles-i-1600-1649>

⁶¹¹ Pieter Nason, *Four Generations of the Princes of Orange: William I, Maurice and Frederick Henry, William II and William III*, c. 1660- c. 1662, oil on canvas, h 229cm x w 193cm, Rijksmuseum, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://id.rijksmuseum.nl/20028102>

⁶¹² Fellowes, 1939, s. 5, 81, 100.

almasına karşın tabloda nişanın işareti ile resmedilmemesi de ayrıca göze çarpmaktadır (Fig.27). Rijksmuseum'daki Gerard van Honthorst'un 1647 tarihli *Orange Prensi II. Willem ve eşi Mary Stuart* portresinde ise Prens, ucunda etrafı değerli taş kaplı altın Küçük George olan mavi ribandı sağ omzu üzerinden sol bel tarafına doğru takmaktadır (Fig.28).⁶¹³ Londra Ulusal Portre Galerisi'nde bulunan Willem Wissing tarafından 1680-85 yılları arası tarihlenen Ormonde Dükü James Butler'ın portresinde ise Dük, ucunda Aziz George ve Ejderha kısmı oniksten olup etrafı elmas kaplı altından Küçük George'un bulunduğu mavi ribandı sol omuz üzerinden sağ bel tarafına doğru takmaktadır.⁶¹⁴

⁶¹³ Gerard van Honthorst, *Portrait of Willem II (1626-1650), Prince of Orange, and his Wife Mary Stuart (1631-1660)*, 1647, oil on canvas, h 302cm x w 194.3cm, Rijksmuseum, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://id.rijksmuseum.nl/20028097>

⁶¹⁴ Willem Wissing, *James Butler, 1st Duke of Ormonde*, circa 1680-1685, oil on canvas, 1264 mm x 1022 mm, National Portrait Gallery, London, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw07754/James-Butler-1st-Duke-of-Ormonde>

Fig.27 Pieter Nason, Four Generations of the Princes of Orange: William I, Maurice and Frederick Henry, William II and William III, c. 1660- c. 1662. © Rijksmuseum, Amsterdam

Fig.28 Gerard van Honthorst, Portrait of Willem II (1626-1650), Prince of Orange, and his Wife Mary Stuart (1631-1660), 1647. © Rijksmuseum, Amsterdam

Kayıtlara bakıldığında 7 Nisan 1681 tarihindeki bir seremonide Küçük George şövalyenin boynuna yerleştirilmiştir. 18 Kasım 1682 tarihli tüzükte ise riband resmi olarak onaylanmıştır. 1685 yılı mayısındaki Norfolk Dükü'nün nişanı alma seremonisine ait kayıta “*Hükümdar, Küçük George asılı mavi ribandı sol omzunun üzerinden ve sağ kolunun altında yerleştirdi.*” ifadesi, tüzükteki değişiklikten sonra ribandın resmi olarak kullanımına dair ilk ifadedir. Ancak, aynı yılın 18 Haziran’ında nişanı alan Peterborough Earlü ve bu tarihi izleyen temmuz ayında nişanı alan Rochester Earlü, Küçük George’u boyunlarında almışlardır. Nihayet, 31 Temmuz günü Feversham Earlü’ne Küçük George takılı riband, sol omzunun üzerinden ve sağ kolunun altında yerleştirilmiş ve bu tarihten sonra da bu pratik yerleşmiştir.⁶¹⁵

Dizbağı Nişanı’nın ribandı ve kurdelesinin XVII. yüzyılda son çeyreğinden önceki farklı takılma pratiğinin bir benzeri aynı dönemde Banyo⁶¹⁶ Şövalyeleri’nde de

⁶¹⁵ Nicholas, *1842b*, s. 357-360.

⁶¹⁶ Ortaçağ’daki şövalyelik seremonilerine zamanla; şövalyenin seremoniden önce banyo alması, silahlarının kutsanması ve silahlar verilirken dini silahlı bir meditasyon nöbeti eklenmişti. *Bkz.* Jacques Le Goff, *The Birth Of Europe*, Çev. Janet Llyod, Malden: Blackwell Publishing, 2005, s. 54. Banyo almak, şövalyenin seremoniden önce ruhsal arınmayı simgeleyen bir ritüel olarak banyoya girip bir geceyi dua ederek geçirmesiydi. “Prince of Wales attends Order of the Bath installation”, Westminster Abbey, Thursday, 24th May 2018, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023, <https://www.westminster-abbey.org/abbey-news/hrh-the-prince-of-wales-attends-order-of-the-bath-installation>

İngiltere’de hükümdarların taç giyme törenlerinde şövalye yapılan kişiler önce banyo ayinini yerine getiriyorlardı. Böylelikle IV. Henry’nin taç giyme töreninin yapıldığı 1399 yılından, 1661 yılında banyo seremonilerinin II. Charles tarafından kaldırılmasına kadar geçen dönemdeki taç giyme törenlerinde şövalye yapılanlar Banyo Şövalyeleri olarak

karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Sör Anthony van Dyck tarafından 1639 yılında yapılan ve şu anda Devlet Ermitaj Müzesi'nde bulunan, 2 Şubat 1625 tarihindeki I. Charles'ın taç giyme töreninde Banyo Şövalyesi yapılmış olan⁶¹⁷ Sör Thomas Wharton'a ait portrede, Sör Thomas, ucunda rozetin olduğu kırmızı bir ribandı sağ omzunun üzerinden sol bel

anıldılar. *Encyclopedia Britannica*, “The Most Honourable Order of the Bath.”, Erişim Tarihi 24 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/The-Most-Honourable-Order-of-the-Bath> 29 Mayıs 1725 tarihinde ise bu şövalyelik, I. George tarafından *En Onurlu Banyo Nişanı* adı ile bir nişan haline getirildi. Aynı tarihli *The London Gazette*'de de Banyo Nişanı için yeniden kurma/tesis etme anlamındaki *re-establish* sözcüğü kullanılmış ve Banyo Şövalyeleri'nin tarihi tanınmıştır. *Bkz. Recorded in The Gazette London Gazette*, Issue 6376 (25 May 1725), s. 1, “His Majesty has been pleased to re-establish that Degree of Knighthood which hath been nominated the Knighthood of the Bath ... ”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/6376/page/1> Günümüzde Birleşik Krallık Kralı III. Charles, resmi törenlerde ve özellikle devlet banketlerinde Banyo Nişanı'nın rozetini takmaktadır. Örnek için *Bkz. The Royal Family*, “The King addresses guests at the State Banquet in Berlin during #RoyalVisitGermany.”, 12 April 2023, Youtube video, 0:00-8:53, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023, https://www.youtube.com/watch?v=_UXFNHOBAAEM

⁶¹⁷ M. W. Helms, Leonard Naylor ve Eveline Cruickshanks, “Wharton, Sir Thomas (c.1615-84), of Edlington, Yorks.”, *History of Parliament Online*, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, http://www.historyofparliamentonline.org/volume/1660-1690/member/wharton-sir-thomas-1615-84#footnote1_r7r7yob

tarafına doğru takmaktadır.⁶¹⁸ Sör Thomas ile benzer şekilde 1625 yılında I. Charles'ın taç giyme töreninde Banyo Şövalyesi yapılmış olan⁶¹⁹ Sör John Backhouse'un, adı "VM" şeklinde kısaltılmış olan ressama ait olan ve Londra Ulusal Portre Galerisi'nde bulunan portresinde ise Sör John, ucunda rozet⁶²⁰ olan kırmızı kurdeleyi boynuna takmaktadır.⁶²¹

⁶¹⁸ Anthony Van Dyck, *Portrait of Sir Thomas Wharton (1615-1684)*, 1639, oil on canvas, 217 x 128,5 cm, The State Hermitage Museum, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://www.hermitagemuseum.org/digital-collection/48264>

⁶¹⁹ Alan Davidson, "Backhouse (Bacchus, Bavkhurst), John (1584-1649), of Sindlesham and Swallowfield, Berks and Kingsley, Hants.", History of Parliament Online, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1604-1629/member/backhouse-john-1584-1649>

⁶²⁰ Sör John Backhouse'un bu tabloda taktığı rozet, Kraliyet Koleksiyonu'nda bulunan ve 1689 civarına tarihlenen Banyo Şövalyeleri'nin rozetine de oldukça benzeridir. *Bkz. Neck badge of the Order of the Bath*, c. 1689, Gold, enamel, saltwater pearl, 6.0 x 3.8 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://www.rct.uk/collection/441414/neck-badge-of-the-order-of-the-bath>

⁶²¹ VM, *Sir John Backhouse*, 1637, oil on canvas, 1283 mm x 1041 mm, National Portrait Gallery, London, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw00258/Sir-John-Backhouse>

3.1.6 Yıldız Rozeti

Dizbağı Nişanı'nın en göze çarpan işaretlerinden biri olan Yıldız, I. Charles döneminde ortaya çıkmıştır. Nişanın mantosu sadece meclislerde ve seremonilerde giyilebildiğinden, 27 Nisan 1626 tarihli değişiklik ile dizbağının sardığı ve üzerinde Aziz George'un armasının olduğu kalkanın rozet olarak pelerin ve kaban gibi diğer kıyafetlerin sol göğüs kısmında da giyilebilmesinin önü açılmıştır. Bu rozeti daha görkemli hale getirmek için, dizbağının ("Q" şeklinde) sardığı ve üzerinde Aziz George'un armasının olduğu kalkanın etrafına gümüş ışınlar, 8 köşeli yıldız halinde etrafa saçılacak şekilde yerleştirilmiştir. İlk başta manto üzerindeki bu yıldız son derece büyüktü, ancak bunu diğer kıyafetler ile giymek moda haline gelmeye başlayınca yıldızın boyutu da giderek küçülmüştür. Yıldızın süslenmesi konusunda da hiçbir kısıtlama olmadığından, gümüş yerine elmaslar ve değerli taşlarla süslü yıldızlar da zamanla şövalyelerin zevklerine göre kullanılmaya başlanmıştır.⁶²² Böylelikle Dizbağı Nişanı'nın yıldızında gümüş (ya da gümüş gilt⁶²³), işleme, mine, elmas, yakut ve diğer değerli taşlar gibi bir çok dekoratif öge kendisine yer bulabilmiştir.⁶²⁴

⁶²² Nicholas, *1842b*, s. 360-362., Clark, *1784*, s. 25.

⁶²³ *Vermeil* olarak da bilinen bu eski altın kaplama yöntemine göre arzu edilen gümüş veya başka bir metal nesne, altın ve cıva karışımı (amalgam) ile kaplanırdı. Ardından bu nesne pişirildiğinde cıva buharlaşır, altın ise nesnenin üzerinde kalırdı. *Bkz. Encyclopedia Britannica*, "silver gilt.", Erişim Tarihi: 16 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/art/vermeil>

⁶²⁴ John Hunter, *A Concise Description of the Insignia of the Orders of British Knighthood with Illustrations of All the Collars, Stars, Badges, Medals, Clasps, and Crosses Printed in Oil Colours Shewing The Manner of Wearing Them On All Occasions, Also The Proper*

Dizbağı Nişanı'nın yıldızına dair önemli iki örnek İsveç'teki Kraliyet Cephanelik Müzesi'nde (Livrustkammaren) bulunmaktadır. İsveç Kralı XI. Karl, 1668 yılında Dizbağı Nişanı'na atanmıştır. 29 Temmuz 1669 tarihinde ise İngiltere'nin İsveç'e Elçisi olan Carlisle Earlü, Krala nişanın işaretlerini sunmuştur. Bu yıldızlardan ikisi de gümüş ipten işleme olarak yapılmıştır ve *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosunu içermektedir. Bu yıldızlardan biri (Fig.29) 10.5 cm yüksekliğinde ve 27 gram ağırlığında iken⁶²⁵ diğeri 11.5 cm yüksekliğinde ve 22.7 gram ağırlığındadır.⁶²⁶

Mode of Using Them in Heraldry Exemplifying How They Should Be Emblazoned, London: John Hunter, Maddox Street, Havoner Square, 1844, s. 7.

⁶²⁵ *Kraschan för riddare av Strumpebandsorden buren av Karl XI*, 1668, allt broderat med silvertråd, -lan och -kantlinjer, 105 mm, Livrustkammaren, Statens historiska museer | SHM, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://samlingar.shm.se/object/345336DD-FCFF-4F01-952E-875F6B17649E>

⁶²⁶ *Kraschan för riddare av Strumpebandsorden buren av Karl XI*, 1668, allt broderat med silvertråd, -lan och -kantlinjer, 115 mm, Livrustkammaren, Statens historiska museer | SHM, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://samlingar.shm.se/object/97B813DD-B88D-4B3F-82BB-2730C3C63C67>

Fig.29 İsveç Kralı XI. Karl'ın yıldızı, 1668 (kırılmış). © Mohr, Jens, Livrustkammaren/SHM (CC BY 4.0)

Victoria ve Albert Müzesi'nde ise 1627-1700 arasına tarihlenen gümüş ipten işleme olarak yapılan ve 28.5 cm yüksekliğinde olan bir yıldız bulunmaktadır. Bu büyük yıldızda *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosunu içeren dizbağı mavi ipekten yapılmışken Aziz George'un haçı kırmızı ipekten yapılmıştır.⁶²⁷ Victoria ve Albert Müzesi'ndeki bir diğer yıldız ise II. James'in 1763 tarihli düğün kıyafeti üzerinde

⁶²⁷ *Garter Star*, 1627-1700, Embroidered with silver thread, strip and wire and silk appliqué, 28.5 x 28.5 cm, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O78913/garter-star/garter-star-unknown/>

yer alan yıldızdır (Fig.30).⁶²⁸ Kıyafetin ceketinin sol göğüs tarafında yer alan bu yıldız ilk bahsedilen yıldız tasarım olarak benzerdir ancak boyutu küçüktür. Ceketin 93 cm olan uzunluğu göz önüne alındığında, yıldızın yüksekliğinin yaklaşık olarak 12 cm kadar olduğu anlaşılmaktadır.

Fig.30 Wedding Suit, 1673. © Victoria and Albert Museum, London

⁶²⁸ *Wedding Suit*, 1673, Wool, silk, linen, silver, gold, paper; hand-woven, hand-sewn, hand-embroidered, Coat, 93.0 x 91.0 x 64.0 x 83.0 cm, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O78912/wedding-suit-unknown/>

Kıyafet üzerinde yer alan diğer önemli bir yıldız Dresden Devlet Sanat Koleksiyonları kapsamında olan Dresden Kalesi'ndeki, Cephanelik (Rüstammer) Müzesi'nde⁶²⁹ yer almaktadır (Fig.31). Devlet kıyafeti (Staatskleid) adındaki kıyafet üzerinde yer alan yıldız, Victoria ve Albert Müzesi'nde yer alan ve ilk bahsedilen yıldıza oldukça benzerdir. Bu uzun kıyafetin 170 cm olarak verilen boyutu göz önüne alındığında ise, yıldızın yüksekliğinin Victoria ve Albert Müzesi'ndekine benzer şekilde yaklaşık olarak 28.5 cm. yüksekliğinde olduğu anlaşılmaktadır.⁶³⁰

⁶²⁹ Rüstammer'de yer alan Türk Odası (Türckische Cammer), Türkiye dışındaki dünyanın en önemli Osmanlı Sanatı koleksiyonlarından birine ev sahipliği yapmaktadır. *Bkz.* "Türckische Cammer", Staatliche Kunstsammlungen Dresden, SKD | Online Collection, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://ruestkammer.skd.museum/ausstellungen/tuerckische-cammer/>

⁶³⁰ *Rock / Staatskleid bestehend aus Rock, Hose, Paar Handschuhe*, 1678 (?), Oberstoff Seidensamt karmesinrot, Reliefstickerei Goldgespinst; Futter Seidenatlas rot und weiß; Goldschnürchen, Seidenschnürchen; Knöpfe Holz, Goldgespinst; Ordensstern Reliefstickerei in Silbergespinst, Silberkantillen, Silberlahn, Seide, appliziert, Brustumfang ca. 95 cm Taillenumfang ca. 98 cm Saumumfang 170 cm Rückenbreite 33,5 cm Vorderbreite 33 cm Schulterbreite 13 cm Vorderlänge (Schulter-Saum) 37 cm HM Schlitzlänge 32 cm Faltenlänge/Schlitzlänge 32 cm Armlochumfang (Vorder-/Rückenteil) 46 cm Halsumfang Kragen 45,5 cm Außenweite Kragen 45,5 cm VM Kragenhöhe 0,7 cm HM Kragenhöhe 0,7 cm Ärmelsaum Umfang 27,5 cm Ärmellänge gesamt 48,5 cm Ärmelaufschlagumfang 42 cm Ärmelaufschlagbreite 15 cm Tascheneingriffslänge 17,2 cm Taschenpattenlänge 18,5 cm Taschenpattenbreite 2,7 cm Gewicht 2,440 kg, Rüstammer, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/287107>

Fig.31 Devlet kıyafeti üzerinde yer alan yıldız. © Rüstkammer, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Photo: Jürgen Lösel. *Staatliche Kunstsammlungen Dresden İzniyle*

Son olarak, Birleşik Krallık'taki Kraliyet Koleksiyonu'nda yer alan bir yıldız değinilecektir. XVIII. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen bu yıldız altından yapılmıştır ve tamamen elmas kaplıdır (Fig.32). 1844 yılında Kraliyet Mücevhercisi John Bridge, yıldızda toplamda 838 adet elmas olduğunu kaydetmiştir. Yine elmas kaplı *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosunu barındıran dizbağı mavi mine ile süslenmişken, Aziz George'un haçı yakutlar ile süslenmiştir. 1858 yılında değişikliğe uğrayan yıldızın daha sonra Kraliçe Victoria tarafından Dizbağı Nişanı'nın mantosunun üzerine takıldığı düşünülmektedir.⁶³¹ Kraliyet Koleksiyonu'nda yer alan bu yıldız ile fotoğraflanan yine zengin elmas süslemelerine sahip olan ve 1840 yılına tarihlenen dizbağını⁶³², İskoç Ulusal Portre Galerisi koleksiyonunda yer alan Franz Xaver Winterhalter'a ait 1840 tarihli portrede Kraliçe Victoria koluna takarken tasvir edilmiştir.⁶³³ Bu doğrultuda Kraliçe Victoria'nın bu yıldızı, elmas süslü dizbağı ile beraber takmayı tercih etmiş olması da mümkündür.

⁶³¹ *Garter star*, second half 18th century, Diamonds, rubies, enamel, silver, gold, 13.0 x 13.0 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/441147/garter-star>

⁶³² Rundell Bridge & Rundell, *Garter*, 1840, Gold and diamonds mounted on blue velvet, 35.5 x 11.5 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/12/collection/441143/garter>

⁶³³ Franz Xaver Winterhalter, *Queen Victoria, 1819- 1901. Reigned 1837 – 1901*, 1840, Oil on canvas, 92.10 x 71.10 cm, National Galleries of Scotland, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/4033>

Fig.32 Garter star, second half 18th century. © Royal Collection Enterprises Limited 2024

| Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust İzniyle*

Dizbağı Nişanı'nın işareti de nihai olarak: Dizbağı, Yıldız, Küçük George ile Mavi Riband ve Büyük George ile Kolye şeklindedir. Dizbağı koyu mavi kadifeden yapılmaktayken üzerindeki *Kötü Düşünen Utansın* (Honi soit qui mal y pense) mottosu altından yapılmaktadır. Küçük George, Büyük George ve Kolye de altın yapılmaktadır. 8 köşeli Yıldız ise gümüşten yapılmaktadır.⁶³⁴

⁶³⁴ Dorling, *a.g.e.*, s. 9.

SONUÇ

XI. yüzyılda Normanların şövalyeliği İngiltere'ye getirmesi ve hemen onu izleyen dönemde heraldığın olgunlaşmaya ve yayılmaya başlamasıyla hem İngiltere hem de Avrupa, yeni bir görsel şölenin arifesindeydi. XIV. yüzyılın ilk yarısında ise şövalyeliğe büyük ilgisi olan III. Edward, Dizbağı Nişanı'nı kurarak hem kendi dönemine hem de sonraki dönemlere büyük etki edecek bir onuru ortaya çıkaracaktı. Halihazırda Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri'ne dair anlatıların Avrupa'yı kasıp kavurduğu bu dönemde III. Edward, bu efsanenin kendi topraklarına özgü olmasının şansına sahipti. Dahası, Doğu Roma topraklarından Venedik'e oradan da Alman topraklarına kadar büyük bir üne kavuşmuş olan Aziz George da daha Aslan Yürekli Richard zamanında İngiliz Monarşisi ile yakından bağlantılı hale gelmişti. III. Edward, bu olağanüstü figürlere sahip olmanın yanında, Dizbağı Nişanı'nı kuracak köklü bir başka motivasyona da sahipti. Normanların İngiltere'yi Fethi döneminden III. Edward dönemine kadar İngiltere ve Fransa arasındaki ilişkiler gittikçe kötüye gitmiş üstelik bu süreçte işler İngiltere için bazı dönemlerde pek de iyiye gitmemişti.

Nihayetinde XIV. yüzyılın ilk yarısının sonlarına doğru İngiltere ve Fransa, kendilerini savaş içerisinde buldu. Artık III. Edward, İngiltere'nin sahip olduğu Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin zenginliğine Fransa tahtı üzerindeki iddiasını da ekledi ve bu da Dizbağı Nişanı'na motivasyonunu sağladı. *Yüz Yıl Savaşı* olarak adlandırılacak ancak yüz yıldan uzun sürecek bu mücadele döneminin başında III. Edward ve şövalyeleri muzaffer oldular. 1344 yılında ise III. Edward kendisini Kral Arthur'un, Yuvarlak Masa Şövalyeleri'ni ise kendi şövalyelerinin yerine koydu ve bir şövalyelik topluluğunun temelini attı. Birkaç yıl sonra III. Edward hem İngiltere'nin hem de şövalyelerin koruyucusu olan Aziz George'u bu yeni topluluğa dahil etti. Böylece, başına altın diademi takan III. Edward, İngiltere'nin sahip olduğu bu iki büyük figürü, bir

şövalyelik nişanı olarak bir araya getirdi ve hem İngiliz şövalyeliğinde hem de Avrupa şövalyeliğinde yeni bir dönem açarak İngiltere'ye büyük bir zenginlik daha kazandırdı.

Öte yandan Aziz George'un bu topluluktaki konumu Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin üzerine çıkacak, öyle ki ilerleyen dönemde Aziz George figürü, dizbağının yanına, kötülüğü simgeleyen bir ejderhaya son darbeyi indirerek insanlara kurtuluş getirecek bir anın hemen öncesinde bizzat tasvir edilmiş şekilde rozetlerde kendisine yer bulacaktı. Hatta bu rozetler direkt olarak *George* ve *Küçük George* olarak adlandırılacaktı. Bu rozetler de zamanla oldukça değerli ve çeşitli taşlar ile süslenecek ve kraliyet koleksiyonlarının en değerli ve önemli parçalarından bazıları olacaklardı.

Ancak Dizbağı Nişanı'na adını veren dizbağının kendisi şüphesiz nişanın en dikkat çekici ve merak uyandırıcı sembolüydü. XIV. yüzyılda birer moda parçaları olan dizbağları erkekler tarafından da giyilmekteydi ve III. Edward da gençken değerli materyallerden yapılmış dizbağlarını üzerinde taşımaktaydı. Öte yandan, İngiliz Kanalı'nın ötesinde adında nişan geçen bir şövalyelik topluluğu bir bant parçasını rozet olarak benimsemişti. Amansız Alfonso tarafından kurulan Bant Nişanı'nın sembolünün birlik anlamını taşıması ve III. Edward'ın bu birlik anlayışı bağlamında moda parçası olan dizbağını kendi kurduğu şövalyelik topluluğu için seçmiş olması, o dönemdeki İngiltere ve Kastilya arasındaki yakın ilişki göz önünde bulundurulduğunda, muhtemeldir. Bu ilişkinin belki de en somut yansıması, Alfonso'dan sonra Kastilya ve León tahtına geçen Adil Pedro'nun Kara Prens'e verdiği düşünülen ve Birleşik Krallık'taki İmparatorluk Devlet Tacı'nda *Cullinan II Elması*'nın üzerinde yer alan ve *Kara Prens'in Yakutu* olarak adlandırılan spinel taşıdır.

Nitekim, dizbağlarının bazıları da alıcılarının zevklerine göre yakuttan elmasa, inciden garnete kadar bir çok değerli taşla süslenecek ve günümüze bir avuç kadarı kalarak, dünyadaki en nadir ve değerli kalıntılardan bazıları olacaklardı. Ayrıca dizbağı

sembolü zamanla şövalyelerin taktıkları rozetlerden öte armalardan vitray camlara, duvar süslerinden koltuk döşemelerine kadar bir çok yerde bir onur kaynağı olarak, sanata etki etmiş önemli bileşenler olarak da kendisine yer bulacaktı. Hatta bazı kurumlar dahi dizbağının sarmal formunu kendi amblemlerine yerleştireceklerdi.

Öte yandan, Dizbağı Nişanı'nın kuruluşunu hemen izleyen dönemde Fransa'dan İtalyan topraklarına oradan Kutsal Roma İmparatorluğu'na kadar dizbağını doğrudan ya da dolaylı yoldan örnek alan bir çok nişan da kurulacaktı. Bu nişanların bazılarının yapısı ve tüzükleri Dizbağı Nişanı'ndan örnek alınmışken bazılarının sembollerinin formu ya da armalarda kendilerine yer bulmaları dahi ilk bakışta akla hemen dizbağını, formunu ve rengini getirmektedir.

Neticede dizbağının rengi Fransa Kraliyet Arması'nın altın ve mavi renklerinden, *Honi soit qui mal y pense* mottosu ise III. Edward'ın Fransa Tacı üzerindeki bu girişim hakkında kötü düşünenlere karşı bir sitemdi. Bunlar göz önüne alındığında dizbağı, III. Edward'ın Fransa'ya karşı giriştiği mücadelenin somutlaşmış canlı bir haliydi. Ancak dizbağı, sadece bir bez ve metal parçası olmaktan çok daha fazlasıydı. Dizbağı, bir şövalyenin kralın lütfuna ermiş olmasının bir işaretiydi. Bir kişinin Dizbağı Nişanı'nı alması hükümdarın lütfu ise onu kaybetmesi de artık hükümdarın gözünden düştüğünü gösteriyordu. Bu sembolik değer göz önüne alındığında, bir şövalyenin üzerinde, armasında ya da herhangi dekoratif bir eşyasında karşımıza çıkan ya da çıkmayan bir dizbağı belki de o kişi hakkında yüz kelimedenden fazlasını söyleyebilmektedir.

Ayrıca, Dizbağı Nişanı'nın verildiği yabancı hükümdarlar da İngiltere'nin bu hükümdarla olan bağını gösteriyordu. Nişan kurulduktan sonraki dönemde hükümdarın ve İngiltere'nin düşmanı olmayan neredeyse bütün Batı Hristiyanlığındaki devletlerin hükümdarlarından en az biri Dizbağı Nişanı'nı almıştı.

Dizbağı Nişanı'nın verilmediği bazı hükümdarlar ve prensler ise doğrudan ya da dolaylı yoldan Dizbağı Nişanı'nı örnek alarak kurdukları nişanları kendi lütufları olarak çevrelerine ve başka hükümdara dağıtmakla meşguldüler. Ancak bu nişanların arkasında ne dizbağında olduğu gibi bir gelenek ne de kuvvetli bir motivasyon olduğundan çoğu varlığını sürdürmedi, sürdürenler ise bir metal ya da bez parçası olmaktan çok da öteye gidemedi.

Neticede, Dizbağı Nişanı örnek alınarak kurulan nişanların çoğu kısa süreler içerisinde kaybolacak ve XVI. yüzyılı izleyen dönemde kurulacak olan nişanlar da sadece isim ve rozetten ibaret şekilde neredeyse her hükümdar ve devlet tarafından, bayrak gibi kendilerinin birer sembolleri olarak benimsenecekti.

Öte yandan daha XV. ve XVI. yüzyıllarda ve sonrasında nişanlar üzerine araştırmalar yapanlar, Dizbağı Nişanı'na hakkettiği değeri ve övgüyü vermeyi ihmal etmeyeceklerdi ve Dizbağı Nişanı daha kuruluşundan itibaren çok büyük bir onur olarak görülecekti.

Bütün bu olgular göz önüne alındığında, Dizbağı Nişanı'nın önemi anlaşıldığı takdirde, XIV. yüzyıldan günümüze kadar olan süreç, sadece Dizbağı Nişanı üzerinden bile devlet ve diplomasi alanlarında bazı önemli sonuçlara erişebilmeyi mümkün kılabilir. Öte yandan; nişanın mottosundaki ilk kısmın *Hony* olarak mı yoksa *Honi* şeklinde mi yazıldığı, rozetlerdeki Aziz George'un Romalı bir asker olarak mı yoksa Ortaçağ'daki bir turnuva şövalyesi olarak mı tasvir edildiği, hükümdarın hangi hükümdarlara ve prenslere Dizbağı Nişanı'nın rozetlerini değerli taşlarla süslü verip hangilerine standart sade şekliyle verdiği ya da nişanı alan hükümdarlardan hangilerinin Dizbağı Nişanı'nın rozetlerini değerli taşlarla süslemeyi tercih edip etmedikleri ve son olarak bizzat Kraliyet Ailesi'nden dahi kimlerin bu nişanı alıp kimlerin almadığı gibi

gözlemler ve çıkarımlar; dil bilgisi, zihniyet, hanedanlık tarihi, diplomasi ve sanat tarihi gibi birçok alanda önemli kazanımlar elde etmeyi mümkün kılabilir.

Son olarak, bu görsel zenginliği nedeniyle metal işinden dokumaya, taş kesiminden boyamaya kadar bir çok uygulamada kendisine yer bulmuş olan dizbağı devlet ve diplomasi açısından önemli olduğundan, Dizbağı Nişanı üzerine araştırmalar ve gözlemler arttıkça hem devlet ve diplomasi hem de heraldik ve sanat tarihi alanlarına katkı sağlanabilir. Dizbağı Nişanı, kuruluşundan günümüze kadar geçen 675 yıldan uzun bir süre boyunca bir onur, kurum ve gelenek olarak varlığına devam etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

Adams, Simon, “Battle of Crécy.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 6 Nisan 2024,

<https://www.britannica.com/event/Battle-of-Crecy>

———, “Battle of Sluys.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 5 Nisan 2024,

<https://www.britannica.com/topic/Battle-of-Sluys>

———, “Siege of Calais.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 6 Nisan 2024,

<https://www.britannica.com/event/Siege-of-Calais-1346-47>

After Raphael (1483-1520), *Lesser George known as ‘The Strafford George*, last quarter

17th century, Onyx: brown, light grey, dark grey; gold, silver, enamel, Dutch rose-cut diamonds, 8.0 x 4.8 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos

2024, [https://www.rct.uk/collection/search#/11/collection/441379/lesser-george-](https://www.rct.uk/collection/search#/11/collection/441379/lesser-george-known-as-the-strafford-george)

[known-as-the-strafford-george](https://www.rct.uk/collection/search#/11/collection/441379/lesser-george-known-as-the-strafford-george)

Allan, John, Alamiro de Avila-Martel, Walter Henry Breen, David Grenville John

Sellwood, Samuel Miklos Stern ve Carol Humphrey Vivian Sutherland, “coin.”

Encyclopedia Britannica, Erişim Tarihi: 16 Şubat 2024,

<https://www.britannica.com/money/coin>

Anstis, John, *Registrum, quod a tegumento nigro vocatur Liber Niger clarissimi Ordinis*

Militaris ... Garterii ..., c.1700, book, 33.5 x 3.5 cm, Royal Collection Trust,

Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024, [https://www.rct.uk/collection/1047438/registrum-](https://www.rct.uk/collection/1047438/registrum-quod-a-tegumento-nigro-vocatur-liber-niger-clarissimi-ordinis-militaris)

[quod-a-tegumento-nigro-vocatur-liber-niger-clarissimi-ordinis-militaris](https://www.rct.uk/collection/1047438/registrum-quod-a-tegumento-nigro-vocatur-liber-niger-clarissimi-ordinis-militaris)

Archer; Huntsman, late 14th century, lead alloy, tin alloy, pewter, H 69 mm, W 42 mm,

London Museum, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2024,

<https://www.londonmuseum.org.uk/collections/v/object-28997/archer-huntsman/>

Arnold, Janet, “The Kirtle, or Surcoat, and Mantle of the Most Noble Order of the Garter Worn by Christian IV, King of Denmark and Norway.” *The Antiquaries Journal* 72 (1992): 141-147. Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://doi.org/10.1017/S0003581500071225>

Arundel Castle, “Role of Earl Marshal”, Erişim Tarihi: 18 Mart 2024, <https://www.arundelcastle.org/role-of-earl-marshal/>

Ashe, Geoffrey, “Uther Pendragon”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996.

Ashmole, Elias, *The History of the Most Noble Order of the Garter: And the Several Orders of Knighthood Extant in Europe. Containing I. The Antiquity of the Town, Castle, Chapel, and College of Windsor; with their several officers: The Foundation of the Order by King Edward III. The Statutes and Annals at large, as they have been altered and amended. II. The Habits, Ensigns, and Officers of the Order. The Ceremonies of Election, Investiture, and Instalment of Knights: The manner of their Feasts; and the Duties and Fees payable on these Occasions. Some Account of the Founders, with an exact List of all that have been installed since the Institution, and their Several Coats of Arms emblazon'd*, London: A. Bell, 1715.

———, *The Institution, Laws & Ceremonies of the Most Noble Order of the Garter*, London: Nathanael Brooke, 1675.

Ayala, Carlos de, “Calatrava, Order of”, *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006.

Badge, funerary; tin-lead; the Black Prince worshipping the Trinity, within the Garter,
1376 (circa), lead alloy, 103 millimetres x 79 millimetres, The British Museum,
Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024,
https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_OA-100

Barber, Malcolm, *The Crusader States*, New Haven & London: Yale University Press,
2012.

Barber, Richard, *The Reign of Chivalry*, Newton Abbot: David & Charles, 1980.

Barlow, Frank, *Edward The Confessor*, Berkeley: University of California Press, 1970.

Barron, Oswald, "Collar", *Encyclopædia Britannica*, 11th ed. vol. XV, Cambridge:
Cambridge University Press, 1911.

Basire, James, after Hirst, *Monument of George Talbot, fourth Earl of Shrewsbury*,
possibly mid or late 18th century, line engraving, 250 mm x 197 mm, National
Portrait Gallery, London, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2024,
<https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw125003/Monument-of-George-Talbot-fourth-Earl-of-Shrewsbury?LinkID=mp87295&role=sit&rNo=0>

Bayeux Museum, "What is the Bayeux Tapestry about?", Erişim Tarihi: 15 Mart 2024,
<https://www.bayeuxmuseum.com/en/the-bayeux-tapestry/discover-the-bayeux-tapestry/what-is-the-bayeux-tapestry-about/>

Beaumont, Edward T., *Ancient Memorial Brasses*, London: Humphrey Milford Oxford
University Press, 1913.

Beltz, George Frederick, *Memorials of the Order of the Garter, from Its Foundation to
the Present Time: Including the History of the Order; Biographical Notices of the
Knights in the Reigns of Edward III. and Richard II.*, London: William Pickering,
MDCCCXLI.

Berard, Christopher, “Edward III’s Abandoned Order of the Round Table.” *Arthurian Literature* XXIX, Elizabeth Archibald (ed.) ve David F. Johnson (ed.), 29 (2012): 1-40. Erişim Tarihi: 10 Nisan 2024, <http://www.jstor.org/stable/10.7722/j.ctt1x71zc.6>

Berman, Daniel W., “Hieronymus Wolf in the Rosenthal Collection: Two Annotated Volumes.” *The Yale University Library Gazette* 71, no. 3/4 (April 1997): 120-29. Erişim Tarihi: 23 Eylül 2024, <https://www.jstor.org/stable/40859743>

Berruguete, Pedro, *Ritratto di Federico da Montefeltro e del figlio Guidobaldo*, 1476/7, Olio su tavola, 138,5 x 82,5 cm, Galleria Nazionale delle Marche, Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024, <https://gndm.it/opere/ritratto-di-federico-da-montefeltro-e-del-figlio-guidobaldo/>

Biggs, Sarah J, “The Talbot Shrewsbury Book Goes Online”, British Library, 19 July 2012, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://blogs.bl.uk/digitisedmanuscripts/2012/07/the-talbot-shrewsbury-book-goes-online.html>

Black Prince, late 14th century, lead, lead alloy, H 85 mm, W 67 mm, T 5 mm, London Museum, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.londonmuseum.org.uk/collections/v/object-405137/black-prince/>

Blendinger, Friedrich, “Fugger family.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024 <https://www.britannica.com/money/Fugger-family>

Bloch, Marc, *Feudal Society II Social Classes and Political Organization*, Çev. L. A. Manyon, London: Routledge, 2005.

Bond, Shelagh, *The Chapter Acts of the Dean and Canons of Windsor 1430, 1523-1672*, Windsor: Oxley And Son, 1966.

Boulton, D'Arcy Jonathan Dacre, *The Knights of the Crown The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520*, Woodbridge: The Boydell Press, 2000.

Brass Rubbing: Sir John d'Aubernoun I, 1277, Plant--Wood, Paper, Glass, Wax, 102 x 42 cm, Spurlock Museum, Erişim Tarihi: 27 Nisan 2024, <https://www.spurlock.illinois.edu/collections/search-collection/details.php?a=1997.05.0001>

Brass Rubbing: Sir Thomas Bullen (Boleyn), 1539 CE, Plant-Wood, Paper, Glass, Wax, 208.3 x 81.3 cm, Spurlock Museum, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2024, <https://www.spurlock.illinois.edu/collections/search-collection/details.php?a=1997.05.0025>

Brick, Cindy Joan, "quilting." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 27 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/art/quilting>

British Library Images, "Illustration of the praying effigies of Sir Robert and Lady Margaret Harcourt", Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024, <https://imagesonline.bl.uk/asset/187261/>

Brown, John Russell, David Bevington ve Terence John Bew Spencer, "William Shakespeare." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 3 Ocak 2024. <https://www.britannica.com/biography/William-Shakespeare>

Bullock, Alison, "chansonnier." *The Oxford Companion to Music* (Oxford University Press, 2011) Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199579037.001.0001/acref-9780199579037-e-1287>

Burke, Bernard, *The Book of Orders of Knighthood and Decorations of Honour of All Nations: Comprising an Historical Account of Each Order, Military, Naval, and Civil, From the Earliest to the Present Time, with Lists of The Knights and Companions of Each British Order. Embellish with Fac-Smile Coloured Illustrations of the Insignia of the Various Orders*, London: Hurst and Blackett, Publishers, 1858.

Burnett, Charles J., “Lord Lyon, King of Arms”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

Cambridge University Press, “Cambridge Library Collection- Naval Chronicle”, Erişim Tarihi: 1 Haziran 2024, <https://www.cambridge.org/core/series/cambridge-library-collection-naval-chronicle/990512729F0917D23E4C7AE3A5F9FB0B>

Camée, “*Grand Camée de France*” (*Camée.264*), 1er quart 1er siècle, sardonyx (à cinq couches, taille en camée, camée), cuivre (dorure à la feuille (technique métal), monture), 31 x 26,5 cm, Médailles et Antiques- BnF, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://medaillesetantiques.bnf.fr/ws/catalogue/app/collection/record/ark:/12148/c33gbcsv8>

Campbell-Kease, John, “Constable”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Royal Household”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “The College of Arms”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, ve Stephen Friar, “Knighthood and Chivalry, Orders of”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

Carlisle, Nicholas, *A Concise Account of the Several Foreign Orders of Knighthood, and other marks of honourable distinction, especially of such as have been conferred upon British subjects. Together with the Names and Achievements of Those Gallant Men, Who have been presented with Honorary Swords, or Plates etc.*, London: W. Nicol, MDCCCXXXIX.

Causton, Ann, “The Account of John of Cologne, the King’s Linen- Armourer, 1330-1 (TNA, E101/384/17)”, *London and Middlesex Archaeological Society Transactions* 68 (2017): 91-112. Erişim Tarihi: 28 Nisan 2024, https://www.lamas.org.uk/images/documents/Transactions68/091_112_John_of_Cologne.pdf

Chesshyre, D. H. B., “Order of the Garter, Banners, Crests and Stall Plates (current procedure)”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

Clark, Hugh, *A Concise History of Knighthood Containing the Religious and Military Orders which Have Been Instituted in Europe. With Descriptions of Their Mantles, Caps, Collars, Stars, Ribbons, and Mottoes. Also Accounts of the Installations of the Garter, Bath, Thistle, and St. Patrick; and Correct Lists of the Knights of Each. To which is Added the Antient Ceremonies Used at Duels, Combats, Justs, and*

Tournaments. The Whole Imbellished with 82 Copper Plates, Comprising 116 Orders, Accurately Drawn and Neatly Engraved. Being the Completest Collection Ever Published in Great Britain. In Two Volumes. Collected from the Best and Most Approved Prints and Manuscripts. With a Correct Index to the Whole vol II, London: W. Strahan, 1784.

Clark, Leah R., *Collecting Art in the Italian Renaissance Court: Objects and Exchanges*, Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

Clissold, Peter, "Samuel Travers and the Naval Knights of Windsor." *The Mariner's Mirror* 60:1 (1974): 41-61. Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 1 Haziran 2024, <https://doi.org/10.1080/00253359.1974.10657943>

Cokayne, George Edward, Vicary Gibbs (ed.), *The Complete Peerage of England, Scotland, Ireland, Great Britain, and the United Kingdom Extant, Extinct, or Dormant vol. II*, London: The St. Catherine's Press, 1912.

Collar of SS, Late Medieval; mid 15th century, silver, L 700 mm x H 275 mm x W 212 mm x D 10 mm, Museum of London, Erişim Tarihi: 10 Ocak 2024, <https://www.londonmuseum.org.uk/collections/v/object-30441/collar-of-esses/>

Collar of the Order of the Garter, 1628-1629, gold, enamel, enamelled, 150 centimetres (approx), The British Museum, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1980-0201-1

College of Arms, "About Us", Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2023, <https://www.college-of-arms.gov.uk/about-us>

———, "Accession Proclamation", Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2023, <https://www.college-of-arms.gov.uk/2-coa/75-proclamation>

- , “Bibliography of Present Officers”, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2024,
<https://www.college-of-arms.gov.uk/resources/bibliography-of-present-officers>
- , “Crowns and Crests: Heraldry in the Round”, Erişim Tarihi: 14 Ocak 2024,
<https://www.college-of-arms.gov.uk/resources/crests-of-knights-of-the-garter>
- , “September 2023 Newsletter (no. 72)”, Erişim Tarihi: 20 Eylül 2024,
<https://www.college-of-arms.gov.uk/news-grants/newsletter/item/217-september-2023-newsletter-no-72>
- , “The Officers of Arms”, Erişim Tarihi: 7 Haziran 2024, <https://www.college-of-arms.gov.uk/about-us/heralds-officers>
- , “The Order of the British Empire”, 11 April 2017, Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2024, <https://www.college-of-arms.gov.uk/news-grants/news/item/136-the-order-of-the-british-empire>
- , “Union Flag: approved designs”, Erişim Tarihi: 7 Şubat 2024,
<https://www.college-of-arms.gov.uk/resources/union-flag-approved-designs>
- College of St. George, “Annual Reports”, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024,
<https://www.stgeorges-windsor.org/archives/resources/annual-reports/>
- , “Friends & Descendants”, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024,
<https://www.stgeorges-windsor.org/friends-and-support/friends-descendants/>
- Collins Online Dictionary*, “Cadet Branch”, Erişim Tarihi: 8 Şubat 2024,
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/cadet-branch>
- Conedera SJ, Sam Zeno, *Ecclesiastical Knights The Military Orders in Castile, 1150–1330*, New York: Fordham University Press, 2015.

- Confederation of Cinque Ports, “The Lord Warden”, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2024,
<https://cinqueports.org/history/lord-warden-officials/>
- Curry, Anne, *The Hundred Years’ War, 1337-1453*, Oxford: Osprey Publishing, 2002.
- Da Vinci, Leonardo (1452-1519), *Dama z gronostajem - portret Cecylii Gallerani*
(ok.1473- 1536), około 1490, drewno (orzechowe), farba olejna, farba temperowa,
59,5 x 47,2 cm, Muzeum Narodowe w Krakowie- digital collection, Erişim Tarihi:
3 Eylül 2024, <https://zbiory.mnk.pl/pl/katalog/157417>
- Davidson, Alan, “Backhouse (Bacchus, Bavkhurst), John (1584-1649), of Sindlesham
and Swallowfield, Berks and Kingsley, Hants.”, History of Parliament Online,
Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024,
<https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1604-1629/member/backhouse-john-1584-1649>
- Debretts, “Addressing the Royal Family”, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2024,
<https://debretts.com/royal-family/addressing-the-royal-family/>
- , “Post Nominals & Abbreviations”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024,
<https://debretts.com/directories/post-nominals/>
- , “Ranks and Privileges of the Peerage”, Erişim Tarihi: 23 Mart 2024,
<https://debretts.com/peerage/the-peerage/ranks-and-privileges-of-the-peerage/#DUKE>
- , “The Baronetage”, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024,
<https://debretts.com/peerage/the-baronetage/>
- Deutsches Historisches Museum, “Ship types Milestones in the history of European
shipbuilding, Nef (12th–13th century)”, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024,

<https://www.dhm.de/mediathek/en/ship-types/milestones-in-the-history-of-european-shipbuilding/02-nef/>

Dinglinger, Johann Melchior, *Hl. Georg im Kampf mit dem Drachen, Kleinod des Engl. Hosenbandordens (Greater George)*, 1692-1694, Gold, Email, Edelsteine, H 9,5 x B 9,5 x T 4,1 cm, Grünes Gewölbe, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/118197#>

Dirda, Michael, “Sir Nigel Loring”, Arthur Conan Doyle, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2024, <https://arthurconandoyle.co.uk/character/sir-nigel-loring>

Dorling, H. Taprell, *Ribbons And Medals Naval, Military, Air Force And Civil*, London: George Philip & Son, Ltd., 1946.

Druitt, Herbert, *Brass rubbing*, 15th century, black heel-ball, on white paper, Hampshire Cultural Trust, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2024, <https://collections.hampshireculture.org.uk/object/brass-rubbing-black-heel-ball-white-paper-henry-bourchier-kg-first-earl-essex-lord-treasurer>

Dryburgh, Paul, “Wax, cord and ink: the materiality of records”, The National Archives, Tuesday 22 March 2016, Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 25 Mart 2024, <https://blog.nationalarchives.gov.uk/wax-cord-ink-studying-materiality-records/>

Dumbarton Oaks, “ducat, Glossary of Numismatic Terms”, Erişim Tarihi: 15 Eylül 2024, <https://www.doaks.org/resources/coins/glossary>

Dunford, David, “Canon.” *The Catholic Encyclopedia*, vol. 3 (New York: Robert Appleton Company, 1908), New Advent, Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2024, <https://www.newadvent.org/cathen/03252a.htm>

Dunstable Swan Jewel, 1400 (circa), gold, enamel, H 34 mm x L 84 mm x W 31 mm x D 21 mm, The British Museum, Erişim Tarihi: 28 şubat 2024,
https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1966-0703-1

Durham Castle and Cathedral World Heritage Site, “The Venerable Bede”, “What is the Story of Bede’s Life?”, Erişim Tarihi: 20 Mart 2024.
<https://www.durhamworldheritagesite.com/learn/history/bede>

Dürer, Albrecht (1471 Nürnberg- 1528 Nürnberg), *Allerheiligenbild (“Landauer Altar”)*, 1511, Lindenholz, 135 x 123,4 cm, Kunsthistorisches Museum Wien, Gemäldegalerie, Erişim Tarihi: 2 Eylül 2024,
<https://www.khm.at/objektdb/detail/615/>

Dürer-School German, Publisher Anton Koberger German, *Recto: Coat of Arms of Maximilian I as King of the Romans; verso: Coat of Arms of Florian Waldauf von Waldenstein, from The Revelations of Saint Bridget*, 1502, Woodcut; a double-sided sheet, the recto in the first state of two, from the German edition of 1502, sheet: 9 15/16 x 6 1/4 in. (25.2 x 15.8 cm), image: 9 3/16 x 5 7/8 in. (23.3 x 15 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, George Khuner Collection, Bequest of Marianne Khuner, 1984, Erişim Tarihi: 28 şubat 2024,
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/388793>

Dyson, Jim/Westminster Abbey, “The Coronation Liturgy”, The Church Of England, Westminster Abbey, 2023, Erişim Tarihi: 10 Kasım 2023,
<https://www.churchofengland.org/coronation/liturgy>,
https://www.churchofengland.org/sites/default/files/2023-05/23-24132-coronation-liturgy-commentary_v4.pdf

Eldridge, Alison, “Yule.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 23 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/topic/Yule-festival>

- Encyclopaedia Britannica*, “cabochoon cut.”, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024,
<https://www.britannica.com/art/cabochoon-cut>
- , “caduceus.”, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024,
<https://www.britannica.com/topic/caduceus>
- , “cameo.”, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024,
<https://www.britannica.com/art/cameo>
- , “castle.”, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024,
<https://www.britannica.com/technology/castle-ship-part>
- , “grandee.”, Erişim Tarihi: 17 şubat 2024,
<https://www.britannica.com/topic/grandee>
- , “House of Tudor.”, Erişim Tarihi: 10 Eylöl 2024,
<https://www.britannica.com/topic/House-of-Tudor>
- , “icon.”, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/topic/icon-religious-art>
- , “infante.”, Erişim Tarihi: 6 şubat 2024,
<https://www.britannica.com/topic/infante>
- , “Jean Fouquet.”, Erişim Tarihi: 6 Eylöl 2024,
<https://www.britannica.com/biography/Jean-Fouquet>
- , “Jean Froissart.”, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024,
<https://www.britannica.com/biography/Jean-Froissart>
- , “Lawamon.”, Erişim Tarihi: 23 Mart 2024,
<https://www.britannica.com/biography/Lawamon>

- , “Raphael.”, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024,
<https://www.britannica.com/biography/Raphael-Italian-painter-and-architect>
- , “Reformation.”, Erişim Tarihi: 5 Mart 2024,
<https://www.britannica.com/event/Reformation>
- , “schism.”, Erişim Tarihi: 24 Şubat 2024,
<https://www.britannica.com/topic/schism>
- , “surcoat.”, Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024,
<https://www.britannica.com/topic/surcoat>
- , “Treaty of Brétigny.”, Erişim Tarihi: 5 Eylül 2024,
<https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Bretigny>
- , “Urbino.”, Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024,
<https://www.britannica.com/place/Urbino>
- , “Wettin Dynasty.” Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024,
<https://www.britannica.com/topic/Wettin-dynasty>
- , “bestiary.”, Erişim Tarihi: 23 Şubat 2024,
<https://www.britannica.com/art/bestiary-medieval-literary-genre>
- , “Black Death.”, Erişim Tarihi: 8 Şubat 2024,
<https://www.britannica.com/event/Black-Death>
- , “ermine.”, Erişim Tarihi: 18 Şubat 2024,
<https://www.britannica.com/animal/ermine-mammal>
- , “Ferdinand IV.”, Erişim Tarihi: 6 Şubat 2024,
<https://www.britannica.com/biography/Ferdinand-IV-king-of-Castile-and-Leon>

- , “Gildas.”, Erişim Tarihi: 20 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Saint-Gildas>
- , “Harold I.”, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024,
<https://www.britannica.com/biography/Harold-I>
- , “Hengist and Horsa.”, Erişim Tarihi: 24 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/topic/Hengist>
- , “Henry The Young King.”, Erişim Tarihi: 18 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Henry-the-Young-King>
- , “Henry, 1st duke and 4th earl of Lancaster.”, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024,
<https://www.britannica.com/biography/Henry-1st-duke-of-Lancaster>
- , “Hundred Years’ War.”, Erişim Tarihi: 8 şubat 2024,
<https://www.britannica.com/event/Hundred-Years-War>
- , “Ibn al-Athir.”, Erişim Tarihi: 19 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Ibn-al-Athir>
- , “Jacobus De Voragine.”, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Jacobus-de-Voragine>
- , “Jean III de Grailly, lord de Buch.”, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Jean-III-de-Grailly-Lord-de-Buch>
- , “Kingdom of Naples.”, Erişim Tarihi: 11 şubat 2024.
<https://www.britannica.com/place/Kingdom-of-Naples>
- , “Kingdom of the Two Sicilies.”, Erişim Tarihi: 11 şubat 2024.
<https://www.britannica.com/place/Kingdom-of-the-Two-Sicilies>

- , “necropolis.”, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024,
<https://www.britannica.com/topic/necropolis-archaeology>
- , “Nennius.”, Erişim Tarihi: 20 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Nennius>
- , “Pentecost.”, Erişim Tarihi: 11 şubat 2024,
<https://www.britannica.com/topic/Pentecost-Christianity>
- , “Peter.”, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024,
<https://www.britannica.com/biography/Peter-king-of-Castile-and-Leon>
- , “Robert de Boron.”, Erişim Tarihi: 23 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Robert-de-Boron>
- , “Robert II.”, Erişim Tarihi: 16 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Robert-II-duke-of-Normandy>
- , “sceptre.”, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024,
<https://www.britannica.com/art/scepter>
- , “sheriff.”, Erişim Tarihi: 10 Ocak 2024,
<https://www.britannica.com/topic/sheriff>
- , “silver gilt.”, Erişim Tarihi: 16 şubat 2024,
<https://www.britannica.com/art/vermeil>
- , “St. Bede the Venerable.”, Erişim Tarihi: 20 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Saint-Bede-the-Venerable>
- , “St. George.”, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024.
<https://www.britannica.com/biography/Saint-George>

———, “The Most Honourable Order of the Bath.”, Erişim Tarihi 24 Ağustos 2023,
<https://www.britannica.com/topic/The-Most-Honourable-Order-of-the-Bath>

———, “William Caxton.”, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024.
<https://www.britannica.com/biography/William-Caxton>

———, “William Marshal, 1st earl of Pembroke.”, Erişim Tarihi: 19 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/William-Marshal-1st-earl-of-Pembroke>

———, “William Of Newburgh.”, Erişim Tarihi: 20 Mart 2024.
<https://www.britannica.com/biography/William-of-Newburgh>

Farges, François, Scott Sucher, Herbert Horovitz ve Jean-Marc Fourcalt, “The French Blue and the Hope: New Data from the Discovery of a Historical Lead Cast”
Gemological Institute of America, Gems & Gemology vol. 45, no. 1 (Spring, 2009): 4-19. Erişim Tarihi: 26 Şubat 2024, <https://www.gia.edu/gems-gemology/spring-2009-french-blue-hope-diamond-farges>

Farmer, David Hugh, *The Oxford Dictionary of Saints*, Oxford: Oxford University Press, 2003.

Fellowes, Edmund H., *The Military Knights of Windsor 1352-1944*, Windsor: Oxley And Son, 1944.

———, ve Elisabeth R. Poyser, *The Baptism, Marriage and Burial Registers of St. George's Chapel, Windsor*, Windsor: Oxley And Son, 1957.

———, *The Knights of the Garter, 1348–1939: With a Complete List of the Stall Plates in St. Georges Chapel*, London: SPCK Publishing, 1939.

Flori, Jean, “Knightly Society”, *The New Cambridge Medieval History vol. IV 1024-1198 Part I*, David Luscombe (ed.), Jonathan Riley-Smith (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

———, *Richard the Lionheart King and Knight*, Çev. Jean Birrell, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006.

Folger Shakespeare Library, “Shakespeare’s life”, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.folger.edu/explore/shakespeares-life/>

Fordham University, Internet Medieval Source Book, “William of Newburgh: Book One, The Preface To The Ensuing History, 2-3”, Erişim Tarihi: 21 Mart 2024, <https://sourcebooks.fordham.edu/basis/williamofnewburgh-one.asp>

Frelinghuysen, Alice Cooney ve Monica Obniski, “Louis Comfort Tiffany (1848–1933).” Heilbrunn Timeline of Art History, New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, http://www.metmuseum.org/toah/hd/tiff/hd_tiff.htm

Friar, Stephen, “Arthur, King”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Attitude”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Attributed Arms”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Badge”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

- , “Beasts”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Collar”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Coronet of Rank”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Crest Coronet”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Crest”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Ducal Coronet”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Earl Marshal and Hereditary Marshal of England”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Fleur-de-Lis”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

- , “Furs”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Garter, Principal King of Arms”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Gentleman Usher”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Helmet”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Knight Bachelor”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Knot”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Livery Colours”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.
- , “Mantling”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Pavilion or Tabernacle”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Robes”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Roman Catholic Church, Clergy of”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Tabard”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Wales, Prince of”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

Furness, Hannah, “Former M15 boss becomes first female Chancellor of the Order of the Garter”, *The Telegraph*, 13 June 2024, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.telegraph.co.uk/royal-family/2024/06/13/chancellor-order-garter-manningham-butler-king-charles/>

Ganz, Paul, “Die Abzeichen der Ritterorden (Fortsetzung).” *Archives héraldiques suisses* = *Schweizerisches Archiv für Heraldik* = *Archivio araldico Svizzero* 19, Heft 4 (1905): 138. ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, Erişim Tarihi: 4 Eylül 2024, <https://www.e-periodica.ch/digbib/view?pid=ahe-001:1905:19::194#157>

Garrard & Co, *The Imperial State Crown*, 1937, Gold, platinum, silver, diamonds, rubies, emeralds, sapphires, spinel, pearls, velvet, ermine, 31.5 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/5/collection/31701/the-imperial-state-crown>

Garter of the Order of the Garter, 1628-1629, gold, enamel, diamond, enamelled, velvet, 56 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1980-0201-4

Garter Star, 1627-1700, Embroidered with silver thread, strip and wire and silk appliqué, 28.5cm x 28.5cm, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O78913/garter-star/garter-star-unknown/>

Garter star, second half 18th century, Diamonds, rubies, enamel, silver, gold, 13.0 x 13.0 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/441147/garter-star>

Garter, 1489, Gold, Textile, Enamel and Silver, 55 x 655 x 155 mm; 530 mm (Length - garter); 40 mm (Width - buckle); 22 mm (Width - ribbon), Anglesey Abbey, Cambridgeshire, National Trust Photo Library, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024, <https://www.nationaltrustcollections.org.uk/object/515303>

Gillespie, James L., “Ladies of the Fraternity of Saint George and of the Society of the Garter.” *Albion: A Quarterly Journal Concerned with British Studies* 17, no. 3 (1985): 263. Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024, <https://doi.org/10.2307/4048957>

Gillingham, Harrold E., “Spanish Orders of Chivalry and Decorations of Honor.” *Numismatic Notes and Monographs* 31 (1926): 1-157, 159-165. Erişim Tarihi: 15 Kasım 2023, <http://www.jstor.org/stable/43606965>

GOV.UK, “Appointment of Lord Warden and Admiral of the Cinque Ports”, Prime Minister’s Office, 10 Downing Street, Published 21 May 2024, Erişim Tarihi: 1 Eylül 2024, <https://www.gov.uk/government/news/appointment-of-lord-warden-and-admiral-of-the-cinque-ports>

———, “Orders, Decorations and Medals”, Honours System of the United Kingdom, Cabinet Office, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://honours.cabinetoffice.gov.uk/about/orders-and-medals/>

Gravett, Christopher, *English Medieval Knight 1200–1300*, Graham Turner (illus.), Oxford: Osprey Publishing, 2002.

Great George of the Order of the Garter, 1628-1629, gold, enamel, diamond, enamelled, 7.20 x 6 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1980-0201-2

Great George, last quarter 18th century, Diamonds, sapphires, rubies, amethysts, rubies, silver and gold, 15.0 x 6.7 x 3.5 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/11/collection/441144/great-george>

Green, David, “The Secular Orders: Chivalry in the Service of the State, Introduction”, *A Companion to Chivalry*, Robert W. Jones (ed.), Peter Coss (ed.), Suffolk: The Boydell Press, 2019.

Gregory, Timothy E., *A History of Byzantium*, Malden: Blackwell Publishing, 2005.

Haines, Herbert, *A Manual of Monumental Brasses Part I*, Oxford: J. H. And Jas. Parker, 1861.

Hanson, Levett, *An Accurate Historical Account of All The Orders of Knighthood At Present Existing in Europe: To Which Are Prefixed A Critical Dissertation Upon*

The Ancient And Present State of Those Equestrian Institutions, And A Prefatory Discourse On The Origin of Knighthood in General, The Whole Interspersed With Illustrations And Explanatory Notes, London: Printed For J. White, Fleet-Street, 1802.

Harper, Douglas, “Etymology of dam.” *Online Etymology Dictionary*, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://www.etymonline.com/word/dam>

———, “Etymology of sir.” *Online Etymology Dictionary*, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://www.etymonline.com/word/sir>

———, “Etymology of sire.” *Online Etymology Dictionary*, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://www.etymonline.com/word/sire>

Hassett, Maurice, “Palm in Christian Symbolism.” *The Catholic Encyclopedia*, vol. 11 (New York: Robert Appleton Company, 1911), New Advent, Erişim Tarihi: 22 Kasım 2023, <https://www.newadvent.org/cathen/11432a.htm>

Hein, Jørgen, “An Unknown Cameo of James I and the Order of the Garter.” *The Burlington Magazine* 148, no. 1239 (2006): 400-405. Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <http://www.jstor.org/stable/20074449>

Helms, M. W., Leonard Naylor ve Eveline Cruickshanks, “Wharton, Sir Thomas (c.1615-84), of Edlington, Yorks.”, *History of Parliament Online*, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, http://www.historyofparliamentonline.org/volume/1660-1690/member/wharton-sir-thomas-1615-84#footnote1_r7r7yob

Henry VIII, King of England (1491-1547), *The Suffolk Garter Book*, 1547?, Illuminated manuscript on vellum. 25 leaves. | 25.5 x 18.4 x 1.6 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 19 Ocak 2025,

<https://www.rct.uk/collection/search#/5/collection/1047357/the-suffolk-garter-book>

Heym, Sabine (ed.), “Raumbuch der Münchner Schatzkammer”, München, September 2022. (237 Knieschnalle des Hosenbandordens), Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.residenz-muenchen.de/deutsch/skammer/galerie.htm> (PDF- Hier finden Sie eine Auflistung des ausgestellten Inventars der Schatzkammer) https://www.residenz-muenchen.de/deutsch/service/Raumbuch_Schatzkammer.pdf

Historic Royal Palaces, “The New Constable of the Tower of London”, 04 October 2022, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2024, <https://www.hrp.org.uk/blog/the-new-constable-of-the-tower-of-london/#gs.72fc9m>

Hogarth, Frederick ve Leslie Gilbert Pine, “heraldry.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 29 Ağustos, <https://www.britannica.com/topic/heraldry>

Holbein the Younger, Hans, *Sir Thomas More*, 1527, Oil on oak panel, 74.9 x 60.3 cm, The Frick Collection, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2024, <https://collections.frick.org/objects/100/sir-thomas-more>

Holmes, Grace, *The Order of the Garter: Its Knights and Stall Plates 1348 to 1984*, Windsor: Oxley and Son, 1984.

Holmes, Kay W., “United Kingdom, Royal Heraldry “, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

Holt, James, “John.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2024, <https://www.britannica.com/biography/John-king-of-England>

Holzhausen, Walter, “Dinglinger, Johann Melchior” *Neue Deutsche Biographie* 3 (1957), s. 730-731 [Online-Version], Erişim Tarihi: 26 Şubat 2024, <https://www.deutsche-biographie.de/pnd118525778.html#ndbcontent>

Honthorst, Gerard van, *Portrait of Willem II (1626-1650), Prince of Orange, and his Wife Mary Stuart (1631-1660)*, 1647, oil on canvas, h 302cm x w 194.3cm, Rijksmuseum, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://id.rijksmuseum.nl/20028097>

Horseman pendant, 1525-75 (?), Enamelled gold, precious gems, 4.2 cm x 7.6 cm x 1.3 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024, <https://wb.britishmuseum.org/MCN4119#1454017001>

Hoss, Stefanie, “The Roman military belt – a status symbol and object of fashion”, *Dress and Society Contributions from Archaeology*, Toby F. Martin (ed.), Rosie Weetch (ed.), Oxford: Oxbow Books, 2017.

Hunter, John, *A Concise Description of the Insignia of the Orders of British Knighthood with Illustrations of All the Collars, Stars, Badges, Medals, Clasps, and Crosses Printed in Oil Colours Shewing The Manner of Wearing Them On All Occasions, Also The Proper Mode of Using Them in Heraldry Exemplifying How They Should Be Emblazoned*, London: John Hunter, Maddox Street, Havoner Square, 1844.

Jaeger, C. Stephen, *Ennobling Love. In Search of a Lost Sensibility*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2010.

Janin, Hunt ve Ursula Carlson, *Mercenaries in Medieval and Renaissance Europe*, Jefferson: McFarland & Company, Inc., Publishers, 2013.

- Jefferson, Lisa, “MS Arundel 48 and the Earliest Statutes of the Order of the Garter.” *The English Historical Review* 109, no. 431 (1994): 356–385. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024, <http://www.jstor.org/stable/574019>
- Jones, Robert W., “Heraldry And Herald’s”, *A Companion to Chivalry*, Robert W. Jones (ed.), Peter Coss (ed.), Suffolk: The Boydell Press, 2019.
- , *Knight The Warrior and World of Chivalry*, New York: Osprey Publishing, 2011.
- Joslin, Edward C., *The Observer’s Book of British Awards and Medals, with 186 Black and White Illustrations and 8 Pages of Colour Illustrations, The Six Colour Plates of Medal Ribbons Were Drawn by Michael Tregenza*, London: Frederick Warne & Co Ltd, 1974.
- Josserand, Philippe, “Alcántara, Order of”, *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006.
- , “Avis, Order of”, *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006.
- , “Santiago, Order of”, *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006.
- Jureidini, Ben, “Queen Camilla debuts King Charles’ new Family Order at Buckingham Palace: everything we know about the Honour”, *Tatler*, 26 June 2024, Erişim Tarihi: 26 Haziran 2024, <https://www.tatler.com/article/king-charles-family-order>
- Kaeuper, Richard W., *Medieval Chivalry*, Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
- Kane, Robert E., Shane R McClure ve Joachim Menzhausen, “The Legendary Dresden Green Diamond” *Gemological Institute of America, Gems & Gemology* vol. 26, no. 4 (Winter, 1990): 249-256, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.gia.edu/gems-gemology/winter-1990-dresden-diamond-kane>

Karlsruhe, Badische Landesbibliothek, Cod. St. Peter pap. 32, Badische Landesbibliothek

Karlsruhe, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://digital.blb-karlsruhe.de/blbhs/content/pageview/3853500>

Keen, Maurice, *Chivalry*, New Haven: Yale University Press, 1990.

Kibler, William W., “Round Table”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996.

Kleinod des englischen Hosenbandordens, nach 1669, Gold, Email, 100 Diamanten, 12 Smaragde, 1 Rubin, Eisen, 7,5 cm, Grünes Gewölbe, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/118177>

Koldinghus, “isimsiz gönderi”, Facebook, 29 December 2023, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=780669467433995&set=pb.100064728454866.-2207520000&type=3>

Kongehuset, “The Royal Coat of Arms”, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.kongehuset.dk/en/the-monarchy-in-denmark/the-royal-symbols/the-royal-coat-of-arms/#>

Kraschan för riddare av Strumpebandsorden buren av Karl XI, 1668, allt broderat med silvertråd, -lan och -kantlinjer, 105 mm, Livrustkammaren, Statens historiska museer | SHM, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://samlingar.shm.se/object/345336DD-FCFF-4F01-952E-875F6B17649E>

Kraschan för riddare av Strumpebandsorden buren av Karl XI, 1668, allt broderat med silvertråd, -lan och -kantlinjer, 115 mm, Livrustkammaren, Statens historiska museer | SHM, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://samlingar.shm.se/object/97B813DD-B88D-4B3F-82BB-2730C3C63C67>

Lacy, Norris J., “Excalibur”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996.

———, “Fisher King”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996.

———, “Merlin”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996.

———, “Round Tables”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996.

Lawrence-Archer, J. H., *The Orders Of Chivalry, from the Original Statutes of the Various Orders of Knighthood, and other Sources of Information*, London: W. H. Allen And Co., 1887.

Le Goff, Jacques, *The Birth Of Europe*, Çev. Janet Llyod, Malden: Blackwell Publishing, 2005.

Lesser George known as 'The Juxon George', second half 17th century, Sardonyx: brown, blue-grey, black; gold, silver, enamel, 7.2 x 4.9 x 1.4 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/8/collection/442207/lesser-george-known-as-the-juxon-george>

Lesser George known as 'The Stuart George', c. 1661, Onyx: white, grey and black; gold, enamel, 6.3 x 4.3 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/2/collection/441382/lesser-george-known-as-the-stuart-george>

Lesser George of the Order of the Garter, 1628-1629, gold, enamel, diamond, ruby, enamelled, 8.40 cm x 3.70 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1980-0201-3

Library and Archives Canada (LAC), "Queen Elizabeth II wearing the Vladimir Tiara, the Queen Victoria Jubilee Necklace, the blue Garter Riband, Badge and Garter Star and the Royal Family Orders of King George V and King George VI", Government of Canada, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://recherche-collection-search.bac-lac.gc.ca/eng/home/record?app=fonandcol&IdNumber=4301935>

Lillistone, David, "George Talbot, 4th Earl of Shrewsbury", Monumental Brass Society, June 2007, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2024, <https://www.mbs-brasses.co.uk/index-of-brasses/george-talbot-fourth-earl-of#>

London, British Library, MS Add. 18850, British Library, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://imagesonline.bl.uk/search/?searchQuery=%09Add.+18850>

- London, British Library, Stowe 594, British Library, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2024, <https://imagesonline.bl.uk/search/?searchQuery=Stowe+594>
- MacDonald, Elizabeth, “Lighting the way”, Europeana, Published January 10, 2019, Erişim Tarihi: 6 Eylöl 2024, <https://www.europeana.eu/en/stories/lighting-the-way-how-illuminated-initials-guided-medieval-readers-through-books>
- Malloch, Russell, “The Order of the Garter and Queen Elizabeth: part 1”, The London Gazette, 12 October 2022, Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/awards-and-accreditation/content/104093>
- , “The Order of the Garter and Queen Elizabeth: part 3”, The London Gazette, 14 November 2022, Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/awards-and-accreditation/content/104111>
- Marin, Solange, “Vœu du faisan.” *Encyclopædia Universalis*, Erişim Tarihi: 24 şubat 2024, <https://www.universalis.fr/encyclopedie/voeu-du-faisan/>
- Matikkala, Antti, “On the Concepts of ‘Sovereign’ and ‘Great’ Orders” *The Coat of Arms* vol. 3rd ser. 10, no. 227 (2014): 9-22, Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2024, <https://helda.helsinki.fi/items/660c738e-be1d-4a97-8428-0c22e8c9a255>
- Maxfield, Valerie A., *The Military Decorations of the Roman Army*, Berkeley: University of California Press, 1981.
- Merriam-Webster.com Dictionary*, “altar.”, Erişim Tarihi: 26 Eylöl 2023, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/altar>
- , “arrière-ban.”, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/arri%C3%A8re-ban>
- , “baldachin.”, Erişim Tarihi: 20 şubat 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/baldachin>

- , “breech.”, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/breech>
- , “gravitas.”, Erişim Tarihi 11 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/gravitas>
- , “grommet.”, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024 <https://www.merriam-webster.com/dictionary/grommet>
- , “Herald.”, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/herald>
- , “hose,” Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hose>
- , “jure uxoris.”, Erişim Tarihi: 14 Eylül 2023, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/jure%20uxoris>
- , “redaction.”, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/redaction>
- , “robe.”, Erişim Tarihi: 18 Şubat 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/robe>
- , “supertunic.” Erişim Tarihi: 19 Nisan 2024, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/supertunic>
- , “titular.”, Erişim Tarihi: 14 Eylül 2023, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/titular#dictionary-entry-1>

Messer, Michael G., “St Patrick, The Most Illustrious Order of”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

Miller, Thomas (çev.), *The Old English Version of Bede's Ecclesiastical History of English People*, Cambridge: In Parentheses Publications, 1999.

Minucchio, *Golden Rose*, 2nd quarter of the 14th century, goldsmithery, 60 cm, Musée de Cluny, Erişim Tarihi: 13 Şubat 2024, <https://www.musee-moyenage.fr/en/collection/golden-rose.html>

Moeller, Charles, "Chivalry." *The Catholic Encyclopedia*, vol. 3 (New York: Robert Appleton Company, 1908), New Advent, Erişim Tarihi: 20 Ocak 2024, <http://www.newadvent.org/cathen/03691a.htm>

Morgan, Giles, *St George*, Harpenden: Pocket Essentials, 2006.

Morrill, John S. ve Geoffrey R. Elton, "Henry VIII." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 5 Kasım 2023, <https://www.britannica.com/biography/Henry-VIII-king-of-England>

———, ve Nesca A. Robb, "William III." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi 10 Temmuz 2024, <https://www.britannica.com/biography/William-III-king-of-England-Scotland-and-Ireland>

Muhlberger, Steve, "The death of Sir John Chandos", *Tales from Froissart*, Nipissing University, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2024, <https://uts.nipissingu.ca/muhlberger/froissart/chandos2.htm>

München, Bayerische Staatsbibliothek, Cgm 145, Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek, Bayerische Staatsbibliothek, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00035320?page=1>

München, Bayerische Staatsbibliothek, Cgm 9210, Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek, Bayerische Staatsbibliothek, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00034952?page=,1>

München, Bayerische Staatsbibliothek, Cod.icon. 291, Münchener Digitalisierungszentrum Digitale Bibliothek, Bayerische Staatsbibliothek, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00001647?page=,1>

Münchener Digitalisierungszentrum Digitale Bibliothek, Bayerische Staatsbibliothek, “Description, Das Wappenbuch Conrads von Grünenberg, Ritters und Bürgers zu Constanz- BSB Cgm 9210”, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.digitale-sammlungen.de/en/details/bsb00034952>

Nason, Pieter, *Four Generations of the Princes of Orange: William I, Maurice and Frederick Henry, William II and William III*, c. 1660- c. 1662, oil on canvas, h 229cm x w 193cm, Rijksmuseum, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://id.rijksmuseum.nl/20028102>

National Archives, “Admiral of the Fleet, Glossary, Trafalgar Ancestors” Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2024, <https://www.nationalarchives.gov.uk/help/trafalgarancestors/glossary.htm>

National Gallery, “Lilies, Glossary”, Erişim Tarihi: 22 Şubat 2024, <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/glossary/lilies>

———, “Studioli, Glossary”, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/glossary/studioli>

Neck badge of the Order of the Bath, c. 1689, Gold, enamel, saltwater pearl, 6.0 x 3.8 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://www.rct.uk/collection/441414/neck-badge-of-the-order-of-the-bath>

Nicholas, Nicholas Harris, *History of the Orders of Knighthood of the British Empire; of the Order of the Guelphs of Hanover; and of the Medals, Clasps, and Crosses*,

Conferred for Naval and Military Services vol. I, G. Baxter Patentee (Illus.), London: William Pickering, MDCCCXLII.

———, *History of the Orders of Knighthood of the British Empire; of the Order of the Guelphs of Hanover; and of the Medals, Clasps, and Crosses, Conferred for Naval and Military Services vol. II*, G. Baxter Patentee (Illus.), London: William Pickering, MDCCCXLII.

Norris, Michael, “Feudalism and Knights in Medieval Europe.” Heilbrunn Timeline of Art History, New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000, Erişim Tarihi: 6 Nisan 2024, http://www.metmuseum.org/toah/hd/feud/hd_feud.htm

Norwich, John Julius (ed.), *Oxford Illustrated Encyclopedia of the Arts*, New York: Oxford University Press, 1990.

The Obama Foundation, “A legacy of tireless, dignified public service”, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.obama.org/stories/remembering-queen-elizabeth/>

O’Gorman, Richard, “Grail (Gaal)”, *The New Arthurian Encyclopedia*, Norris J. Lacy (ed.), Geoffrey Ashe (yar. ed.), Sandra Ness Ihle (yar. ed.), Marianne E Kalinke (yar. ed.) and Raymond H. Thompson (yar. ed.), New York & London: Garland Publishing, Inc., 1996.

Oliveira, Luís Filipe, “Christ, Order of”, *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006.

Ollard, S. L., *Fasti Wyndesorienses: The Deans and Canons of Windsor*, Windsor: Oxley and Son, 1950.

Órdenes de Caballería de Santiago, Calatrava, Alcántara y Montesa, “El Real Consejo de las Ordenes Militares”, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2023, https://www.ordenesmilitares.es/?page_id=207

Order of the Garter Badge, ca. 1640, Gold and enamel, 9.3 cm x 4.5 cm, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O10972/order-of-the-garter-badge-unknown/>

Ormrod, W. Mark, “The Foundation and Early Development of the Order of the Garter in England, 1348–1399” *Frühmittelalterliche Studien* 50, no. 1 (2016): 361-392. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024. <https://doi.org/10.1515/fmst-2016-0115>

———, *Edward III*, New Haven: Yale University Press, 2011.

Ostberg, René, “Lord’s Prayer.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/topic/Lords-Prayer>

Oxford Reference, “chevauchée.”, Erişim Tarihi: 5 Nisan 2024, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095606383>

———, “Barons’ war.”, Erişim Tarihi: 18 Mart 2024. <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095448265>

———, “lacuna.”, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2024, <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803100047791>

———, “reeve.” Erişim Tarihi: 10 Ocak 2024, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100410136>

———, “sénéchal.”, Erişim Tarihi: 11 Şubat 2024, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100454562>

———, “William of Malmesbury.”, Erişim Tarihi: 16 Mart 2024,
<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.2011080312351840>
1

Oxford, Bodleian Library MS Gough Liturg. 7, Bodleian Library, Erişim Tarihi: 25
Temmuz 2024, <https://digital.bodleian.ox.ac.uk/objects/9ef1cabe-9a9b-48d0-9e7b-71ea3c838d8f/surfaces/191cbe84-7906-444a-b0b2-c1cd60441cdb/>

Palliser, Bury, *Historic Devices, Badges, and War-Cries*, London: Sampson Low, Son &
Marston, 1870.

Panel, ca. 1520, Stained glass, Clear and coloured glass, leaded, painted and stained, 16
1/2in x 13in, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024,
<https://collections.vam.ac.uk/item/O7814/panel-unknown/>

Panel, ca.1473-1492, Stained glass, 382mm x 410mm, Victoria and Albert Museum,
Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O7776/panel/>

Paradin, Claude, *Devises Heroïques*, Lyon: Jean de Tournes & Guillaume Gazeau, 1551.

Paris, Bibliothèque nationale de France, Bibliothèque de l’Arsenal, Ms-940 réserve,
gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits.
Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024,
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b55005728g/f1.item>

Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 19819, gallica.bnf.fr, Bibliothèque
nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 6 Eylül 2024,
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8427226q/f1.item>

Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 25204, gallica.bnf.fr, Bibliothèque
nationale de France, Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 3 Eylül 2024,

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8470042b/f1.item.r=des%20statuts%20de%20l'Ordre%20du%20Croissant>

Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 2695, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 3 Eylöl 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84522067/f1.item>

Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 2813, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84472995/f1.item>

Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 4274, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8551130g/f1.item.r=Statuts%20de%20l>

Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 8266, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 1 Eylöl 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8530342h/f1.item>

Paris, Bibliothèque nationale de France, Français 9346, gallica.bnf.fr, Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8454671t/f1.item>

Parker, N. Geoffrey, "Frederick V." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.britannica.com/biography/Frederick-V-elector-Palatine-of-the-Rhine>

Pastoureau, Michel, *Blue The History of a Color*, Princeton: Princeton University Press, 2018.

Portrait of Lord Thomas Howard 1st Earl of Suffolk, 1580-1610, oil on canvas, Ancient House Museum, Erişim Tarihi: 19 Ocak 2025,

<https://www.museumscollections.norfolk.gov.uk/collections-object-page?id=THEHM%20:%20DS.34>

R & S Garrard & Co, London, *The Timur Ruby Necklace*, 1853, Victoria & Albert: Art & Love: The Queen's Gallery, Buckingham Palace, Exhibition, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024, <https://www.rct.uk/collection/exhibitions/victoria-albert-art-love/the-queens-gallery-buckingham-palace/the-timur-ruby-necklace>

R & S Garrard, *Lesser George*, before 1750?, Gold, diamond, sapphire, ruby, amethyst, 11.6 x 7.8 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/13/collection/441145/lesser-george>

Ramos Luis Garcia-Guijarro, "Montesa, Order of", *The Crusades An Encyclopedia*, Alan V. Murray (ed.), Santa Barbara: ABC-CLIO, 2006.

Raphael, *Saint George and the Dragon*, c. 1506, oil on panel, 28.5 x 21.5 cm, National Gallery of Art, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.nga.gov/collection/art-object-page.28.html>

Reading Museum, "People of the Bayeux Tapestry", Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.readingmuseum.org.uk/collections/britains-bayeux-tapestry/people-bayeux-tapestry>

———, "The History of Britain's Bayeux Tapestry", Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.readingmuseum.org.uk/history-britains-bayeux-tapestry>

Recorded in The Gazette London Gazette, Issue 15261 (27 May 1800), s. 540, "... George the Third, by the Grace of God of Great Britain, France, and, Ireland King, Defender of the Faith ...", *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/15261/page/540>

Recorded in The Gazette London Gazette, Issue 15324 (30 December 1800), s. 2, “... George the Third by the Grace of God of the United Kingdom of Great Britain and Ireland King, Defender of the Faith ...”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/15324/page/2>

Recorded in The Gazette London Gazette, Issue 27669 (22 May 1904), s. 2580, “The KING has been pleased to appoint Colonel Douglas Frederick Rawdon Dawson, C.M.G. (His Majesty’s Master of the Ceremonies), to be Secretary to the Most Noble Order of the Garter.”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/27669/page/2580>

Recorded in The Gazette London Gazette, Issue 6376 (25 May 1725), s. 1, “His Majesty has been pleased to re-establish that Degree of Knighthood which hath been nominated the Knighthood of the Bath ...”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/6376/page/1>

Recorded in The Gazette London Gazette, Issue 63979 (24 February 2023), s. 3638, “ In accordance with the direction of HIS MAJESTY THE KING Letters Patent have passed the Great Seal of the Realm, dated the 13th February 2023 for creating His Royal Highness Prince William Arthur Philip Louis, Duke of Cornwall Rothesay and Cambridge, Earl of Carrick and Strathearn, Baron of Renfrew, Baron Carrickfergus, K.G., K.T., Lord of the Isles and Prince and Great Steward of Scotland, PRINCE OF WALES and EARL OF CHESTER.”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.thegazette.co.uk/notice/4290979>

Roberts, A. K. B., *St. George's Chapel Windsor Castle 1348-1416 A Study in Early Collegiate Administration*, Windsor: Oxley And Son, 1947.

Rock / Staatskleid bestehend aus Rock, Hose, Paar Handschuhe, 1678 (?), Oberstoff Seidensamt karmesinrot, Reliefstickerei Goldgespinst; Futter Seidenatlas rot und weiß; Goldschnürchen, Seidenschnürchen; Knöpfe Holz, Goldgespinst; Ordensstern Reliefstickerei in Silbergespinst, Silberkantillen, Silberlahn, Seide, appliziert, Brustumfang ca. 95 cm Taillenumfang ca. 98 cm Saumumfang 170 cm Rückenbreite 33,5 cm Vorderbreite 33 cm Schulterbreite 13 cm Vorderlänge (Schulter-Saum) 37 cm HM Schlitzlänge 32 cm Faltenlänge/Schlitzlänge 32 cm Armlochumfang (Vorder-/Rückenteil) 46 cm Halsumfang Kragen 45,5 cm Außenweite Kragen 45,5 cm VM Kragenhöhe 0,7 cm HM Kragenhöhe 0,7 cm Ärmelsaum Umfang 27,5 cm Ärmellänge gesamt 48,5 cm Ärmelaufschlagumfang 42 cm Ärmelaufschlagbreite 15 cm Tascheneingriffslänge 17,2 cm Taschenpattenlänge 18,5 cm Taschenpattenbreite 2,7 cm Gewicht 2,440 kg, Rüstkammer, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/287107>

Rock, P. M. J., "Golden Rose.", *The Catholic Encyclopedia*, vol. 6 (New York: Robert Appleton Company, 1909), New Advent, Erişim Tarihi: 13 Şubat 2024, <http://www.newadvent.org/cathen/06629a.htm>

Rockwell, Anne F., "Suger." *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 16 Mart 2024, <https://www.britannica.com/biography/Suger>

Rogers, Clifford J., "The Symbolic Meaning of Edward III's Garter Badge.", *Military Communities in Late Medieval England: Essays in Honour of Andrew Ayton*, Gary P. Baker (ed.), Craig L. Lambert (ed.), David Simpkin (ed.), Woodbridge: The Boydell Press, 2018.

- Rosenborg- Kongernes Samling, “5084.- 5086., G The Treasury”, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.kongernessamling.dk/en/rosenborg/room/the-treasury-section-1/#5084-5095>
- , “5084.- 5095., G The Treasury”, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.kongernessamling.dk/en/rosenborg/room/the-treasury-section-1/#5084-5095>
- , “5088.- 5094., G The Treasury”, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.kongernessamling.dk/en/rosenborg/room/the-treasury-section-1/#5084-5095>
- , “Order of the Garter”, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.kongernessamling.dk/en/rosenborg/object/order-of-the-garter/>
- Rothwell, W., “A Mis-Judged Author and a Mis-Used Text: Walter de Bibbesworth and His “Tretiz”.” *The Modern Language Review* 77, no. 2 (1982): 282-293. Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://doi.org/10.2307/3726811>
- Royal Collection Trust, “BSL: Garter Throne Room”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.rct.uk/resources/bsl-garter-throne-room>
- , Queen and Commonwealth: The Royal Tour: Buckingham Palace, Exhibition, “Badge of King George V Family Order (HM The Queen’s insignia)”, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2023, <https://www.rct.uk/collection/exhibitions/queen-and-commonwealth-the-royal-tour/buckingham-palace/badge-of-king-george-v-family-order-hm-the-queens-insignia>
- , “Sir Robert Vyner (1631-88), Explore the Collection”, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/page/1>

Royal House of Netherlands, “Coats of arms”, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024,
<https://www.royal-house.nl/topics/coats-of-arms>

Royal Navy, “Shaping Your Career, Life in the Navy, Careers”, Erişim Tarihi: 1 Haziran 2024,
<https://www.royalnavy.mod.uk/careers/life-in-the-navy/shaping-your-career>

RTL Nieuws, “Apache-piloot Roy de Ruiter ontvangt Willems-Orde- RTL NIEUWS”, 31 August 2018, Youtube video, 0:00-0:08, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2023,
<https://www.youtube.com/watch?v=Z2vI71cq3Q>

Rundell Bridge & Rundell, *Garter*, 1840, Gold and diamonds mounted on blue velvet, 35.5 x 11.5 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024,
<https://www.rct.uk/collection/search#/12/collection/441143/garter>

Rundell, Bridge & Co, *Lesser George*, c. 1760-1829, Sardonyx (St George): white, dark brown, pale brown; sardonyx (St Andrew): white on grey-brown; gold, diamonds, 11.6 x 5.8 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024,
<https://www.rct.uk/collection/search#/1/collection/100032/lesser-george>

Rye Castle Museum, “The History of the Cinque Ports”, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2024,
<https://ryemuseum.co.uk/the-history-of-the-cinque-ports/>

Sala, Marius ve Rebecca Posner, “Vulgar Latin.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2024, <https://www.britannica.com/topic/Vulgar-Latin>

Sanders, I. J., “The Texts of the Peace of Paris, 1259.” *The English Historical Review* 66, no. 258 (1951): 81–97. Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024,
<http://www.jstor.org/stable/556491>

- Sanzio, Raffaello (Urbino 1483 – Roma 1520), *La Fornarina*, 1520 c., olio su tavola, 87 x 63, Galleria Nazionale d'Arte Antica, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://barberinicorsini.org/opera/la-fornarina/>
- Saul, Nigel, *Chivalry in Medieval England*, Cambridge: Harvard University Press, 2011.
- Sawyer, Peter Hayes, *From Roman Britain to Norman England*, London: Routledge, 1998.
- Schwartz, Bern, *Louis Mountbatten, Earl Mountbatten of Burma*, 16 June 1977, dye transfer print, 459 mm x 354 mm, National Portrait Gallery, London, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw128061/Louis-Mountbatten-Earl-Mountbatten-of-Burma>
- Scott-Giles, C. W., “Some Arthurian Coats of Arms.”, *Coat of Arms* nos 64+65 (October 1965-January 1966), The Heraldry Society, Erişim Tarihi: 10 Nisan 2024, <https://www.theheraldrysociety.com/articles/some-arthurian-coats-of-arms/>
- Selden, John, *Titles of Honours*, London: E. Tyler, and R. Holt, for Thomas Dring, MDCLXXII.
- Shakespeare, William, “Henry V- Act 3, scene 1”, Barbara Mowat (ed.), Paul Werstine (ed.), Michael Poston (ed.), and Rebecca Niles (ed.), The Folger Shakespeare Library, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.folger.edu/explore/shakespeares-works/henry-v/read/3/1/>
- , “Henry VI, Part 1- Act 4, scene 1”, Barbara Mowat (ed.), Paul Werstine (ed.), Michael Poston (ed.), and Rebecca Niles (ed.), The Folger Shakespeare Library, Erişim Tarihi: 3 Ocak 2024, <https://www.folger.edu/explore/shakespeares-works/henry-vi-part-1/read/4/1/>

———, “Richard III- Act 4, scene 4”, Barbara Mowat (ed.), Paul Werstine (ed.), Michael Poston (ed.), and Rebecca Niles (ed.), The Folger Shakespeare Library, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2024, <https://www.folger.edu/explore/shakespeares-works/richard-iii/read/4/4/>

Shaw, Ivan Peter, “Edward The Black Prince.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2024, <https://www.britannica.com/biography/Edward-the-Black-Prince>

Shaw, WM. A., *The Knights of England vol. I*, London: Sherratt & Hughes, 1906.

Shopkow, Leah, “Dynastic History”, *Historiography in the Middle Ages*, Deborah Maukopf Deliyannis (ed.), Leiden-Boston: Brill, 2003.

Sir Robert de Setvans (or Septvans) from St Mary's Church, Chartham, 1306 (made), Wax rubbing from a memorial brass, 1905 mm x 508 mm, Victoria & Albert Museum, Erişim Tarihi: 27 Nisan 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O1064901/sir-robert-de-setvans-or-septvans-brass-rubbing-unknown/>

Skeat, Walter W. (ed.), *Aelfric's Lives of Saints*, London: N. Trübner & Co., MDCCCLXXXI.

Sky News Australia, “Watch in full: The coronation of King Charles III and Queen Camilla”, 6 May 2023, Youtube video, 1:29:41-1:30:00, Erişim Tarihi: 11 Kasım 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=avGfulEF2Yg>

Slater, Stephen, “Garter, The Most Noble Order of the”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Wands, Staffs and Rods of Office”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

South Netherlandish, *Tapestry with Armorial Bearings and Badges of John, Lord Dynham*, ca. 1488–1501, Wool warp; wool wefts with a few silk wefts, 152 x 145 in. (386.1 x 368.3 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, The Cloisters Collection, 1960, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/468561>

Sowers, Robert W., “stained glass.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2024 <https://www.britannica.com/art/stained-glass>

Speilvogel, Jackson J., *Western Civilization*, Belmont: Thomson Higher Education, 2009.

St George and the Dragon hat-ornament, 1550-1575 (?), Enamelled gold, precious gems, 5.9 cm x 7.3 cm x 1 cm, The British Museum, Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024, <https://wb.britishmuseum.org/MCN4186#1466282001>

Staatliche Kunstsammlungen Dresden, SKD | Online Collection, “Türckische Cammer”, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://ruestkammer.skd.museum/ausstellungen/tuerckische-cammer/>

Stenton, Doris Mary, “Magna Carta.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2024. <https://www.britannica.com/topic/Magna-Carta>

Stift Klosterneuburg, “Der Verduner Altar”, Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://www.stift-klosterneuburg.at/stift-und-orden/geschichte/zeittafel/verduner-altar/>

Studt, Birgit, “Dynastic History.” *Encyclopedia of Early Modern History Online*, Brill Reference Online, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2023, https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-early-modern-history-online/dynastic-history-COM_018501

Supplement to The London Gazette No. 1 of 17 July 2024, Issue 64462 (18 July 2024), s.

F20, "... Let us humbly beseech Almighty God to bless with long life, health and honour, and all worldly happiness the Most High, Most Mighty and Most Excellent Monarch, our Sovereign Lord, now, by the Grace of God, of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and of His other Realms and Territories King, Head of the Commonwealth, Defender of the Faith, and Sovereign of the Most Noble Order of the Garter. "GOD SAVE THE KING." ... (Note that in error, and contrary to custom, "GOD SAVE THE KING" was not proclaimed.) ...", *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/64462/supplement/F20>

Supplement to The London Gazette No. 1 of Friday 10 June 2005, Issue 57665 (11 June 2005), s. 4, "The QUEEN has been graciously pleased, on the occasion of the Celebration of Her Majesty's Birthday, to give orders for the following appointment to the Order of the Companions of Honour: To be a Member: Dame Judith Olivia DENCH, D.B.E., Actress. For services to Drama.", *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/57665/supplement/4>

Supplement to The London Gazette No. 1 of Friday 29 December 2023, Issue 64269 (30 December 2023), s. N6, "THE KING has been graciously pleased to give orders for the following appointment to the Order of the Companions of Honour: To be a Member: Dame Shirley Veronica BASSEY, D.B.E., Singer. For services to Music.", *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/64269/supplement/N6>

Supplement to The London Gazette No. 1 of Friday 9 October 2020, Issue 63135 (10 October 2020), s. B3, "BIRTHDAY HONOURS LIST—UNITED KINGDOM",

“THE QUEEN has been graciously pleased, on the occasion of the Celebration of Her Majesty’s Birthday, to give orders for the following promotions in, and appointments to, the Most Distinguished Order of Saint Michael and Saint George: ... G.C.M.G. To be Ordinary Members of the First Class, or Knights Grand Cross, of the said Most Distinguished Order: Sir David Frederick ATTENBOROUGH, O.M., C.H., C.V.O., C.B.E., F.R.S., Broadcaster and Natural Historian. For services to television broadcasting and to conservation ...”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/63135/supplement/B3>

Supplement to The London Gazette No. 1 of Thursday 10 January 2019, Issue 62529 (11 January 2019), s. 326, “Order of Wear, The following list shows the order in which Orders, Decorations and Medals should be worn in the United Kingdom, certain countries of the Commonwealth and in Overseas Territories ...”, *The Gazette: Official Public Record*, Erişim Tarihi: 7 Ağustos 2023, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/62529/supplement/326>

Tabard, 1714-1727, embroidered velvet, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 30 Eylül 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O354218/tabard/>

Tagore, Sourindro Mohun, *The Orders of Knighthood, British and Foreign With A Brief Review of the Titles of Rank and Merit in Ancient Hindusthan in Three Parts Part I*, Calcutta: Catholic Orphan Press, 1883.

Tallis, Nicola, *All the Queen’s Jewels, 1445–1548 Power, Majesty and Display*, Abingdon: Routledge, 2023.

Terry, James, “Folio.” *Art History Glossary*, Stephens College, Erişim Tarihi: 15 Eylül 2024, <https://blog.stephens.edu/arh101glossary/?glossary=folio>

The Court of the Lord Lyon, “Officers of Arms”, Erişim Tarihi: 8 Haziran 2024,
<https://www.courtofthelordlyon.scot/officers%20of%20arms.htm>

The Dynastic Orders of the Royal House of Savoy, “The Dynastic Orders”, Erişim Tarihi:
2 Temmuz 2024, <https://www.ordinidinasticicasasavoia.it/en/the-dynastic-orders/>

The Household Cavalry, “Welcome to the Household Cavalry”, Erişim Tarihi: 25
Temmuz 2024, <https://householdcavalry.co.uk/>

The Household Division, “Origins of Trooping the Colour”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz
2024, <https://www.householddivision.org.uk/trooping-the-colour-origins>

The King’s School Grantham, “Homepage”, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024,
<https://www.kings.lincs.sch.uk/>

The Portland Vase, 1stC AD, glass, blown, carved, 17.70 x 9.30 x 9.60 x 24.50 x 1.80 cm,
The British Museum, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024,
https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1945-0927-1

The Privy Council Office, “Homepage”, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024,
<https://privycouncil.independent.gov.uk/>

The Royal Family Channel, “Duke & Duchess Give Grand Welcome to Japanese Emperor
For Banquet”, 27 June 2024, Youtube video, 0:53-3:25, Erişim Tarihi: 4 Temmuz
2024, <https://www.youtube.com/watch?v=vD5DPmh0SYA>

———, “Prince William Pledges Loyalty to King”, 6 May 2023, Youtube video, 0:00-
0:35, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024,
<https://www.youtube.com/watch?v=zwmqiQUZ4nw>

The Royal Family, “A History of Royal Weddings at Windsor Castle”, Erişim Tarihi: 31
Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/history-royal-weddings-windsor-castle>

- , “Appointment to the Order of the Garter”, Published 22 April 2008, Erişim Tarihi: 28 Haziran 2024, <https://www.royal.uk/appointment-order-garter>
- , “Behind the scenes: Investitures”, Erişim Tarihi: 25 Mart 2024, <https://www.royal.uk/behind-the-scenes-investitures>
- , “Coats of Arms”, Erişim Tarihi: 29 Nisan 2024, <https://www.royal.uk/coats-arms>
- , “Funeral arrangements for Queen Elizabeth The Queen Mother”, Published 31 March 2002, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/funeral-arrangements-queen-elizabeth-queen-mother>
- , “Gun Salutes”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/gun-salutes>
- , “In Pictures: A History of Garter Day”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/in-pictures-a-history-of-garter-day>
- , “Investitures”, 8 February 2013, Youtube video, 1:17-1:30, Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=ZinzueddAQ0>
- , “More details on the upcoming State Visit by The Emperor and Empress of Japan”, Published 04 June 2024, Erişim Tarihi: 4 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/news-and-activity/2024-06-04/more-details-on-the-upcoming-state-visit-by-the-emperor-and-empress-of>
- , “Official Coronation Portraits”, Published 08 May 2023, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://www.royal.uk/news-and-activity/2023-05-08/official-coronation-portraits>
- , “Order of Merit”, Erişim Tarihi: 13 Ocak 2024, <https://www.royal.uk/order-of-merit>

- , “Princess Margaret”, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/encyclopedia/princess-margaret>
- , “Royal Ascot”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/royal-ascot>
- , “Royal Family Orders”, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2023, <https://web.archive.org/web/20130307173343/https://www.royal.gov.uk/MonarchUK/Honours/RoyalFamilyOrders.aspx>
- , “The Funeral of Queen Elizabeth II”, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/funeral-queen-elizabeth-ii>
- , “The Funeral of The Duke of Edinburgh”, Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2024, <https://www.royal.uk/funeral-duke-edinburgh-0>
- , “The King addresses guests at the State Banquet in Berlin during #RoyalVisitGermany.”, 12 April 2023, Youtube video, 0:00-8:53, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023, https://www.youtube.com/watch?v=_UXFNHOBAAEM
- , “The King and Honours”, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2023, <https://www.royal.uk/the-king-and-honours>
- , “The Order of the Garter”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/the-order-of-the-garter>
- , “The Queen’s Platinum Jubilee Central Weekend 2022”, Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/platinum-jubilee-central-weekend>
- , “The Queen’s birthday”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/queens-birthday>

———, “Tonight The Queen and the Royal Family welcome the world’s ambassadors to #BuckinghamPalace at the annual Diplomatic Reception.” X, PM 11:54, 8 Dec 2016, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://x.com/RoyalFamily/status/806965315364077568>

———, “What is Trooping the Colour?”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, <https://www.royal.uk/what-is-trooping-the-colour>

———, “Yeomen of the Guard”, Erişim Tarihi: 12 Ocak 2024, <https://www.royal.uk/yeomen-guard>

The Royal Society of Saint George, “About Us”, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2024, <https://rssg.org.uk/pages/about-us>

The Standing Council of the Baronetage (Baronets), “Addressing a baronet, Succession to a Baronetcy, History”, Erişim Tarihi: 26 Mart 2024, <https://www.baronetage.org/baronets/succession-to-a-baronetcy/>

Thurston, Herbert, “Bulls and Briefs.” *The Catholic Encyclopedia*, vol. 3 (New York: Robert Appleton Company, 1908), New Advent, Erişim Tarihi: 2 Eylül 2023, <https://www.newadvent.org/cathen/03052b.htm>

———, “Hail Mary.” *The Catholic Encyclopedia*, vol. 7 (New York: Robert Appleton Company, 1910), New Advent, Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2024, <http://www.newadvent.org/cathen/07110b.htm>

Tout, Thomas Frederick ve J. R. L. Highfield, “Edward III.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024, <https://www.britannica.com/biography/Edward-III-king-of-England>

Tracy, James D., “Erasmus.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2024, <https://www.britannica.com/biography/Erasmus-Dutch-humanist>

UK Parliament, “Black Rod”, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024,
<https://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/principal/black-rod/>

———, “Location of Parliaments in the later middle ages”, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024,
<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/estatehistory/the-middle-ages/later-locations-parliament/>

———, “Mace (The), Glossary”, Erişim Tarihi: 2 Haziran 2024,
<https://www.parliament.uk/site-information/glossary/mace/>

———, “Sarah Clarke appointed to the role of Black Rod”, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024,
<https://www.parliament.uk/business/lords/media-centre/house-of-lords-media-notice/house-of-lords-media-notice-2017/november-2017/sarah-clarke-appointed-to-the-role-of-black-rod/>

———, “The Robing Room”, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024,
<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/palace-s-interiors/robing-room/>

———, “The Royal Gallery”, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2024,
<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/palace-s-interiors/royal-gallery/>

UNESCO Digital Library, “International Campaign to Save the Monuments of Nubia, Full text”, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2024,
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374553>

University of Michigan Library Digital Collections, “The history of the nine worthies of the world three whereof were Gentiles, I. Hector, son of Priamus, King of Troy, II. Alexander the Great ..., III. Julius Cæsar ..., : three Jews, IV. Joshua ..., V. David

..., VI. Judas Maccabeus ..., : three Christians, VII. Arthur, King of Brittain, VIII. Charles the Great, Emp. of Germany, IX. Godfrey of Bulloign, King of Jerusalem : being an account of their glorious lives, worthy actions, renowned victories and deaths : illustrated with poems and the picture of each worthy / by R.B.”, Erişim Tarihi

11

Nisan

2024,

<https://quod.lib.umich.edu/e/eebo2/A35239.0001.001?rgn=main;view=fulltext>

Vallin, Movement by Nicholas, *Watch in the form of a badge of the Order of the Garter*, ca. 1600, Case and dial: gold, partly enameled; movement: gilded brass and steel, 1 7/16 x 15/16 in. (3.7 x 2.4 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, Gift of J. Pierpont Morgan, 1917, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024,

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/194067>

Van Cleef & Arpels, “The Mystery Set: a virtuoso signature”, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.vancleefarpels.com/ch/fr/the-maison/articles/the-mystery-set-a-jewelry-making-feat.html>

Van Dyck, Anthony (1599-1641), *Charles I (1600-1649) with M. de St Antoine*, 1633, Oil on canvas, 370 x 270 cm, The Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://www.rct.uk/collection/405322/charles-i-1600-1649-with-m-de-st-antoine>

———, *Charles I (1600-1649)*, 1635-before June 1636, Oil on canvas, 84.4 x 99.4 cm, The Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://www.rct.uk/collection/404420/charles-i-1600-1649>

———, *Portrait of Sir Thomas Wharton (1615-1684)*, 1639, oil on canvas, 217 x 128,5 cm, The State Hermitage Museum, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://www.hermitagemuseum.org/digital-collection/48264>

Various artists/makers, *Studiolo from the Ducal Palace in Gubbio*, ca. 1478–82, Walnut, beech, rosewood, oak and fruitwoods in walnut base, H. 15 ft. 10 15/16 in. (485 cm), W. 16 ft. 11 15/16 in. (518 cm), D. 12 ft. 7 3/16 in. (384 cm), The Metropolitan Museum of Art, New York, Rogers Fund, 1939, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2024, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/198556>

Vaughan, Richard, “Philip III.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 24 Şubat 2024, <https://www.britannica.com/biography/Philip-III-duke-of-Burgundy>

VM, *Sir John Backhouse*, 1637, oil on canvas, 1283 mm x 1041 mm, National Portrait Gallery, London, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024, <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw00258/Sir-John-Backhouse>

Vyner, Sir Robert (1631-88), *Garter Collar and Great George*, George 1661; collar c.1685, Gold, enamel, diamonds, Great George: 7.2 x 6.4 cm, Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/15/collection/441924/garter-collar-and-great-george>

Wagner, John A., *Encyclopedia of the Hundred Years War*, Westport: Greenwood Press, 2006.

Wappen des Ulrich Ketzler mit verschiedenen Ordenszeichen (MM199), um 1510/30, Glasmalerei, Glasgemälde, Rechteckscheibe, 14,6 x 17,1 x 23 cm, Germanisches Nationalmuseum, Erişim Tarihi: 23 Şubat 2024, <https://objektkatalog.gnm.de/wiscki/navigate/49958/view>

Ward, Matthew, *The Livery Collar in Late Medieval England and Wales Politics, Identity and Affinity*, Woodbridge: The Boydell Press, 2016.

Wassenhove, Joos van (active 1460-80), *Federico da Montefeltro, Duke of Urbino (1422-1482), his son Guidobaldo (1472-1508), and others listening to a discourse*, c. 1480, Oil on poplar panel, 130.0 x 211.8 x 3.2 cm, The Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2024, <https://www.rct.uk/collection/406085/federico-da-montefeltro-duke-of-urbino-1422-1482-his-son-guidobaldo-1472-1508-and>

Wedding Suit, 1673, Wool, silk, linen, silver, gold, paper; hand-woven, hand-sewn, hand-embroidered, Coat, 93.0 cm, 91.0 cm x 64.0 cm, 83.0 cm, Victoria and Albert Museum, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://collections.vam.ac.uk/item/O78912/wedding-suit-unknown/>

Westminster Abbey, “Coronations at the Abbey”, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.westminster-abbey.org/history/coronations-at-the-abbey/a-history-of-coronations>

———, “Prince of Wales attends Order of the Bath installation”, Thursday, 24th May 2018, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023, <https://www.westminster-abbey.org/abbey-news/hrh-the-prince-of-wales-attends-order-of-the-bath-installation>

Westwell, Chantry, “The Luscious Luttrell Psalter”, The British Library, 20 September 2013, Erişim Tarihi: 18 Nisan 2024, <https://blogs.bl.uk/digitisedmanuscripts/2013/09/the-luscious-luttrell-psalter.html>

Whitelock, Dorothy, “Canute.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 15 Mart 2024, <https://www.britannica.com/biography/Canute-I>

Whitman, Jon, “National Icon: The Winchester Round Table and the Revelation of Authority.” *Arthuriana* 18, no. 4 (2008): 33-65. Erişim Tarihi: 10 Nisan 2024, <http://www.jstor.org/stable/27870936>

Wien, Österreichisches Staatsarchiv, AT-OeStA/HHStA HS W 242, Archiv-Informationssystem, Österreichisches Staatsarchiv, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2024, <https://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?id=14100>

Wilkinson & Son [London], *King George V's Coronation Supertunica, also worn by King George VI, Queen Elizabeth II and King Charles III*, 1911, Silk, gold thread, gold, The Royal Collection Trust, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2024, <https://www.rct.uk/collection/search#/14/collection/31793/king-george-vs-coronation-supertunica-also-worn-by-king-george-vi-queen-elizabeth>

Wilson, Ian, "Charny's Career and Writings: The Current Understanding.", *The Book of Geoffroi de Charny: with the Livre Charny*, Çev. Nigel Bryant (ed.), Woodbridge: The Boydell Press, 2021.

Winterhalter, Franz Xaver, *Queen Victoria, 1819- 1901. Reigned 1837 – 1901*, 1840, Oil on canvas, 92.10 x 71.10 cm, National Galleries of Scotland, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2024, <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/4033>

Wissing, Willem, *James Butler; 1st Duke of Ormonde*, circa 1680-1685, oil on canvas, 1264 mm x 1022 mm, National Portrait Gallery, London, Erişim Tarihi: 22 Haziran 2024, <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw07754/James-Butler-1st-Duke-of-Ormonde>

Wood, Anthony, "Artwork and Materials", *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

Young, Margaret, “Eagle”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

———, “Lion”, *A Dictionary of Heraldry*, Stephen Friar (ed.), John Ferguson (illus.), Andrew Jamieson (illus.), Anthony Wood (illus.), New York: Harmony Books, 1987.

Zelazko, Alicja, “coronation of British monarchs.” *Encyclopedia Britannica*, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023, <https://www.britannica.com/topic/coronation-of-British-monarchs>

Zorn, Wolfgang, “Fugger, Johann Jakob.” *Neue Deutsche Biographie* 5 (1961), s. 720-721 [Online-Version], Erişim Tarihi: 23 Eylül 2024, <https://www.deutsche-biographie.de/pnd118703501.html#ndbcontent>

EK-1

HÜKÜMDAR

Kral III. Charles

GALLER PRENSİ

Prens William

KRALİYET ŞÖVALYELERİ VE LEYDİLERİ

1. 1985 Kent Dükü Prens Edward
2. 1994 Prenses Royal Anne
3. 1997 Gloucester Dükü Prens Richard
4. 2003 Prenses Alexandra
5. 2006 York Dükü Prens Andrew
6. 2006 Edinburgh Dükü Prens Edward
7. 2022 Kraliçe Camilla
8. 2024 Gloucester Düşesi Birgitte

YABANCI ŞÖVALYELER VE LEYDİLER

1. 1979 Danimarka Kraliçesi II. Margrethe
2. 1983 İsveç Kralı XVI. Carl Gustaf
3. 1988 İspanya Kralı I. Juan Carlos
4. 1989 Hollanda Kraliçesi Beatrix
5. 1998 Japonya İmparatoru Akihito
6. 2001 Norveç Kralı V. Harald
7. 2017 İspanya Kralı VI. Felipe
8. 2018 Hollanda Kralı Willem-Alexander
9. 2024 Japonya İmparatoru Naruhito

ŞÖVALYELER VE LEYDİLER

1. 1999 5. Abercorn Dükü James Hamilton
2. 2003 Lord Butler
3. 2005 Sör John Major
4. 2008 Lord Luce
5. 2011 Lord Phillips
6. 2013 Lord Stirrup
7. 2014 Barones Manningham-Buller
8. 2014 Lord King
9. 2016 5. Shuttleworth Baronu Charles Kay-Shuttleworth
10. 2018 3. Brookeborough Vaykontu Alan Henry Brooke
11. 2018 Leydi Mary Fagan
12. 2019 7. Salisbury Markuesi Robert Gascoyne-Cecil
13. 2019 Leydi Mary Peters
14. 2022 Baroness Amos
15. 2022 Sör Tony Blair
16. 2023 Barones Ashton

17. 2023 Lord Patten
18. 2024 Lord Peach
19. 2024 Lord Kakkar
20. 2024 Lord Lloyd-Webber
21. *Boş*
22. *Boş*
23. *Boş*
24. *Boş*

MEMURLAR

Şansölye, Barones Manningham-Buller

Dizbağı Arma Kralı, David Vines White

Rahip, Winchester Piskoposu (ex officio) Philip Mounstephen

Kayıtçı, Windsor Dekanı (ex officio) Dr. Christopher Cocksworth

Kara Rodlu Leydi Mübaşir, Sarah Clarke

Sekreter, Yarbay Stephen O'Neil Segrave

ÖZET

İngiltere’de şövalyelik hem atlı savaşçılar hem de şövalyelik onur kuralları bağlamında Normanlar tarafından 1066 yılından sonra tanıtılmış ve yaygınlaştırılmıştır. İlerleyen dönemde İngiltere ile Fransa arasında süregelen gerginlik, İngiltere Kralı III. Edward döneminde yaşanan bazı tetikleyici olaylar sonucunda Yüz Yıl Savaşı olarak bilinen çatışma dönemini başlatmıştır. Dizbağı Nişanı da bu çatışmanın ilk fazının ortasında, işler hala Edward’ın istediği gibi giderken kurulmuştur. Dizbağı Nişanı, kurulduktan sonra Avrupa’daki birçok hükümdar tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak örnek alınmıştır. Ancak bu sonradan ortaya çıkan nişanların büyük çoğunluğu varlıklarını uzun süre sürdürememiş ve genellikle de kurucularının ölümleriyle ortadan kalkmışlardır. Öte yandan, Dizbağı Nişanı; hanedanlık tarihini, diplomatik tarihi, sanat tarihini, heraldiği ve daha pek çok alanı etkileyen bir onur, kurum ve gelenek olarak 675 yıldan uzun süredir varlığını sürdürmektedir.

Anahtar sözcükler: Ortaçağ, Avrupa, İngiltere, Dizbağı, heraldik, nişan, şövalye, sembol.

ABSTRACT

In England, knighthood was introduced and became prevalent by the Normans after 1066, both as mounted warriors and in terms of chivalric code of honour. In the following period, the ongoing tension between England and France eventually kicked off the epoch of conflict known as so-called Hundred Years' War as a result of some precipitating events that took place during the reign of King Edward III of England. The Order of the Garter was also founded in the middle of the first phase of this conflict, when things were still going Edward's way. After the Order of the Garter was founded, it was directly or indirectly taken as an example by many sovereigns in Europe. However, the vast majority of these later orders did not manage to maintain their existence for long and generally disappeared with the death of their founders. On the other hand, the Order of the Garter has continued to exist as an honor, institution and tradition for more than 675 years, affecting dynastic history, diplomatic history, art History, heraldry and many others.

Key words: Middle Ages, Europe, England, Garter, heraldry, order, knight, symbol.